

मुंबई इलाकानुं सरकारी केळवणीखातुं.

गूजराती काव्य संक्षेप.

आ ग्रंथ,

कवि दलपतराम दाह्याभाई

एओए रच्यो.

६००० प्रत.

८५
६५०

आ पुस्तकती माहिती सन १८६७ ना २५ मा आत्तदमाण नाधळा छ

मुंबई:

गवर्नमेत सेंट्रल बुक डिपो

सन १८७९ इ०

आ पुस्तकसवधी सर्वे अधिकार मगकारे स्वाधीन राहया छे

| Price Rs 5-0-0

મુંવર્દમા

“નિર્ણયસાગર” હાથલાનાગાં છાપ્યું છે

काव्यसंक्षेपं.

प्रस्तावना.

हरेकदेशनी भाषामा कविता होयछे. हरेकदेशमा एवो नियम छे के व्याकरण भणीने बीजा ग्रथो वांचे, पण जो ते भाषानी कवितानां पुस्तको वांची के समजी शक्तो न होय, तो ते भाषा पूरी भणेलो पडित कहेवाय नहि, अने एकला गद्यनांज पुस्तको वांच्या होय तेनाथी तेज भाषानी कवितानु पुस्तक वांची के समजी शक्याय नहि.

जेम छापेला अक्षरोमां अने शङ्खपथी लपेला अक्षरोमां तफावत होय छे, तेमज कवितानी भाषामां अने गद्यनी भाषामां कांइक तफावत होयछे, माटे ते बने प्रकार शीखना जोइए.

संस्कृत भणनारा पण प्रथम व्याकरण भणीने पठ्ठी पंचकाव्य भणैछे ल्यारे पडित कहेवाय छे, तेमज अंग्रेजीमां अने फारसीमां पण छे, तथा मराठी भाषामां अने हिंदी भाषा बगैरेमां पण गद्यनां अने पद्यनां पुस्तको छे, अने ते सरकारी निशाळोमां तथा स्कूलोमां चाले छे.

गूजराती भाषामां जूना कविओनी कविताना संग्रहनां काव्य-दोहन नामे वें पुस्तको सरकारे मारी पासे कराव्यां हतां, अने ते आज सुधो स्कूलोमां चाल्यां. ए पुस्तको रचावती बसते एवो विचार हतो के कवितामां मतलब धर्मनी होय के गमे ते होय, पण जे कविता लोकोमां बखणाती होय तेनो संग्रह करी.

पारका धर्मनी उत्कृष्टतानुं पुस्तक घणा खरा लोकोने वाचवु गमतु नथो, तेथी हमणां एवो तकरार ऊठी के निशाळोमां तथा स्कूलोमां कोइना धर्मनी कविता अथवा बाबत शीखवथो नहि, तेमज नागा शृंगाररसनी बाबत उछरता छेकराओने शीखवथी नहि. ते उपरथी

સરકારે એવો ઠરાવ કર્યો કે કોઈ એકજ પથને લાગુ પડે નહિ, તથા જેમાં બાલકને નુકસાન કરી શૂંગાર રસ ન હોય એવી કવિતા કાવ્ય દોહનનાં બે પુસ્તકોમાંથી તથા બોજા ગ્રંથોમાંથી તારવી કહાડીને તેનું એક પુસ્તક તૈયાર કરવું. તે કામ રાવસાહેબ મહિપતરામ રૂપરામના દેવેદ્રોહમાં કરવાને મને સોંપ્યું, તેથી આ પુસ્તક તેવી રીતે મેં તૈયાર કર્યું છે.

આ પુસ્તકમાં ફક્ત ત્રણજ કવિયોની કવિતા લીધી છે. તેમાં પ્રથમ ગિરધરકૃત રામાયણમાંથી કેટલી એક કવિતા ઇતિહાસ દાખલ છે, તેમાં અસલના અયોધ્યાના રાજાની વાત છે. તેપછી લક્ષ્મીરામકૃત અભિમન્યુના આશ્વાનમાંથી કેટલો એક ભાગ લીધો છે. તે પછી શામલભટ્ટના વિવિધ વિષય તથા પદ્માવતીની વાર્તા સંક્ષેપે લીધી છે. ૬ એ વાર્તામાં સતીઓ સ્વયંવરથી પરણેલી તે ચાલ ઘણો વજાણવા લાયક છે; તેમાં અઘટિત શૂંગાર રસ નથી પણ યોગ્યરીતે શૂંગાર રસ છે.

૬ ત્રણે કવિયોની કવિતામાંથી ધર્મને લગતાં વાક્યો તથા અઘટિત શૂંગાર રસને લગતાં વાક્યો આમાં લીધાં નથી, માટે આ પુસ્તકનું નામ “કાવ્યસંક્ષેપ” રાખ્યું છે. ૩૦ સં. ૧૮૭૬

ક. દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ.

संवत् १८९३ मां वडोदराना दशा लाड वाणिजा कवि
गिरधरे रामायणनुं पुस्तक रची पूरुं करेलुं छे.

गिरधरकृत रामायणमांथी

दशरथ विवे.

राय धनाशरी.

दशरथ राजा पुण्य पवित्रजी, कहु संक्षेपे तेनां चरित्रजी;
रावणेमुक्यांवन्यो त्याहेजी, विधिये पोहोचाड्यां अवधपुरमाहेजी.

(काळ)) अवध पुरमां राय दशरथ राणी कौशल्या सती;
तेना आनंदमां दिन जायछे निजधरम पाले महामती.

पछे पुत्रने निज राज सोंपी अज गया वन वास;
तप साधना करी थोडे दिवसे पाग्या स्वर्ग निवास.

त्यारे राय दशरथ राज करता नीति धर्म विवेक;
पुत्रनी पेरे प्रजा पाले दया सख विशेक.

एक कैके कन्या रायनी शुभरूप कपटी मंन;
बलवान निरदे अतिघणी ते परणिया राजन.

वळी नागकन्या सुमित्राने परण्या पोते भूप;
बीजी सांत शत कन्या वन्या जेनुं महा मनोहर रूप.

ज्ञानकळा ते कौशल्या सुमित्रा भक्ति अनूप;
कैके निश्चे जाणनो-ए कपट वृत्ति रूप.

त्रिगुण रूप विवेक मुरती मान दशरथ राय;
तेना पावन जश अदभूत प्राक्रम केहेतां पार न थाय.

धनुर विद्या विशारद रणपंडित शस्त्र प्रवीण;
शब्द वेधी विचक्षण सहु शत्रु कीधा क्षीण.

पण प्रजा नव यइ रायने कंइ पुत्र पुत्री रूप;
जोवन पण चाल्युं वही चिंता करेछे भूप.

शास्त्र पंडित एम कहे पुत्र विना धिक ससार;
 शुन्य मंदिर सुत विना जेम दीप विण अधार.
 प्रजा जेम राजा विना घृत लवण पाखे अन्न;
 राका विधु तरु फल विना ससार सुख निरधन.
 एम राय दशरथ करे चिंता पुत्र न ययो पेट;
 एक दिवस नृपने निद्रामाहे स्वप्न आव्यु नेट.
 जाणे बे पुरुष एक स्त्रीने मारी स्वप्नमा निरधार;
 शवकी जाग्या रायजी करता ते मन विचार.
 प्रातःकाले वसिष्ठ गुरुने कही राये बात;
 में व्रण जणनी स्वप्नमाहे करी शस्त्रे घात.
 त्यारे गुरु कहे ए भविष्य आगल यवानु छे जाण;
 पछे शांति अरथे राय दशरथ कन्यु पुण्य प्रमाण.
 केटला दिन बीत्या पछी मृगया गया वन राय;
 कोइ मृग हाथे नव चढ्यो त्यारे दूर पथे जाय.
 ते वनमाहे निशा पडी त्यारे विमांश्यु मनमाहे;
 एक सरोवरथी दूर तरुवर तळे बेठा त्याहे.
 ते समे-ब्राह्मण श्रवण नामे वृध अध मात पिताय;
 ते फरे तीरथ अटण करतो धरी कावड काय.
 त्यारे तम निशामा तृषा लागी वृधने तेणीवार;
 त्यारे कावड सर उपकठ मुकी गयो भरवा वार.
 कमंडळमा जळ भर्यु ते शब्द प्रगळ्यो त्याहे;
 त्यारे राये जाण्यु मृग को आव्यो सरोवरमाहे.
 राये ततक्षण बाण मुक्यु शब्दवैधी जेह;
 ते श्रवणने वाग्यु तदा कही राम पडियो तेह.
 त्यारे धर्या दशरथ गया पासे द्विज पड्यो जे ठाम;
 दीन थइ कहे श्रवणने में कर्तुं अघटित काम.
 त्यारे श्रवण कहे जइ पाओ जळ मुज मात पिताने जाण;
 ए वृद्धने तमो पाळजो एनु कहेतामा गया प्राण.
 त्यारे कमंडळ लेइ राय आव्या वृद्ध केरी पास;
 वोल्या विना जळ आपियुं त्यारे यया चित्त उदास.

अरे श्रवण केम नथी बोलतो तने क्रोध नहि कोइ दीन;
 जळ पान नहि करीये अमो बोल्या विना चित्त भिन्न.
 त्यारे राय वळतुं बोलिया में श्रवण मायों ठाम;
 अज तणो हुं पुत्र दशरथ अब्योध्या मुज गाम.
 में अजाणे कर्म आचर्युं मृग वरांसि करी आज;
 हुं पुत्र थइ पाळीश तमने पीयो जळ महाराज.
 एवं सांभळी अति दुःखमां आक्रंद मांज्युं अपार;
 अरे श्रवण जेवो पुत्र क्यांथी प्रगटशे संसार.
 जेणे मात पितानी सेवा न करी धरी मनुष्या देह;
 चंडाळ तेने जाणवो महापुत्र पापी तेह.
 मात पिताने उवेखी शुभ करम करता अन्य;
 ते धरम अधरम जाणजो सेवा समु नहि पुन्य.
 एवं कही धरणी ढळ्यां मुरछा थइ तव आप;
 अंतकाळे रायने वे जणे दीधो शाप.
 पुत्र विजोगे प्राण तारा जज्यो सख वचन;
 एवं कही वे मरण पाम्यां राय कंप्या मन.
 दाहक्रिया कीधी ते तणी दशरथे तेणी वार;
 पळे अश्व आरुढ थइ पोते आप्या नगर मोक्षार.
 उत्तर क्रिया करी वृद्धनी आप्यां अपरिमित दान;
 राय हरख्या मन विशे मारे थशे संतान.

सीताना स्वयंवर विषे.

राग सौरठ.

राम जनकपुर आविया विश्वामित्रनी साथ,
 हेते करी तेडी जायछे मिथुला नगरीनो नाथ. रामजनकपुर आविया.
 मुनिमंडळमां महालता चालता वे चतुर,
 शोभे जेम साधन विशे ज्ञान विवेक पुर. राम जनक०
 सुंदर पुर शणगारिषुं शेरी चौटानि पोळ,
 मनोहर मंदिर शोभतां सामा सामी ओळ. राम०

झळकेछे उची अटारियो सप्त भूमिना माळ,	
छजा शहखा रावटी बोले कीर मराळ.	राम०
ध्वजा पताका फरफडे जाणे तडिताकार,	
शिखरे शीखडी नाचता कचनकलश अपार.	राम०
घरघर केरे आगणे भगळ उपचार,	
पुरण कुभने साथीया मोती तोरण द्वार.	राम०
एवी रचना रघुवर नीरखता आवे नगर मोक्षार,	
रूपना भूपने जोडने मोह्या सहु नर नार.	राम०
एवी मोहनरूपनी मोहनी मोही नगरनी नार,	
जाणे पुतळियो चित्रनी एम थइ तदाकार.	राम०
कोइ अबळा लेती ओवारणा कोइ देती आशीश,	
नेत्र भरीने निरखती कोइ चीनवे ईश.	राम०
ए वर सीता परणजो छे सरखी जोड,	
जो विधि जोग ए मेळवे त्यारे पोहोचे कोड.	राम०
त्यारे एक सखी सखीने कहे सुण वेनी वचन,	
आवा रूपाळा राजवी हशे कोना तन.	राम०
गौर श्याम गुणवत छे कामरूप कीशोर,	
धनुष बाण कर शोभता नेत्र चपळ चकौर.	राम०
सखी श्याम घणो सकुमार छे चाले लटकती चाल,	
ए वर सीता जोग छे निश्चे परणशे काल.	राम०
त्यारे बीजी कहे बाइ सामळो सीता सुक्रीतवान,	
अण चितव्यो आवी मळ्यो गुण रूपे समान.	राम०
त्रीजी त्रिया बोली तदा शु जाणो तमो आज,	
जनके तेडाव्या हशे वरवाने काज.	राम०
चौथो चतुरा कहे सखी घणु धनुष कठोर,	
तेदने केम चढावशे सकुमार कीशोर.	राम०
त्यारे पाचमी कहे पण पाळशे राखो धीरज मन,	
तेजस्वी गणीये नहि लघु कोमळ तन.	राम०
एम पचे मळी परमाणियु निश्चे वरशे राम,	
सुकृत फळशे सीता तणु पाहोचशे मन काम.	राम०

एवी नगरनी नारी वातो करे धरे नेह अपार,	
स्तुति विधि उमयानी करे मनावे त्रिपुरार.	राम०
सुरुत कइ जे अमे कयाँ धरीने आ शरीर,	
ते पुन्ये करी जानकी, वरजो रघुवीर.	राम०
ए रीते रघुनाथजी आव्या राजद्वार,	
मिथुलेशे मुनि पूजीया करी सेवा अपार.	राम०
एक मंदिर सुंदर शोभतु आप्यु देइने मान,	
रामसहित मुनि उतर्या कयाँ भोजन पान.	राम०

वलण.

भोजन करिया भावता सतोप्या मुनि जनरे;
कहे दास गिरधर ए कया पावन श्रोता धरजो मनरे.

राम धन्याश्री.

जनके तेडाव्या राय अनूपजी, दशे दिशाना आव्या भूपजी;
आप्या आसन भोजन पानजी, सहुने उतर्या करी सनमानजी.

ढाळ.

सनमान करी सौने उतर्या, मिथुलपत्तिये त्याहे;
अपार सेना सकळ नृपनी, भोड थइ पुरमाहे.
केटला राजा नगर बाहेर उतर्या उपवन;
त्या जनकना परधान फरता आपे तृणजळअन्न.
रथ अश्व हस्ती पदाती दळ चतुरंग सेना त्याहे;
तेणे जनकपुर वींछु सकळ जेम नाव सागरमाहे.
निमंत्रण गयु हतु अवधपुरमा स्वयवरनु जेह,
छे दुखी रामविजोगे दशरथ माटे न आव्या तेह.
मडप रचाव्यो जनक राये अति घणो विस्तार;
मणियभ कचन कळश शळके शोभाजो नहि पार.
वितान बदन जरी झालर दुलीचा बहु रंग;
जाळी मुक्ताफळ तणी मणि रत्न तेजतरंग.
सिंहासन सोनातणा ते मुक्या हारोहार;
माहे खड जूदा कयाँछे मडप घणो विस्तार.

ते मध्यमा व्यवक रघुछे छूट चारे पास,
 जनके धनुषपूजा करी शुभलग्नमा उल्लास
 दुतने आज्ञा करी भूपे तैडाव्या सहु राय,
 ते सभामाहे आविया त्या थइ घणी शोभाय
 सिंहासन बेठा सकळ नृप ज्यहा जेनो अधिकार,
 रुषिमडळ सहित आव्या दशरथ राजकुमार.
 गौर श्याम कीशोर तन मनहरण मोहन रूप,
 श्रवणारिसुतने जोइने मोह पामिया सहु भूप
 जेम तारामडळ क्षीण पामे उदय रविनो थाय,
 एम भूप सौ शाखा थया ज्यारे आव्या श्रीरघुराय
 एक दीर्घ सिंहासन सुभग छे अधिक सहुयी सार,
 श्रीराम लक्ष्मण मुनी कौशिक बेठा तेणे ठार
 अन्य मुनिजन सरव बेठा सकळ श्रुतीराय,
 रूप जोइ रघुवरतणु नव नेत्रतृप्ति थाय
 सरवे मळाने एम विचार्यु धनुषनु मिथ्या नाम,
 ए रामने परणावशे कन्या जनक अभिराम
 ते मडपना एक खडमा शोभा अधिक छे ग्याहे,
 सिंहासन उपर बिराजे जनकतनया त्याहे
 इद्राणि जेवी अनुचरी ते अनेक उभी दास,
 रत्नडाडी तणा चमर करेछे वे पास
 पुष्पमाळा हाथ झाली वेठी अदभूत रूप,
 चपळ नेत्रे करी जोती सकळ श्रुतीभूप

राग सामेरी

आवी रघ्वा सहु भूपति स्वयंवरमा जेणीवार,
 त्यारे जनक रायनो भाट उठी बोलायो तेणीवार.
 साभळो सरवे नरपती जनके कर्पु पण जेह,
 जे आ समे श्यमरु चढावे वरे कन्या तेह
 माटे शूर वीर पराक्रमी शुभ होय क्षत्रीराज,
 ते उठी ततपर थइ करी व्यवक चढावो आज.

घणु कठीण त्र्यवक जोईने गतबळ थया राजन,
 पडे परस्पर वातो करेछे राय अयोअन्य.
 ए शरासन जे चढावे एवो नथी को राज;
 बीजो कहे अमो आव्याळु जोवा स्वयवर काज.
 एक कहे मारे जनक साथे घणो मित्राचार;
 ते माटे आव्या अमो करवा गृहस्थनो बेहेवार.
 केटलाये आवी हलाव्यु न हाव्यु ते चाप,
 ते पाठा बेठा मान मूकी पाम्या मन परित्ताप.
 केटला कहे अभिमानथी जो उठीशु आ वार;
 अपमान याशे आपणु एम करे मन विचार
 एम धनुष हाव्यु नहि कोइथी थइ घडी बे चार;
 ल्यारे जनक नृपति बोलीया साभळी राजकुमार.
 राजेद्र बलीयो होय जे त्र्यवक चढावो आज;
 परणावु तेने जानकी माटे उठो करवा काज.
 जोइ रक्षा नीचु सुणी सरये कोइ न उठयो शूर;
 ते समे दशमुख आवियो अभिमान सागरपूर.
 ककौतरी लखी हती जनके रावणने ते दौश,
 बे मत्रि साथे आवियो ते सभामा दशशीश.
 लकापतीने जोइने सहु कप्या राजकुमार;
 सनमान करी आसन वेसाळ्यो विदेहे तेणीवार.
 अभिमान करीने बोलीयो ते समे रावणराज;
 अल्या जनक ते शु पण कर्णुछे कहे मुजने आज.
 तव विदेहे त्र्यवक देखाळ्यु रावणने ततकाळ;
 ए चाप चढावे तेने कन्या आरोपे वरमाळ.
 एवु साभळीने अट्टहास्ये हश्यो रावण राय;
 कैलाश सरखो हलाव्यो कोणमात्र धनु कहेवाय.
 में अमर बधोवान कीधा, हु रावण बलीयो सय;
 कदुकनी पेरे उठाळु मेरु मदराचळ परवत.

पृथ्वी उधो करी नासु पलकमा निरधार;
 ब्रह्माड चाक चढावु तो ए धनुषना शा भार.
 एम घणा वचन बोली पछे उठियो रावणराय,
 वस्त्राभूषण सभाळीने धनुषभणी ते जाय.
 रावणो आवी बाथ मारी वीश करशु स्याहे,
 लेश हाले नहि ते घणो भार व्यक्तमाहे.
 तदा थयो निस्तेज रावण स्पर्शता शिवचाप,
 हलाव्यु हाले नहि सारो पाम्यो मन परिताप.
 पछे अधर पीशे दत्त रीशे रक्तलोचन क्रोध,
 धनुष ते तव उपाड्यु घणु जोर करीने जोध.
 परस्वेद चाल्यो अगथी उच्चु कथुं बलवान,
 घणो श्वास चढियो शूरने थयु मन घणु अभिमान.
 जमु कथुं जब धनुषने अतिबळ करी महाकाय,
 करमाहेथी लथड्यु तदा तव पड्यो रावण राय
 पृथ्वी उपर पड्यो दशमुख थयो पुरण, प्रहार,
 तेनो उपर पड्यु यवक चपायो तेणीवार.
 ते भडाको सबळो थयो घणी उडी रज ते ठार,
 रुधिर चाल्यु मुखथकी कचर थयो निरधार.
 पोकार करतो बोलियो तमो सुणो सरवे जन,
 हु दवायो दु मुने काढो थाय पीडा तन.
 अरे जनक मुजने काढ वेहेलो जशे मारा प्राण,
 तो कुभकरण इद्रजीत तुजने मारशे निरवाण.
 पुरभग करशे असुर तहारु लेशे मारु बेर;
 पामु नवो अवतार जो जाउ जीवतो मुज घेर.
 एम ते समे चपायो रावण थयु दु रा अपार,
 पृथ्वी उपर पड्यो निशिचर करे मुखपोकार.

वलण.

पोकार करतो मुखे रावण पीडा पामे तनरे;
 सारो सरव सभा सामळता बोल्या जनकराय वचनरे.

राग मारु-

बोल्या जनक ते पुरुष वचन, नयी बळीयो को राजन;
 में जोइ सरवनी करणी, निखीर थइ आज धरणी.

भू नक्षत्री करी भृगुनाथ, गयु बळपराक्रम ते साथ;
 पछी जन्म्यो नयी कोइ सुर, राणी जायो क्षत्रीपुर.

सरवे बेठा हीमत हारी, रही कन्या कुवारी महारी;
 सरवे भूपति शोभा सहित, पण छे पुरुषार्थरहीत.

कह्या अघटित एवा वचन, रह्या साभळी सौ राजन,
 शुणी जनकनी वाणी विरोध, चढ्यो लक्ष्मणने अतिक्रोध.

थया लोचन राता चोळ, फरके अधर भ्रुकुटी कपोळ;
 प्रगट्या रोमाचित अग, चढ्यो रामानुज रणरग.

धीरासन उचो करी पाणो, गुरुप्रस्ये बोल्या वाणी;
 हे मुनिवर आवां वचन, केम बोल्या जनक राजन.

बेठा रामचंद्र रघुराज, केम लोपी एणे लाज;
 शुणता भानुकुळतन, केम बोले कठण वचन.

कहोतो उरवी उधी नासु, एक हस्तमा मेरु राखु;
 करु श्रवक चोळी पिट, तो हु रामनो दास कनिष्ट.

सुमित्रिनी वचन शुणी घोर, नेत्र समशा झुंझीरघुवीर;
 रामे लक्ष्मण वार्या उयारे, मुनि कौशिक बोल्या खारे.

उठो राम हवे करो काज, पाळो जनकतणु पण आज;
 गुरुवचन पाळवा आप, हरवा जनकतणो परताप.

गुरुचरण वद्या तेणीवार, कर्या सह मुनिने नमस्कार;
 श्याम सुदर तन सकुमार, पेहेर्यु पोतवसन चळकार.

मणिजडित मुगट शीरशोभे, जेना तेजयी दिनकर थोभे;
 काने कुडळ मच्छाकार, उर मुक्ताफलना हार.

मणिमाळ हीरा गळुवध, करककण बाजुवध;
 पाम्या विस्मे सरवे भूप, जोइ रघुवरकेरु रूप.

आवी उभा धनुषनी पास, थया जानकी जोइ उदास;
 मन गभरायु तेणीवार, रामचंद्र घणा सकुमार.

राग धनाश्री

श्रीरामे करीयो धनुषनो भगजी, जनक पण पाळ्यु राख्यो रगजी,
रावण उठचो यइ सावधानजी, गयो लका पामी अपमानजी.

ढाळ.

अपमान पामी गयो रावण रामे भाग्यु चाप,
ते सभे त्रयजयकार बरल्यो ययो अधिक प्रताप
सहु सभाने मुरठायळी ते यया सरव सचेत,
श्रीरामने जोता तदा वा सत्यप्रेम समेत
सहु परस्पर वातो करे रघुवीर अति सुकुमार,
ए कठण सायक केम भाग्यु एम करे मन विचार.
हरख आतु आव्या सहुने रोमाचित गदवाण ;
जनक सीता सहित सरवे हरख पाव्या जाण
ते सभे विश्वामित्र उठचा हरख प्रेम अपार ;
रुद्रे चापिया रघुवीरने आशीश देता सार
त्यारे जनक आज्ञा यकी उठचा जानकीजी त्याहे ;
हसगमनी हरख शु वरमाळ ग्रही करमाहे.
शैणगार सजीया सोळ अगे चुदडी शळकार;
भकाश श्यवी थायछे जेम तडितनो चळकार
शर्नगति चाले चपळ चरणे घुघरी घमकार,
पदपान अणघट वीठिया, नेपुरनो शणकार
एका जगतजननी आविया जानकीरूप रसाळ,
रघुवीर केरा कठमाहे आरोपी वरमाळ
निज आसने बैठे जइ हरखिया सीतामन,
वाजित्र वाजे अतिघणा करे गान मगळ जन
आनंद मन पामी तदा उठचा जनक राजन,
रामरक्ष्मणने वेसाळ्या धीताने आसन
जामात्र श्री रघुवर थाय ते जोइ हरखे राय,
पडे विश्वामित्रनी साथ बोल्या सुणता सरव सभाय.
ककौतरी लसो अवधपुरमा रायदशरथ ज्याहे,
सहुसाथने तेडी भूपति बेहेला पधारे आहे

मुनि कौशिके कंकोतरी लखी बीने करी बहु ब्याहि;
 कुमकुमे छांटी पत्र बीड्यो आप्यो द्विजकरमांहे.
 चाल्यो विप्र उतावळो अति हरखशुं तेणी वार;
 ते अवधपुरमां आवियो ज्यां रायनो दरवार.
 ते सभे दशरथ सभा करीने बेठाळे गुरुसाथ;
 विजोग छे रघुवीरनो चिंता करे नरनाथ.
 अरे गुरु बीया दिन बहु गया रामलक्ष्मण ज्यांहे;
 पछे खबर कंइ आवी नहि शुं हशे कारण ब्यांहे.
 एटले द्विजवर आवियो छे सभामां ते दीश;
 रायने कर कंकोतरी ते आपी देइ आशीष.
 श्री राम लक्ष्मण कुशल छे राजे जनकपुरमांहे;
 नरपति जोतां सरव रामे धनुष भाग्युं ब्यांहे.
 जानकीए वरमाळ घाली थयुं रुड्डु काज;
 जान सरवे लेइ तमने तेड्या जनके आज.
 मिथुला पतिये कद्यो छे परणाम अति आहालाद;
 घणो करी तमने कद्यो कौशिके आशिरवाद.
 एवुं सांभळतांमां राय दशरथ पाग्या हरख अपार;
 रामे स्वयंवर जीतियो सुणी थयो जयजयकार.
 पछे दशरथे कंकोतरी आपी गुरुकरमांहे;
 सहु सभा सुणतां वसिष्ठ बांचे उकेलीने ब्यांहे.
 स्वस्तिश्री महाशुभस्थानक अवधपुर पावन;
 पूज्य मूर्ति पावन जश नृप मुगट मणिराजन.
 अखंड लक्ष्मी अलंकृत गुण सकळ बळ महिमाय;
 केतुवत् रविकुळ विशे महाराज दशरथ राय.
 लखीतंग मिथुलापुर थकी सेवकजन अभिराम;
 चूडामणि महिपति मारो मानजो परणाम.
 शुभकाम कारण लख्यानुं ते सांभळो नृपनाथ;
 तमपुत्र मुज पुरविशे आब्या मुनि कौशिकसाथ.
 ते स्वयंवरमां धनुष भाग्युं पाळ्युं मुज पण राम;
 मम पुत्रीए वरमाळ घाली थयां पुरणकाम.

माटे परणावा रघुवीरने शुभलग्न करवा काज;
 सहसाथने तेडी तमो, वेहेला पधारो आज.
 तमो सदा जशवत ठो शोभासहित राजन,
 ते माटे वेहेला पधारजो मुजने करो पावन.
 ए विनति सेवक तणा लख्यु तेह धरजो चत;
 कोटि गणु करी मानजो भूपति भाग्यवत.
 एम पत्र वाच्यो वसिष्टे ते सुप्यो दशरथराय,
 यया मम ब्रह्मानंदमा अतिहरत अग नमाय.
 सहु सभाने भूपे कहु जाने जवाने काज,
 प्रधानने कहे सकळ सेना करो ततपर आज.
 वीर वयो हरसिया जे भरत शत्रुघन,
 सहु अवधपुरमा वात चाली लोक कहेछे धन्य.
 राणीवासमा जइ राणियोने कर्युं राये जाण,
 जनकपुरनो पत्र ते सभळावियो निरवाण
 राणियो सहु आनद पामी उलट अगनमाय,
 ययो कौशल्याजीने तदा ते हरत नम कहेवाय
 द्विजवर तणी सेवा करी सतोत्तियो गहुपेर,
 गीत मगळ गाय सरवे थइ लीला लेहेर
 पछी अश्व गज रथ पालर्यो शणगारीया वाहन,
 वस्त्र आभूषण धरी ततपर थया सहु जन.
 अवधपुरनी प्रजा सहु वेहेवारिया श्रीमत,
 जया जनकपुर थया ततपर जान शोभायत

वलण

शोभावत थइ जान सरवे वाजे बहु वाजिअरे,
 सैन्य सकळ शणगारियु ते चळके चित्रविचित्रे

राग सामेरी

दशरथ राजा हरख्या अपार, जनकपुर जावा करियो विचार,
 पंडो वजडाव्यो पुरमोशार, जान जावा सहु थाओ तैयार.

ढाळ.

तैपार थाओ जवा जाने जनकपुर मोक्षार;
 माटे जेने इच्छा होय ते नोकळी नरनार.
 एवु साभळी पुरजन सकळ अतिहरख पाम्पा मन;
 वृद्धवाळक विनासरवे यया सत्वर जन.
 गजउपर वेसाड्या प्रथम गुरु वसिष्ठने तेणीवार;
 रथमाहे वेठा राय दशरथ जोडिया हय चार.
 अश्व उपर चढ्या वन्यो भरत शत्रुहन;
 सहु राणियो वेठी सुखासन सगदासी जन
 अनेक रथ हय गज पदाती सुखासन अपार;
 चतुरंग सेना नोकळी ते अवधपुरनी बहार.
 बाजिन बाजे अति घणा थड रड्यो जयजयकार;
 हणहणे कैकाण कळी गज करे चीकार.
 हस्ती उपर विप्र वेठा वदीजन बहुरंग,
 रघुकुळ तणी कीरति बलाणे पाभे हरख उमंग.
 नैजा अत्राढी धजा झळके कनक मणिमय सार;
 ठत्रचामर चळकता झळकता तडिताकार.
 वीरशूरा वेशपूरा चाल्या चढी कैकाण,
 आभूषण शुभ शस्त्र झळके रत्नजडोत पलाण.
 शुभशुकन वदी नोकळ्या चाल्या जनकपुरनी वाट;
 सरितवन आवे बहु ओळघता गिरिघाट
 वाटे ज्या वासो रहे दशरथ सहित समाज;
 सुरलोक जेवु स्यळ मजे जाणे भूपति सुरराज.
 एवी शोभासहित आव्या मियुल देशभो शार;
 जनक पुरनी बहार उपवन उत्तर्या ते ठार.
 नीशान नोबत गडगडे शोभासहित राजन;
 रूपक बाधे तैतणु श्रोता सुणो एकमन.
 पायदळ शम दम तणु माहे सदविवेक तुरंग;
 ते चाले आगळ मलपता रक्षा करे निज अंग.

तेनी पुढे निजबोधना कुजर विराजे सार;
 रामनाम तणा मुखे करता घणा चौकाग.
 निजानुभवना दिव्यरथमाहे वेठा मोटा सत;
 ते रामरूपने नीरखवा अनुभव चढ्या माहानत.
 प्रयाण प्रथमे जागृती पुरग्राम स्थूळ नीवास;
 त्या रही दशरथ रामने सभारता सुखराश.
 स्वप्ना अवस्था गामडा सूक्ष्म त्या नथी रेहेताराय;
 अघोर वनवाटे घणा ते सुधुसि केहेवाय.
 एम करता जनकपुरने आविया उपवन;
 त्यां लक्ष करी रद्या राय जणाया रामप्राप्ति चिन्ह.
 विदेहने तव खबर थडजे पधार्या महाराज;
 सामा आव्या बाजित्र वाजते साथे घणा पृथ्वीराज.
 गुरु वसिष्ठने चरणे प्रथम नमोषा जनकराजन;
 पळी राय दशरथने मळ्या भेटिया अन्योअन्य.
 भूपनी पासे पुत्र छे जे भरत शत्रुघन;
 रायजनक तेने जोइने स्थिर थयाछे लोचन.
 पड्या विदेह विचारमा वे पुत्र जोइने साहे;
 रामलक्ष्मण मुज घेरछे, शु रीसावी आव्या आहे.
 एम तन वे तदवत जोइने, विचारे मन विदेह;
 वसिष्ठने पुढ्यु तदा, सारे निवरस्यो सदेह
 घणु मान देइने जाय तेढी राय नम्रमोक्षार;
 सुमते सेना सकळ, पळे उत्तरी ते ठार.
 जनकपुरमा गया दशरथ, शोभानो नहि पार;
 सहु लोक जोइ विस्मे थया, वळी गौरश्याम कुमार.
 एक सुदर मंदिर शोभतु रहेवाने आप्यु साहे;
 सहु साथशु नरनाथ पोते उत्तर्या तेमाहे.
 पळी राम लक्ष्मण मळ्या आवी लाग्या गुरुने पाय;
 पिताने चरणे नम्या तव हरसिया जोइ राय.
 राये चाप्या रुदेसाथे रामलक्ष्मण तन,
 सतोष पाग्या रायजी जेम पामे घन निरधन.

कौशल्या कैकै सुमित्राये बेसाड्या उठ्ठग;
 रुदे चापी सुघे शिर जेम वत्त धेनु सग.
 सहु सभा साथे राय दशरथ गुरु ब्रह्मकुमार;
 ते मडप जोवा चालिया सीता स्वयवर सार.
 भूपने सरवे देखाड्या जे चापकेरा खड;
 आ जुओ नृप श्रीरामजीए भागीयु कोदड.
 ते जोइ दशरथ धया विम्वय, अतिप्रचड कठोर;
 ए केम भाग्यु प्राणवल्लभ कोमळ राम कीशोर.
 पठी विदेहे आदर करी, बेसाडिया आसन;
 राय दशरथ पास बेठा, चारे पुत्ररतन.
 वसिष्ठ गुरु आदे सभा सहु बेठा थइ निश्चित;
 अन्य पृथ्वीराय बेठा हरख पामी चित्त.
 पुत्र चारे सहित दशरथ शोभता श्रीमत;
 ते समे जनके मानिया भूपति भाग्यवत.
 पछे जनक राजा बोलिया, सुणो भूपति कहु पेर;
 पुत्र चारे तमारा ते, परणावो मुज घेर.
 बै कया छे माहरी, उन्मीला सीतानाम,
 मालती श्रुत—कीरती बै, मुज बधुनी अभिराम.
 रामने सीता बरे उन्मीला लक्ष्मणवीर;
 मालती भरतने श्रुतकीरती, शत्रुसूदन धीर.
 एनु साभळी सहु सभा हरखी, आनदा भूपाळ;
 पछे सामा सामी रच्या मडप अति विचित्र विशाळ.
 वाजित्र बै मडप विशे वाजता अति घनघोर;
 गाय मगळ गीत सुदर, सुदरी चित्त चोर.

वलण.

चित्त चोर चतुरा चोळे पोठी, बर कन्याने तेणी वाररे;
 सहु करे भोजन भावता, मन पामे मोद अपाररे.

राग धोळनी देशी.

शुभ महुर्तमाहे लग्न लीधु, करी मुनीये विचार;
 मार्गेश्वर शुद्ध पंचमी, शुभ जोग ग्रह चंद्रवार.
 गणपति पधराविया, जे सकळ मंगळरूप;
 गोत्रज केरी स्थापना, करी पुज्या दशरथ भूप.
 चार कन्या चार वरने, पीठीचोळे अग;
 स्नान विधिये कराविया, धर्मा अलंकार उमग.
 राय जनकने घेरथी, आवी लेइ कलुवो नार;
 ते गीत मंगळ गायछे, आनंद हरस अपार.
 ते केवी शोभे कामनी, कवि उपमा दे सार;
 जाणे शांति करुणा दया, क्षमा धृति उन्नमनी अविधार.
 सदबुद्धि सदविद्या तितिक्षा, समाधि श्रद्धा विनीत;
 मुमुक्षुता तुरीया उपरती, सदगति सुनीत पुनीत.
 एवी राममंदिरमा प्रवेशी, सुदरी शुभ काम;
 वरारे वरघोडानो सभे हवो, ततपर थया श्रीराम.
 ते सभे जनके तेडवा, मोकल्या निज प्रधान;
 ते आविया श्रीराम पासे, सकळ शोभा मान.
 जाणे सदविवेकने बोध, आनंद ज्ञान तप वैराग;
 परमार्थ निष्काम निश्चे, सतोपने अनुराग.
 वररायने शणमारिया, जरकशी जाया अग;
 तिलक भृगुमदनां कर्पां, कुमकुम अक्षतसग.
 मेश बिंदु टीघा आख आजी, करमा श्रीफळ पान;
 वर राय वरघोडे चढ्या, ततपर थइ सहु जान.

वरघोडानी देशी.

ततपर थइने उघलिया श्रीरामजी, मुनिवरने लाग्यापाय.

रघुवरनी घोडे चढ्या.

तोखो तोरग चालेरे नाचतो, नीज बधुसहित रघुराय. रघु०
 अगोअगनी शोभारे शी कहू रे, जोतां लाजे कोटीक काम. रघु०
 लक्षणवंता लघुवेशे वीराजता, त्रण वंधुनी आगळ राम. रघु०
 तोरा कलमी मुगटपर शळकती, उपर मुग्ताफळना खुप. रघु०

थाके वरणवतां शेश सारदा, शुं विखाणुं सुंदर रूप. रघु०
 शोभे दशरथ सहु जनसाथमां, ग्रही चाले गुरुनो हाथ. रघु०
 जोइ शोभा चारेरे पुत्रनो, ब्रह्मानंद माने नृपनाथ. रघु०
 मोड बांधी माताओरे चालती, ग्रही नामणदीनो हाथ. रघु०
 गीत मंगळ मधुरां गायछे, चाले सरव राणीनो साथ. रघु०
 वाजे वाजित्र नाना प्रकारनां, नाचे अप्सरा गांध्रवगाय. रघु०
 बंदीजन बहु कीर्ति वखाणता, जयजयकार मंगळ धुनिथाय. रघु०
 नभ देवोनां दुंदुभी गडगडे, सुर जोतां चढीने विमान. रघु०
 देइ आशीश पुष्प वर्षावता, सुर अंगना करती गान. रघु०
 जुवे नरनारी सर्व नग्रनी, बधावे भरी मोतीडे थाळ. रघु०
 हरखी नरखीने लेछे ओवारणां, घणु जीवजो दशरथ बाळ. रघु०
 आगळ साबिला, सरवे शोभता, छेळछत्रील राजकुमार. रघु०
 जरी जीन मणीना मोहोरडा, रत्नजडीत पलाण तोखार. रघु०

चाल चातुरियोनी.

वरराय तोरण आविया ते अश्व उपरथी उत्तरी;
 मणि बाजठ पर उभा रद्या आव्या आचारज हरखे भरी.
 सुनेना राणी जनकनी, सुमतीने कुश केतु तणी;
 ते बग्यो आवी पोंखवा, गाय गीत गोरी अतिघणी.
 शतानंद वसिष्ठ कौशिक, आदे मुनिवर आविया;
 विधिये करी पूजन कराव्युं, चारेवर पोंखाविषा.
 मधुपर्क विधि वेहेवार सरवे, आरती बरनी करी;
 'एम पुरुषोत्तमने पोंखिया, राणियो अतिहरखे भरी.
 त्यां मंडपमां छे माहेर, बाजठ कनक मणिना धर्या;
 वर रायने पधराविया, आचार कुळरोते कर्या.
 सहु भूपने वेसाडिया ते, मंडपमां आदर करी;
 एक खंडमां मरजादथी, त्यांहां वेसारी सहु सुंदरी.
 पुरजन पुरीजन ज्ञाति, गुरुजन वेठा मंडपमां मळी;
 सहु लग्न रचना जुवेछे, वाजित्र बहु धाजे वळी.
 कनक झारी जळभरी, लावी राणी सुमेधा बाहालमां;
 पग पखाळ्या बरना विदेहे, कनक केरी थाळमां.

यज्ञोपवीत पेहेरावियां, ते वेदमंत्रे अनुसरी;
 जनके ते वरने पूजिया, पछे षोडश उपचारेकरी.
 लग्न घटिका साधे गणक, घडीयाळ बांधीने तदा;
 पछे पधराची ल्हां चार कन्या, शणगारीने सरवदा.
 सावधान वाणी विप्र बोले, अंतरपट आंडा धर्या;
 मंगळाष्टक उच्चार करता, मुनीमन हरखे भर्या.
 ज्यारे लग्नघटिका पुरण थइ त्पारे, वेद आचारज भणे;
 मंगळाक्षत मंत्रीने कर, आप्या वरकन्या तणे.
 कन्याकेरे शीश चरणे, वरे मुक्या ते जदा;
 पछे वरतणे पदशीश अक्षत, कन्याये मुक्या तदा.
 एम वेदविधिये लग्न थाय, कर्यो हस्तमेळाप;
 स्वस्तिवाचन बोलता, वरमाळ घाली आप.
 एम चार कन्या करी अरपण, जनक भूषे त्याहे;
 मंगळ तुरी बाजित्र जयजय, थाय मंडपमांहे.
 रामसीता परणिया, उन्मीलाने लक्ष्मण वर्या;
 शत्रुघन श्रुतकीरतीने, मालवी भरथ हरखे भर्या.
 मंगळकेरा फारेछे वर, कन्या हरखे अति घणुं;
 शेष नाग न कडी शके, अतिशोभा सुख ते समे तणुं.
 मणियंभमां प्रतिविन्न.भासे, फारे वरकन्याय;
 अलंकार अगे शळकता, शी वरणवुं शोभाय.
 जाणे चार अवस्था शोभिये, अभिमानी साये जेम;
 एम केरा करतां ते समे, वरकन्या शोभे तैम.
 चार मंगळ वरतियां, जनके कर्या बहु दान;
 वळी जाचकने आप्युं घणुं, धन विप्रने देइ मान.
 शौखोच्चार करे परस्पर, आचारज तेणी वार;
 कुळरीतथी वर कन्या वेळतां, आरोग्यां कंसार.
 होम हुताशनमां कर्यो, मोत्रज पूजा परसन;
 एम वर कन्या परणी रक्षां, पछे कराव्युं ध्रुवदरशन.

गुरु चरण नमिया भावशु, रघुवीर साथे भात;
पठे पिताने पाये नम्या, पदबदना करी मात.
मिथुलापतिना कोड पोहोल्या, हरख्या दशरथ भूप;
बराणेठे जन् सकळ जोड, बरकन्यानु रूप.

बलण.

बरकन्यानु रूप जोडने हरखे सहु नर नाररे;
दुदुभि बाजे देवना थड रह्यो जपजपकारे.

अयोध्याकांडमांथी.

हावे श्रोताजन सहभावे सुणजो अयोध्याकांड विचार;
राज्य तजो रघुवीर नीकळ्या चनमा ए बिस्तार.
श्रीराम लक्ष्मण भरथ शत्रुघन परणीने आल्या घेर,
उठवमा दिन जाय सरयना सहुने लीला लेहेर
त्रण वीर रघुवीरने सेवे भक्तिश्रद्धा सहित;
माता पितानी आज्ञा पाळे अधरम कपट रहित.
चार वनुनी चार वधु ते पाळे पतिव्रत धरम;
सुरपति सुखथी कोटी गणु सुराभोग भोगवे परम.
सासुतणी आज्ञामा रहेता कुळवधु धर्म समेत,
मेदरहित माताओ सरवे, सहनु सरएु हेत.
एम घणा दिवस वील्या महासुखमा, साचवता निजधर्म,
पितानी आज्ञा प्रमाणे करता, राज काजनु कर्म
हवे कैकैकेरो वधु कहीए, सग्रामजीत एचु नाम;
ते एकसमे आल्यो पुर मध्ये, भूपति केरे धाम.
ते चार मास रही निजपुर जावा, थयो ततपर जेणीवार;
त्यारे कैकै साथे बोल्यो वचन, सग्रामजीत तेणीवार.
भरथ शत्रुघन वन्यो बाधव, भोक्ल मारी साथ;
थोडा दिवस हु रासीश माटे, बेनी साभळ यात.
त्यारे कैकै कहे हु हा कहुटु, पण रायने पूछो पेर;
जो भूपति आज्ञा आपे तो, तेडी जाओ तमारे घेर.

त्वरि मामाए कहु महिपतिने, सुणो भूपति मुज वचन;
 आज्ञा आपो तो तेडी जाउ, हु भरतने शत्रुघन.
 मोसाळमाहे गया नथी कोई, दिन माटे मनोरथ मन;
 एक मास राखीने वळता, सौपीश तमने तन.
 एवा वचन सुणीने दशरथ राघवे, जळभरी आव्यु नेण;
 भरत शत्रुघन पासे तेढावीने, राजा बोल्या वेण.
 सुणो पुत्र आ मामो तमारो, आग्रह करेछे अपार;
 माटे थोडा दिवस जइने रहि आवो, मोसाळमा निरधार.
 जो ना कहीये तो तमारी मातने, दु ख लागे मनमाहे;
 मामो तमारो रीसावे माटे, जइ आवो सुत त्याहे.
 एवु कही राये रुदेशु चाप्या, गदगद थइ बहु पेर;
 जावो बाप सुखे एक मास रहिने, आवजो पाछा घेर.
 भरतने भाव जवानो नथी, मुकी रामतणी सेवाय;
 पछे मात पिताशु भरतज बोल्या, कर जोडी नामी पाय.
 श्रीरामनी सेवा समागम पाखे, मुजने रुचे नहि अन्न;
 राम विजोगे एक क्षण ते, कोटी कल्प समान.
 श्रीरामचंद्र हु चकोर चातक, रघुपति जळधर रूप;
 मुज मन कज सदा प्रफुलित, रहे राघव दिनकर भूप.
 रामसुरभी हु वत्स कहोते, विजोग कैम करी सहेशे;
 कल्पवृक्षना विहगमते वळी, वबुल उपर नर बेसे.
 एवु कही गदगद कठ थयाने, आसु आव्या लोचन;
 सारे कैकैये कहु एक मास रहो, येहेला आवजो तन.
 सारे भरते मातपितानु वचन, ते लेपायु नहि त्याहे;
 पछे सत्वर थइ ने वीरज आव्या, रघुपति बेठा प्यहि.
 श्रीरामचंद्रने चरणे लाग्या, भरतने शत्रुघन;
 सारे रामे उठीने रुदेशु चाप्या, दोधु आर्लिघन.
 मोसाळ जवानी आज्ञा लीधी, साथे घणी सेनाय;
 मातुळसाथे रथमा बेशीने, भरत शत्रुघन जाय.
 एम बयो वीर मोसाळ गया पण, मन रघुवरनु ध्यान;
 रामचंद्रमण ते घेर रक्षा ठे, वीर बन्यो गजवान.

चलण.

बळनान बऱ्यो रक्षा मंदिर, रामलक्ष्मण वीर र;
नीति धरमने चलावेळे, धरम धोरीधर धीर रे.

राग सामेरी.

मोसाळमाहे गया बऱ्यो भरत शत्रुघन;
श्रीराम लक्ष्मण रक्षा मंदिर वरते निरमळ मन.
नित्य सेवता गुरुचरण पकज धरम पथ पळाय;
वसिष्ठ मुनिना मुखयकी सुणता पुराण कथाय.
सभा करी एक सभे बैठा राय दशरथ भूप;
राममंडपमाहे बैठा गुरुसहित अनूप.
त्यारे जोवा विद्वानी परीक्षा तेड्या लक्ष्मणराम;
पळे कळा जुद्धनी देखाडी सहु पोते पूरणकाम.
अस्त्र शस्त्र अनेक विद्या सफल मन्नज जेह;
मह्य मेघ महिषनु जुद्ध करी देखाड्यु तेह.
प्रसन्न थाय घणु रायजी जोइ पुत्रनो परताप;
त्यारे सकळ गुणसपूर्ण जाण्वा रघुवरने आप.
ए प्रकार आनदमा दिन जायळे सुखमाहे;
रघुवीरने सेवता भावे जनक तनया व्याहे.
एकवार बैठा मंदिरमा अजपाळनदन जेह;
निजमुखने अवलोकता आदर्शमाहे तेह.
त्यारे करण आगळ केश शिरनो श्वेत दीठो राय,
उदाशी आवी अति घणी मनमाहे थइ चिंताय
जाण्यु जरा आधी बात कहेवा चेतावा नरदेव,
एम विचारी वसिष्ठगुरुने तेडाच्या ततखेव.
गुरुने कहे हु छता हवे करे रघुवरराज;
सकल्प मारे मन ययो ते करो गुरुमहाराज.
अभिषेक रघुवरने करी शुभम्न जोइ आज;
रामने देलु राज करता थाय मारु काज.

गुरु कहे तमो रुहु विचार्युं घटे एमज भूण;
 साहिस सरवे करावो ए जथाजोग्य अनूप.
 थारे दशरथे तेडाविया रघुवीरने एकात;
 पासे वेसाडीने बहू निज मन तणू वरतात.
 हे राम मुजने एम भाश्यु कहू सख वचन;
 थोडा दिवसमा जाणु हवे पडशे माहारु तन.
 मुज मरण चिन्ह जणायठे माटे राम करय तु राज,
 तमे तमारु सभाळो पुरदेश घरनु काज.
 एहेवा वचन शुणीने भूप चरणे नग्या श्रीरघुराय;
 माहाराज जे कहो ते करु शिर चढावी आज्ञाय.
 पठो राजाये सहुने तेडाव्या पोताना परधान;
 साहुकार सरवे नगरना ते बोलाव्या देइ मान.
 दरबारना अष्ट अधिकारी आदे सरव सभाय,
 ते सरव साभळता पळे बोलिया दशरथ राय.
 भाइ सहू सभाजन साभळो मेंहे मनविचारु आज;
 माटे पच सहुने गमे तो रामने आपुं राज.
 एहेवु सुणी सरवे हरखीया ध य धन्य है राजन;
 ए काज तो रुहु विचारु अरे रिपुनाशन
 वसिष्ठ आदे सरव ऋषिये महुरत आप्यु सार;
 चैत्रसूदी सप्तमी शुभ गुरु पुण्य योग विचार.
 साहिस सहू ततपर कराव्यु वशिष्ठे तेणोवार;
 उपलक्षण आणि मेळव्या अभीपेकनो ऊपचार.
 चारदतनो उज्ज्वळ हस्ती श्वेत हय शुभ अग,
 नविन सिंहासन फनकनु छत्रचामर सग.
 सप्तपल्लव पचमृत्तिका च्यार समुद्रनु वार,
 मोहोटा विप्रने जप करवाने वेसाड्या निरधार.
 सहू नगरने शणगारियु घर चौटा शेरीपोळ;
 नरनारी अति हरखे भरबा थइ रक्षो रग झकोळ.
 पेहेले दिवसे वशिष्ठ गुरुये आज्ञा आपी तास,
 श्रीराम सोता वनेनणने कराव्यो ऊपवास.

कैकै कौशल्या सुमीत्रा मन हरखनो नहि पार;
 सुखवंत सरवे राणीयो आपती दान अपार.
 वारणे मंडप रोपियो गुणिजन करेछे गान;
 बहुरंग तोरण बांधियां शलके विचित्र वितान.
 एम करतां निशा थइने सुरज पाम्यो अस्त;
 त्यारे कुशासनपर राम सीता पोढीयां थइ स्वस्थ.
 सिंहासन उपर प्रभाते बैसशे रघुराय;
 सौ लोक आनंद पाभियां देवने थइ चिंताय.

रागसोरउनी चोपाइ.

शुणो श्रोता एकचोत्ते करी, थइ रजनी दिवस गयो अनुसरा;
 त्यारे राजा दशरथ तेणीवार, आव्या कैकैना भोवन मोक्षार.
 दासी मंधराने पुच्छुं कथी, कथांहां गइ राणी देखाती नथी;
 त्यारे कुबजा बोली रीसे षड्डी, ओ पेली तमारी राणी पडी.
 राजा दशरथ आव्या पास, इहां केम बैठीलुं थइने उदास;
 मीठे वचन बोलवै राय, तेम तेम राणी अवळी धाय.
 हस्त स्परसवा मांड्यो जदा, राणीये कर तर छोड्यो तदा;
 पळे रुदन करवा मांड्युं घणु, न जाण्युं कपट राये ते तणु.
 बोल साचुं तुंने माराराम, तुं रीराइने रडेछे केम;
 आंसुधाराये भीजे रुदे, रुदन करंती राणी वदे.
 हुं नहि बोलुं तमारी साथ, जाओ शुं करवा आव्या नाथ;
 हेत तमारुं जाण्युं राय, तमने हुं आपीश हत्याय.
 त्यारे राजा केहे आवडुं कां करे, शामाटे दुःख मनमां धरे;
 जो कोइये दुभी होय तुने, तो देख दंड साचुं केहे मुने.
 माग्य माग्य जे मागे तुंय, सख वचनथी आपुं हुंय;
 हुं सरखो स्वामी ताहरे, नथी न्यूनवस्तु माहरे.
 वळती कैकै बोली वचन, क्येम जाओछो भुली राजन;
 गया जुध करवा ब्रशपरवा साथ, हुं तमंसंग आवी नाथ.
 त्यारे आप्यांछे जुगलवचन, ते आज मुजने आपो राजन;
 राजा कहे मागी ले सुखे, सखवचन ना नहि कहुं मुखे.

त्यारे कैकै केहे वनमा जाय राम, चोद बरस लगी रहे ते ठाम;
 माहारा भरतने आपो राज, ए बे वचन मागुहु आज
 एवु वचन सुण्यु जेटले, व्याकुळ राय यया तेटले,
 ज्यम व्रजबीजली आवी अहे, ज्यम शिरपर पर्वत तुटी पडे.
 ज्यम येहेरे काळजु करवत धार, एम दशरथने दुख थयु अपार;
 प्रलय अग्नि केकेनु वचन, बळी गयु रामनु आपुशवन.
 पड्या भूपति पृथ्वीमाहे, आख्ये आसु धार चाली साहे,
 अग मोडीने बेठा थाय, खोळा पाथरी केहेटे राय
 ओरे प्रीये कइ बीजु माग्य, एविन आपु धरी अनुराग;
 माहारो राम कौमळ सकुमार, शीद मोकले वन मोक्षार.
 नही करे रामराज बेहेवार, भरतने सौपु सहू घरवार,
 ए राज भरत करे सर्वदा, राम घेर प्रेसी रहे सदा.
 ए बाळकने शीद काटे वन, छे घणु रामनु कौमळ तन,
 एम दीनवचन कद्या राये जदा, त्यारे कैकै घुरकी बोली तदा
 शु अधरमी हो राजन, लागशे रवीकुळमा लाउन,
 सखवचन नहीं पालो सार, तो पुरवज पडशे नरक मोक्षार.
 कैकैवचन ते वाग्यु बाण, भेद्यु रुदे जेम जाय माण;
 मुरछीत थइने पडिया राय, नेत्रयकी जळ चाल्यु जाय.
 एम स्त्रीवश राजा थया, वचनब्रधमा आवीगया;
 अचेत थइ पडिया राजन, नव जाणे बीजु अन्य
 ,रजनी से महादु.स्वमा गइ, अरुण उदेभी वेळा थइ,
 गुरु वशिष्ठ वेहेला उठिया, सभामाहे सत्वर आविया
 सुमतने कहे जा घरमाहे, तेडी लाव्य राताने आहे;
 सुमत चाट्यो तेणीवार, आव्यो कैकेना भोवनमोक्षार.
 दशरथ राजा पडिया ज्याहा, सुमत आनी उभो साहा;
 प्रधाने चरण वदा नृपतणा, दीठा रायने दुखिया घणा.
 विकळवेश मुके निश्वास, नेत्रेजळ अतिवदन उदास;
 मत्री नोल्पो करी विनती, सभामाहे चालो भूपति.
 सरव साहीम्य तत्पर कर्यु आज, तमने बोलावे गुरु महाराज;
 वचन सुमत तणा सभळी, राये रड्या माझ्य वळी.

अरे सुमत सुण्य कहु आदीश, मारु मरण आव्यु छे शीश;
 ते माटे उतावळो जइ आव्य, तु अही रामने तेडी लाव्य.
 सुणी रायना शोक वचन, सुमतने दव लाग्यो तन,
 पड्यो त्रास मुख उडी गयु, न जाणे रायने शु दुख ययु
 चित्ततुर थइ मत्री एह, रामधाम भणी चाल्यो तेह,
 जेम कळाहीन ग्रहणे रची थाय, एम थइ निस्तेजने सुमत जाय;
 सत्तार तापे तपियो जन, जेम आवे मुमुक्षु सत सदन

वलण

सत सदन आवे मुमुक्षु, आत्मप्राप्ति सुख काजरे,
 एम सुमत आव्यो उतावळो, ज्या विराजे श्री रघुराजरे.

(५१३५ ७४ती येणामानी सु१३३१)

राम गोडी

खारे मात कीशल्याजी बोलीया, हो वालारे,
 तुने नही जावा देउ वन युवरजी कालारे
 घणी कोमळ ठे ताहरी देहडी, होवा०

मारा लाडकयाया तन कुवर०

तुने गुप्त राखु मारी वाडीमा, होवा०

बीजू अवर न जाणे जेम कुवर०

मेहे तो तुजविनारे रेवाय नहीं, होवा०

मुने मुकीने जाशो केम कुवर०

पाये ककर कटक खुचशे, होवा०

नहीं चलाये वसमी वाट कुवर०

वेठवी शीत आतप ने वृषा, होवा०

केम ओळगशो गोरी घाट कुवर०

व्याघ्र सिंह वनमा घणा, होवा०

सर्प सौहरने वृक रक्ष कुवर०

रजनीचर साथे युध थशे, होवा०

कोण करशे तमारी पक्ष कुवर०

वनमा वनकुळ केम पेहेरशो, होवा०

तजी वस्त्र आभुषणसार कुवर०
 इहा जमता भोजन भावता; होवा०
 केम करशो वनफळ आहार. कुव०
 तजी सज्जा भमर पलगनी; होवा०
 केम पोहोदशो पृथ्वीमाहे. कुव०
 ताहारे वाळपणामा वनकशु; होवा०
 मारु वचन मानीरहो आहे. कुव०
 मारे कीया जनमना करम हशे; होवा०
 ते आवीने नडिया आज. कुव०
 ते दैवे रगमा भग कर्यो, होवा०
 ठर्यु वन तजीने राज. कुव०
 वात साभळी वन जवा तणी; होवा०
 वेहेरे करवत काळजा माह. कुव०
 'दच लाग्यो मारा अगमा, होवा०
 हवे नाशोने जइए कयाप. कुव०
 मारो पापी प्राण जतो नथी; होवा०
 हशे कोण करमना भोग. कुव०
 एम कहीने रुवे रुदे फाटते, होवा०
 केम सेहेवाय पुत्रविजोग कुव०
 एवा वचन शुणी वोल्या रामजी, हो मातारे;
 तमे धीरज राखो मन, शुणो सुखदाता रे.
 पाठो आवीश थोडा दिवसमा; होमा०
 आपो आज्ञा हु जाऊ वन शुणो०
 मारे आज्ञा पितानी पाळवी; होमा०
 रेहेवु चौद वरश वनमाहे. शुणो०
 अवध दीक्षा पठो नहीं रहु; होमा०
 वेहेलो आवीश नीजपुरमाहे. शुणो०
 नव वचन मिथ्या करु तातनु; होमा०
 जो पश्चिम उगे सूर. शुणो०
 जे माता पिता गुरु देवनु; होमा०

नव पाळे आज्ञा वचन. शुणो०
 ते प्राणी जीवता मुवा जाणजो; होमा०
 अज्ञाकटे जेवो स्तन. शुणो०
 तेनो मिथ्या धरम सह जाणजो; होमा०
 जेवु कपटी केरु ध्यान. शुणो०
 जेम अदातानु उचु मर्दार; होमा०
 जेम लोभियानु तत्वज्ञान. शुणो०
 एम मनुष्य देह तेहनो मिथ्या; होमा०
 जेवो उदरमाहे कमीजत. शुणो०
 जेणे मातपितानी आज्ञा पाळी; होमा०
 शुभ पुत्र ते सुकृतवत शुणो०
 ते माटे मेरे रेहेवाय नहीं; होमा०
 जाय तातनु सत्यवचन. शुणो०
 हवे आशिष देइ आज्ञा आपो; होमा०
 निश्चे जायु मारे वन. शुणो०

वलण.

वनमा माहारे निश्चे जायु, आज्ञा आपो मातरे;
 एहेवु साभळी कौशल्याये, करवा माझ्यो आसुपात रे.

राग आशावरी.

श्री रामचद्र आव्या निजमदीर जोयु ज्यानकीये रूप;
 राज्य चिन्ह काइये नव दीठा, उदासी त्रिभुवन भूप.
 कमळनेत्र आरक्त घयाळे करमायु मुस गात्र;
 पळे करुणावचने सीतानी साथे बोल्या जनक जामात्र.
 सुणो साधवी केकैये माग्यु रायनी पास वचन;
 ते माटे अमो वर्ष चतुर्दश जइने रहीशु वन.
 पितानी आज्ञा पाळवी निश्चे मारो एज धर्म;
 ते माटे तमो रेहेजो मदिरमा माता पासे पर्म.
 सर्व मातनी सेवा करजो पाळजो धर्म अशेष;
 केकै कौशल्या सुमित्रामा नव अतर गणशो लेप.

सदा काळ अहीं रहेजो सुदरी न जाशो तातने घेर;
 एहेवां वचन सांभळी ज्यानको बळता रुदन करे बहुपेर.
 अहो नाथ हु दासी तमारी विजोग नव सेहेवाय;
 तमविना हु केम रहु एकली एक घडी जुग थाय.
 जळविना जळचर केम जीवे जो करिये कोटी उपाय;
 हुं छाया तमारा देहतणी प्रभु कहो केम अळगी थाय.
 कनक कान्ती जेम दीपझीरा रवीरश्मि सदा रहे पुरी;
 ते कल्पान्ते विलक्षण न थाय जे परीमल ने करतुरी.
 एम हु तमथी केम रहु वेगळी सुणीये श्री रघुराय;
 जेम सदा विवेक साधुनु रुदे तजी कल्पांते नव जाय.
 तमविना मदिरमा हु नहीं रहु स्वामी सुणो सुखराशी;
 ते माटे मुने साथे तेडो सेवा करवा दासी.
 थारे राम कहे तमो आव्येथी मने थाय चणो जंजाळ;
 कोमळ चरणे चलाशे नहीं वळी वनमां सिंह ने व्याल.
 आतप शीत वृषागीरी कंटक केम सेहेवाशे दुख;
 सीता कहे तमने दुर स्वामी तो मारे वयाथी सुख.
 मन मारु मधुकर छे ते तम चरण कमळ अनुराग;
 जो स्वामी साथे नहीं तेडो तो हुं करीश देहनो त्याग.
 सीतानां एवां वचन सांभळी संतोप्या मन राम;
 अरे प्रिया तमो पुछो गुरुने जो आज्ञा करे अभिराम.
 गुरु आज्ञाये तेडो जाऊ तो कोइ न करे निंदाय;
 लोकतणो अपवाद न लागे कारज सिद्धी थाय.
 थारे गुरुने कहाव्युं जनकसुताए आव्या ततक्षण मुन्य;
 आसन पूजन चरणे नमीने सीता बोल्यां वचन.
 हु स्वामी साथे वनमां जाऊ छु करवा पतिसेवाय;
 माटे आज्ञा आपो गुरु नाथ विजोगे में एकलां नव रहेवाय.
 एवं सांभळी गदगद कठे थया गुरु आंसु आव्यां लोचन;
 पछे मुनि वसिष्ठ रघुवरनी प्रत्ये बोल्या परम वचन.
 अहो राम तमो तेडो निथे जनकसुताने साथ;
 लक्ष्मणने पण तेडो जाओ निजसगे श्रीगुरुनाथ.

(पछी ब्रह्मेष्टुने वनमां भूमीने सुमत नाभे साग्या पाछो वयो)

राग बेराडी.

सुमत सचर्योरे, मारगे करतो जाप रुदन;
 रथ हाकी बळ्योरे, पस्ताय छे अति घणु मन.
 अरे हु अभागियोरे, वनमा मुकीने आव्यो राम;
 मुने जननीए जनम्यो वृथारे, करवा आवु निरदय काम.
 देखशे रथ रामबिनारे, पामशे मात पिता घणु दुःख;
 ज्यारे मने पूछशेरे, सारे हु शुं देखाडीश मुख.
 सुमत एम शोचतेरे, रोइ रोइ राता थयां लोचन;
 अश्व झुरे घणुरे, पग पाछा पडे दुरवळ तन.
 अवधपुर आबीयुरे, दीठी नगरी प्रेतसमान;
 लोक सह रुदन करेरे, जे ज्या ते त्या मुकी मान.
 ज्यारे राम वन गयारे, पुरमाहे पडी छे हडताळ;
 देह जेम प्राणबिनारे, एम थइ अवधपुरी ते काळ.
 प्रधान परवर्योरे, पुरमा टाकी पोतानु मुख;
 कैकैने आगणेरे, रथ छोड्यो थयु अति घणु दुःख.
 मदिरमा मत्री गयोरे, ज्या छे दशरथ भूप सुजाण;
 सहसाथ विटीबळ्योरे, रायना कठे आव्या छे प्राण.
 सुमते खां जइरे, कीधो रायजीने परणाम,
 भूपति बोलियारे, सुमत क्या मुकी आव्यो राम.
 लक्ष्मण जानकीरे, प्राणवल्लभ मारो रघुवीर;
 मारु सरवस धन गयुरे, हवे हु केम करी राखु धीर.
 सुमत तैं शु कयुरे, रामने शीद मुकी आव्यो वन;
 मदिर मारु ऊजड थयुरे, कोणे फोड्या मारा लोचन.
 हु अधनी लाकडीरे, रामने चोरी गयु कोण आज;
 दैवे दुःख दीधु घणुरे, मै शा कीधा हशे कुडा काज.
 मुने मुकी क्या गयारे, आबो मारा राम कुवर सुकुमार;
 मारी आज्ञा कोण पाळशेरे, कोण चलावशे राजवेहेवार.
 वैदेही क्या गइरे, सुदर चपकळी सुकुमार;
 आबो मारी भावडीरे, मै तने दीधु दुःख अपार.

हवे मुख नथी देखतोरे, लाडकवाया लक्ष्मण वीर;
 आवी डाढ्या दीकरारे, माळ तन मन धन रघुवीर.
 हे विधि ते शु कथ्युरे, लुटी लोभु देखाडीने सुख,
 आवु कोने थाय नहिरे, हाहा दैवे दीधु घणु दु.ख
 वाळक वाळपणेरे, मे पापीए काढ्या वन,
 सुमत साचु कहेरे, क्या मुक्ती आव्यो प्राणजीवन.
 क्या लगी सग कर्येरे, क्याथी तु पाळो आव्यो घेर,
 रामे त्या शु कथ्युरे, ते माडी कहे मुजने पेर.
 सुमत थयो गळगळोरे, नेत्र सनळ थइ बोव्यो वाण,
 महाराज मे घणु कथ्युरे, पण पाळा न बळ्या पुरुषपुराण.
 हु शृंगवेल सुधी गयेरे, त्रण दिवस लगी रक्षा निराहार;
 मुने पाळो बाळियोरे, गुह्यके उत्तार्पा गगापार.
 दक्षिण दिशा भणोरे, गगा उत्तरीने गया राम,
 तमने घणा करीरे, रघुपतिये कढ्या छे प्रणाम
 शुणी एवु भूपतिरे, रउरउ लाग्यो हुताशन,
 गाढे स्वर थकीरे, राये कौधु शोक रुदन.
 कठ मळीगयोरे, अग पठाडे अवनी माहे,
 राम विजोगनोरे, अगे अग्नि लाग्यो साहे
 आरत नादथीरे, पोकार्यु राये रामनु नाम,
 देह मुकी दशरथेरे, प्राण गया कहेता हे राम.

धलण

रामराम रघुवीर कहेता, तज्या भूषे प्राणरे,
 हाहाकार हवो तदा, सह्य रुदन करे निरवाणरे

रावणसाथे युद्धनुं वर्णन.

राग सोरठ.

जीतवा रावण रायने रघुवीर, चढ्या तेणीवाररे,
 सह्य कपि तणो सरदार सुग्रीव, सै यनो नहि पाररे.
 हनुमत स्कंधे राम चढिया, पाच शर ग्रही हाथरे,
 जेम गरुडउपर श्रीपती, एम शोभता रघुनाथरे.

अगद केरे स्कध वेठा लक्ष्मणजी तेणीवार;
 जेम ऐरावतपर इद्र शोभे नदीपर त्रिपुरार.
 विशाल वृक्ष उपाडीने कपीए ग्रह्या करमाहे;
 ते छत्र करता रामने नव पल्लव चमर व्याहे
 जय बोलावी रघुनाथनी दळ चाल्यु दक्षिण देश;
 चि.कार करता चालता गिरिसम कपीना वेश.
 भुभुकार नाद हुकार करता कूदता वळवान,
 करमाहे गिरि उठाळता, ते कुसुम गेंदसमान.
 केटला कपिये वृक्ष शाल्या केटला पाषाण;
 केटला कर नख दत्त करडे करे महा बुवाण.
 जय जय धुनी कही गर्जता पद प्रहार धुजे धर्ण,
 सिंधुजळ उठळ्या सुरज थयो धुधळ वर्ण.
 दिग्गज डग्याने शेष सळक्यो भूमि न सहे भार,
 एम चाली सेना रामनी कहेता न आवे पार.
 जोजन दश विस्तार पोहळी कपी सेना जाय;
 मारगतणा पाषाण तरु ते भागी भूको थाय.
 एक एकना शिर विवे पग देइ कूदता कपीताश;
 को पृथ्वी उपर हिडता को उडता आकाश.
 जयराम जयजयराम कहीने गर्जता महा वीर;
 एम कपि सेनासहित आव्या राम सागर तीर.
 दश योजनमा उतरी सेना सोर थाय अमीत,
 भुभुकार व्याप्यो दश दिशा सिंधु थयो भयभीत.
 ते खबर थइ लका विशे ज्या वेठो रावण राय;
 श्रीराम आव्या सागर तीरे लेइ कपि सेनाय.
 एवु साभळीने दशानन तय चमकियो मनमाहे;
 सभाविशे तेडाव्या सहु जे अविचारी त्याहे.
 इद्रजीत आदे पुत्रने वळी प्रहस्त आदि प्रधान,
 ए विना अन्य असुर तेडाव्या सभामा देइ मान.
 ते सरवसाथे विचारवा लाग्यो रावण भूप,
 भाइ आपणे हवे शु करवु ते कही समे अनुरूप.

दशरथतणा सुत आविया उत्तर्या सागर तीर;
 कपी सैन्य ते साथे घणु हनुमत्सरखा वीर.
 शत्रु सर्पने अभि-प्रण्ये नव गणवा लघु एह;
 करे विघ्न ते क्षणमात्रमा माटे धीरिये नहि तेह.
 एक वानरे लका प्रजाळी अक्षे आदि असुर;
 ते हणी निरभे गयो पाळो मळ्यु कपीदळपूर.
 तेमाटे पुढुं सर्वने कहो हवे करवु कैम;
 निश्चे विचार कहो सहु मुज कुशळ याये जेम.
 एवा वचन सुणी रावणतणा पळे बोल्या पुत्र प्रधान;
 महा क्रोध आणो कहे वाणी करी मन अभिमान.
 अरे राय शु चिंता करो ए रामना शा भार;
 शु जुद्ध करशे कपी ए नर वानर आपणो आहार.
 रामलक्ष्मण मनुष्य वे करी तप थया क्रश काय;
 कपी भालु रीछ मरकट तेयकी शुं थाय.
 आज दैवे मोकल्युं घेर बेठा भक्ष आपणु एह;
 तमे निरभे थइ रहो भूपति चिंता न करशो तेह.
 एम शक्रजीत अतिकाय देवातक नरातकनी आद;
 वज्रदृष्टि महोदर करता घणो वक्काद.
 ते सभे सभामा विभीषण बेठा हता ते ठार;
 रामनी निंदा श्रवण सुणी जन थयो क्रोध अपार.
 एवा विभीषण जे विचक्षण तेणे सुण्यो असुर वचन;
 पळे सभामाहे बोलिया घणु क्रोध आणी मन.

वलण.

मनमाहे आणी क्रोध बोल्या विभीषण तेणी चाररे;
 ते श्रोताजन सहु साभळो करु सक्षेपे विस्ताररे.

राग विभास.

हे मुख रावणे तुजने काढ्यो धनुष तळ्यो जेणे;
 सर्व नृपनो दर्प हरीने कोदळ भाग्यु तेणे.
 ते रामने तु सीता सोपी जइने चरणे लाग्य;
 करी वीनती दीन वचनथो अभेदान तू माग्य.

शरणागत वात्सल्य छे रघुपति नहि जुवे अवगुण तारा;
 माटे सुण रावण ए परम हितकारी बोल मानजे मारा.
 जेम औषध कटु लागे पण टाळे मूळ रोग निरवाण;
 एम हमणां कठीण लागे मुज वायक परिणामे कल्याण.
 आ सरव मळ्याळे कबुद्धि तमने करशे विपरित पेर;
 अल्या जाणी जोइने मुरख रावण शीद सायछे शेर.
 एम घणां वचन विभीषणे कदां ते नीतिनां जेणीवार;
 त्यारे प्रधान आदे इंद्रजीतने चढीओ क्रोध अपार.
 अल्या विभीषण तुं नोत्य विचारी डाहापण ज्याण्युं तहासं;
 शुं करिये जो राजवंधु छे नीकर हवडां मासं.
 अल्या बाहालो थडने बेर वधारे जा तुं तोरे घेर;
 जीवतो मुक्तिवे जाणीजोइने नहितो हणिये ठेर.
 रावणने कहे जुओ तम बंधु केवळ कहेछे कुडुं;
 शत्रुनी पक्ष करीने बोले आपणु इछे मुडुं.
 त्यारे कहे विभीषण तमे सर्व मळीने रावणने कर्यो धष्ट;
 राज बोलवा बेठाण्डो उपजावी कबुद्धि स्पष्ट.
 अल्या प्रधान रावने नियमे राखे गजने अंकुश एक;
 मंत्र नागने ज्ञान चतुरने ज्ञानीने विवेक.
 स्त्रीने एज्जा साधकने गुरु समुद्रने मरजाद;
 एम रावने नियमे राखे निसे प्रधान रहित प्रनाद.
 हवे तारुं राज नहि रहे रावण निशे साचुं मान;
 तुने संगी सर्वे दुष्ट मळ्या जेम व्रकनी पासे श्वान.
 एवां वचन सुणीने रावण उठचो क्रोध करी निरधार;
 डावा पगनी पाटू मारी विभीषणने तेणीवार.
 अल्या मुरख रामनी पक्ष करे तो जा तुं तेनी पास;
 बांधो मारी एवं कहीने देखाड्यो बहु ग्रास.
 त्यारे तेणे समे मुकाव्यो आवी रावण केरी मात;
 अरे पुत्र तुं राम शरण जा नहि तो करशे घात.
 त्यारे रावण कहे जा अहीची तारुं नयी अमारे काम;
 चढावी लाव जे ऐन्य जा शुं करशे तारो राम.

एवुं सांभळी विभीषण उठचा ततक्षण तेणीवार;
 चार प्रधान पोताना संगे लीधा ते निरधार.
 रावणने कहे विभीषण तुं छे मारो श्रात;
 माटे तुज आज्ञाथी अमो जाउछु राम शरण साक्षात.
 एवुं कही विभीषण चाल्या लेइ पोताना प्रधान;
 जेम काया छोडी पंच प्राणते जाय जथा अवसान.
 कल्पांते महाभूत मळे जेम स्वरूपमां निरधार;
 एम विभीषण सांथी उठी चाल्या साथे मंत्री चार.
 जेम वायस केरा मेळामांथी उठी जाय मराल;
 खळ निंदक केरी मंडळीमांथी उठे साधु दयाळ.
 एम चार मंत्रीशुं चाल्या विभीषण राम शरण निरधार';
 उरध पंथ उड्या पांचे जण आव्या सिंधु पार.
 पृथ्वी उपर उतरी उभा सेना तणे प्रदेश;
 पंचे राक्षसने जोडने भय पाप्मा कपी अशेष.

वलण.

अशेष वानर भय पाप्मा जोई राक्षस देह दीरघ घणी;
 पछे विभीषण कर जोडीने उभा करे विनति कपिवरतणी.

टाळ.

एवां विभीषणां वचन सुणी यमा चकीत कपीवर मात्र;
 ततकाळ आव्या खबर कहेवा ज्यां छे शामळगात्र.
 समुद्र कांठे सभा करीने वेठा श्री रघुवीर;
 अष्ट जूयपति सुग्रीव आदे सुमित्रो रणधीर.
 महाराज रावण तणो बंधु कनिष्ठ विभीषण जेह;
 अति दीन यइ करे वीनती तम शरण आव्यो तेह.
 एवुं सुणी जोयुं सुग्रीव सामुं रघुवीरे तेणीवार;
 विचार करी रघुवीर साथे नोल्पो अर्ककुमार.
 ए रावणबंधु कपट करी अही आव्यो होय आज;
 कांइ दगो आपणशुं करे त्यारे शुं करिये महाराज.

जांबुवान कहे प्रभु शरण आव्यो शुद्ध चित्ते जेह;
 त्वारे पोतानो तेने करोछो वर्द तमाहं एह.
 अंगद कहे ए बात खरी पण तेढावो एने पास;
 एने बोलावी ल्यो परीक्षा पछी करो चरणनो दास.
 सुपेण कहे समो कठिण छे माटे करो विचारे काम;
 ए राक्षस रावण तणो बंधु आव्यो आणे ठाम.
 एम करवा मांड्या तर्क बहु बुद्धि तणे अनुसार;
 पछी शेवटिये करी गरजना खां बोल्या पवनकुमार.
 हनुमंत कहे हुं गयो हतो लंकामां एने घेर;
 आचरण शुभ छे एतणां हुं जाणु सरवे पेर.
 तमो असुर देखो उपरयो मांहे परम साधु इष्ट;
 जेम फणस कंटकनुं भयुं अंतर मधुर स्वादिष्ट.
 श्री रामचंदरे करी आज्ञा अंगदने निरधार;
 त्वारे तेडी लाव्या विभीषणने कर ग्रही तेणीवार.

युद्ध कांडमांथी.

राग बीलावर.

सभा करीने रघुपति नेठा पासे लक्ष्मण हनुमंत;
 सुग्रीव विभीषण पासे बेसाड्या जे राजनीति गुणवंत.
 श्री रामचंद्र छे चतुर शीरोमणि समरथ राजधीराज;
 राजनीतिनो धर्मज पाळे लोकतणा हितकाज.
 सुणो विभीषण जुद्ध कर्षाविण रावण ते नहि माने;
 ए रामजी सीता नहि आपे माटे विलंब करीए शाने.
 त्वारे विभीषण कहे महाराज सुणो कंड धीरज मनमां धरिये;
 सामं दाम दंड भेद करीने शत्रुने वश करिये.
 साम ते शत्रुने समजावी बात न्यायनी कहिये;
 कोइ शाणा पासे शीखज कहावी धीरज ग्रहीने रहिये.
 ते न माने तो दाम देखाडी करिये लालचथी लाचार;
 ते लोभ थकी पैर जाय बीसरो वश वरत्ते निरधार.

ते दाम थकी वश थाय नहि तो करिये कंद छळ-भेद
 ते माया जाळमां मोहज पामे शत्रु वश थाय वेद.
 एम कशी वातमां केद न आवे त्वारे देखे दंड;
 ते माने नहि पळे मारविना जे भुरखलंपट लंड.
 सभा जीते जेम पंडित तेवी जुक्तिनुं वळ धरिने;
 पाषाण नीचे कर आवे ते काढिये कळे करीने.
 माटे साम भेद करीने समजावो रावणने निरधार;
 वष्टि वरया मोकळो जे होय चतुर शिरोमणि सार.
 वायक एवां सुणी विभीषणनां राघव यया प्रसन्न;
 पळे सुग्रीव सामुं जोडने बोल्या प्रेमे हेत वचन.
 अरे सुग्रीव जुवो आपणा सायमां होय चतुर गुणवंत;
 ततक्षण तेने खोळी कहाडो जे जाणे कळा अनंत.
 लंकांमां तेने मोकळीये शिष्टाई करया धीर;
 एकलो जडने पाळो आवे एवो छे को वीर.
 जेम हनुमंत सिंधु ओळंगी सीतानी शुघ लाव्यो;
 अनेक विघ्न टाळीने वाटे रशी मुख उपर आव्यो.
 एन वष्टी करी रावणनी साथे तुरत आवे आ ठार;
 आपणा साथमां होय एवो तेने देखोडो आ वार.
 पछी सर्व परस्पर जोवा लाग्या वानर रहेता जेह;
 त्वारे विभीषणे दीठो वाळी पुत्रने अंगद वेठो तेह.
 जेम रत्नपरीक्षक खोळी कहाडे भारे हळबुं नंग;
 तेने जोडने विभीषण बोल्या सांभळिये श्री रंग.
 अंगदने मोकळो सर्वथा शिष्टाई करया त्पाहे;
 ए वळ लक्षण गुण संपुरण छे जाणे नीतिमांहे.
 जेम नवग्रहमां दिनकर तेजस्थी शस्त्रमां सुदरशन;
 विषधरमां धरणीधर जेवो खगमां हरीवाहन.
 एम वानर मांहे चतुर छे अंगद निश्चे जाणो राम;
 विभीषणनां एवां वचन सांभळी हरख्या पूरणकाम.
 पछी अंगदने आज्ञा करी पोते उठयो तेणीवार;
 रघुवरसनमुख कर जोडीने वचन बोळ्यो निरधार.

मुने रावण साथे बघी करवा मोकलोठो ते ठाम;
 प्रभु एमा ते शु मुजने यत्ताव्यु भारे मोटु काम.
 महाराज रजा आपो तो बाघी लावु रावणने आहे,
 लका उखेडी उघी करीने नावु सागरमाहे.
 त्यारे श्री रघुवीर हशीने बोल्या थइ चित्तमाहे प्रसन्न;
 रावण पासे बघी करवा जा तु वाळीतन.
 जो माने रावण तो सारु कहेता नीति विचार,
 नहि तो बुद्ध करीने मारीशु अते ए निरधार.
 एवु सभळी अगद चाल्यो वदि रघुपती पाय,
 ओंचितो लकामा आव्यो वाळीपुत्र महाकाय.
 सभा करीने रावण बेठो त्या आव्यो बळवत;
 अगदने जोईने सहु सभा खळ भळी शु आव्यो हनुमत.

वलण.

हनुमत जाणी भय पाग्या सरवे रावण डरप्यो मनरे,
 सभा स्थभ पुठे राखी अगद करी बेठो पुछासनरे.

राग आशावरी.

रावण केरी सभा मधे आव्यो वाळीकुमार;
 ते जोइ सहु भय पागिया करे माहोमाहे विचार.
 छत्र मुगट एके पाड्या वाळ्यु नगर हनुमत,
 वळी आ को ग्रीजो वानर आव्यो दीसेछे बळवत.
 त्यारे अगद कहे अल्या घरजन आवे मळवाने विख्यात;
 ते सभा मुख जाणजो जे न पुठे आदर बात.
 एम कहीने रावण सनमुख बेठो वाळीतन,
 स्थभ पृष्ठे राखीने कयुं गोळ पुछासन.
 रावणना करता उचे आसन बेठो थइने धीर;
 तृणमात्र लेखवतो नथी ए असुरने महावीर.
 त्यारे रावण हशीने बोलियो कहे कपो छे तु कोण;
 कोणे मोकल्यो तु केम आव्यो सभामा निरवाण.
 वाळीसुत कहे दशाननने मुज नाम अगद आज;
 हु दूत श्रीरघुवीरनो आव्यो बघी करवा काज.

हवे सीता आपी रामने जो मळो लकाराय;
 मृत्यु तमारु उगरे ने राज नीरभे थाय.
 हे दशानन आ देह पायी वरते निरमळ मन;
 विस्तार पाभे जगतमा जश तेनु जीवत धन.
 सदबुद्धिए सदविवेके धरिये ते अतर ज्ञान;
 सतपुरुषनो सग करीए टाळीये अज्ञान.
 नव कहिये कोइने दुष्ट वायक न करिये हेलन;
 सरवेनु रुडु चीतविये जेम सुखी होय जन.
 पराया गुणने बढिये बळी करिये परछपकार;
 आत्मा जोइए एक सहु करिये सारासार विचार.
 परनिंदा परहिंसा सुपने चीतविये नहि मन;
 परदारा परधन विशे चित नव राखिये राजन.
 सदगुरु वचन विश्वास धरिये राखिये सदभाव;
 सतसमागम नीत सेविये भवसिंधु तरवा नाव.
 क्लेश काळ दु ख आवे पण नव मुकीए स्वधर्म;
 यथा न्याये राज करिये राखिये शम दम.
 दया क्षमा उपरति शांति भक्तिज्ञान बैराग;
 आनंद सदविद्या समाधी राखिये अनुराग
 विद्या धनतन रूप यौवन न करिये अभिमान;
 काळे करीने भोग सरवे नाश थाय निदान.
 कौइ समे महासुख पायीये थारे गरव न करिये धीर;
 कोसमे दुःख दरीद्र आवे मुकीए नहि धीर.
 ते माटे ही लकापति मुज वचन मानो सत्य;
 रघुनाथ साथे करो प्रीति एज साची मत्य.
 छे राम केवळ गुणनिधि बळी दीन वत्सल एह;
 गुण दोष शरणागत तणा मन लावशे नहि तेह.
 माटे करो मैत्री सरलभावे धरी मनमां धीर;
 एक बाणने एक पल्लित एक वचन श्रीरघुवीर.
 ते माटे आपो जानकी करो रामसाथे प्रीत;
 नीरभे थकी वरतो पळे भोगवो राज अमीत.

एवा वचन सुणी अंगदतर्णी बोलियो रावणराय;
 अल्या कपी हुं सर्वज्ञ छुं मने शी करे शिक्षाय.
 घणो रामनी मोटम करी नुं वखाणे शुं कीश;
 पण त्रिभुवनमां मुजसमो कोण छे बळियो ईश.
 मै वैर बांध्युं राम साथे लाब्यो सीता नार;
 हवे जइने हुं मळुं तो करे सहु धिकार.
 कहेशे डब्यो ए रामयी जइ मळ्यो रावण राय;
 जो पश्चिम उगे सूरपण कपी काम ए नव थाय.
 जेम दंत गजना नीकळ्या न चोटे फरी ठाम;
 मै वैर कीधुं राम साथे शीश साटे काम.
 जेम कृपणधन भोरींग मणि सिंहमुठकेरो बाळ;
 ते जीवतां कर नय चटे एम जाणजे कपीवाळ.
 जइ कहे तारा रामने करगरे नहि थाये काम;
 हुं जीवतां सीतातणुं मुख देखशे नहि राम.

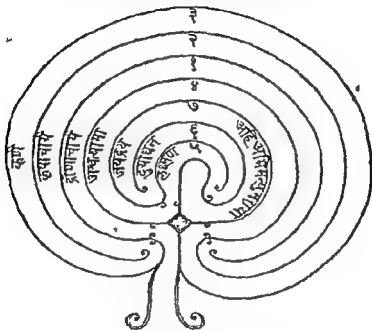
वलण.

एम नहि देखे मुख सीतानुं हुं जीवतां निरधाररे;
 एवा वचन सुणी रावणतणां पछे बोल्या बाळीकुमाररे.

Prabhat

કવિ લજ્જારામ.

અમદાવાદનો ઓદિચબ્રાહ્મણ.

અભિમન્યુના આખ્યાનમાંથી.

પાંડવો દુર્યોધન સાથે જુગટ રમતા રાજ્ય વગેરે બધું હાર્યા પછી છેલ્લો ઠરાવ એવો કર્યો કે ૧૨ વર્ષ વનમાં રહેવું અને ૧૩ મું વર્ષ ગુપ્ત રહેવું. જો ૧૩ મા વર્ષમાં કોઈને માલૂમ પડે તો વહ્લી ઢીંજી વાર તેટલા વર્ષ વનમાં રહેવું. એવી સરતમાં પણ હાર્યા પછી વાર વર્ષ સૂધી વનમાં રહ્યા અને તેરમે વર્ષે વેશ બદલીને વૈરાટ નગરના રાજાના દર-વારમાં કોઈ ઓઢાંચે નહિ તેવી રીતે રહેવાનો વિચાર કર્યો તે વિષે.

કડવું ૯ મું.

વૈશંપાયન એની પેર ચોંટ્યા, શુણ જનમેજય રાણ;
વિસ્તારી તુજને સમઢાવું, ભારતનો મહિમાય.

अर्जुन बाणि बोलिया, साभळो धर्मकुमार;
 तमेज कहो क्यम छाना रहेशो, त्रण लोकमोक्षार.
 देश देशना राजा आवी, नमे तमारे पाय;
 तमे कोइने नव नमी, अनम्र तमारी काय.
 धर्म बाणी एणी पेर बोल्या, साभळिये अर्जुन;
 में मारि जे वात विचारी, तमने कहु वचन
 ब्राह्मण क्षत्री वैश्य वर्णने, उपवीतनो अधिकार;
 ब्राह्मण वेश धरीने रहीशु, राजसभा मोक्षर.
 सर्व लोक ते मुजने नमशे, दंड सडने आशीश;
 मुज शिर अवरने नहि नमे, में पूज्या श्री जगदीश.
 कक नाम प्रसिद्ध हु कदाबु, रायतणु मन रजु;
 मन गमती त्या करु वारता, सभाराड हु भजु.
 एणी पेरे हु दिवस निर्गमु, तारु दुख अर्जुन;
 रथे बेसारी लाड लडाव्या, सारथी देवकीतन.
 शीश नथी नाम्यु ते कोइने, एक विना भगवत;
 पराधीन थइ पेटज भरबु, ए दुख नाव्यो अत.
 वचन सुणी बडवीर तणारे, कहे अर्जुन सत्य बाणी;
 धर्मधुरधर दु ख न आणो, समर्थ प्रभुने जाणी.
 वर्ष एक त्या ज्येडळ थाशु, संगीत विद्या जाणु,
 बैराट रायनी पुत्री भणावु, विद्या सर्व वखाणु.
 भीम अर्जुन मळीने वेठा, बोल्या माहोमाही;
 बहु अहारी छे भीम महा भड, कहो ते रहेशे क्याही.
 अटक बोलो क्याइ गमे नहि, सारे नहि एक बोल;
 पराधीन थइ पेटज भरबु, नहि बळ बुद्धि तोल.
 वात करे ने सामु जुए, वृकोदर रड्यो विचारी,
 आगळ आवीने बोल्यो, शि वात करोळो मारी.
 बहु अहारी जे कहोळो मुजने, ते मनमा नव धरशो,
 सुखे दाहाडा अमे निर्गमु, चिंता कोइ न करशो.

प्रभुये ज्यारे वेळा पाडी, सघळुं क्वांथी सुख;
 दुर्पोधने पुठ नमेली तो, अर्द्धां वेठिश भुख.
 वैराट रायनो याउ रसोदयो, अन्न सर्व त्यां रांधु;
 सज्जने जमतां शेष रहे, ते अन्न जमुं हुं बाधुं.
 ए रिते हुं दिवस निर्गमूं, चिंतातुर न थाशो;
 घडो घडानो ठामज करशे, पेट भयेंशो सांतो.
 भीम भड कही रक्षा सांसता, तव पुछ्या सहदेव;
 तमे कहो केम छाना रहेशो, पर घेर करवी सेव.
 वण पुछे कोइने नव कहेवुं, एह लोक शुं जाणे;
 माग्या पाखी मात न पीरते, तम दुःख को उर आणे.
 विमासीने कहो गति मननी, पराधीन थड रहेंवुं;
 भुलं तरश ने सुख दुख सहेंवुं, वचन कवचन वहेवुं.
 एवां वचन शुणीने बोल्या, सहदेव तेणीवार;
 जे रिते जगदीश राखशे, विश्वतणो आधार.
 एक अमो मन घात विमाशी, ते तम आगळ कहिये;
 जे रिते सुखे दिन लइये, चरण तमारे रहिये.
 वण पुछे उत्तर नव देवो, ते एहज काम करीशुं;
 जोश विचारं गौधन चारुं, एमज पेट भरीशुं.
 वंध्या प्रसव वृषभ चिन्ह जाणुं, वण मागे वृत्ति आपे;
 कहोश गोप हुं पांडव केरो, गोपालक करी थापे.
 सहदेव कहीने रक्षा सांसता, कहो निकुळ शी पेर;
 गति तमारि कोइ नव जाणे, जड रहेंवुं पर घेर.
 पर भूमि पर भूपति आगळ, परगमतुंज कहेवुं;
 पर ओशिवाळे पेटज भरवुं, परने दिल न देवुं.
 विनय वचन शुणीने बोल्या, निकुळ वचन महाशूर;
 शामाटे दुःख मारुं आणो, तजुं कठण गति कूर.
 मन शुद्धेयी सेवा करशुं, जेवो तमने गमशे;
 तमे जाणो सदा सुखी तन, एवहुं दुख वयम खमशे.
 विकट अश्व हुं कख पाधरा, खरा खेलवी जाणुं;
 अश्व शास्त्र आवडेले मुजने, हुं शुं आप चमणां.

तुरी तणाजे सकळ रोग छे, औषध एनां करशु;
 वैराट रायना घोडा फेरवु, एणी पेंरे पेट भरशु.
 एवु काज करीशु भाइ, जेम कोइ नव जाणे;
 दैव तणी तो गति कठण छे, दैव दया नव आणे.
 समाधान सतोखी बेठा, निकुळ तेणीवार;
 धर्म तणु मन विस्मय पाग्यु, उपन्यो बळी विचार.
 द्रुपदिने देखीने राजा, आणे आंसुपात;
 घडा जेचडु माणेक माननी, कयम रहे छानी जात.
 पुरुष तणी सउ बात पाधरी, ज्यम अम करी निर्वहेशे;
 परभूपतिवश पडी प्रेमदा, कोइ पेंरे दिन लेशे.
 अमो अणछता अळगा रहीशु, नहि बोलाये वाण;
 कदर्प कोटो कळा कामनी, मुख शोभा शशि भाण.
 ते दुखमाहे वळो दुख मोटु, छानि केम रहेशे;
 सुजे तेम कहे लोक बहिरमुख, कपट बोल केम सहेशे.
 एवु जाणी दुःखज आणि, मुक्यो मुख निश्वास;
 नमणे धारा निरखी राणी, आव्यां रायनी पात.
 कर सपुट करी उभी नारी, केम यया उदात.
 दासिरूप यइने रहेशु, सैरिघी मुजताम;
 राणीने शणगार पहेरावु, कळ एटलु काम.
 एवु शुणीने पाचे सठचा, पाडु तणा कुमार;
 शव आकारे शमिये वाघ्यां, आयुद्ध तेणीवार.
 'कोडा मोरे चाली आप्यां, पुर वैराट मोझार;
 अठता यइने त्यां रद्यां, तेनो कोइ न जाणे पार.

साखी.

जे युधिष्ठिर यज्ञ करी, दिघा कनकनां दान;
 ब्राह्मण यइ आशिश दे, रुठचा ज्यारे भगवान.
 निकुळ घोडा फेरवे, सहदेव चारे गाय;
 भीम उदरने कारणे, रघो रसोढामांय
 चद्र सूर्यने वश करे, नाम जेनु पाचाळी;
 दासि यइ दिन निर्गमे, वेळाये हृद वाळी.

सकळ ठत्रपति बश कर्षा, जीसो जरासध राय;
 नर फीटो नारी ययो, कर्मगति कहेवाय.
 सुख केडे दुःख पामिये, दुःख केडे सुख होय,
 सरखा दिन आवे नहि, वृक्ष ठाय सम जोय.

त्रणतालनी चोपाड.

वैशपायन बोल्या वचन, शुण जन्मेजय राजन;
 त्थार पुठे निपन्यु जेह, तुजने सभळावु तेह.
 वैराटपुरमा पाडव रक्षा, हुपदी सुद्धा सुखिया थया;
 दूत कीरव केरा जेह, होंडे पाडवने खोळता तेह.
 दुर्योधन मन हरख अपार, राजे हस्तिनापुर मोक्षार;
 सभा भरी बेठो राजन, हरख बाध्यो पोताने मन
 भीष्म करण द्रोण पावन, अश्वत्थामा आदि महाजन;
 सुभट शकुनि ते त्या होय, शत भ्रात पोताना सोय.
 देशदेशना राजा जेह, सभामाही वेठा छे तेह,
 जोइ सभा हरख्यो राजन, एवे आव्या नारद मुन.
 दूर धकी दीठा जेटले, प्रणम्यो राय जइ तेटले,
 अमपर कृपा करी महाराज, घणे दिवसे पधार्या आज.
 वळती बोल्या नारदमुन, तु तो साभळरे राजन,
 मास सात तो वहीने गया, समाचार तें तो नव लढ्या
 वर्ष पुरु एक ज्या थशे, छता थइने पाडव आवशे;
 सभा जोइ शु रीइयो आज, लेशे वेगे तारु राज.
 भीम भड सामो कोण भडे, सेना तारी तो रडवडे;
 अर्जुन शु लेशे कोण राड, एवो जोद्धो एक देखाड
 निकुल सहदेव धनुष सहाय, छे कोइ जोद्धो जे सामो थाय,
 ते माटे तु गर्व या आण, देख सेन तारु निर्वाण.
 मेळी धाडे तो न सरे कान, खोइ बेसशो वेगे राज;
 शुणी नारद केरा वचन, जुए सेन पोते राजन.
 चेत चेत कहे नारद मुन, तु तो दुर्योधन राजन;
 जोकरावो जे छे किये गाम, तो तो थाय तारु काम.

करि भोगवे ते वनवास, सुखे राज करो आवास,
तेणे सेव्या छे भगवान, गाज्या नव जाय ते राजान.
कदी रहे जीवता ते राय, दीवस चार वेगे वही जाय;
खोळी कटावो करीने भाळ, नहि कर जाणजे तारो काळ
पोतानो माटे तुजने कहु, नहिर मनमा जाणी रहु;
एस कही पाय्या अतरधान, पळ्यो विचारमा राजान.
हवे कह तेना उपाय, जे यकी तेओ प्रगट थाय.

टाळ.

वैशपायन एणी पेर बोल्या, शुण जन्मेजय राय;
हार पुठे जे नीपन्यु, हु कहु तेनो महिमाय.
राजा बळतो बोलियो ते, हरख धरिने मन;
कर तहीने त्रिहु मुकिय, सभामाहि राजन.
को ठे लेनार तेहनो, पण शाकीने जाय,
पाडव केरी सुद्ध लइ आने, सभा माहरिमाय.
राज तेहने अर्जु सौपु, हय गज रय कहेबाय;
नरपति सघळा रक्षा निहाळी, कोइ न वेठो थाय.
त्रिहु लइने बधे पेरव्यु, को न करे उचो हाय,
करण आदिक योद्धा वेठा, मळीने सर्वे साथ.
एवामा जीमूर्त आव्यो, ज्या वेठो छे भूप;
भीम समान पराक्रम बळियो, तेवहु तन स्वरूप.
आगी उभो रक्षो आगळे, नृपने नाम्यु शीश;
कोना उपर धर्यु ठे त्रिहु, राय चढावी रीश.
मल्ल केरा बोल्थ यकी, ते हरव्यो राय अपार;
कटक मारामाहे जोद्धो, तुम दिसे सार.
शत्रु पाडव गया महावन, वर्ष वही गया बार;
नट चरचा जइ रक्षा ठे, फोण देग मोमार.
छता याय जो सम यकी तो, निश्चत कीने राज;
तेर पगश नून भोगवे बटी, सरे अमाव फान.

कह्यु रायनु शुणी महामहले, ग्रहियु वीडु पाण;
 कळ भीडीने उभो रह्यो वळी, उचर्यो मुखथी वाण.
 गुफा गिरि शोधु ननखडे, नगर परा ने गाम;
 सरोवर सरिता सिंधु शोधु, अगम्य अगोचर ठाम.
 राय अति रळियात थयो, जव सुणिवा भल्लवचन;
 विश्वास तारो छे मुजने, मान्यु माह मन.
 तु निश्चे एनी सुघ लावीश, वीर बहेलो जाय;
 बहु पसाय करी शिख दीधी, चलावियो क्षणमाय.
 अवनितळ पड साते शोभ्या, आच्यो अवनीमाय,
 पश्चिम दिशमा परवर्योने, जीत्या राणा राय.
 उत्तर दक्षिण पुरव चाल्यो, अनत पथे एह,
 पर्वत पोटा राय जीतियो, अभग कहावे देह.
 सघळी पृथ्वीमध्ये पेख्या, नगर देश परमाण;
 उदयाचळथी अस्ताचळ, जहा लगी भोगवे भाण.
 एम फरता आवी कीधो, वैराट विशे विश्राम;
 एकाते रही लोकने पुछ्यो, पाडवकेरो ठाम
 पछी पुरपतिने जइने मळियो, कीधा मुख वचन,
 देशे देश विशे हु परियो, जीत्या कइ राजन.
 एवु सुणीने राजा बोळ्यो, तें कहियु ते सत्य;
 भूमि भड सर्वे जीत्या, बोहोतेर देश अधिपत्य.
 क्याहा वसोछो कोने शरणे, कहो तमाह नाम,
 पृथ्वी सकळ वळ्यो तु खोळी, कोण सगाते काम.
 मल्ल जीमुत नाम माहह, धर्यु बिडु में पाण;
 पाहूतन वन गुप्त रद्या छे, नष्ट चरचा जाण.
 दुर्योधन मुख वचनशुणी में, जीत्या बोतेर देश,
 कही न लाभ्या मुजने ते तो, जोइ तुज सभा नरेश.
 हार्यो कहे तो पुतळ आपो, नहि तो तु कच्छ बाळ;
 सभामाहीगी बोळ्यो सांळो, बोलतां मुख सभाळ.

मुज संघाते प्रथम लडीने, महाबळ तुज देखाड;
 अचर मह छे पोढा ते शुं, मळीने करजे राड.
 एम कहीने धाद बळग्यो, मळने ते जोध;
 उंट कोटे अजा बाडी, करी शके शुं क्रोध.
 घडी बेघडी जुद्धज कीधुं, शुंव्यो रुंव्यो तेह;
 पछी पकडीने भिळ्यो तेने, कचर कीधो देह.
 बळती राये कंकने पुछ्युं, शि करयो हवे पेर;
 बोतेर तेम आपणने जीखा, बघायुं ते शुं वेर.
 एयुं शुणीने कंकरूपी कहे, तेडाव्य बालुओसार;
 कोठार तारा कीधा खाली, नित करी बहु अहार.
 तां बैराटे कहुं रुगिजी, ए शुं बोल्या आप;
 पर भूमिमां वात जशे, परोणापे भराव्यो साप.
 एम कही भोकलियो सेवक, बालुआ केरी पास;
 तमने नृप बैराट तेडे एक, मळने करवा नाश.
 कहेतां ते ततलेव उठियो; बडो यूकोदर वीर;
 मुख पखाळी पाघ बांधी, पीधुं शीतळ नीर.
 जीमूत केरु नाम सांभळ्युं, चढियो क्रोध अपार;
 बेगे धाडने आवियो ते, राजसभा मोसार.

सामेरी रागनी चोपार्द.

वीरसभा भणी सांचरियो, शिसे पृथ्वी.उपर पग धरियो;
 रखे वे पड याये एक, भूमि भार लागेछे बशेक.
 चाली सभा सर्गीपे आव्यो, राय बैराटने मन भाव्यो;
 महामह ए प्रीटज दीते, सर्वे सभातणुं मन हीसे.
 आंख्यो दितेछे बहिसमान, तन मेघ छे शामलवान;
 वीर भुजा दंड भला सोहे, कर चरण देखी मन मोहे.
 भला योद्ध रघ्वा बळ कळीया, वीर आवी सभामांहे मळीया;
 आवी कंक पाये शिर नाम्नुं, पछि जोयुं जीमूतना सामुं.
 आ योद्ध ते न्यायकी आव्यो, न्यायी पूतळां बांधी लाव्यो;
 सारे बैराट राय एम बोले, नयी बळियो कोइ एने तोले.

एणे वोतेर देश वश कीधा, जितीने जश मोटा लीधा;
 पछी आणी सभाए पधार्या, कैयो कीचक मोकम मार्यो.
 देश जोवा दुर्योधने मोकलिया, एने पांडव कहि नव मळिया;
 तेने मल्ल हंडेछे जोतो, मोटा महीपतिनी पत खोतो.
 एवुं सांभळतां चढी रीत, पगयी ज्वाळा लागी शीश;
 तुं तो घणे ठामे जीती आव्यो, वयेम अहींथी जाइश फाव्यो.
 पगे पुतळां छोडी नंखावुं, कहेसे बीजीवार नहि आवुं;
 ल्यारे जीमूत बोल्यो वाणी, भड तारी बात में जाणी.
 घणीवार तुं आप बखाणे, मल्ल निद्या ते तुं शुं जाणे;
 घणुं खाइ तें तन वधार्युं, ते तुं जाणजे सुख पधार्युं.
 आवो उभो रहो शुं त्राडे, शुं महीप आव्यो छे भाडे;
 अमे जोध मोटा वश कीधा, मोटा राय जीतो वश लीधा.
 कैया कीचकने पुछो बात, जेणे दिठा छे मारा हाथ;
 तुं अण विधानो शुं जाणे, हजी हाथे तुं न चढ्यो आणे.
 वकारतां तो वीर रीसाव्यो, हो हो कहीने ते सामो आव्यो;
 हाथे मुटिका ग्रही मुकावे, मुखे फोशिया कही बोलवे.
 महे लीधुं दुर्योधन नाम, बालुओ कहे पैराटनुं काम;
 एम कहेतां वेउ भड भडिया, घट कोठे कोशीतां पडियां.
 पग प्रहारे श्वी ध्रुजे, उडे रज रवि विव न सुशे;
 गडदा पाहु कोणी वाजे, ते देखो कायर चित भाजे.
 माया मेंढा वणी-पेरे मारे, भरडी भागतां कांइ तजगारे;
 जाणे जेम गज मत्त आफळिया, लोक जोवाने टोळे मळिया.
 भड वदतां जेनी दिश जाय, भाजे लोक नाशानाश थाय;
 वाजे ढोल निशान वे पास, तेनो शब्द गाजेछे आकाश.
 वदतां वीर बालुओ बाध्यो, मल्ल जीमूतने ताणी बांध्यो;
 भीमे कीधो मनमां विचार, हने, माहं एने आ ठार.
 एम कहीने भेलीने दोट, शाली मल्लतणी तो कोट;
 मागे फेरवी भूमि पछाडे, बळतो आसला आकारे त्राडे.
 महे विचारियुं ते ठाम, आ तो भीमतणुं छे काम;
 मोत माहं छे एने हाथ, एम विचार्युं रुदया साथ.

हवे प्रगट लेख एनु नाम, मरतां कर एटलुं काम;
 ए तो पाछो भोगवे बन, राज-भोगवे दुर्योधन.
 एवं जाणोने बोले ज्यारे, भीमे ज्ञान्यो तेने गळे खारे;
 भकार मुखयी निकळ्यो उच्चार, मकार भूलि गयो तेणीवार.
 पळे वालुए कीधुं काम, मळ मारि नाख्यो ते ठाम.

टाळ.

ठाम ठाम ते वातो चाली, वेगो तेणीवार;
 हस्तिनापुरमां जइ सेनके, कहियो सर्व प्रकार.
 अनुचर चार दिशाथी आव्या, तेणे सुद्ध कही सारी;
 पांडव अमे न जाण्या कहिं, पण सांभळ वात अमारी.
 वैराट नगरमांही हयो छे, एक मोटो उत्तपात;
 जीमूत मळ मायो महामळे, एकजणे साक्षात.
 शुणतां दुर्योधन चमकयो, पांडव काम प्रमाण;
 धडकयो वीर कटक राज कीधुं, यजडाव्यां निशान.
 भीम वण जीमूतने कोण जीते, शत कीचक रण माया;
 हुं करिये बर्ष थयां पुरण, देवे दीन न उगार्या.
 हवे सां जइ गोधनवाळु, करिये एह प्रकार;
 पांडुतनं ए पर्तन हजे तो, मुकावे निर्धार.
 सेन लइ दुर्योधन आव्यो, वैराट केरे गाम;
 पछी तेहनी गायो वाळि, कीधुं मोटु काम.
 वार वरजथी अधिक कहावे, पुरुष जे कहेंवाय;
 सठको राजा साथे चाल्या, संग्रामे ते जाय.
 फंक रुपिने वालुआने, तेंतीपाळ गोकर्ण;
 सठ कोने संग्रामे लीधा, जेनां रुटां आचर्ण.
 सेन लेइने राजा चाल्यो, गोधी कीधी सार;
 नरपतिनुं गोधन मुकाव्युं, वालुए तेणीवार.
 पुर्व दिशाथी गोधन वाळ्युं, वळि दुर्योधन राय;
 राजकुंवर लइ वारे धायी, अर्जुन व्यंटेळ फाय.

धनुष बाण करमाही धरीने, कीधु रुद्ध जुद्ध;
 गोधन मुकाचीने आव्या, नगर वात थड शुद्ध.
 कुवरने अर्जुन केहेछे, न लइश माह नाम;
 दिवस हवे थोडा, रहेबु छे, अमारे तारे गाम.
 राजकुवर आविने नमियो, पिता केरे पाय;
 ओवारणा लीधा माताये, हइडे हरस्त न माय.
 एम करता ते वात विती, दिन पुठे दिन जाय;
 वरश एक परिपुरण ययु ने, रीइया रुदया माय.

राग सामेरी.

बैशंपायन बोल्पा बचन, सुण परीक्षत केरा तन;
 स्यार पुठे निपन्यु जेह, तने कही सभळ्याबु तेह.
 वरस एक स्या पुरण थाय, पछि पिचारीयु मनमाय,
 एवे निशा पडी छे ज्यार, उठचा पाचे पाहुकुमार.
 साथे तैडी द्रौपदी नार, आव्या कोटकने निर्धार;
 पछे निकळ्या नगरथी बहार, आव्या शमी वृक्षने ठार.
 ध्यान ईश्वरनु धरी मन, आयुध उतर्या पावन;
 पेरी बस्त्र ने तत्पर थाय, एने उलट अग न माय.
 काने कुडल हीरे जडिया, तेना मूल न जाये गणीया;
 कठे मुक्ताफळनी माळ, दोते ओपती झाक शमाळ.
 हीरा साकळीने सोना दोरो, केडे बाध्या सुदर कदोरो,
 पौंची जडोत्र सोना साकळिये, वेढ विंटियो छे आगळिये.
 पहैया आभरण ओपता सार, उपर बाधिया छे इधियार;
 भाया भिडिया छे कटिसाय, धनुष गदा झालिछे हाय.
 सुदर किधो चोतरो एक, माडी पाटय स्या करी विवेक;
 विजया दशमी केरे दन, कीधु शमी तणू पूजन.
 पडी जोइने शुभ लगन, पट्टाभिषेक कीधो राजन;
 अर्जुन धरे शिरपर छत्र, देवता बजाडे बाजित्र.
 राज बेठा युधिष्ठिर सय, पुष्पवृष्टि करे देवताय,
 वन नटचर्पा पुरि याय, सौने उलट अग न माय.

एटले गोवाळिया सा आल्या, चारवाने गोधन लाव्या;
 सुभट वेठा दीठा ज्याय, त्रास पामिने नाठा लाप.
 दोड्या राजद्वारे आल्या, राजा बैराटने जगाव्या;
 करि मजरो ने बोल्या बात, राय साभळी ने साक्षात.
 कक व्यडल ने पाककार, ततीपाळ गोकर्ण ने नार;
 ए तो तमारे घेर हता जेह, वनमा राजा थइ वेठा तेह
 छत्र चामर टोळे बाय, एवो नव दीठो कोइ राय;
 वेठा आयुद्धधारि ते योध, कळो एवो एणे प्रतिबोध
 एवी बात ते साभळी ज्यारे, राजा विस्मय पाग्यो सारे;
 सारे कुयर जेल्यो वाण, राजा प्रसे जोडी पाण
 ए तो पाडव कहेवाय जेह, हता आपणे घेरज तेह;
 मायों जीमूतने तो ठाम, ते तो भीमतणु छे काम.
 कंक रुपि युधिष्ठिर राय, व्यडलरूप अर्जुन कहेवाय;
 निकुळ ततीपाळ ततसेव, गोकर्ण थया सहदेव.
 सैरधी द्रुपदीनु नाम, सेवक थइ कर्ण छे काम;
 कौरवे गायो वाळि ज्यारे, तेतो यारे धाया सारे.
 नहितो महास ते सा शु जोर, केम मुकावी लायु दोर;
 एवी बात ते साभळी ज्यारे, राजा बैराट उठचो सारे.
 दडवत करतो चाल्यो धरण, जइने साहाया रायना चरण;
 भरतक मूक्यु जइने खोजे, वचन दीन थइने बोले.
 हु तो दुर्जो तमारो राक, क्षमा करो अमारो वाक;
 नव ओळख्या मारा स्वाम, सेवक जाणी कराव्या काम.
 सारे बोल्या युधिष्ठिर राय, धन्य धन्य तमने कहेवाम;
 अमो रक्षा तमारे घेर, सुरा पामिया रुडिपेर.
 वर वरस तो काळ्या वन, एक वरस तमारे भवन;
 हवे पुरण ययो वनवास, ईश्वर पुरशे अमारि आज.
 माटे जाओ तमारे घेर, सुरा पामजो रुडिपेर;
 एवी बात ते सांभळि ज्यारे, राजा बैराट बोळ्यो सारे.
 दासपणु कराव्यु तमने, मोटो दोष वेठोळे अमने;
 माटे गुण ओशिकळ थाड, मारी कन्या आपी घेर जाड.

उत्तरा कुवरि आणी जेह, मुफ्ती अर्जुनने खोळे तेह;
 ल्यारे अर्जुन बोल्या बात, राजा साभळ तू साक्षात.
 पुत्रिने में भणावी सार, माटे केम करू अगीकार;
 ए पुत्रि नहि परणीए अमो, एक बात कहूं मानो तमो.
 सुभद्रातन अभिमन्यु सार, तेने परणावो ए नार;
 एवी बात ते साभळी ज्यारे, राजा बैराठ हरख्यो ल्यारे.
 हांजी राय ए कारज करो, पुत्रि मारी ए पेरे वरो;
 अभिमन्यु वेरे विवा कर्यो, श्री फळ रुपैयो करमां धर्यो.
 जय जय शब्द बोल्या ते ठाम, त्यार पुठे शु कीधु काम;
 पक्षी लान तेअरीने अभिमन्युने पक्ष्याये.

हाल.

अभिमन्यु परणि उठयाने, वर्यो जेजेकार;
 जन्मेजय नृप साभळो हवे, पछिनो कहु प्रकार.
 युधिष्ठिर कहे बैराठने, तमे सांभळो महाराज;
 उत्तरा कुवरी तेडावशु ज्यारे, अमे बैशिशु राज.
 एम कहीने पांडव चाल्या, हस्तिनापुर मोक्षार;
 वार दिवसमा फरीने आव्या, क्षणु न लागो वार.
 आवी वाडिमा उत्तरिया, पाहु रायना तन;
 तेणे समे सभारिया त्या, वसुदेवना नदन.
 युधिष्ठिर कहे कृष्णने. तमे जाओ दुर्योधन पास;
 विष्टी जइने करजो वेगे, बोल्या मुख प्रकाश.

(कृष्णे जइने दुर्योधनने कह्यु के)

अर्द्ध राज्य जे एनु छे ते, एने आपो सोय;
 एना वापनु राज भोगवो, मन बीयासी जोय.
 (दुर्योधने कह्यु के सोयनी अणी जेटली पण पृथ्वी आपु नहि
 एम करता जो मागे करगरी, आपु गाम वे चार;
 पण क्षत्री वटयी पृथ्वी नव, पामे पाहु कुमार.
 आटला दाडा वन रडवडिया, क्यो गइ हती सगाइ;
 वटशु के वेचीने लेशु, ए छे अमारा भाइ.

कृष्ण खांथी परवरिया, ज्यां पांडु रायना तन;
वह्या विना पृथ्वी नहि आपे, राजा दुर्योधन.
युधिष्ठिर कहेछे करिने, जाओ करो एटलु काम;
पांच गामडां अमने आपे, रेवा केरो ठाम.

त्यारे बोल्या भीम भड तमे, एशुं बोल्या चीर;
एम आपणी बुडी बावली, कायर थया अधीर.
कइकतणी रांडो रंडावुं, कइ भागुं घर सूत्र;
दुर्योधनने उभो गळुं तो, पांडु रायनो पुत्र.

• कृष्णनी वस्ती सफळ घइ नहि ने लाटाई चाली.

कुरुक्षेत्रमां युद्ध मंडाणु, क्षोणी कटक अटार;
सात क्षोणी धर्मकने, अधर्मांकने अगियार.
दश दहाडा तो युद्ध कर्युं छे, गंगा केरे तनै;
पांच दहाडा द्रोणे वळतुं, युद्ध कर्युं पावन.

त्रण दाडा तो गया द्रोणना, निपन्यो कोण प्रकार;
चक्रव्यूह रचना करि बढियो, अर्जुननो कुमार.

येवाभां ये३ भीष्म पात धर् ते ये ३.

राग सामेरी.

आवी ब्राह्मणे कीधो पोकार, कोइ क्षत्री करो मारिवार;
अमने रेवाने आपो ठाम, एह दुष्टनो फेडो ठाम.

आरे कृष्ण खां बोल्या वचन, कोण दुष्ट छे ते. राजन;
जालंधरनुं लीधुं नाम, कोण्या अर्जुन तेणे ठाम.

भारी दुष्टनुं तोडुं गाम, करुं ब्राह्मण केरुं काम;
कृष्ण ने अर्जुन वे गया, समाचार दुर्योधने लह्या.

दुर्योधन कहे साधु काम, अभिमन्युने माह ठाम;
संजय शकुनी विष्टिये गया, जुधिष्ठिर पासे जइने रक्षा.

कहे जीतो चक्रागट पास, नहीकर जाओ पाछा वनवास;
राजाये अर्जुन पुष्टिया, गया सांभळी विस्मय थया.

वाणे तो जुद्ध करशु सही, एवुं परदोने उठिया तहीं;
राये तेडाव्या त्रणे भ्रात, पासे बैशाने पुछी बात.

सहदेव कहे अविधार, मैं जोग्यणी जीती संसार;
 जाणु चारे वेदना भेद, चक्रागढ नव्य जाणु छेद.
 त्वारे बोलिया निकुळ वचन, सांभळो युधिष्ठिर राजन;
 पूर्व पडने पश्चिम करूं, पश्चिम पडने पुरव धरूं.
 कोठा सात तणो जे मर्म, नव जाणुं हुं राजा धर्म;
 तत्क्षण भीम महा भड भणे, शीव जीत्या मे पराक्रम घणे.
 गदाये करी पाडु ब्रह्मांड, चक्रागढ नव जाणुं खंड;
 दुर्योधनने उभो गळु, पृथ्वी बांधी परले करूं.
 कोठा सात तणो जे मर्म, नव जाणुं हुं राजा धर्म;
 व्रणे भाइ एम कहो रक्षा, राय युधिष्ठिर दुखिया थया.
 हवे शो फरयो उपाय, शोकातुर थइ बेठा राय;
 चिंतातुर थया जेटले, अभिमन्यु आव्यो तेटले.
 उठी कुंवर सभा संचरे, पग मुके धरति यरयरे;
 चाली सभा मध्ये आवियो, मान दइ नव बोलावियो.
 राउको नीचु निहाळी रक्षा, आवकार न कोइए कक्षा;
 क्रोधे भराणो तेणीवार, राउने मारु आणे ठार.
 नयीं घेर पिता अरजुन, नव बोल्याव्यो तो राजन;
 पिता घेर होय जेकारे, लाड लडाये सौको त्वारे.
 पिता वण नव बोलाये हशी, एवी बात तेने दिल चशी;
 दृष्टि भरी सभा सांभुं जोय, करमायां मुख दीठा सज कोय.
 करी विमासण पाछो फर्यो, भीमसेने जइ कर धर्यो;
 केम रीसाइ जाओ तंन, पुढ न मुके दुर्योधन.
 कहे जीतो चक्रागढ पास, नहिंकर पाछा जाओ वनवास;
 चक्रागढ नव जाणे कोय, ते माटे चिंतातुर होय.
 बळती बोल्या ते अभिमन, काका सांभळो मुज वचन;
 छ कोठा हुं जाणुं सार, सातमानो न जाणु पार.
 सातमानु न जाणु नाम, त्यां मरवानो छे मुज ठाम;
 सातमो कोठो आवे ज्यांय, मुजने सभाळने तुं त्यांय.
 जो न जाणिये तेनो सार, मारी गदा ने नीसरीये बहार;
 एवी बात नकी करी ज्यारे, सभामां भीम लइ गयो त्वारे.

जुधिष्टिर आगळ ते गयो, कर जोडीने उभो रह्यो;
 हु पुत्रु काकाजी आज, शाभाटे दुखिया महाराज.
 त्वारे मुखयी बोल्या वचन, तु तो साभळ मारा तन;
 वसमी बात आवी छे आज, नयी सुजतु काम के काज.
 कोठा जुद्ध तणु छे काम, को न जाणे आणे ठाम;
 त्वारे अभिमन्यु बोल्या हशी, एतो बात मारे मन वशी.
 छ कोठा तो हु जाणु सार, सातमानो न जाणु पार;
 त्वारे जुधिष्टिर पुछे बात, साभळ ने भाद तु साक्षात.
 भेद छे छ कोठा तणा, कहो भाइ तमे क्या भण्या;
 त्वारे मुखयी बोल्पो बात, साभळो काका साक्षात.
 हु भण्यो तु माने पेट, छ कोठानी विद्या ठेठ;
 मामे मने भणाय्यो सार, छ कोठाना जाणु पार.
 सातमो कोठो आवे ज्यारे, माह नव चाली शके त्वारे;
 त्वारे भीम तो बोल्पो गाजी, सातमो कोठो नातु भाजी.
 सातमो छाण माटीनी होय, ते तो भागी हु नाखु सोय;
 एवी बात तो साभळी ज्यारे, जुधिष्टिर मन हरख्या त्वारे.
 धनधनरे बावन बीर, ते राख्यु सभानु नीर;
 एम कही पोते ततकाळ, कठे आरोपि छे रणमाळ.
 राजा सजको विस्मय थया, रणमाळा पहेरी घेर गया,
 मावडी घेर करे पोकार, कठ दीठो ज्यारे रणमाळ.
 पिता जाळधर हणवा गयो, वाळुडो रण बाधियो;
 मोढे आवेछे थान धावण, कयम आगमशो सुत रण.
 वसमा छे कीरचना पुत, कयम आगमशो नाना सुत;
 जेटला तरण धरती जाण, तेटला घा पडे निर्वाण.
 ते माटे कहु बारवार, छोडो अभिमन्यु रणवट माळ;
 तु छे लाडकवापो तन, अलगो नयि कयो एक दन.
 तुज विना रहिश हु केम, टोळा बलुटी हरणी जेम;
 सिंह देखी पशु पामे त्रास, त्यम साभळी हु थइ निराश.

ચોલે વેસારીને હુ વાલ, ભોજન કરાવુ તતકાલ;
 આશ્વથી અલગા થાઓલો વાલ, પ્રાણ હરી જાઓલો તતકાલ.
 ફરી શુ કહેવરાવે તુય, રણે નહિ જાવા દેડ હુય.

પદ રાગ મેવાડો.

માને વાલુડો ન કહેશો મારો માવડારે. ટેક.
 મા વાલે કાને જલમાં પેશી નાથ્યો કાલી નાગરે;
 મા વાલો વીંટી કેટલો, વધે અગે ડટે આગરે વા०
 મા વાલો મેઘજ કેટલો, તે તો નીર ભરે નવલડરે;
 મા વાલો વજ્ર કેટલો, તે તો પર્વત કરે શત લડરે. વા०
 મા વાલો દાનકર કેટલો, તથો અધકાર પામે નાશરે;
 મા વાલો સિંહજ કેટલો, તેથી હસ્તિ પામે ત્રાસરે. વા०
 મા વાલો મકોડો કેટલો, તે તો રાજી કરડી લાયરે;
 મા મુકાવ્યો મુકે નહિ, તાણ્યો તુટી જાયરે. વા०
 મા વાલો હીરો કેટલો, પણ તેતો ઇરણને વેધેરે,
 મા વાલો નોલ્લજ કેટલો, વડા વશિયરને તે છેદેરે. વા०
 મા વાલો અમિ કેટલો, તે તો દહે ત્રાધુ વનરે;
 મા વાલો તે નવ જાણિયે, જે આશ્વર ક્ષત્રી તનરે. વા०

સાચી

અતિ જોહીને વહુ રણી, જેને વેર ઘણાય,
 સુલે ન સુણ માવડી, તે તો ઝળ જણાય.
 નિર્ધનને વહી વહુ ધની, જેને વેર ઘણાય;
 સુલે ન સુણ માવડી, તે તો ઝળ જણાય.

ચૌપાઈ ૩ તાલની.

ન સુણ ચાકર ન સુણ ચોર, ન સુણ ઘન ગાજંતે મોર;
 ન સુણ જેને પુત્રિયો ઘણી, ન સુણ ને નારિનો ધણી.
 ન સુણ નિર્ધન ને ધનવત, ન સુણ રાજા રાજ કરત;
 ન સુણ જેને સુલ નહીં ઘેર, ન સુણ જેને માયે વેર.
 ન સુણ જેનો ગયો ગ્રાત, ન સુણ રણથી પડ્યો ત્રાસ;
 સુલે સુણ મણિધર સાપ, મુરો સુણ જેને માયે વાપ.

सुखे सुए जोगी अवधूत, सुरे सुए राजानो पूत;
सुखे सुए गुफामा सही, सुरे सुए चिंता जेने नहीं.
आज घेर नहीं अरजुन, सुरे सुए क्यार्थी अभिमन.

टाळ.

सुभद्रा मुख गणि बोल्यो, साभळ मारा तनरे;
तुजने जावा नहि दउ, गानो मुज बचनरे.
एक पुत्र माता हती ते, कालुडे रों रसाधीरे;
अरजुन गयो जालधर जीतवा, कालुडे रणवाट साधीरे.
वाळो भोळो तु नानडियो, तु रणवाट केम जालेरे;
रणशूर केरा शब्द साभळो, पेसण परदळ पाळेरे.
कोमळ काति काया मनोहर, मुखहु पुन्यम बदरे; १
ते रणमा जइ केम घा खमशे, माता करे आळदरे.
उज्ज सजाये ज्यारे पहोडतो, उभा थता खारे रोमरे;
ते जुधे जइ केम घा खमशे, कठण छे रण भोमरे.
दश मसवाडा गर्भ धर्यो तो, में तो मारे पेटरे;
पाळी पोपी मोटो कीधो, ते मरये उठो वेठरे.
तारे हाथेधि मीढळ नहीं हूच्यु, नहीं आधी घेर नाररे;
तेने माँ जोयानो रहेशे ओरतो, साभळ मुज कुमाररे.
युधिष्ठिरने शु थपु जे तने, मोकले रणभोशाररे;
भीम निकुळ सहदेव वेठे केम, जाशे मुज कुमाररे.
घरडा थइने काइ न जाणे, शि किधी ए पेरे;
जुद्धे मारा पुत्रने मोकले, पिता नहीं एतो घेरे.
त्यारे अभिमन्यु एणो पेरे बोल्यो, साभळ मारी मातरे;
दुर्योधने कोठा जुद्ध रचिपु, मने कह्यु साक्षातरे.
ते जुद्ध तो कोइ नहीं जाणतु, तुजने कहु निर्धाररे;
जाणेछे मुज पिता ते तो, गया रणमोजाररे.
छ कोठानु जुद्ध हु जाणु, चाली छे में हामरे;
सातमो तो भीम भागी नाखजे, राखु पितानु नामरे.
त्यारे सुभद्रा एणी पेरे बोल्यो, साभळ मारा तनरे;
ते तो जवानी हामज घाली, उत्तरा नहीं भवनरे.

उत्तरा उत्तरा शुं कहे माडी, सांभळ तुं निर्धाररे;
तेडाववी होय तो तेडावजे, रही छे आडी सवाररे.

साखी.

उत्तरा उत्तरा शुं करे, सांभळ मारी मात;
रणमां उयारे घा पडे, त्यारे नहि दे उत्तरा हाय.
उत्तरा उत्तरा शुं करे, घेली थइ मुज मात;
दैवनु तेडुं आवशे, नहि आवे उत्तरा साथ.

राग कालिंगडो.

सुभद्रा वळती चाली आव्यां, युधिष्ठिरनी पासरे;
कुंवर माराने युद्धे मोकलो, तेडावो उत्तरा वासरे.
राजसभामां राजा बेटा, रायकडा तेडाव्यारे;
रतनो, रूपो, राजो, काजो, रायकडा सउ आव्यारे.
शुं छे राजा शुं छे राजा, शुं छे अमान् कामरे;
शाने काजे शुं करवाने, तेडाव्या आ ठामरे.
वळती राय युधिष्ठिर बोल्या, रायका प्रत्ये वाणीरे;
कोइ एक पहोरमां तेडी आवे, अभिमन्युनी राणीरे.
राजो रायको एणीपेर बोल्हो, राजाजी अवधाररे;
चार हजार खांडेई मारे, कहेतां नावे पाररे.
स्वामी सुरजने परतापे, पिये पाताळनुं पाणीरे;
कहो तो चार पहोरमां तेडी लावुं, अभिमन्युनी राणीरे.
त्यारे काजो रायको बोल्हो, राजाजी अवधाररे;
आठ हजार खांडेई मारे, कहेतां न आवे पाररे.
ते उलळी आकाश शुं चाले, पिये पाताळनुं पाणीरे;
त्रण पहोरमां तेडीने लावुं, अभिमन्युनी राणीरे.
रूपो रायको एणी पेर बोल्हो, राजाजी अवधाररे;
बार हजार खांडेई मारे, कहेतां न आवे पाररे.
स्वामी सुरजने परतापे, पीए पाताळनुं पाणीरे;
वे पहोरमां तेडीने लावुं, अभिमन्युनी राणीरे.
रत्नो रायको एणीपेर बोल्हो, राजाजी अवधाररे;
सोळ हजार खांडेई मारे, कहेतां न आवे पाररे.

स्वामी सुरजने परतापे, पिये पाताळनु पाणीरे;
 एक पहोरमा तेडीने लावु, अभिमन्युनी राणीरे.
 राजाये तेने आघो तेड्योने, दीघा आदर मानरे;
 सुदर वाघा पहेरण आप्या, आप्या फोफळ पानरे
 सांड लइने साचरियो ते, पवन वेगे जायरे;
 तेणे सभे उत्तरा राणीने, स्वप्नु केवु थायरे.
 आजनो दाडो धुधळो दीसे, अवळा वहे नदी नीररे,
 आज स्वमामा पड्यो दीठो, जोड्यो बावन वीररे.

स्वभा दोहलारे टेक.

हवे स्वमापळीनी वात.

राग कालिंगडो

साढे चडीने रायको आव्यो, पुढे समाचाररे,
 पाडय राजा कुशळ कहाने, कुशळ अर्जुन कुमाररे.
 सारे रायको मुलवाणी बोल्या, साभळने तु नाररे;
 कौरव पाडवने जुद्ध मडाणु, हस्तिनापुर मोझाररे.
 अभिमन्यु राजा रणवट साचरे, तेडावी पुत्री तमारीरे;
 रायका कैरा वचन शुणीने, धरणी टळी ते नारीरे.
 मारी उत्तरा नानु गळक, कपम जाशे अवताररे;
 मोटाना राज्या वेठवा दोहला, कुवरी छे सुकुमाररे.
 उत्तरा कुवरि वाणि बोल्या, साभळ मारी मायरे,
 मारा करमना काळा उघड्या, हवे रोपे शु थायरे.
 सवालखनो सासर वासो, करती रुदन करे माडीरे;
 अधलाखनो सासो रही जाये, आगळी रहे उचाडीरे.
 उत्तर कुवर एणी पेरे बोल्या, साभळ मारी मायरे;
 दीकरियोना न पडे पुरा, लखेशरी जो थायरे.
 उत्तरा त्याथी परवरी, ते पवन वेगे जायरे;
 अर्द्ध पथ तो ज्यारे पोल्या, चिंतातुर बहु थायरे.
 अभिमन्यु मुल्यी गेलियो, तु साभळ मारी मायरे;
 उत्तरा तो आवी नही मारे, जुद्धनी वेळा जायरे.

મારે દુર્યોધન જીતવો રણે, ચક્ર હવું ચક્રચૂરે;
 ઉતાવળ અધકી કરો મારે, રણમાં થાય અસુરે.
 ત્રાંવા કુંડી બલ્લ ભરીને, નાય અભિમન્યુ વાઝરે;
 સોના કેરો વાજઠીયોને, રૂપા કેરી થાઝરે.
 શ્વાજાં લાહુ અને જલેલી, મગદલ્લ અને મોતીચૂરે;
 ઘૂત વિશેષ મુકે માંહિ માતા, કરમલડો ને કુરે.
 ત્યારે અભિમન્યુ મુલ્લથી વોલ્યો, સાંભલ્લ મારી માતરે;
 છેલી વારનું ભોજન કોજે, પાસે વૈશી સાક્ષાતરે.
 ત્યારે સુભદ્રા મુલ્લથી વોલ્યાં, સાંભલ્લ મારા તનરે;
 પુત્ર જાતાં નીર ન ભાવે, ક્યમ જમું ભોજનરે.
 છેલી વારના હાથે કોલ્લિયા, ફરી જમાડે માયરે;
 વીજળલો કરમાંહી ગ્રહીને, માતા ઢોલે વાયરે.
 જમી કરીને ઉઠયા અભિમન્યુ, રથે થયા અસ્વારે;
 તે આઠ પડે ચાલતો તેણે, અશ્વો જોડ્યા ચારે.
 શસ્ત્ર થકી મેદાય ન એવું, વ્રતર પેરું શરીરે;
 મમકાદાર ત્યાં ભાયા મીડ્યા, જોડે વાવન વીરે.
 છત્રિશ આમુદ્ધ મરી કર્શીને, રથે થયો અસ્વારે;
 તેને સુભદ્રા વઝાવવા ચાલો, નેત્રે જલ્લની ધારે.
 સુભદ્રામુલ્લ વાળી વોલ્યાં, સાંભલ્લ મારા તનરે;
 લાલકવાયા વયરે આવશો, કહોને મુજ વચનરે.
 અભિમન્યુ મુલ્લથી એળી પેર વોલ્યો, સાંભલ્લ મારી માતરે;
 ગુદ્ધ કરવાને સાંચરુ રાય, દુર્યોધન સંઘાતરે.
 માતાજી દુર્યોધન જીતવો, ચક્ર હવું ચક્રચૂરે;
 દુધનાં કુંડાં મરિને મુકજો, આવું આયમતે સૂરે.

ટાલ ૨ જો.

ત્યાંથી આજ્ઞા માગવાને જાગરે, જ્યાં હુતાં કુતી માયરે;
 કુંતીજી વોલ્યાં વાળરે, કુંવર માનજે પરમાણરે.
 તારે સંગ્રામે સિદ્ધિ યાયરે, ઘેર કુશલે આવો રાપરે.

ढाळ १ नी देशी.

हवे रायकों कहे राणीने, हेठा उतरो धर्ण;
 पेला तमारी सासु उभा, जइ नमोने चर्ण.
 उत्तरा कुवरी हेठा उतरी, नम्या सासुने पाय;
 द्रौपदीजीने वेगे नमिया, नमिया कुता माय.
 सुभद्रा कहे बहुअर मारी, ओ पेले भरथार,
 मारो बापों नव रहियो ते, चडियो रणमोक्षार.
 हाव भाव कटाक्ष करती, मनाव तु स्वामीन;
 उत्तरा त्याथी परवरी ज्या, उभो छे राजन.
 अभिमन्यु कहे धन्य पुरुष, जेनी हशे आ नारी,
 का राजा तमे नथी जाणता, वैराटनी कुमारी
 उत्तरा कुवरी कहे धन्य नारि, तेने आ भरथार;
 का राणी तमे नथी जाणता, अर्जुननी कुमार.
 उत्तरा तेने आवी मळीने, बोली मुखथी वाण;
 मारा स्वामी रण विचरो तो, इश्वरनी छेआण.

राग परजनी साखी

उत्तरा मुखथी उचरोरे, साभळ मुज भरथार;
 जो तमे रणवट साचरो तो, मारो मुजने ठार.
 उत्तरा मुखथी उचरारे, साभळ मारा नाथ;
 तमे तो रणवट साचर्या, मने सौपी केने हाथ.

राग वेराडी.

तमे चालो तो रावजीनी आणरे, हो सुभद्राना जाया;
 तमे चालो तो काहु मारा प्राणरे, हो सुभद्राना जाया टेक.
 वैराट मारो पिता कहिये, सुदर्शना मारी भात,
 में तो तमने ओळखिया, उपारे झाल्यो चोरिमा हायरे. हो सुभ०
 अर्जुन सररो ससरो मारे, सुभद्रा सररा सासु,
 कृष्ण समा मामोनी मारे, रणवट नाओ ते फामुरे. हो सुभ०
 अर्जुनना तनज कहावो, वसुदेवना पुत्रीज;
 कृष्णना भाणेन कहावो, भीम तणा भत्रीजरे. हो सुभ०

सोळ कळानो चंद्र शोभे, तेवी गोभा तमारी;
जेवुं हस्तिनापुर वेसणुं तेवी, हुं अर्द्धांगा नारीरे. हो सुभ०
राजहंस तमने जाणीं में, कर्यो तमारो संग;
जो जाणत वग वापडो, तो केमे न अरपत अंगरे. हो सुभ०

राग वेराडी देशी बीजी.

गोरी मेलो घोडीलानी वागरे, कुंवरी रावतणी;
खसो रथ तणो दो यागरे, कुंवरी रावतणी. टेक.
माहं मांस शियाळ नखायरे, कुंवरी०—

गोरी हवे रथुं केम जायरे, कुंवरी०—

हुं तो अर्जुन केरो तनरे, कुं० केम युद्धयी फेरवुं मनरे; कुं०
मारो लाजे अर्जुन तातरे, कुं० मारी लाजे सुभद्रा मातरे. कुं०
मारे शुकने कोइ न जायरे, कुं० गोरी लोक हसारत थायरे; कुं०
मारी जाणत आवी नाररे, कुं० नव जात हुं रण मोशाररे. कुं०
एकवार लावे जगदीशरे, कुं० हुं तो छेदुं मामा केन शीशरे; कुं०
मने खोटी कही ती नाररे, कुं० आपण मळशुं पेले अपताररे. कुं०

राग परजियो.

मने मारीने रथडा खेडरे, बाळा राजारे.

मने जुद्ध साथे तेडरे, बाळा राजारे.

आपण सरखा सरखा जोडरे, बा० मने जुद्ध जोयाना कोडरे, बाळा०
लावो हुं धारुं हथियाररे, बा० करुं कौरवनो संहाररे, बाळा०
छांडी जुद्ध वळो घेर आजरे, बा० गारा वापनु अपावुं राजरे, बाळा०
नारिकेश समुळा कहाडरे, बा० रथउपर देह पछाडरे, बाळा०
माहं जोवनोयुं भरपुररे, बा० मने मेलीने चाल्या दूररे, बाळा०
मे तो शोरे कीधो अधर्मेरे, बा० मारे क्रिया जनमनां कर्मरे, बाळा०
मे तो पेलो वाधतां तोडीरे, बा० मे तो धावतां धेन वछोडी रे, बा०
मे तो वेतां नीके दीधो पागरे, बा० लीळा वनमां मेली आगरे, बा०
मे तो सुतां गाम वळाव्यारे, बा० मे तो कुडां कलंक चडाव्यारे
वळती बोल्यो अभिमनरे, पेली राणीरे;
तेमे वात विमांसी मनरे, पेली राणीरे.

ढाळ.

उत्तरा कुवरी वाणी बोली, साभळ मुज भरथार;
 तमे जुद्ध करवा सचरोडो, चक्रव्यूहमोशार.
 मरजो के मारजो तमे, नव देशो पुठ लगार;
 सहियर मेणा मारी कहेसो, कायरनी आ नार.
 अवनीपर जे अवतर्यो तेने, मरवु एकज वार;
 मोतभकी डरिये नहि, तेमाटे भरथार.

राग कालिंगडो.

उत्तरा त्याची साचरीने पठी, आवी सुभद्रा आवासरे;
 सज यइ अभिमन्यु चाल्यो, जुधिष्टिरनी पासरे.
 सभामध्ये चाली आव्यो, कुवर यइ सावधानरे;
 अभिमन्यु आवतो देखी राये, दीधा आदर मानरे.
 कर जोडी मुखवाणी बोळ्यो, काका केरे साथरे;
 छ कोठा हु हचणा जीतुं, मानो साची वातर.
 आगळ हु काइ नथी लेतो, सातमा कोठानो मर्मरे;
 ते थानक मारु मृत्यु जाणजो, वेगे काका धर्मरे.
 भीमसेन मुखवाणी बोळ्यो, घाली मुठे हाथरे;
 सातमो कोठो हु भागी नारु, हु तू तारे साथरे.
 मुज छता दुख पमाडे, तेना तो लेउ प्राणरे;
 गदा लेइ एक मेरथी आवी, करु कचर घाणरे.
 एवुं साभळी अभिमन्यु लाग्यो, युधिष्टिरने पायरे;
 आज्ञा मागीने निसरियो, त्या जेळ्या धर्मरायरे.
 कुवर मारा जोइ विचारीने, सप्राप्त करजो त्यायरे;
 अर्जुन आवी पुठे अमने, उच्चर जो दइए ह्यायरे.
 त्पारे त्या अभिमन्यु जेळियो, राखशे श्रीजगदीशरे;
 एम कहीने साचरियो पठी, वेगे नमावो शीररे.
 रथउपर आवीने वेठो, पारयनो कुमाररे;
 चतुरंगी सेना सज यइ तेनो, गणता न आवे पाररे.
 मतवाला मल पता हींडे, मुख चाव्या तंचोळरे;
 मद माता ने हींडे धाता, रगे राता चोळरे

आभरण पेयाँ ओपता ने, माथे राती मोळरे;
 सायी दीसे शोभता तेने, वर्ष यया छे सोळरे.
 लुटे शूरा रणे पुरा, चाले अटपटी चालरे;
 धनुष बाण करमा धरिया ने, दळकती मुकी ढालरे.
 कटारी केडे वाकडीने, बळी करमा बाण कमानरे;
 साग फरशा खजर गुप्ती, दीसे शोभायमानरे
 भाया खडग कटिमा धरिया, तरकस ताता तीररे;
 छत्रीस आयुध अगे सजिया, जोद्धा बावन वीररे.
 हाथी घोडा रय पालखी, कहेता नावे पाररे;
 इरानी कठी मुल्तानी, शोभिता हय साररे.
 खुरास्तानी ने विलापती बळी, बगाळी कहेवापरे;
 पाणी पथाने पाखरिया, उज्वळ जेनी कापरे.
 देववशी ने दानववशी, उत्पया ओळा ओळरे;
 लीला धोळा काळा काबरा, रगे राता चोळरे.
 वाकडिया वेडागे चडिया, सजी सर्व हथियाररे;
 ठामठामथी जोद्धा चाल्या, कहेता नावे पाररे
 बुद्ध करवाने अभिमन्यु चाल्यो, हड्डे हरख न मापरे,
 धजा फरके ने नेजा झळके, नीशाने बळीया घापरे.
 अभिमन्यु कहेछे सारथीने, रय हाक मारो पापरे;
 चक्रव्यूह गढ भेदयो छे ज्या, द्रोण गुरु छे त्यापरे.

चोपाई त्रण नाळनी.

अभिमन्युने आवतो जोय, सौ कौरव विस्मय होय;
 माहोमाद्य करेछे वात, आव्यो अर्जुन ए साक्षात.
 चक्रव्यूह तणो जे उद, तेनो सज छेछे ए भेद;
 आपण सर्वने एतो सहारे, बढता कोशने नव उगारे.
 पठी जुए धारीने चित, धजाये न दिसे हनुमत,
 एतो अर्जुन सरिखो दीसे, कोइ आवेछे गळियो अतीशे.
 कर्यु छे त्या अहुत काम, कोठा सात छे तेणे ठाम,
 द्रोण गुरु छे बळिया जेह, प्रयम कोठे भुक्ता तेह.

विजे कृपाचार्य त्या होय, त्रिजे कोठे कर्ण जोय;
 चोथे अश्वत्थामा सार, पाचमे कोठे लक्ष्मण कुमार.
 बीना बळिया राजकुमार, सुत दुःशासननो चार;
 छठे छे दुर्योधन राय, सातमे जयद्रथ कहेवाय.
 अग्यार क्षोणी जोद्धा जेह, गढने कागरे उभा तेह;
 पच शब्द वाजित्र वजाडे, अभिमन्यु उपर ते गाडे.
 गुर्ज गुप्ती गदा छे हाय, फरशी त्रिशूळ मूशळ साथ;
 खडग काती कटारी पाश, देखी शत्रु पामे त्रास.
 नम्र आयुध ते त्या करी, उभा जोद्धा करमा धरो;
 एवे आव्यो अभिमन्यु जोध, आणी अतःकरणमा क्रोध.
 प्रेयां अश्व चारने सग, जाणे पडिया दीप पतग.

साखी.

पडे दीप पतग तेम, अभिमन्यु रण माजी रक्षो;
 नमस्कार गुरुने कर्यो, तेणे आशिरवाद हेते कक्षो.

टाळ.

गुरु द्रोण मुखयी बोलिया, साभळ अभिमन्यु वात;
 रीसाइने शु आवियो, घेर वाट जुए तुज मात.
 माते बोळ्वाव्यो आवियो, हु कहावु अर्जुन तन;
 गुरु जाणीज पितातणा, करवा आव्यो पूजन.
 वैशपायन एणीपेर बोल्या, शुण जन्मेजय राय;
 विस्तारी तुजने सभळारु, भारतनो महिमाय.
 पेहेले कोठे चाली आव्यो, अर्जुन केरो तन;
 साथे साथी एवा चडिया, जाणे चडियो घन.
 दुर्याधनना जोद्धा सर्वे, धारे चिता मन;
 शके अर्जुन आवियो, के अर्जुन केरो तन.
 द्रोण गुरुने समुख आवी, उभो अभिमन;
 पारय सुतने जोइने पट्टी, बोल्या द्रोण वचन.
 तु वाळकने जोइ दया, आवे ओसर मनमाय;
 युधिष्ठिरने शु ययु, जे तने मोकल्यो हाय.

जारे बालक बाहुआ तुं, भोकल तारो तात;
 अहिं रमतनु काम नहि, हु करीश तारी घात.
 एवी बाणी साभळतामा, कोप्यो अभिमन;
 बालक तो नव जाणिये हु, क्षत्रो केरो तन.
 कौरवरूपी काष्ट केरा, वृक्षो उग्या वन;
 तेमा हु अग्निरूप थडने, सर्वे करु दहन.
 ते माटे हु तमने कहुलु, साभळिये महाराज;
 हु ब्राह्मण जाणी ओसरुहुं, नहिकर लोपु लाज.
 पहिलो घाव करो मुजउपर, हरख आणी मन;
 द्रोण गुरु कहे केम करु हु, तु छे नानो तन.
 अभिमन्युए एक बाण काढ्यु, जोता तेणीवार;
 मत्र भणी गुरु उपर मेल्यु, आणी हरख अपार.
 बीजु बाण वेगे काढोने, मेलियु रणमाय;
 द्रोणे बळतु छेदियु, ते क्रोध आणी त्याय. १
 द्रोणे बळति बाण मेलिया, वेगे काढी चार;
 आवता ते छेदीने नाख्या, पारयने कुमार.
 अन्यो अय घटे वे एणण, कोइने न वागे बाण;
 समर्थ त्या जोद्धा उभा, आश्चर्य थया निर्वाण.
 वैशपायन बोलिया तु, शुण जन्मेजय राय;
 अभिमन्युए सभारी त्यां, कृष्ण तणी विधाय.
 क्रोध करीने करमा लीधां, वेगे सातज बाण;
 मत्र भणि रण मध्ये मेल्या, पारय पुत्र सुजाण.
 गर्जना करता ते आव्या, क्षण नव लागी चार;
 आवी रणमा भेदिया छे, तेणे जोध अपार.
 अश्व गज रथ छेदिया ह्यारे, द्रोण कोप्या मन;
 दश बाण काढीने मेल्या, रक्त करी लोचन.
 अभिमन्युना सारयिने, रथ सहित कर्पो पतन;
 विजो रथ मगावी वेठो, पारय केरो तन.
 तेणे समे त्यां अभिमन्युने, चढी अतिशे रीस;
 कोप करीने बाण मेल्या, वेगे काढी बीश.

त्रिजे कृपाचार्य त्या होय, त्रिजे कोठे कर्ण जोय;
 चौथे अश्वथामा सार, पाचमे कोठे रक्ष्मण कुमार.
 बीजा रळिया राजकुमार, सुत दुःशासननो चार;
 ठेठे ठे दुर्योधन राय, सातमे जयद्रथ कहेवाय.
 अग्यार सोणी जोद्धा जेव्ह, गढने कागरे उभा तेह;
 पंच शब्द वाजित्र बजाडे, अभिमन्यु उपर ते नाडे.
 गुर्ज गुप्ती गदा छे हाथ, फरशी त्रिशूळ मूशळ साथ;
 खडग काती कटारी पाश, देखी शत्रु पाने नाश.
 नम्र आयुध ते त्या करी, उभा जोद्धा करमा धरी;
 एवे आव्यो अभिमन्यु जोध, आणी अतःकरणमा क्रोध.
 प्रेया अश्व चारने सग, जाणे पडिया दीप पतंग.

साखी

पडे दीप पतंग तेम, अभिमन्यु रण गाजी रघो;
 नमस्कार गुरुने कर्यो, तेणे आशिरवाद हेते कळो.

टाळ.

गुरु द्रोण मुखयी बोलिया, साभळ अभिमन्यु वात;
 रीसाइने शु आवियो, घेर वाट जुण तुज मात.
 माते बोळाव्यो आवियो, हु कहावु अर्जुन तन;
 गुरु जाणीज पितातणा, करवा आव्यो पूजन.
 वैशपायन एणीपेर बोल्पा, शुण जन्मेजय राय;
 विस्तारी तुजने संभळावु, भारतनो महिमाय.
 पेहेले कोठे चाली आव्यो, अर्जुन केरो तन;
 साथे साथी एवा चडिया, जाणे चडियो घन.
 दुर्याधनना जोद्धा सर्वे, धारे चिता मन,
 शके अर्जुन आवियो, के अर्जुन केरो तन.
 द्रोण गुरुने सन्मुख आवी, उभो अभिमन;
 पारथ सुतने जोइने पळी, बोल्या द्रोण वचन.
 तु बाळकने जोइ दया, आवे ओसरु मनमाय,
 युधिष्ठिरने शुं थपु, जे तने मोकल्यो ह्याय.

मारुं अर्द्ध चद्र ते बाण, कीधा शत्रु कचरघाण;
 बाध्यो जुद्ध विषे अभिमन, रुपाचारज ओसर्या मन.
 गढ बीजो लीधो तेणीवार, गाजो रद्धो अभिमन्यु कुमार;
 कोठा बेधनु कीधु काम, आव्या वीजा केरे ठाम.
 कर्ण उभो दीठो ते ठार, कुनरे कर्णो नमस्कार;
 तमो अमारा पूज्य छो स्वाम, घटो अर्जुन केरे ठाम.
 प्रहार पहेलो करोजी तमो, घणु शु मुसे कहिये अमो;
 पछे जो माने मारु मन, तो हु सेवा करु राजन.
 कर्ण कथन एवा साभळी, अतःकरण गयु परजळी;
 कर्णो बाण मेल्यु थइ क्रूर, अभिमन्युए कीधु चूर.
 अर्जुनसुतनी करवा घात, कर्णो बाण मेल्यां पछि सात;
 पारयसुते साचव्यो देह, कर्णो रजरज कटका तैह.
 बाण काढी मेल्या पछी सोळ, अभिमन्युए जोधु जौर;
 आवता ते अभिमन्यु छेदे, एके बाण तेने नव भेदे.
 बोल्यो अभिमन्यु त्यां ततकाळ, चुकवी मे तारी त्रण फाळ;
 हवे जाजे पराक्रम मारु, नृद्धपणु उताह ताह.
 एम कहीने मेल्ल्यु बाण, आव्यु कर्णउपर निर्वाण;
 कर्ण उडळीने पड्यो धर्ण, जाणीवे तेतो पाग्यो मर्ण.
 पाछो सावधान ते थइ, अभिमन्युसामो उभो जइ;
 आव्यु नेत्रविषे बहु शेर, बाण मेल्ल्यु रुढीपेर.
 आवी भेदियु अश्वने काव, त्या रुधिर खल्ले जाय;
 बाण ते समे मेल्यां कर्ण, अश्व चार पमाड्या मर्ण.
 वाहनविना अभिमन्यु कीधो, प्राण सारथीनो त्या लीधो;
 अर्जुन सुतने चढी त्यां रीस, बाण मेल्या छे त्यां वीस.
 मार्यो कर्ण तणो मातंग, रयतणो त्या कीधो भग;
 कर्दम रुधिर चर्ण चपाय, देखी कापर नाशी जाय.
 कुडे करे अर्जुन कुमार, देतो शत्रुउपर मार;
 कीधी बाणतणी त्या नृष्ट, कर्ण पामियो मनमा कष्ट.
 रुष्णतणी जेने विदाय, केम ए थकी हायों जाय;
 कर्ण गयो नीसरी त्याय, अभिमन्यु गयो गढमांय.

श्रोण कीधा आकळाने, दीधो छे ओसार;
 अभिमन्यु आवी भडियो, ते करतो मारोमार.
 शोणितनी सरिता वहेने, हय गज पाडे चीस;
 हायेथो हाथीने ठेले, छेदे जोधनां शीश.
 तेणे समे दुर्योधन आवी, नग्यो श्रोणने पाय;
 कहो गुरुजी केवी रीते, करशुं शो उपाय.
 श्रोण कहेछे जयद्रथने तमे, तेढावो ने ह्याय;
 जयद्रथने तेडीने लाग्यो, एक पलकनी मांय.
 सामासामु जुद्ध मंडाणुं, केतां नावे पार;
 अश्वे अश्वने गजे गज त्यां, कोइ नव दे ओसार.

राग चोपाद त्रण ताळनी.

प्रथम गढ करीने हाथ, बोल्पो भीमसेनने साथ;
 काका जुओ पराक्रम माह, गुरुजीनुं तो मान उतायुं.
 भलो भलो तुं अभिमन, नाम राख्युं तें अरजुन;
 एम कहेतां चाल्या त्यांय, आल्या विजो गढ छे ज्यांय.
 रक्षा कृपाचार्य ते ठाम, करया मांड्यो त्यां संग्राम;
 आल्यो दुर्योधन त्यां राय, कृपाचार्यने लाग्यो पाय.
 बोल्पो मुखधकी ते वचन, तमो करजो ए बाळ पतन;
 गढ द्वार पासे तत्काळ, मुक्पो जयद्रथने रखवाळ.
 पळे बीजे कोठे राड मांडी, कोप खसे नहि जाग छांडी;
 मांहीमांही देछे मार, कोइ दे नहीं त्यां ओसार.
 मेळ्युं अभिमन्युए एक बाण, लेवा शत्रु केरा प्राण;
 कृपाचारजे आवतुं छेद्युं, बाणे तो कोइने नव भेद्युं.
 रुधिये करी क्रोध अपार, काटीं मेलियां त्यां बाण चार;
 अभिमन्युए ग्रही शर पाण, आवतांज हयां निर्वाण.
 पळे चक्रने फरशी साही, आल्यो अभिमन्यु त्यां धाड;
 पग प्रहारे जोद्धा नासे, अभिमन्यु तणो धरि चासे.
 कृपाचार्य अभिमन कुमार, मांहीमांही त्यां देता मार;
 जोद्धा कडक कर्पा पृथ्वीपात, ते तो चालिया जम संघात.

मार्यु अर्द्ध चंद्र ते बाण, कीधो शत्रु कचरघाण;
 बाण्यो जुद्ध विषे अभिमन, रुपाचारज ओसर्या मन.
 गढ बीजो लीधो तेणीवार, गांजी रह्यो अभिमन्यु कुमार;
 कोठा बेयनु कीधु काम, आव्या त्रीजा कैरे ठाम.
 कर्ण उभो दांठो ते ठार, कुबरे कर्णो नमस्कार;
 तमो अमारा पूज्य छो स्वाम, घटो अर्जुन कैरे ठाम.
 प्रहार पहेलो करोजी तमो, घणु श्रुं मुत्ते कहिये अमो;
 पछे जो माने मारु मन, तो हु सेवा करु राजन.
 कर्ण कथन एवां सांभली, अतःकरण गयु परजली;
 कर्णो बाण मेल्यु धइ कूर, अभिमन्युए कीधु चूर.
 अर्जुनसुतनी करवा घात, कर्णो बाण मेल्यां पछि सात;
 पारयसुते साचव्यो देह, कर्णो रजरज कटका तैह.
 बाण काढी मेल्यां पछो सोळ, अभिमन्युए जोधुं जोर;
 आवतां ते अभिमन्यु छेदे, एके बाण तेने नव भेदे.
 बोल्यो अभिमन्यु त्यां ततकाळ, चुकरी मे तारो व्रण फाळ;
 हवे जाने पराक्रम मारु, वृद्धपणुं उतांरु तांरु.
 एम कहीने मेलियु बाण, आव्यु कर्णउपर निर्वाण;
 कर्ण उछळीने पड्यो धर्ण, जाणीये तेतो पाण्यो मर्ण.
 पाछो सावधान ते यइ, अभिमन्युसामो उभो जइ;
 आव्युं नेत्रविषे बहु शेर, बाण मेलियु रुढीघेर.
 आवी भेदियु अश्वने काण, त्यां रुधिर खल्ले जाय;
 बाण ते समे मेल्यां कर्ण, अश्व चार पमाड्या मर्ण.
 वाहनविना अभिमन्यु कीधो, प्राण सारथीनो त्यां लीधो;
 अर्जुन सुतने चढी त्यां रीस, बाण मेल्यां छे त्यां बीस.
 मार्यो कर्ण तणो मातंग, रथतणो त्यां कीधो भंग;
 कंदम रुधिर चर्ण चपाय, देरती कापर नाशी जाय.
 कुंडे फरे अर्जुन कुमार, देतो शत्रुउपर मार;
 कीधो बाणतणी त्यां वृष्ट, कर्ण पागियो मनमां कष्ट.
 रुष्णतणी जेने विशाय, केम ए थकी हायों जाय;
 कर्ण गयो नीसरी त्यांय, अभिमन्यु गयो गढमांय.

ढाळ.

त्रीजो गढतो हाथ आविषो, गयो ते चोथे ठाम;
 रथविना अभिमन्यु पाळो, करे महा सग्राम.
 भीमसेन पाठळ यको ते, रक्षा करे निर्वाण;
 एनी दोटमा जे चडि आवे, तेना ते ले प्राण
 एम करता चाली आव्या, चोथा गढने द्वार;
 अश्वत्थामा देखी कुवरे, कीधो नमस्कार.
 वृद्ध जाणी दया आणी, बोल्यो मुखथी वात;
 ब्राह्मण जाणी मन ओसरु, केम करु पेहेली घात.
 अश्वत्थामा कहे अभिमन्यु, शो करे विचार,
 बालक माटे ओसरुतु, नहिकर करु प्रहार
 एम कहीने बाणज मेळ्यु, अभिमन्यु उपर एक,
 आवतु ते छेदियु, अभिमन्युए करी विवेक
 पारयपुत्रे बाण मेळ्या, काढीने त्या व्रण;
 कइकनी छेदी नासिकाने, कइना छेद्या कर्ण
 हाथ चरणविना कया कइ, मुलथी पाडे चौस,
 उजाता मारग धसे की, धडगिनाना शीस.
 अश्वत्थामा कहे अभिमन्यु, रहेजे आणे ठार,
 दश बाणो काढीने मेळ्या, वेगे तेणीवार
 आवता अभिमन्युए दीठा, चढी अतिशे रीस,
 पार्थपुत्रे छेदिया काइ, बाण मेली वीश.
 अश्वत्थामा ओसर्याने, करे ते चिंता मन;
 चोथे गढ ते गाजियो, अर्जुन केरो तन.

चोपाइ व्रण ताळनी

गढ चार अभिमने लीधा, शत्रु शीरपर पायज दीधा
 घणा मृत्यु पमाड्या जोध, अतःकरणमा आणी क्रोध.
 पळे पाचमे गढ ते आव्यो, सेनसहीत रुडेरो भाव्यो;
 दुर्योधनसुत ते ठाम, लक्ष्मण कुवर छे नाम.
 महा पराक्रमी बळिषो कहावे, अभिमन्यु सामो ते आवे;
 मळ्या सरखासरखी जोड, पोल्यां मनडा केरा कोड.

देखी जोद्ध करे हुंकारा, मद माता करे खुंवारा;
 नेन रक्त कर्यां बहु रीसे, करडे दांत अधर बहु पीसे.
 बोल्यो लक्ष्मण मुखयी बाण, अभिमन्यु छेदिश तारो प्राण;
 तु तो जोजे मनमां विचारी, हवणां तने नांछुनु मारी.
 एकलो आव्यो आणे ठार; केम जाइश अहिंयी बहार;
 हवणां बाणे मारी पाहु, जमपुरी तने देखाहु.
 तु तो जीव्यो चारे कोठा, त्यां तो हत्ता वृद्ध मोठा;
 मनमां जाणां नानो बाळ, मुकियो जीवतो तत्काळ.
 हवे आवियो मारे साथ, केम मुकु आणे हाथ;
 तु तो जोजे पराक्रम मारूं, भीम सहित तने संहार.
 सारे बोल्यो अभिमन्यु जोध, आणो अंतःकरणमां क्रोध;
 तुं ते शुं रह्यो आप गखाणे, हाथ नयी चढ्यो तु आणे.
 कौरवरूपो काट छो तमे, तेमां वज्रकुठार ते अमे;
 खोदी काटु हुं सांतां मूळ, सात कोठामां उडाहु धूळ.
 कौरवरूपी काट अंगार, बाळी भरम कर निधार;
 हस्तीनापुरने मोशार, राज करशे पांडुकुमार.
 पापी जाणजे सुख पधार्यु, हवे ताहू तो मान्य उत्तारु;
 एवी बात ते सांभळी ज्यारे, लक्ष्मण कोप्यो तेवारे.
 करमां लइ धनुष ने बाण, मेलिपां छे त्यां निर्वाण;
 बाण मेलियुं फरमां साइ, अभिमन्यु उपर आव्युं धाइ.
 अभिमन्युए आयतुं छेनुं, तेणे कोइने नव भेनुं;
 लक्ष्मण उपर मेल्युं एक, अभिमन्युए करी विवेक.
 ते तो आवियुं गर्जतुं बाण, तेणे कइकना लीधा प्राण;
 लक्ष्मण कोप्यो मन साथ, पांच बाण लीधां नीज हाथ.
 ते जो आली सेनामां भेदां, कै जोधतणां शीशे छेदां;
 अर्जुन पुत्रे लीधां सात, करी शत्रु उपर घात.
 जोधा कइकनां छेदां शीशे, अभिमन्यु बहु चढ्यो रीसे;
 रीसे थयो छे रातो चोळ, कर ग्रक्षां बाण त्यां सोळ.
 ते तो धनुष चढायी मेन्यां, मोटी नदी तणी पेर रेन्यां;
 पछि लेइ खडगने धाम, कइ जोधा नाटा नाय.

कइ कीधा पृथ्वीपात, ते तो चाल्या जमने साथ;
 कइ पड्या मृतक थइ रूप, ते तो गणे त्रास मन भूप.
 कइ शीश विना रडवडता, ते होंडे घणु आथडता;
 कइ कायर थइ नासे, ते तो भरिया हइडे श्वासे.
 एम जुद्ध थयु ते ठार, जोधा पडिया अपरम पार;
 पगपाळे अभिमन्यु धसे, लक्ष्मण पर महा शेर वसे
 रीसे रक्त थया लोचन, कयां लक्ष्मण कुवर पतन;
 थयो गदमा हाहाकार, नाठा जोद्धा तेणीवार.
 पछी चढी अभिमन्युने रीस, छेया दुर्योधनपुत्रना शीश.

साखी.

पुत्र केर मृत्यु जाण्यु, दुर्योधन राजन,
 ब्राह्म ब्राह्म मुखयी बोले ने, घणु करे रुदन

टाळ.

हायेश हइयु हणे, बुटे पोतानु शीश;
 कुवर मारो मृत्यु पाण्यो, शु थाशे जगदीश.
 अभिमन्युए बाण मारुं, क्रोध करीने त्याय;
 दुःशासननु वदय मेदीने, गयु ते पृथ्वीमाय.
 पछि तेणे अभिमन्यु उपर, पाच मेल्या बाण;
 आवतां कटका कर्पाते, खड्ग ग्रहीने पाण.
 चार बाणे अभिमन्युए, बाळ्यो रणसंहार,
 पाचमे गढ ते गाजीयो, अर्जुननो कुमार.
 पाचमे गढ अभिमन्यु गाजे, कृष्ण चिंतातुर थाय;
 ररो गढ साते जीतीने, आवे जीवतो ह्याय.
 जटुपतिए मनमा बिचारुं, भीमसेन छे पास;
 त्पार सुधी ते अभिमन्यु तो, नथी पामवो नाश.
 एवु धारी परवरिया, ज्या पाडुकेरा तन;
 मदो मत मातग बलियो, छोटियो पावन.
 पुरमा जइने छोटियो, मातग बलियो जेह;
 प्रजा लाग्गो भूडिया रक्षो, भवन भाजे सेह.

हाहाकार थड रह्यो त्या, लोक नाठा जाय;
 को बलियो जोद्धो नहिजे, गजने जइने साहाय
 युधिष्ठिर कहे भीम होय तो, वेगे एह शलाय;
 सेवकने दीधी आज्ञा त्या, भीमने तेडवा जाय.
 अभिमन्यु कहे काका मारा, शु हशे सेना माय;
 सत्रळ सोर त्या थड रह्यो, आक्रद करे सौ त्याम.
 सेवक त्यायी परवर्यो ते, आव्यो भीमसेन पात,
 स्वामी तमने तेडेछे त्यां, युधिष्ठिर आवास.
 अभिमन्युने भीमसेन कहे, कही हवे केम कीजे;
 युधिष्ठिरे तेडु मोकलियु, शो उत्तर त्या दीजे.
 अभिमन्यु कहे काका मारा, रह्यो छे कोठो एक;
 सातमो तो हु नयी लेतो, तमने कहु पिवेक
 माटे कुवर कहे काकाजी, पडशे हवे तमार काम;
 वेगे जइ वेला आवो अही, थशे महा सग्राम.
 त्यारे वृकोदर कहे कुवरने, आगीश शण एक माय;
 निश्चे करिने मानजे तु, मारो प्राण छे छाप.
 आज्ञा मागी निसरियो, भीमसेन तेणे ठार;
 कृष्णे एम प्रपच करिने, काट्यो तेने उहार
 छठे कोठे चाली आव्यो, अर्जुननो कुमार;
 दुर्योधन त्या सामो आव्यो, करग्रही हथियार
 सामासामु युद्ध मडाणु, क्षणु न लागी वार;
 सेन सहित सवळो वडे त्या, कौरवनो कुमार.
 अभिमन्युए काटी भेल्यु, क्रोध करो एक वाण;
 दुर्योधननी सेना माहे, कयों ते कचर घाण
 दुर्योधन मुख बोलियो, तमे सामळो सड वात,
 अर्जुनसुत छे एकलो, तमे करोने एनी घात.
 एवी वाणी सामळीने, योध धश्या चोपात;
 अभिमन्यु उभो नयी गणतो, रुदये कोनो त्रास.
 चोपासेयी सत्रळ मारे, कुवर वचमा एक;
 सर्व मळी कौरवो चक्या पण, न गणे कोने छेक.

कुवर सर्वने पडियो पुरो, समुद्र पेरे जाण;
 आवता सर्वे चुकावे, फरीने मारे बाण.
 शल्य मूर्छित थड पड्यो, ने पडियो तेनो भात,
 अभिमन्युए बाण मेलीने, कोधी तेनी घात.
 त्रणवार सामो घश्यो ते, आणिने मन रोस;
 खड्ड लइने अभिमन्युए, दुष्टनु छेद्यु शीश.
 अभिमन्यु भेदायो थको पण, उपन्यो महाक्रोध;
 बाण त्या असख्य मेली, नसाड्या सर्व जोध.
 धशीने अतकनीपेरे, प्राण लेछे एह;
 सहीथकी जेम शेर नासे, तेम नासे तेह.
 अश्व गज रथ सारथी, चोपास नाठा जाय;
 सर्व सुमट ते जाय नाठा, अभिमन्यु पुठे धाय.
 नीरसहित ज्यम कमळ शोभे, पड्या पृथ्वीमाय;
 तेम मस्तक रडवडेछे, मुगटसहित लाय.
 वैशपायन बोलियो, तु शुण जमेजयराय;
 देशदेशाना नृप हता ते, सर्वे पथ पळाय.
 पारथ पुत्रे सेन सहाय्यु, कर्पो ते अवनी रोळ;
 रुधीरनी त्या नदी चालीने, गीध करे कलोल
 सातमे गढ कुवर आव्यो, करे महा सग्राम,
 सुमट सर्वे रक्षा छाना, कोइ न घाले हाम.
 मस्तक मुगट ढळी पडे, हथियार न थभे पाण;
 शरीरनी शुद्धि विसरीने, मुखेग्न बोले बाण

साखी

सर्व बखाणे त्या कने, अभिमन्यु गात्री रक्षो;
 दुर्योधन ते देखीने, क्रोध मन साथे ग्रहो

चोपाड

छ कोटा कीधा छे हाय, पठी आवियो सातमा साथ;
 भीमसेन तणी जुए वाट, मन साथे करे उचाट.

छ कोठानी हु लेतो वात, ते तो जीया करी मे घात;
 काके आप्यु तु वचन जेह, सातमो तो आव्यो तेह.
 एवो करेछे चित्त विचार, दुर्योधन आव्यो ते ठार;
 दीठु दुर्योधने दळ पात, तेझ्या पोताना शत भात.
 अरे वीरा सउ आ समे, करो युद्ध एकठा थइ तमे;
 सोळ वर्षनो बाळक एह, रण जश लइ जाशे तेह.
 ग्रही गदा ने मारो प्रहार, नहितो राज गर्गु आणे ठार;
 शत बाधव रणमा रही, युद्ध करता अधर्मे सही.
 विभारे दुर्योधन राय, लाव्या कुवरने व्युहमाय;
 अरजुनसुत मेले दोट, करे कौरव उपर चोट.
 पड्या सुभटना हथिआर, लइ अभिमयु मारे ते ठार;
 प्राण तजिया ने पडिया शरार, चारे पासे नाठा वीर.
 पट् जोद्धा छे महागळी, तेणे घेया अभिमयु वळी;
 छुटा प्रहार गदाना करे, एका वारि सो सो पडे.
 अभिमयु कहे पापी साभळो, तमे सो अने हुँ एकलो;
 एवु सुणी दुर्योधन राय, मारे गदा अभिमयु काय.
 पड्यो मूर्छा थइ शुद्ध टळी, पड्यो भुगट' माथेधी टळी,
 शत बंधु दुर्योधन तणा, पापी ते तव मारे घणा
 स्वप्न हवु उत्तराने जेम, अभिमयुने त्या हवु तेम,
 वळी उठयो अर्जुन कुमार, धरी क्रोध'ते अपरम पार.
 सर्वे कौरवना हर प्राण, करु मारीने कचरघाण;
 तेनो मनमा आणीने त्रास, कौरव कोइ न आवे पास.

राग मात.

सातमे गढ अभिमयु आव्यो, जुए भीमनी वाट;
 शामाटे आव्यो नहि, एम करे उचाट. काका आव्यनेरे. टेक.
 वचन दइ मुजने गया, जुधिष्ठिरनी पास,
 सातमे गढ मने घेरियो, त्या हती तारी आश काका०
 माताये मने वारियो, वार्यो घरनी नार;
 येर हतु शु काका मारा, लाव्यो आणे ठार. काका०

યુધિષ્ઠિરે ના કહી, કહી નીકુલ સહદેવ;
 વચન દઈ ઉઠાડીયો, ભીમ વલ્લો તુજ ટેવ. કાકા૦
 કોળ બનમનુ વેર હતુ જે, મનમા રાણ્યો આઠો;
 એકલો મૂકીને ગયા નાશી, કઢાવ્યો મારો કાઠો. કાકા૦
 કાલ જાલધર જીતી આવશે, પીતા મુજ અર્જુન;
 ત્યારે તમને પૂછશે, ક્યા ગયો સુત અભિમન. કાકા૦
 ત્યારે ત્યા શો ઉત્તર દેશો, મને મરાવી છાપ;
 આવી તમને પૂછશે જે, કુવર મારો વયાવ. કાકા૦
 સાચી.

કાકા કાકા કહી રૂપ, મુકે મુલ નિશ્વાસ;
 પડ દારે જડે નહિ, જીવ્યાની શી આશ.
 કુદુ કીધુ ભીમડા, મને નાણ્યો અરિદલ પાસ,
 વચન દીધુ ફરમાહેરે, અતિ અહારીનો શો વિશ્વાસ.
 અહારી વ્યસની આલસુ, લપટ હરામી જેહ;
 પરદુ લેં દાણે નહિ, તેને વાલો નિજ દેહ.

ચોપડિ ત્રણ તાલની.

અભિમન્યુ કરે વિચાર, ગઢમધ્યે તેણીવાર;
 નીકલવાને ઘણુ તરફડે, મધ્ય કોઠાનુ દ્વાર ન જડે.
 અરોપરો યદ્ય શોધે દ્વાર, દેસે નહિ જે નીસરે વાર;
 અકલ્લાયો મેલી મન આશ, હવે ભીમનો શો વિશ્વાસ.
 મે તો જાણ્યુ વેલો આવશે, આમ શુ એ હાટ વાલશે;
 કેમ ગમ્યુ કાકા તને, સત્ય વચન આપ્યુ જે મને.
 વલ્લો મનશુ આળો ધાર, વાધ્યા આયુધ વાવન વીર;
 ચક્રાગટ તલપવાનુ કરે, પોંચે નહીં જે હગલુ ભરે.
 કૃષ્ણે એનો મર્મ નવ કહ્યો, અભિમન્યુ ગુચાઈને રહ્યો;
 ભીમ ભીમ કહી પાડે સાદ, કૌરવ ઘણા વજાડે નાદ.
 જોરે ભીમ સામલશે એહ, તો ત્યા વારે ધાશે તેહ,
 સારે નથી આપણનો ઠાર, કરે કૌરવ એવો વિચાર.
 પચ શબ્દ વજાડે સહી, કાન પડ્યુ સમજાય નહીં;
 દુ.સ્વ પામિયો મનમા ઘણુ, હવે વલ્લ કશુ વિજા તણુ.

पोतानाविना जूठी आश, एवुं कही मेल्यो निश्वास;
 पछे घालीने मनमां हाम, अभिमन्यु उठयो ते ठाम.
 घनुषबाण लेइने हाथ, बढवा उठयो कौरव साथ;
 धर्यो अवनीमां अवतार, भरवु छे एकज वार.
 हवे थनार होय ते थाय, शे अर्थे आवे आ काय;
 सुरो थइने जे सामो गरशे, तेने इंदनी अप्सरा वरशे.
 एवो घालीने मनमा हाम, अभिमन्यु करे संग्राम;
 सामसामां बाण स्या मारे, कौरव जोधाने सहारे.
 नास्ते घालीने दाति तर्ण, जोद्धा जाणे जे आव्युं मर्ण;
 अभिमने मार्युं मोह बाण, कौरव मोह पाप्मा निर्वाण.
 हता दुर्योधनना शत भ्रात, पड्या मूर्छायि पृथ्वीपात;
 जोद्धा ज्यां त्यां नाठा जाय, अभिमन सामो कोइ न थाय.
 कौरवने नसाडी त्यांय, अभिमन्यु उभो गढमांय;
 आ गढ कैरो नव जाणुं मर्म, न भाग्यो भेद ने पड्यो भर्म.
 अरे दैव हवे शु कहे, क्वां थइने वार नीसहे;
 एवो मनशु विचारज करे, वाट न सुक्षे चिंता धरे.
 धनुष एक छेडो मेल्यो धर्ण, बीजो ग्रीवा आगळ कर्ण.

अेवाभां दैवयोगे पणुथ तूही तेथी धनुष्येनो छेडा गजामां पेशी
 गयो तेथी अभिमन्यु भरवु पाभ्यो.

जयद्रथ केरुं मेरायु मन, आव्यो खड्ग लइ ज्यां अभिमन;
 तेणे मनमां आणी रीस, छेसुं अभिमन केरुं शीश.
 दंडुभि नाद हवो ते दन, हरखो मन दुर्योधन;
 कळो विशेष कोठामां थयो, सांभळी भीम धाइ गयो.
 गदा लइ आव्यो गढमांय, दीठो नही ते बढतां त्यांय;
 वात शुणी अभिमन्यु तो दळ्यो, दीगमूढ थइ पाछो वळ्यो.
 आव्यो भीम सुधिष्टिर पार, शुणो वात मूक्यो निश्वास;
 स्वामि सुतनो आव्यो अत, कहेतां मांही कर्णो कल्पांत.
 जुधिष्टिर दुख पाप्मा घणु, शुणी मर्ण अभिमन्युतणु;
 वांक नहि ते कुवर तणो, चढयो दोष आपणने घणो.

हाथे करीने मराव्यो बाल आण्यो बोल न लीधी संभाळ,
चारे वीरा कुताना तन, दुःख आणीने करे रुदन.

ढाल.

वैशपायन बोलिया, शुण जमेजय राजन;
सुभद्रा कुता आविया, ज्या पडियो अभिमन.
उत्तराये साभळीयु जे, रण ढळियो भरथार,
शरीरनी शुद्ध विसरीने, चाली तेणीवार
रुदन करती साचरी, अगळा ते बाळे वेश,
आक्रद करे अक्नी ढळे, ने काढे समूळा केश.
त्राह्य त्राह्य मुखथी करे, आवी अभिमन्यु पास;
अतक शव पडियु देखीने, मुके मुखनिश्वात.
नगर समीपे अर्जुन आव्या, शब्द सुण्यो ततकाळ,
वात शुणी अभिमन्यु ढळियो, उठी अरजुनने शाळ.
उतावळो धडीने आव्यो ज्या, हतो पोतानो तन;
अर्जुन दुख पाव्यो घणु, जोशने करे रुदन.
मूर्छा शु अवनि ढळ्यो, नहि शुद्ध शरीर लगार;
हाथे शु हड्यु हणे, ने रुदन करे अपार
पुत्र पुत्र मुखथी करे ने, अक्नी पडाडे अग;
आळोटे अक्नी विषे ने, थयो छे गतिभग.
रुदया साये चापीने, आक्रद करे अपार,
शामाटे नयी बोलतो, मुज प्राणतणा आधार.
काळ चढ्यो अर्जुनने. रह्यो पर्ण करे सौ माय;
आज हणु ए दुष्टने हु, सध्या पेलो त्याय
नहीकर मारी देह प्रजाळु, अग्निमा केवाय;
उगते दीन सध्यासुधी, जो दुष्टने नव मराय.
जयद्रथने मारु नहिती, नव बाधु हथियार;
अर्जुने त्या एम कहीने, पण कर्यु ते वार.

चोपाद.

दिठो दिवस घटिका चार, अर्जुने बांध्यां हथिआर;
 विकार्यो जयद्रथ रणमांय, फरि सुद्ध मंडाणुं त्यांय.
 अर्जुने मनं आणी रीस, मेल्युं बाण जई छेद्युं शोश;
 दुंदुभि नाद हवो पावन, हर्ष्या युधिष्ठिर राजन.
 सुभद्राये कीधुं स्नान, प्रतिज्ञा पाळी भगवान.

दाळ.

वैशंपायन एणी पेर बोल्या, शुण जन्मेजय राय;
 विस्तारी तुजने संभळाव्यो, भारतनो महिमाय.
 आद्य कपि मोटा रुपियो, हुं तेने नमु कर जोड;
 अक्षर के पदबंध नव लहुं, कोइ न देशो खोड.
 उदीच्य ब्राह्मण सहस्रज्ञाति, अमदावाद नीवास;
 सुत्तराम सुत लजाराम, कडावे हरिनो दास.

शामळभट.

श्रीगोड माळवी ब्राह्मण.

अमदावाद पासो वेगणपुर जेने हाल गोमतीपुर कहेछे त्यांनो.

संवत् १७८१ सने १७२५ मां हतो.

तेना प्रसिद्ध ग्रंथ.

सिंहासनबन्नीशी, शिवपुराण, शुकवहोतेरी, रणछोडजीना
श्लोको, रेवाखंड, बैतालपच्चीशी, मंदवन्नीशी, वगेरे.

समस्याओ विषे छपा.

साठ नारिऐ नैरं, नार आठे नैर जाणुं;
आठ नरे नर एक, पुरुष ए त्रीश प्रमाणुं.
बार पुरुष बळवतं, एक नर नरपति नेवो;
एवा नर दशसहस्र, सरतिथे भोगव्य तेवो.
स्वामी जे सत्यांवीशनो, कश्यप पुत जुग जोगवे;
शुभ आशिय शामळभट भणे, भूपतीनुं सुख भोगवे.
पैळ, घैडी, पैहोर, दिवस, मास, संवत्सर, चंद्र, सूर्य.

त्रण अक्षर निज नाम, पग विना छे पांगळियो;
वे छे वाहु विशाळ, अंगमां नहि आंगळियो.
शीश विना छे शरिर, मोज शाक्षेरी महाले;
अवनीथी अतरिक्ष, चरणविना ते चाले.
छे सूत्र करण संसारमां, लक्ष वसा शुभ लाज छे;
दाता आपे जन दीनने, कष्टनिवारण काज छे.

उत्तर—डगली.

वृक्ष एकनां डोळ, बार भलि भात भणीजे;
पाखंडि त्रणसं साठ, गुणीजेन जोड गणीजे.
चतुर जुओ चोवीश, सरस फैळ तेने फळियां;
एकविस सहस्र छसे, पैत्र कविलोके कळियां.

पण चोथ भाग ए पत्रनो, गृहस्य शिर शोभित घणो,
ते आपे मागणने अधिक, वेणिदास रखियल तणो

उत्तर-पाघडी

वैद्य, महिनो, दिवैस, पखवाडिया, घैडी, पाघडी

भातभातना रग, लिलो पीळो के रातो,
लोह लकड वृक्ष वेल, राव रक दुर्बळ मातो
कनक कथिर मणि रत्न, मेर मोटम तुठ तरणा,
जोव जनु पशु पक्षि, सिंह नर हस्ती हरणा
बळि जड चैतन नर नारियो, लायक जन लेखी लियो,
शामळ कहे चेतो चतुर नर, एक रग सीनो कियो

उत्तर-पडछायो

तरुणी अक्षर त्रण्य, पातळी सोटा सरखी,
रत्नमय रुडु रूप, पडिते प्रीते परखी
सपुत त्रण्य सतान, देवने दुर्लभ दीठा,
त्रण्य लोकमा तव, महोना अमृत माठा
माननि मन माने ते थकी, आण आणरे आ घडी,
शामळ कहे सहेजे समजचो, कहेशो कामनि शेलडी

शेलडी

भव ग्रहमाही नाम, काम काशदनु करतो,
पूरण जश परताप, तापनी हरकत हरतो
भाग्यशाळिने भोग्य, रोग दु ख दाशे देहे,
सारग नाम सरदार, सारगपर वाहन कोहे.
तेने नामे जे नाम छे, ते आव्याधी दु ख जशे,
ए शीघ्र स्वामीनी लावजो, तो वळती सोळे थशे

चादलो

कण रुडा कडवाय, जमे नहि जन पण कोइ,
मरद वधारे मान, माननी रहे मन मोही
सार गणे ससार, भूप पण गणे भलाइ,
अतिशे उज्वळ अग, सग शोभीत सदाइ.

गोळाकारे गुणवत् छे, प्रसन्न मन पूरण करे,
जो स्वामी शाय ते लावशो, शामळ कहे सोळे सरे

मोती

नार मळी दश बीश, पुरुष परठाणो जेनो,
सुरपति वाहन जात, तात जाणे सउ तेनो
नाम एक नर दोय, आवरदा बेनो सरस्तो,
वसे वेगळे वास, पडिते पूरे परट्यो
ते तालेवत् तरुणी तणे, दस्तक रुडो नर हशे,
पड्याजी पेहेलो लावजो, सारपळी सोळे यशे

चूडो

सपुत तणु छे नाम, सभामा शोभे सेहेलो,
रजना केरु रूप, पूजन शिव करता पेहेलो
नेह करे नर नार, देह शुभ आपे दाखे,
तस्करने मन ताप, भला जन तो शुभ भाखे
ते नरना तनयी नीपचे, करुप कहेछे कामनी,
शामळ कहे स्वामी लावशो, तो भजशे शुभ भामनी.

ढीवानुं काजळ अथवा मेदा

साठ नारिये नार, नार आठे नर जाणु,
आठ नरे नर होय, पुरुष जो त्रीश प्रमाणु
वार नरे नर नाम, भाग त्रीजो ले तेनो,
अस्र मध्य ने आद्य, अमल जोरावर जेनो
हरघडि तेने हरनार छे, दु ख टाळे जे देहनु,
वळि जे माटे कौरव हण्या, तरत काम छे तेहनु

चीर.

काया कृष्ण स्वरूप, सुघड पण सारो सडयी,
भोगी नरने नाम, रिशे ते बेहेक बहूयी
पातडिये परवेश, करे अतरिक्षयी आपे,
पखी गूण गणाय, पाय खटनी छे छापे

ए नर जेने अडके नहि, भाव घरीने नर भजे,
ते लाव कथ लेखाविना, तो सुदरि सोळे सजे.

चंपाना फूल.

त्रण अक्षर तरतीव, तेर गुण शोभा सारी,
राजद्वार सनमान, मान दे नर ने नारी
नपुसक ठे निज नाम, पुरुष वे शोभे सगे,
काम बधारण काय, रजित ते सौने रगे
फळ फूल विना ठे फूटडु, कथ लाव कहे कामना,
तो शामळ कहे सोळे सजे, जोख करता जामनी

तावुल

सरस सरोवर एक, भयुं ठे निर्मळ नारे,
पिये नहि कोइ पयि, हस नव बेसे तारे.
ते सर समिप जाय, बुडे जन जोता शाश,
दु ख न पामे देह, रहे तरतीवे ताजा.
कवि शामळ कहेछे कारमु, हौशी जनने हित हशे,
स्वामी लावो सोढामणु, तो सोळे पूरा भशे.

दर्पण

चंद्र बिंब आकार, नाम ते अक्षर नारी;
स्त्री शृंगार शोभीत, बहु गुणनी बलिहारी
मुख भडन भहास्प, अनूपम दीते देहे,
तेथी शोभे नार, कान शुणी नर नेहे
लक्ष्मी खरची ते लावजो, ए वण अडवु दीसशे;
शामळ कहे शामा जो सने, तेथी हशडु हीसशे.

काननी झाल

चार पुरुष परमाण, नेहे परण्या वे नारी;
तेने वे नपुसक तन, यपूए जुओ विचारी.
ए आठेनो टाट, पुरुष परमाणो एके,
नारे विध्यो नरदेह, सुखे नीडाळो नेके.

ते लाव कथ कोडामणा, स्थिर थावर नित्य थोभशे;
कवि शामळ भट साचु कहे, सोळ सज्या ते शोभशे.

पलंग.

वाळा अक्षर बेज, नार नीची ने नानी;
नहि करपद नहि नेन, सरवकोने मन मानी.
नारि साथे नेह, रहे नारिने सगे,
उदर एहने गर्भ, राचे सी तेने रगे.
ते नारी नारीने गळे, तो दश रुडी दीपशे;
शृंगार सोळमा शोभशे, तो जश तारो जीतशे.

वींटी हिरा सुधां.

सरोवर सुंदर सार, नौतमे नीर भयुं ठे,
नहि आरो नहि पाळ, स्थार पण ठाम ठयुं छे.
वनस्पति स्थिर बेल, बिना पग मृग चरेछे,
बिना धनुष ने बाण, बिना कर चोट करेछे.
ते मारनार नथि दीशतो, मृग तेने मारी मरे;
ते लाव्य कथ कहे कामनी, देखी मन मारु ठरे

टीवो पवनथी ओलगायछे, ते

काळी नार कुरूप, अनुपम ओपे शाशो;
मोंधी मोंधे मूळ, त्रणे पल तेनी ताजो
नरथी उपजो नार, अरण्यमा एतो नरसी;
महिष सभामा मान, पवित्र पडिते परखी.
ठानी राखी जो छळ करी, प्रसिद्ध पोते थायछे,
शामळ कहे स्वामी लावजो, ए राया शिर राय छे.

कस्तूरी.

जीवविनानो साप, नेय पासेथो सरखो,
जराय मुरा नहि शेर, पडिते तेने परख्यो.
नर नारीनी कमर, रहे वींटी ते वारु;
वस्त्र तणे वीवेक, सुशोभा सघळी साव.

वे दर तेनां वे पास छे, बहार गयो दीठी बहू;
शामळ कहे समशा सेहेल छे, शुण्या थकी समजे सहू.

नाहुं.

एक नार मुख दोय, भूप सभामां भाळुं;
गीर वरण मुख एक, एक कुरूपी काळुं.
नहीं हाथ पग नहीं, घणैरी तरतिव तोले;
मारे महोकम मार, बूम पाडी ते बोले.
बळि भुंहुं अन्न भावे नहिं, काचुं कचर्युं भ्रख करे;
डाक्षा दाता मनमां धरे, महिपति केरां मन हरे.

पखाज.

वाहन वृषभ बहत, पराक्रम अधिकु ओटे;
बंदमाळ विशाल, कारमी दीठी कोटे.
मस्तक गंग तरंग, चहूपासे ते चाले;
करती हणहणकार, भूप सड नजरे भाळे.
ए समशा छे पण शिव नहिं, समजूने मन सेहेल छे;
जो बाटे घाटे दश दिशे, महिपति केरे मेहेल छे.

पाणिनी घटमाळ.

चो मुखवाळा चार, पुत्र पराक्रमी परदया;
न को उंच के नीच, शोभिता चारे सरखा.
चार बचे वे नार, प्रीतनी रीते परण्या;
वेय नपुंसक तन, आठ ए वेगे वरण्या.
थाय एके अळगुं आठमां, तो साते नहिं कामनां;
नर एक थाय ए आठयी, कहो अरय ए लेमना.

पलंग.

नामे कहिए नार, अघर अक्कीयी सांधी;
यनिताने वण यांक, लोहने पाशे बांधी.
मानवि जण वे चार, चढी रुदयापर बेसे;
आधी पाछी जाय, ठरी ठेकाणे पेसे.

चीसो पाडे चारे मुखे, दया न आवे देहमां; ।
शामळं कहे पंडित पारखो, नर नारीना नेहमां.

हिंचोळाघाट.

गुणमय गोळाकार, अधिकं अमृतनो भरियो;
स्त्रीयो सहस्र दश वीस, कबुल ते नरने करियो.
जो कोइ पासे जाय, नार दुःख तेने देखे;
अहो निश आठे जाम, अघर रस तेनो लेखे.
ते नरने मारे पारधी, रुधिर सरव जन खापछे;
शामळ कहे मांस रुधिर सदा, चौटामां बेचापछे.

मधपूडो.

मोतीने अनुमान, पृथ्वीपर आवी पडियो;
को जाणे केनो माल, कंध माराने जडियो.
सौप्यो मारे हाथ, भला भोजनमां भळियो;
चोरि गयो को चोर, कोइ नर नारे गळियो.
फरि कोटि जतनयी नव जड्यो, लखजन जोतां लीजीए;
शामळ कहे शोध्यो नव मळे, तो शो उत्तर दीजीए.

पाणीनो करो.

अचरत सरखुं एकं, सांभल्युं छे सौ करणे;
जता दिठा जशयंत, तोलथी जन तो व्रणे.
खट पग ने खट हाथ, नेत्र बे दैवत देखे;
बे चरणे चालंत, ललित लक्षणथी लेखे.
ते कानने नामे नाम छे, सतवादी शोभित सदा;
काणि शामळ कहे शोषी जुजो, जुड सवण न जुहुं कदा.

श्रवण कावडवाळो.

वृक्ष नही नहि बेल, नही पत्रे नहि फूले;
नही बीज पावेत्र, कहे कण अती अमूल्ये.
गुण जश अपरमपार, देश बाधामां दीठो;
देव दनुज नृप रंक, गणे अमृतथी मीठो.

છે મોંઘા ગુણ મોતી ધક્કી, સૌંઘામાં સૌંઘો સદા;
કવિ શામલ કહે શોધી જુઓ, કૌણ નવ તજિયો કદા.

લવણ અથવા મીઠું.

નારી નિરત્રી નીચ, જુઓ લક્ષણ કહું જેનાં;
અંગે ઉનઝી આપ, વાપ મા કાઢાં તેનાં.
નહી હાથ નહિ પાગ, કુલક્ષણ તેની કાપા;
મુલ નાસા છે નેણ, નહિ મમતા કે માપા.
તે નહિ પશુ પક્ષી માનવી, નહિ જીવા જોની જદા;
શામલ કહે સુમતિ સલક્ષણ, તે શોધી જોશે સદા.

સર્પની કાંચલી.

એક બાલ બે મૂલ, એક ઉપર એક હેઠું;
ઉપર પાતલું છેક, કેડથી પહોલું પીઠું.
તલે મુલ તેમાં જીભ, તેહ બોલાવ્યું બોલે;
હલાવતાં હાલંત, વઢી ઢોલાવ્યું ઢોલે.
ઈશ્વર આગલ અધિકું રહે, ગુણવંતા જનને ગમે;
શામલ કવિ કહે તે ઝચરે, જગત લોક તેને નમે.

દેવની ધંટા.

રપ દીઠો સમરથ, અઘર અવનીમાં ચાલે;
બ્રહ્મા નામે નામ, મંદિર તેનામાં માલે.
અપરમપાર અપાર, પ્રજા પેદા ત્યાં થાય;
બેઠે અગ્નિ આંચ, માર પળ શાશો રાયા.
આવે અમુલ્ય કામે અરપ, મૂલ અલ્પ માટે મલે;
શામલ કહેછે શોધી જુઓ, કવિ રુડા તે તો ફલે.

કુંભારનું ચાક.

નીચ ઘેર છે નાર, દેશ વાધામાં દાવે;
મુલમાં મોટી જીભ, રીશધી વાહાર રાવે.
નહી હાથ નહિ પાગ, શીશવિના મુલ બોલે;
ફરે છત્ર તે શીશ, જમે કળ અધિક અતોલે.

घरधणि तो गीतो गायछे, पवित्र नर पुठे फरे;
शामळ कहे एठु एहनु, मोटा जन मस्तक धरे.

घाणी.

चातुर नर तु चेत, एक अचरत में दीठु;
सुंदर रूप स्वरूप, अधिक अमृतयो मीठु.
काया उपर हाड, हाडपर गळ भणीजे;
वाळ उपर छे रुधिर, सुगुण तेनाज गणीजे.
खरि ते उपर तो खाल छे, खाल उपर वाळज नथी;
बळि मुखमांथी अमृत शरे, शामळ कहे कही कथी.

केरी.

प्रमदा एक प्रचड, अधर अवनीपर राचे;
उपर उभा वे चार, जेम नचवे लम नाचे.
ज्यम होय जैठ्ठी मल्ल, जोर साशेथी झूषे;
बोले बोल बलवत, धरा बाधी त्या ध्रुजे.
पाणी तो तेह पिये नही, अन्न अलेखे खायछे;
बळि चरण नथी पण चाच छे, एठु एनु सौ चहायछे.

जे वडे पुंवा खंडायछे ते ढोंकणी.

भर्यु नारिमा नीर, पुरुष एक पीवा साध्यो;
वे नारिये बळवत, अवळा सवळी बांध्यो.
अवनीथी अतरिक्ष, नार नचवे लम नाचे;
नार उत्तम वश, रिद्धि रुडीथी राचे.
परभाति राग रुडे स्वरे, गुण रुडेरा गायछे;
शामळ कहे घेर श्रीमतने, जरूर एह जणायछे.

बलोणु.

कहु वरतुल आकार, छत्र जेवी छत लाजे;
शत्रु सरीखा साल, भामनी देखी भाजे.
वस्त्राभरण विवेक, कूल भरिया भली भाते;
मोघी छे महामुल्य, जोइ जोरावर जाते.

शूराभांहि शूरी घणी, सौथी आमळ संचरे;
अरिगंजण रक्षण देहनी, अर्थ कवी शामळ करे.

ढाल.

मस्तक पाखी मूल, दिठो में तेनो डंमर;
शुंदाळो समरथ्य, हस्ति नहि काळो भंमर.
घोडुं दीशे पुंछ, लांवि एक पांसे चोटी;
मेह समोवड मान, मूल मर्यादा मोटी.
आहार अन्न ओपे नहि, पेट भरी पाणी पिये;
शामळ कहे व्रत घणां करे, कहो अरथ कारण किये.

पाणीनो कोस.

चतुर चेत मुख चार, नहीं ब्रह्मा ब्रह्माणी;
वृषभासुत वाहन, नहीं रुद्रे रुद्राणी.
जळ पूरण जशवंत, नहीज नवाण नवाणी;
सेवक शोभे साथ, नहीं राजा के राणी.
ए अकलवंत अंतर धरो, गुं बळि बळी बखाणिये;
छे समशा कवि शामळ तणी, जशवंता जन जाणिये.

पाणीनी पखाल.

रत्नधी रुडो अमुल्य, फूल फल सफळे फळियो;
करे कथिरनुं कनक, बहु गुण तेथी बळियो.
साग शिशम वृक्षवेळ, भार अदारे भारी;
अमृतफळ सहकार, तेथी शुभ शोभा सारी.
छे लाज रक्षण सौ लोकनी, चहाय देव ने दानवी;
कवि शामळ कहे शोधी जुओ, महासुख देयण मानवी.

कपास.

पांताळो परतापि, नहीं पंखीमां पूरी;
धंध मचे त्यां धाय, नहीं शामद के शूरो.
मानलो गंभीर, मेहमां कोइ न प्रमाणे;
छे पातळियो छेक, जुए ते तो जन जाणे.

लाडकडो ते रिपु लोकने, जे छे जमकिंकर जसो,
कवि शामळ कहे शोधी जुओ, कहो अरथ ए ते कशो.

सीर.

सुके काष्ट फळ लाग, तेनि शोभा छे सारी,
त्रण अक्षरमा तोल, नाम कहैतामा नारी
लावि पातळी लाठ, कलक कायामा कुडी;
जुवानिनु छे जोर, बहु जन कहैछे बुडी
झाझु ते फळमा शेर छे, चपळ लोक शु चायछे,
शामळ ते फळ आरोगता, जन जमलोके जायछे

वरछी

लाजड पुठ लप्ताप, नही वादर दूकडियो,
राती माजर शोश, नहीं माजड कूकडियो
अतिशय शैरी अग, नहीं बीछी नहि सापे,
वृष्टि समे बाधत, तरुण तो थाये तापे
बनगा नस्तीमा पण नसे, तोल काद तेमा नथी,
कवि शामळ कहे जे समजशे, कहु डाढो तेने कथी.

काचडो.

नारी एक अनूप, सरस शोभती सेहेली,
बे अक्षरमा नाम, मूढ रुदयामा मेली
उदर वचे एक शाग, एक आखे दिल देखे,
पवित्र सग पोसाय, डाहि दुनिया पुर पेखे
ते मुस्तथो जळ प्राशन करे, शिंगेथी आखे शरे,
कवि शामळ कहे शोभे तहा, ज्या वरने कया वरे

झारी

छेल कुदतो छेक, एक कहे ए तो धोरी,
शिंग नथी ते शिशि, कहे सारे तो तोरी
पीठे नथी पलण, सारे तो नेडक माणे,
नथि रहेंतो ते नीर, जरूर कोइ शगलो जाणे.
पण शशलाने पग चार छे, पग विण आतो परनरे;
शामळ कहे अर्थ सहेल छे, रुडा जन रुदये धरे.

चाचड.

પુણ્ય સુપાત્ર પવિત્ર, કૂલ એવાની કન્યા;
 કિધો પિતાનો કાલ, એહ પળ મોટો અન્યા.
 વરી વડાડવા સાથ, જાત રહો તે જાણી;
 કાફ ન ચઝ્યુ કલક, વડા લોકોએ વલાણી.
 કહો કવળ નાર પાતા કવળ, કવળ વડાડવાને વરો;
 વલિ કવળ કૂલ પેદા થઈ, શામલ કહે તે સુદરી.

જામ.

નહી નપુસક નાર, નહી નરને છે નામે;
 અમૃત તુલ્ય આહાર, ફરતા ન ઠરે ઠામે.
 નિર્મલ નીર શરત, પૂર્ણ ગુણ અપરમ પારી;
 દુર્લભ જાણે દેવ, સકલ ગુણ શૌભા સારી
 છે તરા તેહ ઝળ લોકમા, ભાગ્યશાલિ જન ભોગવે;
 શામલ કહે તેથી નોપજે, જે જર ગાઠે જોગવે.

કોલ, શેલડી ફીલવાનો.

જલમા રહિ જીવત, નહી મેડક નહિ મચ્છી;
 ચારે દિશ ચાલત, નહી પશુ કે નહિ પક્ષી.
 પગ વિળ વહે પ્રવાહ, પવન પળ વહિ નહિ પાણી;
 લક્ષ્મી લીલા લેહેર, નહી રાજા નહિ રાણી.
 છે તત્વ તોલ તારણ તરણ, નુહતાને રાણે વહૂ;
 વલિ પાર ઉતારે પલકમા, શામલ કહે સમજો સહુ.

નાવ.

એક માત સતાન, નપુસક ને એક નારી;
 તે વેના સતાન, અલેખે અપરમ પારી.
 નપુસકના સતાન, અરથ અધિકે નવ આવે;
 વડે મૂલ વેચાય, મૂલ જેવાને માવે.
 બાલક જે તેની વેહેનના, સર્વ અરથ તેથી સરે;
 શામલ કહે પણ સોંધા સહુ, કોહિ કોહિ કરતા ફરે.
 સોનું અને માટી.

शामा छे शामळी, स्वरूपे पण शोहती;
 भमराळी भरपूर, मरद मोटम मोहती.
 वपु वरणागणी वेश, बळी बळवाळी बकी,
 दुश्मन गजण दाख, सार शोभित सिंह लकी
 ते नार वडे नर शोभशे, ते विण मुख लजामणा;
 कहे शामळ ए समझा कहो, मलि रीते लेख भामणा.

मूळ.

पखणि एक प्रमाण, कोडथी नारि कहावे,
 उया मोकलिये जाय, आप तेडावी आवे.
 ऊडे ते आकाश, नही समळी नहि गरजण,
 सूत्रसहित शोभित, नही दाइ के दरजण
 गभीर घोषथी गरजती, धजा फरुके वारणे,
 शामळ कहे शाणा समजजो, कवण नार ते कारणे.

पडाइ

प्रतापवतो पुरुष, जनोइ अग धरेछे,
 प्रौढ पेखिये पैठ, शिंग एक शीश सरेछे.
 चरतो साते चाच, कोटिघा नृत्य करेछे,
 बाळक तेड्यु बाह, ठामने ठाम ठरेछे
 फरि जाणेछे ते फूदडी, घोर स्वरे गुण गायछे,
 शामळ कहे तेना सगथी, वधते मुल वेचायछे

रेशमनो रेंटियो.

अचरत एक अपार, वपू जोता वाकडियु;
 पाठळ पुठ विशाळ, शोभतु मुख साकडियु
 रूप बहु बहु नाम, धणी वाचत मुख बोले,
 छत्रिश गगनि उख, दशे दिशमा ते डोले.
 बोलाव्यु बोले नीच घेर, उच अमिरने वश करे,
 शामळ कहे समशा शोभती, धारक रुडा मन धरे.

शरणाइ, जूद, वणगुं

निरसी नहानी नार, काइ उजळी काइ काळी;
 कपटी कूड कलक, पडमा पोदी पाळी.
 पग लागा वे वाहु, बध बाधी छे वेडी;
 अनमो नर अहकार, टेक रासती टेढी.
 ते भामनि भोंडरु भोगवे, भूपतिनी पासे भजे;
 दुशमन तेने देखी डरे, शामळ कहे शोभा सजे.

कटारी.

शीश विनानी नार, गूल मोटु सुख माणे;
 भौरिंगनो जे भक्ष, जमा ते शाशु जाणे.
 पलक न राखे पेट, वळी ऊठे वळि तैसे;
 पातळु थइने पेट, तेह पृथ्वीमा तैसे.
 वाका कटुणने वश करे, वळताने वाळे बहू;
 समस्या केडे तो सेहेल छे, शामळ कहे शोधो सहू.

धमण.

नौतम निरसी नार, जुलमवाळी झळकती;
 नही हाथ नहि पाग, लाड शाझे लळकती.
 मदिरमा मालत, ओपती ओढी पेहेरी;
 नासे थइ निरमाल्य, वाद करतो जे बेरी.
 छे नारि जात निरबळ नही, काळि करुण काया थकी;
 शामळ कहे शाणा समजशे, कहु डाढ्या तेने नकी.

तरवार.

आव्यो सोदागर एक, माल लाखेणो लाव्यो,
 गरथ कमावा काज, भलो सउ जनने भाव्यो
 हय हायी सुखपाल, लक्षधा लाखे लेखे;
 जेने जेनु काम, दृष्टिए दुनिया देखे.
 पुठि तेज घडीने ते दिवस, रव्यो न पैते रोकडो;
 हुडी पत्री तो होयशी, दिशे न गाठे दोकडो.

माटीनां रमकडां पड्यथी भागी गयां.

નહી પુરુષ છે નાર, નિહાળી જોતા નામે;
 ચદ્રધિન અઘાર, નથી તે ઠામે ઠામે.
 રાજદ્વાર રહત, અધર અવનોયી વાધી;
 જ્યોતિષ વિદ્યા જાણ, સમય દેસીને સાધી.
 તે માર સાય મહોકમપગે, વૂમ પાડી ચોલે વહૂ;
 નાના થોટા નર નારિયો, શામલ કહે શુણે સહુ.

ચડિયાલ.

એક નારિ નિર્માણ, પ્રમાણિક જને પ્રમાણી,
 વીંશ પુત્ર વલ્લવત, નિવિધ શુ કહુ વજ્રાણી.
 તેને સુત ચચ્ચાર, સુતા વે વે વલ્લિ તેની;
 પુત્રીનો પરિવાર, જગતમા શોભા જેની.
 ચચલ સુત તો ચચ્ચાર છે, તેહ સવાયા શેર છે;
 કવિ શામલ કહે શોધી જુઓ, મદિમા મોટો મેર છે
 વીંશ મળની ચાકી.

પુરુષ એક વયવૃદ્ધ, સ્થરિ તેને સ્થટ નારી;
 તેને વે વે તનુજ, તનુજને સુદારિ સારી.
 એક શ્વેત એક શામ, પુત્ર પઠિ તેના આજ્ઞા;
 પદર પદર પ્રમાણ, તેહ વલ્લો કહિયે તાજા.
 જે નામમાત્રનો નાશ છે, ક્રોડ શાસ્ત્ર કહેહે કથી;
 પળ શામલ એ પરિવારનો, નાશ કાઢ કાલે નયો.

સંવત્સર અયચ્ચા વર્ષ.

પુરુષ એક પવિત્ર, પરાક્રમિ દોઠો પોદો;
 ચચલ ચારુ ચાલ, જાણ જશવતો જોડો.
 રાજમારગે રોજ, મોજ કાશેરી માલે;
 જર વિદ્યાની જોસ, ચહિ ચોલુદે ચાલે.
 નર એક નારિ વે નિરસિવે, અધર ઉપાડીને લિયે;
 છે નામ એક વે નારનુ, કહે શામલ કારણ કિયે.
 પાવહીનો લોહો.

व्यडळ मळीं दश बीश, नपुसक टोळु कीधु;
 सोयक नानी नार, बघने बाधी लीधु.
 नवराव्यु धरि नेह, रुदेमा राखि रमाळ्यु,
 परमेश्वरयी प्रथम, जुगतयो तेने जमाळ्यु.
 तेनु जूठू सौ को जमे, गुण तेना पण सउ गणे,
 शामळ ए समशा शोधयो, घटमा जे डहापण घणे

पत्राळुं.

नारि छे नव रग, नहि मा बापनि सृष्टी;
 नही बीज बावेत्र, नही निपजावे वृष्टी.
 नहि अबनी आकाश, नही कोई तेनु जोडु,
 छे मुख नासा नॅण, पुठ पण परठघु पोडु.
 ते नारि नारिये नथि जणी, स्वरूप उजळे साचळी;
 परलो तो पेहेरो पाघडी, नही तो पेहेरो फाचळी.

सर्पनी फाचळी.

अतिशय मोटू मूख, बेव पासाथी सरखु,
 एकज सींग अनूप, विना पाणी ते परख्यु.
 लक्ष हजारो लोक, सौ रहे तेने शरणे;
 निरमळ साथे नेह, चाल चाले यण चरणे.
 समशा छे सागर जेपडी, अकल्पत कहे आवळ्यु,
 शामळ कवि कहेछे शीखवु, नकी कही जो नावळ्यु.

नावडुं.

नहि नर के नहि नार, नपुसक सरखु नामे;
 देश देश प्रवेश, घणा गुण गामे गामे.
 ज्योतिष विद्या जाण, वात वनवानी बूझे;
 खट् शास्त्रो भणनार, तेने पण तेथी सृजे.
 अजपाळु एथी अवनिमा, जे भविष्य जाहेर करे;
 आवरदा ओछो एहनो, वर्ष जीवि वळती मरे.

टीपणुं.

गोळ पुरुष गुणवत, दिठो मे गामे गामे,
दशशिर मळतु नाम, नही रावण ए ठामे.
ए थाए असवार, धरे वाहन शोभाते;
चतुर चूकवे न्याय, पूछे जो मानव जाते
या कोइनु मही राखे नही, लाच कोइनी नव लिये,
शामळ कहे ते सतवादियो, देखे तेवु कहि दिये.

दशदेरे

खट पुरुषे एक नार, नार त्रणे नर जाणु,
सोळ नरे नर होय, पराक्रमि ते परमाणु
वे पुरुषे एक पुरुष, भाग द्वादशने नामे,
करी वायदो कथ, गया गुणवता गामे
वधता तो बीशक वही गया, नस्या तहा के वाटमा,
शामळ कहेछे ते सुदरी, अति दीठी ऊचाटमा
(छ चोखानी रती त्रण रतीनो बाल सोळ बालनो
गटियाणो वे गटियाणानो तोलो तोलानो
चारमो भाग मासो. एटले महिनो)

खट पग तो छे खरा, भमर तो नहि ते भाइ,
एक वासो वे शीश, कहु शी तेनो कमाइ
विधि बने गम नाक, नाथ घाली घणि मोटो,
जुओ करमना जोग, चोछि वासा चच मोटी.
ताजु कहेछे सी तेहने, छे नुनु जो जोएमा,
शामळ कवि कहे सदा बसे, साहुकार घेर शोखमा

ताजपु

अतरिक्ष नार अनूप, तेह डोलावी डोले,
महोकम खाये मार, बहु बकवा करी बोलै.
मुखविण मोटु शीश, जनोइ कठे घाले;
बाधेली बलवति, भोज मदिरमा माले
ते हस्त प्रहारे जेहने, ते शोभावे सर्वने,
शामळ कहे ए शमशा कही, के मुकी मन गर्वने.

राजारानी ताल

मस्तक मोटु होय, मूख तेनु नव दोटु,
 अन्न नीर नव स्नाय, वदे अमृतथी मीठु.
 पोढा पग ने पेट, प्रीतथी पच प्रमाणे,
 राजद्वार रहत, कदी मोटा परमाणे
 सारग नाम शोभीत छे, वरसे सारग वाणिये;
 समजे समशा शामळ तणी, ते जशवता जाणिये.

तंजुरी.

वसे हाथनी बाल, कहु शी तेनी करणी;
 पाच हाथनी पुरुष, प्रीतथी तेने परणी.
 कामनि वश करि कथ, बळ करी बाधी लीधो,
 सारे पाग्यो मान, कनुल सउ लीके काधो.
 नर नारि विजा ते भोगवे, लपट कोइए नव कहे,
 कवि शामळ भट सानु कहे, रुचि सौकोने निय रहे

छाटले अने भस्वानी पाटी.

एक नार खट चरण, पाखवाळी रस राचे,
 जात जोरावर जाण, नदनथी अमृत साचे.
 उत्तम अधम अहार, उच नीचे नइ पेसे;
 दिवसे ते देखत, निशा अधी थइ वेसे.
 कोइ एनी आभडछेटने, गणे नही भमता भवन;
 समज्या केडे तो सहेल छे, कहा नार ए ते कवण.

माखी

नारी नहु बळवत, रहे पोढी पुर प्रीते;
 करे अहार अपार, नही ते रुडी रीते.
 पुठळ आस ने कान, बहु जोरावर नेले,
 गत्र केरु सगर, देति तेने दूर डोरे.
 ते राजद्वार रासै रहे, अजित कहाणे आपमा;
 शूंग पण कायर थायछे, ते नारीना तापमा

तोप

नपुसक सरसु नाम, महिपने मंदिर महाले;
 नर नारी बनीड, नडी वाहन ते चाले.

શાહ સુબા સુલતાન, માન પામે તે મહિમા;
ત્રિવિધી પાડે ગ્રાસ, શૂર સામદ ને સામા.
છાનુ રાહ્યુ તે નવ રહે, બોલાવ્યુ બોલે બારણે;
શામલ કહે સમજે સુલક્ષણા, કવણ અર્થ એ કારણે.

નગાઈ.

વૃક્ષ ઉપરે પાસ, માન પદવી છે મોટી;
જટા ત્રિરાજે શીષ, ચારુ તે ઉપર ચોટી.
ત્રણ નેત્રો તનમાહિ, નહી શિવજીનો સંગે;
અમૃત સરણુ નીર, નહી ગુણવતી ગંગે.
તે જગન જાગમા જશ લિયે, ઓઠવ મગલમા અતી;
છે નરમ હાડ કાયા કઠણ, શામલ કહે શોધો સતી.

નાલિયર.

નગર એક નવરગ, દિસે ચારે દરવાજા;
વરણ ચારનો વાસ, જગત જશ મહિમા શાશા.
મદિર છત્તુ મહાન, પડે પાદર ત્રણ પાસા;
કરે રાજ બે વીર, ક્ષત્રિવટથી તે શાસા.
સુદર સાહેલી સોલ છે, રમત રમે તેશુ નિચે,
તે કવણ નારિને નગર શુ, ચાતુર જન ચેતો ચિતે.

સોમટાવાજી.

અગ્નિ તળી વહુ આચ, એક મરદે શિર માળી;
ત્રીજે હીમે હાડ, ગાલ્યા વરવાને રાળી.
ત્રીજે કરવત લીધ, કપાલી કપ્ટે કાયા;
ત્રણ પામ્યા એક નારિ, માનની ઉપર માયા
છે ત્રણ નામ તે નારિના, નપુસક નર ને મેરિઓ,
કવિ શામલ ભટ સાચુ કહે, લક્ષ્મીવતનો લહેરિઓ.
પાન, તંબોલ, નાગરગેલ, ચૂનો, કાથો, અને ફોફલ.
અતિશે ઉગ્ગલ અગ, યયો કાલો તે કરમે;
લટ્ દર્શન સટ શાસ્ત્ર, ધરે અતરમા ધરમે.
પોતે જાત પવિત્ર, ન્હાવા ધોવાથી નાસે,
જલ પિધે જીવે ન, પરક ન રહે જલપાસે.

परमार्थी पराक्रमी घणो, पर भूलकमा परवरे;
शामळ कहे शाह सुलतान सड, अधिक आश एनी करे.

कागळ.

अभागिया विपे

उपा.

निर्भागी जाय गग, कट पामे कूटाय;
जो ते रखवा जाय, लाभ सुद्धा लूटाय.
अभागि परणे नार, जाय निसरी के मरशे;
अभागि पामे गरथ, चोर के हाकम हरशे.
निरभागी बेसे घोडले, पडशे के पग भागशे;
निरभागीने मदिर मळे, पडशे के दव लागशे.
अभागि जमवा जाय, भुरयो रहे के वळे वासी;
वदे सरस जो वात, लोक करशे सड हासी.
अभागी डाह्यो थाय, घणा जन तो कहे घेलो;
जो नव बोल बोल, कहे हृदयानो मेलो.
सड कर्महीन कूटायळे, गरथ ज्ञाननो गूटको,
शामळ कहेछे निर्भागिनो, कशि वाते नहि दूटको
अभागि बहु आदरे, थयो कहेशे हडकायो,
जो उद्यम नव करे, अकरमी ए कहेवायो.
जो ते क्षात्रु खाय, थयो कहेशे अकराखो,
जो ते गाणु गाय, थाय विस्तारे वातो.
आपे को सिधु अकर्मिने, पडियो काणो नोकळे,
शामळ कहे सडको रामजजो, खोट अकर्मिने खळे.

धनवादी अने विद्यावादीनो संवाद.

प्रथम धनवादी बोल्यो.

उपा.

जरने वश छे जगत, राय पण जरथी रीक्षे;
जुयती जर वश होव, लाभ पण जरथी लाजे.

જર સજ્જન સનમાન, જરે જશવંત કહાવે;
 જરથી પામે જોશ, સતી શુભ કુલની આવે.
 જરનુંજ જગતમાં જોર છે, દુરિજન જરે નમે સદ્;
 શામલ કહેછે જર જોરથી, વાપો એમ કહે બહુ.
 જર માતા ને તાત, જાત તે જરથી જાણો;
 ઢહાપણ પણ છે દામ, દામ રાજાને રાણો.
 સગાં સહોદર સર્વ, દ્રવ્ય વળજે વેપારી;
 રંગ ને રૂપ અનૂપ, દ્રવ્ય તે ધોરજ ધારી.
 સૌ જગત વસ્યું છે જર થકી, ગરથમાંહિ ગુણ વહુ ગણું;
 શામલ કહે સ્વર્ગે સંચરે, જોર હોય જો જર તણું.
 વિપ્ર મળેછે વેદ, જંઈ જરને તે જાચે;
 સાધક ને વલ્લિ સિદ્ધ, રૂદે જરથી તે રાચે.
 શૂરાં વાંધે શસ્ત્ર, જરથકી તે કર જોડે;
 અનમી ને અહંકારિ, હાથ જર આગલ ઓડે.
 ગામી નામી ને મહિપતી, જરને વશ વરતી રહે;
 શામલ કહેછે સંસાર સૌ, દમડાને ડાઘી કહે
 જરથી પામે જોશ, જરે ઈશાસન આળે;
 જરથી જગ જીતાય, જરથકી મોટમ માળે.
 જરથી છાત્ર કરોડ, હોડ હઠોલા હારે;
 જરથી રાજ્ય થપાય, જરે શાસાને મારે.
 એમ જગત વશ્યું છે જરતણે, ચિતવે તેવા ગુણ ગણે;
 જગદીશ ઈશ વશ જર તણે, શામલ મટ સાચું મળે.
 ઘણો જેહ ઘર ગરથ, રૂપ તેને ઘેર રહેછે;
 ઘણો જેહ ઘર ગરથ, કુલિન પણ તેને કહેછે.
 ઘણો જેહ ઘર ગરથ, રહે વશ તેને રાજા;
 ઘણો જેહ ઘર ગરથ, સુજશ બોલે જન શાસા.
 જર તો છે જીવનથી અધિક, બુદ્ધિ નિધાન પ્રાક્રમ વહુ;
 શામલ સેવક શ્રીમંતના, શત પ્રકાર શોભિત સદ્.
 જર વિનય જે જોશ, શોશ તે તો નહિ સાચો;
 જર વિણ તનમાં પ્રાણ, કહુ કરતુ તે કાચો.

જર વિના જે રૂપ, દેહ કૂચી કૂડો;
 જર વિળ મંદિર માલ, ભર્મ રાણે તે મૂંડો.
 જર વિળ ઢહાપણ છે જેટલું, તે ઘેલાપણ જાણવું;
 શામલ કહે સઘલીં ચોજ તે, જગમાં જર પરમાણવું.
 જરથી શોભે સર્વ, વેદના જરથી નામે;
 જરથી જ્ઞાતે ન્યાય, જરે મન વાંછિત પામે.
 જરથી સગપણ સાય, કરે જરથી સૌ કાજે;
 જર ઓઢાવે હાથ, જર થકી સરવે લાજે.
 જર તરણાનો મેહ કરે, રાજ્ય અપાવે રંકને;
 કવિ શામલ કહેછે જરથકી, પામર છૂટે લંકને.
 ગાંઠે જેને મરથ, મલી તે વિદ્યા મણિયો;
 ગાંઠે જેને મરથ, રહે નહિ કોઈનો રણિયો.
 ગાંઠે જેને મરથ, તેજ પંડિત છે પૂરો;
 ગાંઠે જેને મરથ, તેજ છે સામદ શૂરો.
 વલિ ગાંઠે જેને મરથ છે, પરાક્રમી પરમાણવો;
 શામલ કહેછે સંસારમાં, જર વિળ મૂરલ જાણવો.
 જર છે સૌનો જીવ, જરે છે મહાસુલ માણી;
 કરે પરાણે પ્રીત, રંક રાજાને રાણી.
 જર વડા વધુ જગત, જરે જીવતી વડા થાય;
 જર અગલ કર જોડી, રહે મોટા ક્રપિરાંય.
 જર જંગલમાં મંગલ કરે, જુગતી સરવે જોગવે;
 શામલ કહે ધનથી ધનપતી, ભારે સુખ તે ભોગવે.
 ઢહાપણ દમડામાંહિ, રહે દમડામાં યારો;
 દમડામાંહો રૂપ, મેદ દમડામાં ખારી.
 જો દમડામાં જોર, રહે વડા થઈને રાજા;
 દમડે ડંચ અધિકાર, ગુણ દમડામાં શાશા.
 દમડો છે મોઘો દેવને, વળ દમડે સૌ ચામણાં;
 શામલ કહેછે દમડાતણા, માત માત લેડ મામણાં.
 જર દેલી જશવંત, ગૂણ ને જ્ઞાન ગમાવે;
 ધન દેલી ધનવંત, નીચને શીશ નમાવે.

सोनु देखी श्रीमत, कपटनु काम करेछे,
 गरथ देखि गुणवत, हेतयी हाथ धरेछे
 राजानी के शु राकनी, निर्मळ कुळनी मारियो;
 शामळ कहेछे सत्य जाणजो, जर देखी करे जारियो.
 शूर कपावे शीश, चतुर चाकरी चहाये,
 नाचेछे नृत्यवत, गीत गुणिजन यह गाये.
 विद्यावत विदेश, जाचवा कारण जाये,
 मजुर बहे शिर भार, कष्ट काशद सहे काये.
 जे जे उपाय अपाय जे, बुद्धि बगडे वारणे;
 शामळ कहे शाणा समजजो, द्रव्य कमावा कारणे.
 जर पाखी जगमाहि, भोज एके शी माणे;
 जर पाखी जगमाहि, आप अकल शी आणे.
 जर पाखी जगमाहि, स्वाद एके नव सूजे;
 • जर पाखी जगमाहि, बडाइ कशी न बूझे.
 जर पाखी तो जख मारता, फरे बिजु बूझे बहू,
 शामळ कहेछे जर जोरयी, शुभ वातो सूजे सहू.
 दमडा पाखी दरिद्र, कुलिन ते किकर कहावे;
 रिद्धिविना ते रक, प्रतिष्ठा मान गमावे.
 विद्या अने विवेक, दाम आगळ सी डुल्या;
 जे जे करवा जाय, भ्रमथो सरवे भूल्या
 जे शूर पूर शाणा धणा, वषु वरणागी वाकडा;
 शामळ कहे सौ सत्तारमा, रिद्धि विनाना राकडा.
 जेने जरनु जोर, जुलूम शाशो करि झूझे,
 जेने जरनु जोर, विजाने ते नव बूझे.
 जेने जरनु जोर, अहपद अतिशे आणे;
 जेने जरनु जोर, जगत उजड ते जाणे.
 वळि जेने जरनु जोर छे, छात्रयो रहे अमले अती;
 शामळ कहेछे सदबुद्धि वण, रुढु न थाय तेथी रती.
 वे हाथीनु जोर, बाहु वे माहि बिराजे,
 बाघ सिंहनी पेर, गरथ गाढे ते गाजे.

भूख तडकी के टाढ़, नहीं जर पासे जाय;
 व्यतर भूत के प्रेत, कदी चैठक न चहाय.
 मन मदीरा शेर सवातणी, केफ सदा आवी बसे;
 शामळ कहे दुखियो दुःख कहे, जरवाळो हैडे हसे.
 निरधन बोले सत्य, कहे जरवाळो जूठी;
 निरधन गाणु गाय, जाय जरवाळो ऊठी.
 हाहा करे सउ लोक, वदे जरवाळो जूठु;
 रिद्धि उपर सउ राजी, रिद्धि पाखी सउ रुठु.
 चौदे विद्यानी चातुरी, गरथ साथ बासो रहे;
 वळि कर्म धर्मने शर्म सउ, कवि शामळ जरने कहे.

दोहरा.

दशधा दरिद्र घर विधे, दरिद्र घर घरतून;
 अर्थ सरे कपम गर्थ विण, परणे कपाथी पूत.
 शु करे विद्या बापडी, शु करे रुड्डु रूप;
 लक्षण सी लक्ष्मी बिना, पडे कारमे कूप.
 शु करे विचार शानपण, करे शु मास वर्ण;
 धन बिना धातो फरे, तुच्छ छेक ज्यम तर्ण.
 जेवु सुख शमणा तणु, नहि मूळ नहि डाळ;
 मनोरथो निरधन तणा, सरव आळ पपाळ.
 दरिद्र सरखु दुस नहि, श्रीमत समु नहि सूख;
 लक्ष्मीवत लीला नहि, भागे भारे भूख.
 लायक सी लक्ष्मी बडे, लक्ष्मी पाखी लीन;
 जर विण जश जीते नही, देह दामणा दिन.
 लक्षण बत्रिश लक्ष्मी बिना, शबवत् सर्वे शून्य;
 बोतेर कळा बेशी रहे, निर्णय करता नुन्य.
 दरिद्र होय डाळो घणो, गाता आवडे गान;
 ए गुण कोइने नव गमे, कहे शीद फोडे कान.
 मेलो मलिन हिंडे घणो, दढ गाठे होय द्रव्य;
 विश्व बराणे तेहने, सादो कहे जन सर्व.

कोशरियो ने कुलक्षणो, कायर कपटो कूड;
 जर होये जश दे सड, पराक्रमी ए औढ.
 वेद पात्र विद्या निधी, सकळ शोभावे साथ;
 लक्ष्मीवंत आगळ जड, हेते ओडे हाथ.
 जोराळा जम दुतथी, धाराळा महा धीर;
 जर कारण जश गायछे, सोंपे शीर शरीर.
 कविता होय सवितर समो, नौतम नाम गणाय;
 लोभे लक्षपति कने, जर जाचण ते जाय.
 नगर तणो होय नरपति, अनमो करे सहु अर्ज;
 क्रोडपतिने करगरे, काढवा मागे कर्ज.
 कळावंत कळा करे, गुण रुडा सहु गाय;
 राग संभळावी रीशवे, जरपति पासे जाय.
 बांका ने वरणागिया, फोगट मारे फूल्य;
 मुके पूत्र मोसाळमां, धन विण डहापण धूळ.

हवे विद्यावादी वोल्यो.

विद्यात्रिपे उपा.

सदविद्याज सुवर्ण, शरण सदविद्या सखे;
 सदविद्यायी स्वर्ग, वीस उत्तारण वित्ते.
 सदविद्यायी सिद्धि, फळे वचनो वर वाणी;
 सदविद्यायी रिद्धि, जगतमां सघळे जाणी.
 सदविद्याने वश सर्व छे, सदविद्या त्यां शी मणा;
 शामळ कहे सदविद्या विना, भटके गुणहीणा घणा.
 लक्षयती तो लाख, दिठा निर्माव्य प्रमाणे;
 जाय रावनु राज्य, रुप पण रहे न टाणे.
 कुळ पण होय कलंक, जोर जोतामां जाये;
 जोवन पण यहि जाय, वंश निर्वंशी थाये.
 नहि राज चोर के अग्नि भय, माग मुकावे बहु थकी;
 मोठा पुरुषो मन मानजो, सदविद्या शुभ सहु थकी.

मुकाने विद्या माग, पूर्ण जश विद्या पामे;
 विद्या शोभे वान, नृपति विद्याने नामे.
 विद्यामांहि विनेक, विमळ विद्याथी वाणी;
 विद्याने वश विश्व, जगतमां मोहनि जाणी.
 सदविद्या रत्न विशाल छे, विद्याथी बहु नहि कशुं;
 सदविद्या आगळ धन कशुं, विद्याहिन जन ते पशु.
 पंडित आगळ मूढ, हंस आगळ ज्यम बग्गो;
 पंडित आगळ मूढ, कोकिला आगळ कग्गो.
 पंडित आगळ मूढ, राय आगळ ज्यम रांकां;
 पंडित आगळ मूढ, सिधु आगळ ज्यम टांकां.
 छे पंडितमां प्राक्रमे घणां, पंडित सठ शिरमोर छे;
 शामळ कहे पंडित आगळे, मूढ तो चाकर खोर छे.
 मूरखने वाहन, पंडित अणुवाणो चाले;
 मूरखने मोतिहार, पंडित फुलमाळा घाले.
 मूरखने बहुमान, पंडित कदि गरीब कहावे;
 मूरखने अलखत मोज, पंडित खड धान्यज खावे.
 पण मूरख काच कधीर छे, दीसंता तो दिळ हरे;
 पण पंडित रत्न अमूल्य छे, शामळ जो परिक्षा करे.
 मूरखने नहि मान, मूर्ख शशामां झुरे;
 दे न मूरखने दान, मूर्खमां अकळ अधूरे.
 मूरख हलको होय, बहु गुणवंतो बोले;
 मूर्ख न लेखामांहि, नहि पंडितने तोले.
 जे हंस मध्य वगलां पड्यां, कारण शुं जाणे कशुं;
 कवि शामळ कहे साचुं कहुं, विद्या वण ते नर पशु.
 पंडित जाय विदेश, तीय जशथी जाणीतो;
 पंडित प्राक्रम पूर, महीपतिनो मानीतो.
 पंडितने परणाम, करे जन सी कर जोडे;
 पंडितने सनमान, मान अनमोनां मोडे.

જે અગમ નિગમ છે ગુણ ઘણા, લક્ષ કોટિધા તે લહે;
છે વિદ્યા મોટી વિશ્વમાં, શામલ ભટ સાચું કહે.

વચન પાઠવાવિષે છપા-

વહુ કરે જે વાપ, વચન વદલીને વોલે;
વહુ કરે જે વાપ, લોટું મુલ વાપક લોલે.
વહુ કરે જે વાપ, આપને સૂચ વચાણે;
વહુ કરે જે વાપ, આપ આપ્યું ઘર આણે.
કરથી જીભા ભલિ કાપવચી, મોત મહું મહા મૂલ્યનું;
શામલ કહે મુંદું સર્વથી, વચન જાય તૃણતૂલ્યનું.
વચન ન પાઠ્યું જેણ, તેજ સુરુત વ્રત હાર્યો;
વચન ન પાઠ્યું જેણ, કમોતે તેને માર્યો.
વચન ન પાઠ્યું જેણ, તેહ નર દૈવે દંડ્યો;
વચન ન પાઠ્યું જેણ, તેહ શિર અમી મંડ્યો.
જો વચન વ્યર્થ જેનું થયું, તો દૈવત તેનું ગયું;
કવિ શામલ ભટ સાચું કહે, વચન ગયું તો શું રહ્યું.
પાઠે વાપક સૂર, જેહ રણમાં વહુ શૂર;
પાઠે વાપક સિદ્ધ, જેહને આર્ગમ સૂજે.
પાઠે વાપક ભક્ત, કરે શ્વર વશ આવે;
પાઠે દાતા વચન, વૃષ્ટિ જેને પરતાપે.
પાઠે જે વાપક પ્રેમથી, વેદે વિવિધ લલાણિયો;
શામલ વાપક સંભાલતાં, જશે જગતમાં જાણિયો.
વચન પઠે તે રામ, વાકિ તો રાંડિ રાંડો;
વચન પઠે તે શાહ, વાકિ ગુણહીનો ગાંડો.
વચન પઠે તે વિપ્ર, ધર્મ શુભ ધાર્યો તેણે;
વચન પાઠ્યું તે ધીર, જગત્ જશ લીધો જેણે.
પાઠે સદ વાપક પ્રેમદા, પાંચે પૂરણ પક્ષણી;
શામલ કહે વચન ન સાચવે, લલના એજ કુલક્ષણી.

पेट भरवाविपे छपा.

पेट करावे वेठ, पेट वाजा वजडावे;
 पेट उपाडे भार, पेट गुण सौना गावे
 पेट भमे परदेश, पेटथी पाप करेछे;
 पेट करेछे जार, पेट तो सय हरेछे.
 बळि सच प्रपच अधिक करे, पेट काज नरके पडे;
 शामळ कहे साचु मानजो, पेट पाप नरने नडे
 विप्र पेटने काज, शास्त्र वाचे ने शीखे;
 विचरी बळी विदेश, भणेल थइने भीखे.
 वणिक पेटने काज, चाहिने वहाण चडेछे,
 मजुर उपाडे भार, घणा जन घाट घडेछे.
 बळि करेछे काशद काशदु, शिर कपावि तस्कर मरे,
 कहे शामळ पेटने कारणे, कुलाचार सौको करे.
 पेट चडावे बाश, पेटथी नरतक नाचे,
 पेट काज गुण गाय, उच नाचाने जाचे.
 पेट करे ठळ कपट, पेट रणमा रसडावे,
 पेट करे विस्ववाद, पेट तो शीश कटावे
 चोरी चाडी ने चाकरी, अघर्म सौ आखेटना;
 शामळ कहे साचु मानजो, प्रपच पापी पेटना
 किया धडकण ने धीर, किया गुणहिण ने ज्ञाता,
 किया रुपण ने कर्ण, किया दभी ने दाता.
 किया रक ने राय, किया अकरमी इद्र;
 किया पापि पुण्यवत, किया चराहिण ने चद्र.
 बळि अण पडित पडित किया, त्रेशि पारके बारणे;
 शामळ कहे मान गमाविया, बुढा पेटने कारणे.
 किया दरिद्रि दिवान, किया कुरूप रुपाळा;
 किया जुधिष्टि जौर, किया भिक्षुक भूपाळा.
 किया बुद्धि बढवत, किया गद्धा ने घोडा,
 किया कपूत सपूत, राम रद्धमणना जोडा.

नर नार जार ने सति किया, जाऊ जेने वारणे;
 शामळ कहे मान गमाविया, कुडा पेटने कारणे.
 किया नीच ने उच्च, किया रोगी ने साजा;
 किया अबळ ने सबळ, किया दुर्बळ ने ताजा.
 किया अजाण ने जाण, किया पथ्थर ने हीरा;
 किया अजा गजराज, किया बेरी ने वीरा.
 जूठा बोलो साचा किया, नीचबुद्धि करे नेठने;
 शामळ कहे मान गमाविया, प्रपच पापी पेटने.
 कइ लठ्ठ ने अलठ्ठ, कइ रजित ने रगा;
 कइ रुपहिण रत्न, कइ गदी ने गगा.
 कइ मृगनेणो नार, कइ बळि आखे काणो;
 कइ दामी देखीये, रीसवाळी कइ राणी
 जे लपोडशख लेखा विना, दक्षणावत बळी कद्या;
 शामळ कहे कवि कोविद पण, पेट तणे वश सड रक्ष.
 पेट करावे पाप, पेट परदेश काटे,
 पेट करे प्रपच, चलावे मारग आडे. .
 पेट करे पाखड, पेट वण नाके दडे;
 पेटे सकट थाय, पेट महेननमा मडे.
 सति नारिने गुणका करे, शा अवगुण कहू शेठना;
 शामळ कहेते सी जाणजो, प्रपच पापी पेटना.

कुमंगतिविषे उपा.

करे नीचनो सग, नीचनी बुद्धि आवे;
 करे नीचनो सग, सकळ सदगुणो गमावे.
 करे नीचनो सग, नीचनी भाषा माखे;
 करे नीचनो सग, नीचनी रीती राखे.
 बळि नीच काम नीचा करे, निच कहेनाये उच्च न्ह
 शामळ कहे सगत नीचनी, व्यस न नमनी व्यस न्ह
 पडित पडित प्रीत, मूरगने मूरग बहान;
 रुढी रुढी रीत, चतुर चतुराई द्या चान्या.

सुमने बहाली सूम, बहाल दाताने दाता;
 जारने बहालो जार, गुणी जनने गुण ज्ञाता.
 शूराने बहाला शूर नर, कायरने कायर गमे;
 जशवत गमे जशवतने, शामळ कहे सदा सभे.
 मळे उचने उच, मळे भगीने भगी;
 मळे नीचने नीच, मळे रागीने रगी.
 मळे भगतने भगत, मळे पापीने पापी;
 मळे ज्ञानिने ज्ञानि, मळे जापकने जापी.
 बळि व्यसनीने व्यसनी मळे, मळते मळता गुण मळे;
 ज्यम लवण मळेळे तकमा, शामळ पय शाकर मळे.

मोतविषे उपा.

कोइ कहे आव्यो ताव, कोइ कहे थयु कोगळियु;
 कोइ कहे करड्यो नाग, कोइ कहे वासी बळियु.
 कोइ कहे नाथ्यो रोग, कोइ कहे शस्त्रज वाग्यु;
 कोइ कहे मारी मूठ, कोइ कहे पापज लाग्यु.
 ईश्वर माये लेतो नथी, जगतमाहि महिमा जुओ;
 शामळ कहेळे सी साभळो, मोत आव्यु तेथी मुओ.
 पेसे अरण्य नीर, तीर गगाने बेसे;
 चडे जो पर्वत मेर, कदी पाताळे पेसे.
 पर्वतमाहि प्रवेश, करे आपे एकाते;
 ओषड अमृताहार, ममे भूला बहु आते.
 किकर राखे कइ कोटिधा, सच प्रपच घणा करे;
 शामळ कहेळे सी साभळो, मोत आव्ये निशे मरे.
 मात तात ने मित्र, पुत्र परिवारज पोडा;
 अलखत अपरमपार, घणा हस्ती ने घोडा.
 सेवक साये शूर, परीपूरण परतापे;
 नळवता बहु बाहु, ठन ठाये ठत ठापे.
 अधिकार अयुत लख इद्रनी, कोडवार गु कहु कयी;
 पण मोतयकी मूकाववा, शामळ कोइ समरथ नयी.

नाठे न मुके भूख, दुःख नाठे नव जाय;
 नाठे न मुके भोग, रोग नाठे पण याय.
 नाठे न मुके ताव, पाप नाठे नव छूटे;
 नाठे न रहे लाछ, चोर के हाकम लूटे.
 कदि नाठे मोत मुके नही, प्रसव्यो त्यांथी पास छे;
 कवि शामळ भट साचु कहे, नाम सर्वनी नाश छे.
 जे जायुं ते जाय, जेह फूल्यु ते खरशे;
 भयुं तेह ठलवाय, चड्यु ते तो उत्तरशे.
 लोलु ते सूकाय, नवु ते जूनु थागे,
 आयुर्दा वश सर्व, काळ सीकोने खाशे.
 जो किन्नर जक्ष ने राक्षसो, देव गाधर्व ने दानवी;
 मघवादिक पण मोते मरे, कोण मात्रमा मानवी.
 गया इद्र कइ क्रोड, गया ब्रह्मा कइ भूल्या;
 गया करोडो काम, महाशूरा पण डूल्या.
 गया देव दिगपाल, गया माधाता महिपत;
 गया दिलिप हरिचद्र, गया छाकेल छत्रपत.
 बळि गया जनक ने जादवो, जे बळि लाव्या जान्हवी;
 स्थिर स्थावर कोइ रक्षा नहीं, कोण मात्रमा मानवी.
 मारु मारु कहे मूढ, कारमी काया माया;
 अज्ञाने आरुढ, अध वइ धंधे धाया.
 आ मारु घरसूत्र, पुत्र मारो परणावु;
 घडपण पाळे मने, आज भलि भात भणावु.
 पण दीपक वश छे वायुने, काचो कूपो काचनो;
 शामळ कहे मुट ममता करे, एवा शरिर असाचनो.
 कोइ आज कोइ काल, कोइ दिवसे कोइ राते;
 कोइ जोवन कोइ वृद्ध, बाळ जन जुवती जाते.
 कोइ तावे तरफडी, आप घाते कोइ मरता;
 कोइ भोग कोइ रोग, कोइ तो सरप करडतां.
 कोइ वाशि विकार ने हडकवा, कोइ ममते लडिने मुओ;
 पण काळ न मुके कोइने, शामळ कहे समजी जुओ.

राखे लख रखवाळ, लोह पिंजरमा पेसे;
 अरणव चिच आसन, वाळीने जो कोइ वैसे.
 वज्र गुफा गभीर, माहि कोरावी माणे;
 इद्रजाळ विद्याय, जुगतयी जो वळि जाणे.
 सभाळि साचवी साचरे, कोटि जतन कोडे करे;
 जालवता पण जीवे नहीं, गोत वस्तत निथे मरे.
 चिरजीवि नहि कोइ, गप्पा मनु जेवा महिपत;
 चिरजीवि नहि कोइ, गया वहि अगणित अहिपत.
 चिरजीवि नहि कोय, गया अधिकारी इद्रे;
 चिरजीवि नहि कोइ, गया कइ सूरज चद्रे.
 वळि गया राम ने रावणा, गया देव ने दानवी;
 सतवाक्षी सलक्षणा गया, कोण मात्रमा मानवी.
 कोइ आज कोइ काल, कोइ मासे खट मासे;
 कोइ वर्षे दश वार, कोइ पचीस पचासे.
 कोइ साठ शीतेर, कोइ पोणोसो एशी;
 जे जायु ते जाय, नथी रहेवानु बैशी.
 जे नाम तेहेनो नाश छे, धर्मज एवो धारयो;
 कवि शामळ कहे मूरख करे, गदी देहनो गारबो
 घडी पळक के पहीर, सान सवार के बहाणु;
 ए दीपक ओलाय, न आवे साये नाणु.
 रहे घरमा के गाम, देश परदेशे पडशे;
 जळ परपोटो जेम, एक दिन निथे नडशे,
 राखी कोइनी रहेशे नहीं, दिवस नकी नहि देहनो;
 शामळ कहे काचो बुभ छे, तो भरुसो शो तेहनो.

स्त्रीना गुणविषे छपा.

रामा रत्ननि खाण, जाण ए रभा रुडी;
 धरे सोळ शणगार, हार कठे कर चूडी.
 शोभे जळ हळ गेह, देह कोमळ शुभ साजी;
 शोभा केरु सदन, वदन हशि राखे राजी.

મહા ભોજ કરણ વિક્રમ અને, હરીચંદની હારના;
 પંડીત ચતુર પુર પાટવી, નૃપતિ નેટ સુત નારના.
 જે ઘરમાં ઘરનાર, દામ ડધારે દેશે;
 જે ઘરમાં ઘરનાર, પિંડ પિત્રી પળ લેશે.
 જે ઘરમાં ઘરનાર, તોજ મેળું શિર ટલશે;
 જે ઘરમાં ઘરનાર, માન માણસમાં મલશે.
 ઘરનાર જેહને ઘર હશે, શોભિત સાહ સરસ જસો;
 ઘરનાર વિના નર નિર્વલો, શાહ તોય તસ્કર તસો.
 નાર વિના નર રંક, શંક રાસે નહિ કોઈ;
 નાર વિના નર જોર, જોર જર વેસે રોઈ.
 નાર વિના નર નિર્વલ, સવલ રાસે નહિ સંગે;
 નાર વિના નર દીન, દીનસુખ એકલ અંગે.
 ચતુરાં વિન તો ચાલે નહીં, જગતમાંહિ રહે જાહેરે;
 શામલ કહેછે શામા કશી, તજે જગત તો તાહેરે.
 બાલપણે થઈ માત, મટાડે પોડા મનની;
 જોવનમાં દે રંગ, સંગ સુખ ટાડક તનની.
 સુખ દુઃખમાં સમભાગ, રાગ રૂઢે ગુણ ગાતી;
 ચતુરાં ચિત્ત હરનાર, સાર સરમાં મદ માતી.
 વલ્લિ વૃદ્ધપણે સેવા કરે, દેહવાધો દિલ દુઃખ ટલે;
 એ અંતકાલ અલગી નહીં, વહુ જેહ સાથે વલે.
 માસ આપાડો મેહ, તેહને વિશ્વ વસાણે;
 પાછલ પડે દુકાલ, કોણ તે જુગતો જાણે.
 મોતી મોંઘે મુલ્ય, વેહ પાડંતાં તૂટે;
 કરપણ હોય કર્તાર, શલભે સ્વાતાં તે સૂટે.
 પળ લાભ ગરમ મોંઘો તનુજ, વહુ વહેરો જાણિયે;
 વલ્લિ મેહ મોતિ ને મેદની, નવ નીવડે વસાણિયે.
 પશૂ ચરેછે તરણ, રહેછે રણમાં રમતાં;
 નર નારીની જોડ, માઝિયે સાથે ભમતાં.

उडे पखि आकाश, जुओ तेनु पण जोहुं;
 कोण उच के नीच, गधाहु के का घोहु.
 सुर असुर नाग किंनर बिषे, देवी, नागण, दानवी;
 मन गरद कर्पाछे मेरिये, कोण मात्रमा मानवी.
 नारी बिना नर रंक, दामणो दीसे देहे;
 नार बिना नर रक, दिशे गुणहीणो गेहे.
 नार बिना नर रक, नहीं धन धीरे कोय;
 नार बिना नर रक, हरी पूजन नन होय.
 निर्वळ छे नर नारी बिना, भोग कशा ते भोगवे;
 अवगुण अदका अयुतो गणा, जुवती वण नर जोगवे.
 नारी नरनु अग, सुख देयण करसेवा;
 भळे पुण्यमा भाग, लाभ जश लाखो लेवा.
 शामायी सतान, धर्म बुद्धी ते धारे;
 मगटे पुत्र सपूत, फूल इकोतेर तारे.
 कुळ शुद्धे मळे जो कामनी, स्वामीने सुख दे सती;
 हु एम विचार आपयी, पुण्यवत तेनो पती.
 माननि मोटे मुख्य, महायाया ए मोटी;
 जितवा इछे जेह, तेहनी खातज खोटी.
 स्वर्ग मृत्यु पाताळ, भेद भारत जे भणिया;
 उच नीच ने अमिर, सर्व जुवतीए जणिया.
 स्त्री खरा रत्ननी खाण छे, मोटि पुरुषयो प्रीछजो;
 सउ शास्त्र साक्षि शामळ कहे, अतरमा सउ इछजो.
 निर्मळ मननी नार, स्वामिने स्वर्ग पमाडे;
 जुवती जीवनमाहि, रीशयी रग रमाडे.
 ढाके फूल कलक, सरस चलवे घरसूत्र;
 वधे तेहथी वश. परसवे पुत्र सपुत्र.
 वळि होय सती शुभ साजवी, पुण्यगति ते पारखी;
 छे नीच कोइकज नारियो, स्वभावे सउ नहि सारखी.

જુવાનીના જોરવિષે છપા.

જેને જુવાની જોર, પુષ્પની ચાત ન પ્રીછે;
 જેને જુવાની જોર, રશ અર્ચન નહિ રચ્છે.
 જેને જુવાની જોર, પરછી ઉપર પ્રીતી;
 જેને જુવાની જોર, રુડી નવ રાત્રે રીતી.
 છે જોર જુવાની જેહને, અંધ તે આંધે આંક છે;
 શામલ કહે ચૂંકયા ચતુર નર, વળ બુદ્ધિનો શો વાંક છે.
 હસ્તી જોવન હોય, વ્યારે મદમાતો મહાલે;
 અશ્વનુ જોવન હોય, મશાલા ચરિ વ્યાં ચાલે.
 ભેશનું જોવન હોય, મલો વ્યારે માદરવો;
 નરનું જોવન હોય, પુત્ર દોલત તન નરવો.
 રાજાનું જોવન રાજ્ય છે, પરિપૂરણ સમરથપણું;
 કામનિનું જોવન કંથ છે, શામલ કહે શું કહું ધણું.
 કદ જોવનને જોર, જગતમાં વનિયા જોગી;
 અડસટ તીરથ અટન, માવ મરપૂરે મોગી.
 કદ જોવનને જોર, પ્રસિદ્ધિ પામ્યા પ્રાણી;
 કદ જોવનને જોર, મળ્યા વિદ્યા રસ વાણી.
 જે સસ અસસ મુંડું મલુ, જોવનમાં સ્થિર થાયછે;
 શામલ કહે જોવન જોરમાં, વેગે જન વહિ જાયછે.
 ધોળા થાશે કેશ, ઢાહિ કહેવાશે ડોંશી;
 વિપરિત થાશે વેશ, તનૂ પાલ્લીને પોપી.
 યરથર ધુજશે ધૂલ, નમી જાશે વે નેણાં;
 પડે દેહમાં વેહ, વદાશે વિપરિત વેણાં.
 વલ્લિ લીટ ચુશે વહુ નાકથી, વેપ કાન વેરા થશે;
 સેવો પ્રભુને શામલ કહે, જોવન જોર વહી જશે.
 જ્યમ વાદલની છાંહ, ચાર પલનો છે ચટકો;
 મનમાં ધિતો મનુષ્ય, સ્વરો રાત્રીને સ્વટકો.
 રાણું તો નહિ રહે, રૂપ ને જોવન રુડું;
 વૃદ્ધ થઈ જશે વેપ, કલંક રહેશે કુડું.

છે કોણ રંક કે રાણિયો, રૂપ વૃદ્ધ ને વાઙ્મનું;
 શામલ કહે રાણ્યું નવ રહે, સર્વ સ્વેષું કાઙ્મનું.
 હસ્તિ સિંહને પ્રીત, પ્રીત ઘાષણને હરણી;
 ગરુડ સરપને પ્રીત, પ્રીત તીમર ને તરણી.
 ડંદર બલાડી પ્રીત, પ્રીત મીની ને શ્વાન;
 પ્રીત સરપને નોલ, પ્રીત લંપટને ધ્યાન.
 વલ્લિ પ્રીત ચિપ્પને વરતિયા, પ્રીત અસુર સુરલોકની;
 શામલ કહે તેવી પ્રીત સડ, સકલ સૃષ્ટિમાં સૌક્યની.
 પ્રીત તૈતરાં વાજ, પ્રીત કાગલ ને પાણી;
 પ્રીત સતી ગુણિકાય, પ્રીત આટો ને ધાણી.
 પ્રીત અમિને નીર, પ્રીત સાચા જૂઠાની;
 પ્રીત ચોરને શાહ, પ્રીત રિશ્તવળ રૂઠચાની.
 એ પ્રીત ઘેર લાચો ગમે, કહે શામલ કહું શું કથી;
 સૌ દુઃખમાં દુઃખ સંતારમાં, સૌક્ય સમાન કશું નથી.
 અંધાને દુઃખ આંધ, સારું નરતું નવ દેતે;
 બેરાને દુઃખ કાન, રાગ પૂરણ નવ પેલે.
 રોગીને દુઃખ રોગ, મોગ એકે નવ માલે;
 ભિક્ષુકને દુઃખ એક, છેક મોલ્હારિ કહાલે.
 એવાં તો દુઃખ અનેક છે, પંગાને દુઃખ પગ તણ;
 શામલ કહે સ્ત્રીને સૌક્યનું, છે દાવાનલ દુઃખ ઘણું.

પતિના વિજોગવિષે છપા.

પિતા ઘેર જે પુત્રિ, હોમ-રિદ્ધી પળ રાંડી;
 બોલે પુંઠલ લોક, કહે જે કંચે છાંડી.
 પિતા ઘેર જે પુત્રિ, કુટુંબ કહાલે છોડી;
 મોજાઈ બોલે મુંડ, કહે આ કરમે ચોડી.
 ધનહીન હોમ ઘરનો ધણી, પિતા હોય પૃથ્વીપતી;
 પળ સ્ત્રી તે શોભે સાસરે, શામલ કહે તે તો સતી.
 નર પાણી જે નાર, છેલ્લ હલ્લી તે તરણું;
 નર પાણી જે નાર, હોય રણમાં વ્યર્થ હરણું.

दिव्य देवाशी देह, मेह जेवो मन गरुवो;
 करण समो दातार, सात सागरवत सहवो.
 निर्मळ शशिवत नाम, काम हरिचद्रज सखे;
 पूरण रवि प्रताप, आप राजा बलि ब्रते.
 छे जोड जुधिष्टिर सारिखो, लायक जन लक्ष्मा लहे;
 ते भोज भलो भड भूषती, कवि शामळ कोडे कहे.

पिताना हेतविपे छपा.

पुत्र करे जो पाप, पिता ते पुण्यज जाणे;
 पुत्र कदि दे दुख, पिता ते सुख प्रमाणे.
 पुत्र करे जो हाण, पिता ते लाभज लेखे;
 पुत्र वदे जो जूठ, पिता दिल सत्यज पेखे.
 अवगुण असख्यधा पुत्रना, पिताने मन तो लाड छे;
 शा गुण ओशीरुळ कीजिये, पूर्ण पितानो पाड छे.
 पुत्रतणो बीजोग, तेथ दावानळ रुडो,
 पुत्रतणो बीजोग, तेथ शुभ जळमा बूड्यो.
 पुत्रतणो बीजोग, तेथ शुभ डसयो सापे;
 पुत्रतणो बीजोग, तेथ शुभ तपवु तापे.
 महादु.ख नहीं मरवा तणु, दु.ख नहीं तन रोगनु;
 पण कोड दु.ख शामळ कहे, पोदु पुत्र विनोगनु.
 प्रीती भलेरी तात, महाप्रीती मातानी,
 प्रीती सगा समस्त, प्रीत भारे आतानी.
 प्रीत घणी मोशाळ, प्रीत पण श्वसुर पखानी;
 प्रीत घणी प्रिय नारी, प्रीत शुभ स्नेहि सखानी.
 छे प्रीति अधिक प्रकारनी, कहे शामळ कोडे कथो;
 पण अधिक प्रीत अतरतणी, सपुत समान सरस नथी.
 जेणे चडाव्या आळ, वाळ रमता रोवराव्या;
 स्त्रीवध गोवध ब्रह्म, हत्यादिक पाप कराव्या.
 प्रिय साथ करिने बैर, झेर देइने जर हरिया;
 कर्षा गर्भ कइ पात, घात कूटवे करियां.

पाड्या विछोह नर नारिने, भंग कर्षो घरसूत्रनो;
पामे पोते ते पापथी, विजोग प्यारा पुत्रनो.

मोटा लोकविषे उपा.

मोटा केवळ छिद्र, काढशे ते दंडाशे;
मोटा साथे बेर, करे तो स्त्री रंडाशे.
मोटा साथे प्रीत, पिढा कोइक दिन करशे;
मोटा साथे ममत, किधे नण मोते मरशे.
वळि मोटाने जे गुण करे, ते आटालूणे जशे;
रंकनि किरति राजा कने, करशे ते दुस्त्रियो थशे.
मोटा पासे गेह, किजे तो घोडां बांधे;
सगपण मोटा साथ, किजे तो काळजुं रांधे.
मोटा आवे घेर, सवारयने तो ताके;
मोटाथी वेहेवार, करे ते आखर थाके.
जे मोटा जन मूर्खमना, ते साथे नव खोलिये;
शामळ कहे एवा आगळे, मन पडदो नव खोलिये.
मोटा साथे बेर, करे ते कारज फूडुं;
मोटा साथे बेर, करे तो भाग्यज भुडुं.
मोटा साथे बेर, ययुं तो जीवज लेशे;
मोटा साथे बेर, करे ते केद रदेशे.
मानिये वात मोटा तणी, कदि निंदा नव कीजीये;
शामळ कहे प्रीती पूर्ण जो, पण मोटाथी बीजीये.
करे चोरि जे चोर, एक दिन शीश कटावे;
करे जारि जे जार, मान भरजाद मटावे.
करे चाडि जे चाड, सुजश जोतामां जाय;
निर्धननो वेपार, कदी देवाळुं थाय.
जे मोटा साथ ममत करे, मोत विना निश्च मरे;
नीराश रक्षायी पण नकी, केम अरय एके सरे.

सहज बेरविषे उपा.

बेर रुपण-दातार, देखिने दोलमां दाशे;
बेर व्रतिकने विप्र, परस्परना मत भाजे.

बेर श्वान माजार, बेर तो गहड अहीने;
 वहु सासुने बेर, बेर गजराज सहीने.
 वळि बेर पापि पुण्यदत्तने, वळि ओरमाया भाईने;
 ए सहज बेर शामळ कहे, बेहेन अभागणि वाईने.
 बेर भर्मने कर्म, बेर शोकयो ज्या सरस्वी;
 पाटीदार पटेल, बेर इजारा करणी.
 बेर वणज अविवेक, बेर भिक्षापर भिक्षा;
 बेर मूर्खने मित्र, शाणपणथी दे शिक्षा.
 एषा वळि बेर अनेक छे, नाइ उपर नाइ जशे;
 वळि सदा बेर शामळ कहे, सदगुणने दुर्गुण विषे
 पिता तणो हणनार, एह पण बेर अनेक;
 हणे नारि के पुत्र, तेह पण बेर घणेक.
 करे निय अपमान, कलक चडावी कोपे,
 हरे भूमि घासूत्र, लाज लोकोमा लोपे.
 पण हाडबेर एथी अधिक, शामळ भट साचु भणे;
 जे, जुलम बेर तो जारिनु, हत्या करता नव गणे.

देशी राजाविषे उषा.

राजानो विश्वास, करे वण मोते मरशे,
 राजानो विश्वास, करे धन धीरज हरशे
 राजानो विश्वास, करे तो रामज रुठयो;
 राजानो विश्वास, करे तो काळज खूटयो
 राजाने मित्रज मानशे, कहु डहापण तो शु कथी;
 कवि शामळ कहे छे कोइनों, महिपति मित्र शुण्यो नथी.
 रुठयो विप्र दे शाप, रुठयो किकर कर जोडे;
 रुठयो शत्रु दे दाव, मान मरजादा मोडे.
 रुठयो पडोशी पाप, खोटि चुगली जइ खाय;
 नारि रुठे जो नीच, भरे के नीकळी जाय.
 राजा रुठयो रिद्धि हरे, जश जरनु जोखम करे,
 ते धरम शरमने नव गणे, दुख देता दिल नव डरे.

कहे दिवसने रात, रातने दिनस कहेछे;
 हाहा कहेछे सर्व, लक्ष सउ लाजे ऐछे.
 जळस्थाने स्थळ कहे, कहे स्थळस्थाने नीर;
 वीरने बेरी कहे, बेरीने कहेछे वीर.
 चपटीओ वजाडे लाख जण, बळिया बोलै बळ करी;
 कहे खरु खरु खोटु नही, कोइ न सां पुछे फरी.
 तेहु भलु शत्रुनुं, दाम कामे दंडावे;
 तेहु भलुको दुष्ट, देश छळ करी छडावे.
 तेहु भलु यमराज, जीव जलदी लइ जाय;
 तेहु भलु लेणदार, लेणु लइ मारग थाय.
 शुभ तेहुं ताव तरिया तणुं, सिंह सर्प विषपाननु;
 शामळ कहे भूहु सर्वथी, दुख तो तेहु दिवाननु.
 कोइ समे दे द्रव्य, कोइ बेला मन मेलै;
 कोइ समे करे कोष, कोइ बेला खुशि खैले.
 कोइ समे शिरपाय, कोइ बेला ले लूटी;
 कोइ समे रहे राजी, कोइ बेला रहे रुठी.
 जुदा घडी घडीमा गुण घणा, शामळ सत्य कहे सही;
 बहु दीठा ने बहु सांभळ्या, नृपति मित्र कोना नहीं.

वाणिपाविषे उपा.

जीव दया प्रतिपाळ, आळ एके नव बोले;
 न्यावट सावट नेक, धर्मनी धारण तोळे.
 सदाव्रतनी साख, लाख ठेकाणे लहिये;
 पुण्य वातमा पूर, नूर कुळ सुद्धे कहिये.
 मानेछे मोटा माहिपती, देश विदेश कोठी करे;
 शामळ कहे शा सुलतान सम, एमां नव अतर धरे.
 अधर्म के अभिमान, गान के तान गणे नहि;
 निदा नीच स्वभाव, भुद्ध मुख बेण भणे नहि.
 वणिकमांहि गुण बीश, रीसनो न चढे रंगे;
 चोरी चाडी जूठ, अहपद धरे न अगे.

कदि गाळो कोइक दे घणी, पाछी चाळि न जाणियो;
 वळि पुंठ न बोले पारकी, व्यवहारी जे वाणियो.
 बीश वसा नहि वणिक, जिमे जे जूठु बोले;
 बीश वसा नहि वणिक, पेटनो पडदो खोले.
 बीश वसा नहि वणिक, उतावळियो जे थापे;
 बीश वसा नहि वाणिक, वनिताशुं वहेवापे.
 वळि बीश वसा ते वणिक नहि, चड्यो रावळे जाणियो;
 जे सस्य तजे शामळ कहे, बीश वसा नहि वाणियो.
 वास नहीं ज्यां वणिक, नगर ते उजड कहेवुं;
 वास नहीं ज्यां वणिक, रातवासो नव रहेवुं.
 वास नहीं ज्यां वणिक, कशो वेपार न करवो;
 वास नहीं ज्यां वणिक, तहां भंडार न भरवो.
 विद्या विवेक वृद्धी नहीं, वसे नहीं ज्यां वाणियो;
 ए अधिक अटार वरण विपे, शामळ जुगते जाणियो.
 भोगी भूप समान, दयाळु दाता दानो;
 वणज वजीरी वकील, महीपतिनो मन मान्यो.
 नाणावटमां नेक, कोइ कंदोइ कणियो;
 दोशी दास दलाल, भरो भंडारी भणियो.
 गुणसागर दिल गरुओ घणो, लेण देण लायक लह्यो;
 सुविचारि विवेकी वाणियो, शामळभट कविये कश्यो.
 दृढ हइयानो धीर, नीरमां नाणां नाखे;
 दिलनो डाखो दीठ, तोतळो भापा भाखे.
 उपजे आगळ बुद्धि, समा परमाणे सूजे;
 करे लाखनो वणज, घणो नाणा विण सूजे.
 कोशर कोडी केरी करे, खरच क्रोड जश जाणियो;
 छे चार वरणमां चतुर नर, विवेकि जोतां वाणियो.
 सेवो निरदय नीच, सेवो वसवइया बाटू;
 सेवो कोइ अकरमि, खात्र पाडू के खाटू.
 सेवो भांड भवाइ, सेवजो जाचक जोगी;
 सेवो वरण अवरण, सेवजो भीक्षा भोगी.

सेवजो काछिया माछिया, ठग गोला के ठाणिया;
शामळ कहे अर्थ सरे नहीं, बख्ताणि सेव्ये बाणिया.

सद्गुण दुर्गुणविषे छपा.

इद्र वारणा होय, कोय खाते नव खाय;
आयळ केरा फूल, तेथी सुगध न पमाय.
झाफळ केरा नीर, तूपा तेथी नव भागे;
बगला उज्जळ होय, हसने काम न लागे.
देखाय करा मोती समा, आभरण नव ओपे अशा;
कावे शामळ कहे साखी जुओ, गुण विण रूप कहो कशां.
काम क्रोध ने लोभ, मोह माया नव मडे;
अहकार अभिमान, छक छळभेदज छडे.
परधन ने परनार, तजे परनिदा प्रीते;
सत्य साथ सबध, रजोगुण राखे रीते.
दे दान मान सनमान शुभ, परमार्थ प्रीते करे;
जो ग्रहस्थमा गुण एटला, तो इकोतेर उद्धरे.
छानु न रहे पुण्य, रहे नहि छानी दुखे;
छानु न रहे खून, छानि न रहे गुण गये.
विद्या छानि न रहे, रहे नहि छानी प्रीती;
छानो न रहे शूर, रहे नहि छानी सीती.
दाता झुझार ज्ञानी गुणी, व्यसन बाद विद्या विधी;
बळि दान मान सनमान शुभ, छानि न रहे सिद्धि रिद्धी.
छानी न रहे छेरु, रीत भुडी के रुडी;
धरमा करिये गुह्य, देशमा बागे डुडी.
छानो न रहे पुरुष, शूर कायर के दाता;
छानु न रहे छिद्र, भ्रात भगनी के माता.
बळि विद्या छानि रहे नहीं, लीला लेहेर लक्ष्मी तर्ण
कादि छानु पाप रहे नहीं, खोदि घाल पृथिवी खणी
राजाने ते साल, फटायो भाइ फूटे;
एक प्रजाने साल, भूप वण वाके लूटे.

वेपारीने साल, पटंतर पटकुळ नांरो;
 पुहं पुरुषने साल, भामनी भुंडु भारो.
 शामाने सालज शोक्पनुं, मुरसने विद्यातनुं;
 जे नर नव माने नारने, खोने साले ते घणुं.
 भलेज जायो जन, जेथि सुरा प्राणी पाग्या;
 भलेज जायो जन, जेथि दुनियां दुख वाग्या.
 भलेज जायो जन, दान दाता कहेवाणो;
 भलेज जायो जन, सदा सदगुणो गणाणो.
 जननीए जनो भले जण्या, शूर पुर दाता भगत;
 शामळ ते भलेज जनमिया, जेथी सुरा पाग्यु जगत.
 धन्य तेहनी मात, पुण्य उपर जो प्रीती;
 धन्य तेहनां मात, जेह घर रुडां रीती.
 धन्य तेहनी मात, जेह सदाव्रत आपे;
 धन्य तेहनी मात, परायां कष्टज कापे.
 धन्य धन्य तो माता तेहनी, दरीदता कविनी दळे;
 कहे शामळ ते सीधी बडो, बाकी बीजा बहु मळे.
 धिक मातानी कूल, करो चोरी के चारडो;
 धिक मातानी कूल, अकल फेलायी आडी.
 धिक मातानी कूल, दुःख दुनियांने देता;
 धिक मातानी कूल, जगतमां अपज्जश लेता.
 शामळ कहे शिंदने जनमिया, भुडि वात भावे मण्या;
 यनिता न रहीशे वांझणी, लपोढ शंस जेणे जण्या.
 सासु केह कलंक, पापणी बहु प्रकाशे;
 कुमित्र मित्र कलंक, विश्व सगळामां वासे.
 शेठ तणुज कलंक, खुनी वाणोतर खोले;
 कंथ तणुज कलंक, बुद्धिहीणी स्त्री बोले.
 आपणे ठाम देखाडियो, कलंक बोले आपणु;
 शामळ कहे तेनुं परखिये, प्रथमयांज लुचापणुं.
 हास्यकी बहु हाण, हास्यी गरुआ गांजे;
 हास्यी होय कलेश, हास्यी भव जन भांजे.

हासयी रुठे राय, हासयी हीमत हारे;
 हासथकी जश जाय, हास वण मोते मारे.
 हसनायी हुश पहीचे नही, हसे खोड लागे खरी;
 शामळ कहे शाणा समजजो, करशो नहि कदि मश्करी.

दोहरा.

दातायी मोटो नहि, दातायी नहि शूर;
 दातायी डाखो नही, प्रताप जेनो पूर.
 बहोतेर कळा बुद्धि बधे, चउद विद्या चित्त चाह;
 दातागुण जेमां बसे, बहोळो जश बधाय.
 कळ विकळ जाणे नही, दीलयी होय दातार;
 विशभरने बहालो घणो, धन्य एनो अनतार.
 सोमां शुरो फोडक नर, लक्षे कोइ दातार;
 पडित नर परखी शके, धन्य एनो अवतार.
 शरीर आपसुं सोहलु, दोहलो देवो दाम;
 दाता धन धुळवत गणे, ते नही ठामे ठाम.
 जीवत जगते जश बधे, स्वर्गसमु सुख थाय;
 रुपण होय कोटी पती, आप हाथे नव खाय.

रुपणविषे दोहरा.

आभि चोर हाकपम लिये, रहे कहीं दाख्यो दाम;
 करपि छोरां करगरे, न भळे वपु विराम.
 कोने धन शत सहस्रधा, कोय करोडो लाख;
 निरखी हरखे सुमनर, रहेछे अंते राख.

छपा.

जेम घांचिनो बलद, रात दिवसे ते करियो;
 ज्यम गढो गुणहीण, भार अणलेखे भरियो.
 पाडो जेम पखाल, पुठपर परठे पाणी;
 वेढे पकड्यो वीर, तरफडीने ते ताणी.
 जर रब्यो रोज थइ रांकडो, वेढी दुख बधारियो;
 शामळ नव खाधो खरचियो, जीती बाजी हारियो.

જર જોતામાં જાય, ચોર કે હાકમ લૂટે;
 જર જોતામાં જાય, જુઓ જર રાતાં રૂટે.
 જર જોતામાં જાય, ઉઠે જો આગ સજોરી;
 જર જોતામાં જાય, ચઢે ચાડી કે ચોરી.
 જર જાવા વેસે જે સમે, રાહ્યું ઘડી રહે નહીં;
 શામલ કહે જાય સનૂલગુ, કહો મૂલ જોયું કર્હીં.

લોભવિષે છપા.

લોભ ઘટાડે લાજ, કાન વગડે જો જાગે;
 વલ્લિ ઘટે વેહેવાર, ભાર શોભા પળ ભાગે.
 લોભે લક્ષણ જાય, થાય અન્યાય અધર્મે;
 લોભે સૌ સંતાપ, છાપ ચોંટે કુલ કર્મે.
 સન્માન માન મોટમ મટે, શુદ્ધ કુલમાં શૂલ છે;
 શામલ કહે શાળા સમજજો, લોભ પાપનું મૂલ છે.
 ચાળું સાંજ સવાર, મધ્ય સધ્યા મધ્ય રાતે;
 ઘડી પલક ને પહોર, આજ કાલે પરભાતે.
 રવી સોમ શનિવાર, ત્રીજ તેરંશ ત્રયવેલા;
 શરદ શિશીર વસંત, ભુવન ભૂવનમાં મેલા.
 કત આદિ યુગર્થે કલ્હી, શુદ્ધ વદ સર્વ સમાયછે;
 શામલ આશા તો અમર છે, જુગ વાધા વહિ જાયછે.
 જાય લોભથી જીવ, દૈવપણ લોભે રુઠે;
 ભવન કરી દે ભસ્મ, લોભનો અપ્રી કઠે.
 હોય લોભથી હાણ, જાનપણું લોભે જાય;
 લોભે હીમત હાન, દીનપણું લોભે યાય.
 લોભે લક્ષણ લાલો ઘટે, લોભે સકટ શૂલ છે;
 કવિ શામલમટ સાચુ મળે, લોભ પાપનું મૂલ છે.
 લોભે તૂટે પ્રીત, લોભથી હોત ન હોય;
 લોભે ચોરાં ચાહિ, કરે કુલવતા કોય.
 લોભે વોલે જૂઠ, લોભથી હસ્યા થાય;
 લોભે જાય વિદેશ, લોભથી માળાં માય.

लोभी सगळो संसार छे, होय जेथि पण हीनता;
 शामळ बहु लोभी वेजणां, विष अने वळि वीनता.
 आशा ऊंडी खाड, पहाडथि थाय न पूरी;
 हेम मेरुसम होय, तोय पण रहे अधूरी.
 आशा नीर अघात, बहु जन तेमां वूड्या;
 कोण राय के रंक, कोण रुडा के भुंडा.
 शूरा पूरा पंडित सऊ, भण्या गण्या भूला भण्या;
 आशारूपी अरणव जळे, शामळ कहे सऊ शम्या.
 गळे अढारे अंग, गळे नासा ने नेणां;
 पळे मुंडने तुंड, वदाये विपरित वेणां.
 अस्थि रुधिर ने मांस, सुकाय चलाय न चरणे;
 धातु सरबनो ध्वंस, कशुं संभळाय न करणे.
 इंद्रियो बंधिये अडवडे, अहार निद्रा पण घटे;
 शामळ कहे तृष्णा शतगुणी, मनमां यधें नहां मटे.
 अर्थी न गणे पाप, अर्थी जगने नव जुए;
 अर्थी न माने शाप, पाणी परियानुं खुए.
 अर्थी कूडां काम, करे बेके नव बीहे;
 अर्थी बोळी नाम, लाख लांछन शिर लिये.
 अर्थी तो जिव आपे खुए, अर्थी अवगुण नव गणे;
 अर्थी आंखे देखे नही, शामळ भट साचुं भणे.
 कामी कहिये अंध, अंध लक्ष्मीनो लोभी;
 अंध सवारय सर्व, अंध मेलो मन मोभी.
 अंध अदेखो आप, अंध चोरी ने चाडो;
 अंध अहंपद ऊर, अडावे वातो आडो.
 एका अनेक तो अंध छे, कां नर ने कां नारियो;
 शामळ कहे अंध अती घणा, जे जन इछे जारियो.
 लोभ करावे कट, लोभ मरजाद मटाडे;
 लोभ कपावे शीश, लोभ गुण ज्ञान घटाडे.
 लोभे जाय तणाइ, लोभ सुख सर्व शमावे;
 उत्तम अधिपति आप, नीचने शीश नमावे.

दुख दागानल तो लोभ छे, करे गुणीने गरकमा;
कवि शामलभट साचु कहे, लोभी पडशे नरकमा.

भीखविषे छपा.

भीखमाहि नहि भोग, भीखथी जोग न साधे,
भीखमाहि नहि मान, भीखथी भाग्य न बाधे.
भीख नाम निर्माल्य, भीखथी भारज स्तूप;
भीक्षुक ओरु पात्र, भीख सामु को जूप.
छे वरण तुछ ते सरथी, भीख होष हलकी बहू;
कवि शामल कहे शाणा शुणो, भिखरी भुदू शु कहू.

दोहरा.

मोतथी भुडु मागवु, धर्यो जन्म ते धीरु;
कहेवो दाता तूमने, भूडो सौथी भीख.
कायर शूर बखाणवो, रुपण कही दातार;
नीचने उच्च बखाणवो, भारे ग्रहेवो भार.
अधर्म होय अभागियो, अधिक जणावे हठ,
रीसवयो राजा कही, भीखने माथे भठ.
गुणी कहेवो गुणहीनने, स्वल्प ज्ञानी शठ;
न रहे बोल जाचक तणो, भीखने माथे भठ.

प्रश्नोत्तरविषय छपा.

प्रश्न.

कोण पृथ्वी प्रौढ, कोण अणुथी पण नानो;
कोण पवनथी पहल, कोण देवथी दानो.
कोण विधुथी विमल, कोण अग्नीथी तातो;
पयथी उज्ज्वल कोण, कोण मदिराथी मातो.
वलि कवण तेज तरणीयकी, कोण शर्कराथी गळी,
कवि शामल कहे उत्तर कहो, पूरण पहोने मन, रळी.
कवण तरणथी तुछ, कवण मणिथी छे मोघो;
स्वर्णथी शोभे कवण, कवण कुशकार्यी सौघो.

કવળ બરાસયિ બેહેક, કવળ કાજલ્થી કાઝો;
 કવળ લોહથી કઠળ, કવળ બાલકથી બાઝો.
 વઢિં કવળ બીલ્છિથી વેદના, કવળ સરવથી છે ગઢી;
 શામલ મેલું શું મેશથી, કહો તો પહોંચે મન રઢી.

ઉત્તર.

મહિથી મોટો દાનિ, અણુથી લોભી નાનો;
 પવનયિ પેહેલું મન, વિવેક વિરુધથી દાનો.
 ચંદ્રયિ નિર્મલ ક્ષમા, ક્રોધ અમીથી તાતો;
 દુધથી ડગ્ગલ સુજશ, અમલ મદિરાથી માતો.
 છે તેજ તરણિથી નેત્રનું, ગરજજ સાકરથી ગઢી;
 કવિ શામલ કહે ઉત્તર કહ્યો, પહોંચી તેનો મન રઢી.
 જાંચક તૂળથી તુછ, મળાંથી સદગુણ મોંઘો;
 સ્વર્ણયિ શોભે સપુત, ગરિબ કુશકાથી સોંપો.
 કીર્તિ બરાસયિ બેહેક, કપૂત કાજલ્થી કાઝો;
 સૂમ લોહોથી કઠળ, અજ્ઞ બાલકથી બાઝો.
 દુરવચન વીંછિથી વેદના, મિટ યાણિ સડથી ગઢી;
 છે કલંક મેલું મેશથી, પહોંચિ તેનો મન રઢી.
 પરહર મનવિણ દાન, હેત વિણ પરહર જાવું;
 પરહર બાલશું ચાલ, ચાહવિણ પરહર ચાહાવું.
 પરહર વઢાશું વેર, મિત્ર પરહર જે ધાતી;
 પરહર લંપટ ગુરુ, દુષ્ટની પરહર જાતી.
 પરહર જે મીઠો લાલચી, પરહર લાંચ લે પાંચમાં;
 શામલ કહે પરહર પ્રેમદા, અન્ય પુરુષની આંચમાં.
 બાલ પરાણે પ્રીત, બાલ નિરધનનું જીવ્યું;
 બાલ કુચ્છી બુધ, બાલ સાહ જલ પોતું.
 બાલ સૂમની સેવ, બાલ કપટી ઘરનાણું;
 બાલ ચુગલિની ચાલ, બાલ વકરી દૂશાણું.
 વઢિ બાલન વસવું સાસરે, બાલ બનેથી ધર જવું;
 શામલ કહે સુદ્ધી બાલ જે, દરીદ્રિયદ્વિદાસા યવું.

બાલ મુરલિશં મેલ, બાલજે પાપે રલવું;
 બાલ નિર્લજ વેપાર, બાલ અળમલતે મલવું.
 બાલ ગુણવિણ રૂપ, બાલ વગડામાં વસવું;
 બાલ વહૂ વકવાદ, બાલ હરદમ જે હસવું.
 વલિ બાલ ડપાસન ભૂતનું, બાલ વિદ્યાવિણ નામને;
 વલિ બાલ દેહ દાતાર વિણ, બાલ વૃદ્ધવિણ ગામને.
 બાલ વસવું મોસાલ, બાલ છાંવણ સુખ ઘરનું;
 બાલ વનેવી ઘેર, વસીને ભરણ ઉદરનું.
 બાલ દિકરિના દામ, બાલ શત્રુઘર શરણે;
 બાલ કુંડલો કાન, કયા ન શુળી કદિ કરણે.
 બાલો પરવશ પેટારપી, આદર વિણ ઝડર ભરે;
 શામલ કહે બહુધા બાલ જે, સપુત વસે સસરા ઘરે.
 બાલ માગવી ખોલ, બાલ કાશદિયું કરવું;
 બાલ ચોરિનું ચિત્ત, પારકું ધન જે હરવું.
 બાલ. વૈતરું વૈઠ, ભાર લેવો નિલ શીશે;
 બાલ પુરુષ પરવશ, દોનતા નિશદિન દીશે.
 વલિ બાલ પંથ જે પાપનો, બાલ એકલ શૂરા થવું;
 શામલ તે ધંધો બાલ જે, વિદેશ જનમારો જવું.
 ધિક શૂરાનું શસ્ત્ર, જો કદી કાપર કહાવે;
 ધિક ગુણિજનના ગૂણ, ન ગણના ગુણ જો ગાવે.
 ધિક જાત્રિક જગમાંહિ, રૂપણ આગલ કર ઓડે;
 ધિક કવિતા કવિકેરિ, રૂપણના જશ જો જોડે.
 ધિકાર પવિત્ર સુપાત્રને, કુપાત્રશું રંજિત રહે;
 શામલ ધિક વિદ્યા ચાતુરી, ગરબ કાજ સદગુણ ગ્રહે
 મામનિ મૂંઢી ભોગ, ભોગ ઘેલું ઘરસૂતર;
 પાલક રૂપણે ભોગ, ભોગ જે પુત્ર કપૂતર.
 ભોગ દેહમાં રોગ, ભોગ જે પાપે રલવું;
 વાલ વિજોગ ભોગ, ભોગ વળમોતે મરવું.
 મહાભોગ પ્રેમ પરનારિશું, ભોગ મમત મુરલિપણું;
 મહાભોગ ભક્તિ માવે નદી, ભોગ એટલાને ભણું.

मुआ मुखने जाण, मुओ जो नारि कुनारी;
 मुओ देह क्षयरोग, मुओ जो रणशिर भारी.
 मुओ चढेल कलंक, मुओ अपजश ले आपे;
 मुओ खेप करनार, मुओ जे रळवु पापे.
 जन मुओ जेह परवश पड्यो, मुओ जे वनिता वश हवो;
 कवि शामळभट साचुं भणे, मानहीण भाणस मुओ.
 जीव्यो जश लेनार, जिव्यो परमारय पूरो;
 जीव्यो दाता देह, जिव्यो जे सामद शूरो.
 नीव्यो भाविक भक्त, जिव्यो जे जगते जाण्यो;
 जीव्यो किरतीवंत, जिव्यो कवियेज वखाण्यो.
 जीव्यो जन ते तो जाणवो, जेनि आश सउकी करे;
 शामळ कहे जीव्यो तेह जन, जे सकट परनां हरे.

प्रश्न.

प्रथम पाणि के पवन, प्रथम क्षीती के खग्गा;
 प्रथम बीज के वृक्ष, प्रथम औषधि के अग्गा.
 घण के एरण प्रथम, प्रथम मरदज के मेरी;
 प्रथम वृष्टि के सृष्टि, प्रथम आंबो के केरी.
 विद्या के विप्र प्रथम कहो, प्रथम दिवस के जामनी;
 शामळ कहे जाणो तो कहो, प्रथम कंथ के कामनी.

उत्तर.

नहि पाणो के पवन, नही क्षिती के नहि खग्गा;
 नही बीज के वृक्ष, नही औषधि के अग्गा.
 नहीं एरण घण नहीं, मरद के नहि नहि मेरी;
 नहीं वृष्टि के सृष्टि, नहीं आंबो के केरी.
 नहि विद्या के नहि विप्रपण, नही दीवस के जामनी;
 शामळ कवि कहेछे समजजो, कंथनि साथे कामनी.

जावाना उ रस.

गुणनिधि गोरस एक, बिजो इधुरस बाळा;
 त्रीजो रस तांबूळ, मधू चोयो रस माळा.

प्रीया आवरस पांच, छठो सवरस ते मीठुं;
 विश्वविषे विख्यात, देवने दुर्लभ दीठु.
 मत्तम रस शोध्यो नव मळे, खरोज रसनी खाण छे;
 ज्यम हीरो कोइक होय छे, पोडा तो बहु पाण छे.
 गावाना रस गणु, कठ सूकठी पहेलो;
 बीजो रस बहु ताळ, त्रिजो रस बाजा बहेलो.
 चोथो रस चतुराड, यकी जे बुद्धी बोले;
 पवित्र रस पाचमो, नाम ईश्वर अण तोले.
 छठो रस सडनो छत्रपति, जे वेळानु गान छे;
 शामळ कहे रसिक शिरोमणी, मोटा जनने मान छे.
 दर्शन पेहेलु विप्र, प्रभूने यत्ने पूजे;
 शुभ दर्शन श्रीपात, सच्चिदानंदज सृजे.
 निर्मळ दर्शन नाथ, शक्ति पूजननो संगम;
 बर्तक दर्शन वेद, पाचमु जाणो जगम.
 दर्शन छद्दु दरवेशनू, एकत्र सडनो इश छे;
 शामळ कहे छळो एकनां, पारखो छत्रीश छे.
 संस्कृत भाषा सरस, मागधी मोटे मुल्ये;
 गालेरी गुणनीव, अपभ्रंशी ते तुल्ये.
 देशी भाषा दाख, पिशाची पटजो प्रीते;
 चारण चोथी भाख, राजद्वारे शुभ रीते.
 ए खट भाषा जे खोजशे, धारी जोता धर्म छे;
 कवि शामळ भट साचु कहे, भोगी सेना ब्रह्म छे.
 न्याय शास्त्र नवरंगी, बिजुं वेदात बखाणु;
 मीमांसा महामुन्य, जुगति पाताजलि जाणु.
 सांख्य शास्त्रनी सख, भला जन ते तो भाळे;
 वैशेषक गुणनान, सर्वनो संशय टाळे.
 खट शास्त्र कदा ते खोजशो, विवेकवता तो यशो;
 कवि शामळ भट साचु कहे, नाहि एमां संशय कशो.

જીવતાને સઘળું મળે.

નાંશળિ પ્રસવે પુત્ર, મુર્ખ પળ કવિજન યાવે;
 નીર ભરાય નવાળ, રક્ શિર છત્ર ધરાવે.
 વઢે કોઈ દિન વેર, શેર વઢિ જાય જરૂરી;
 ગુણકા જેવિ ગમાર, સતી તે યાયજ શૂરી.
 એ રીત અનેક યયા યશે, શાસ્ત્ર સાલ દે છે સહી;
 શામલ કહે શાશુ શુ કહુ, જીવ ગયો આવે નહી.
 જિવતો પામે રાજ્ય, જીવતો પરણે નારી;
 જિવતો બેસે અશ્વ, યાય જીવતો વેપારી.
 જિવતો માટે જગન, સુકીરતિ જીવતો સાહે;
 જિવતો પહેરે નગ, જીવ તો લાળા લાહે.
 મહાલાનો હોય વિજોગિયો, તે સજોગી થાય છે;
 પળ મુઠા કોઈ દેશે નહી, શામલ મટ ગુણ ગાય છે.

સુખ દુઃખ વિષે

દુઃખે જાય સદશુદ્ધિ, દુઃખે મળતર નવ ભાવે,
 દુઃખે ઢહાપણ દુર, દુઃખ કુડ કપટ કરાવે.
 દુઃખે દેહમા રોગ, તેજ તનનૂ તો નાસે;
 દુઃખમા લીલા લેહેર, પલક નવ આવે પાસે.
 દુઃખ દાવાનલમા ઢૂંચિયો, જરિયે શાતી નવ જડે;
 હસવું નવ આને હેતથી, ફુલ મુલમાયી વયમ પડે.
 સુખે સામરે સર્વ, ન્યસન વહુ વિધિના બંધે;
 રમનુ હાસ્યવિલાસ, એહની જુગતી સૂજે.
 માંડિ મવાઈના માવ, જાન જોણુ ને જાતર;
 સ્વટરસ ભોજન લેલ, મહાસુખ મહિમા માતર.
 દુઃખ દાવાનલમા જે પડ્યો, સુખ સર્વે એનૂ ગયું;
 હસવું નયમ આવે હેતથી, વિંજર વઢી મળે યયુ.

ઈશ્વરની રૂપા તયા આપત્તિ વિષે.

દિકરી કેડે દામ, સ્વરચિ જોત્રનમા રાડે;
 જન્મ કુવારા જાય, પછી ઘડપણ ઘર માડે.

मुँके निरमां नाव, नने एवु के नूदे;
 धणि पकवे बहु धान, आवि गामोतर गूदे.
 मनना मनसुवा मन रहे, विचार्युं वाये जायछे;
 मन ममत घणो मूरख करे, कर्त्तानुं कयुं थापछे.
 जे बेसे गजशोश, चरण अणवाणे चाले;
 न जुए तडको टाढ, करे दावानळ शाळे.
 जे घेर लाख करोड, व्याज भरता ते दीठा;
 सुता पुष्पनी शेज, काशदा करे वरीठा.
 छे एवि अकळ गति दैवनी, सुख त्यां दुख आवी भडे;
 शामळ कहे राघळां मानवी, राखे दुख जे शिर पडे.

दोहरा.

भर्ता कहे शुण भामनी, तज मन चिता शोक;
 गम्पु धाय नगदीशनु, डहापण करवु फोक.

दोहरा.

को बेळा नवनिध्व घरे, को बेळा नही दाम;
 को बेळा सेवक सहु, को बेळा परकाम.
 को बेळा खटरस सहीत, पेर पेर पकवान;
 को बेळा कटे मळे, मठ कुशका खडधान.
 को बेळा गज घोडला, छत्र चमरनी छांय;
 को बेळा पग पाठवे, ताती वेळु माय.
 कोतक मदीर महेल्मां, सुख सज्या फळ फूल;
 को बेळा आलोटणु, धरणी कटक धूल.
 कोतक पटकुळ पामरी, माँघे मूल्य मगन;
 को बेळा रण रराडवु, निर्लज पणे नगन.
 को बेळा परवत टपे, समरप पणे शीर;
 को बेळा देह दामणी, न पीए हाये नीर.
 कोतक केसर अरगजा, नपू ओपावे वर्ण;
 को बेळा किंकर धड, चापे परना चरण.
 कोतक मरणक मोतीना, हँये हाटक हार;
 करे को समे काशदु, भारो माये भार.

को बेळा अश्वे चडे, दिवान थड दिल दीश;
 को बेळा गर्भव मळे, पडे भोजडां शीश.
 को बेळा ध्वज धमनी, सदाव्रतनी शीख;
 कंगाल यइने करगरे, भटकी मागे भीख.
 कोतक पंच प्रमाणमां, मोटा आपे मान;
 कोतक देशनटो दिये, कथन शुणे नही कान.
 समा समानी छांयडी, सुख दुख अपरमपार;
 पुण्य पाप ने जोड ले, एमां शो अहंकार.
 सात सपूत शोभित सदा, मोटा जन दे भाग;
 वपु पडतां ते बांशिपो, कोइ न मूके आग.
 माहं माहं मूरख कहे, ताहं न मळे तन;
 पुण्य परवारे रंग अटे, दिवस पाधरे धन.
 पुण्याइनुं फळ सुख छे, पाप दुखनी पेर;
 पूर्ण कोइ अमृत पीए, कोइ हळाहळ शेर.
 सुत समृद्धि शरीरनो, करशो गर्व न कोय;
 मळे मळ्यु ते भोगवो, छाया फरती होय.
 राणी दाशरंधी तणी, समारे दासि शरीर;
 अरण्यमां अर्भक जण्यो, न मळे अन्न के नीर.
 रघवाइ रक्षळी रणविषे, जळ कारण ते जाय;
 पडत पडे चडते चडे, दैवगति कहेवाय.

हिंमतविषे छपा.

हीमत मूके हाण, हिमत मूके तन धूजे;
 हिमत तजे जिव जाय, सरस रस्तो नव सूजे.
 हिमत मूके हमेश, जरूर जर ने जश जाय;
 हीमत मूके दाम, लेणना देणा थाय.
 हीमत मूक्याणी हारिये, भडकी वेण न भाखिये;
 कवि शामळ कहेछे सर्वदा, रुदये हीमत राखिये.

गरजविषे उपा.

गरजे जाय विदेश, गरज शिर भार उपाडे;
 गरजे बाजां बाय, गरज तरवार वजाडे.
 गरजे गुण गमाय, गरजथी धन पण धीरे;
 गरजे मोघो माल, नाखशे उंडे नीरे.
 पामर जनने पीता कहे, माठा सग रहे मळी;
 कवि शामळभट साचूं कहे, गरजज साकरथी गळी.
 गरजे घेला साथ, जाय डाढो पण दहाडी;
 गरजे निच घर ऊंच, लेज लाखेणी लाडी.
 गरजे पंडीतराय, मुखनी माने सेवा;
 लक्ष पती तजी लाज, गरीन घेर जाये लेवा.
 वळि गरजे गर्व घटे घणो, गरजे रोप मुक्ती रहे;
 कवि शामळ कहे वश गरजने, कषरणने काको कहे.
 गरजे सड विष विषम, पियेछे पूरण प्रीते;
 दंभी जनने देखि, नमे नर गरजे नीत्ये.
 गरजे निर्मळ नार, लाज लाखेणी लोपे;
 गरजे सुमनी सेव, चाहे छे चित्तथी चौपे.
 राजा पण गरजे रंक घेर, पाळे पगले परवरे;
 कवि शामळ भट साचूं कहे, नेव नीर भोभे चडे.
 गरजे गुणका नार, जइ नर आगळ नाचे;
 गरजे ओढे हाथ, गरज जाचक थड जाचे.
 गरजे गुणिजन याम, गाय गुणवंतां गीत;
 गरजे शत्रू साथ, पराणे मांडे प्रीत.
 निरमां मुकेछे नावडां, ते बूडे किंवा तरे;
 कवि शामळ कहे गरजे सज, कूडूं के कूडूं करे.

सारा तो जेवला कोड होय.

दाता कोइक देश, रुपण जगमां बहु जाहर;
 शूरा कोइ समर्थ, कोटीधा कूडा कांयर.
 पुण्यनो क्यांइ प्रवेश, पापिनां पूर नहेछे;
 सतवादी सति कोइ, कलंकी कोड रहेछे.

हरमे हरमे हीरा नहि, पुरपुर पोटा पाण छे;
जाणो विरला जशवंत नर, असह्य पुरुष अजाण छे.
शेरी शेरी बहु श्वान, सिंह सांभळिये काने;
सपुत सहस्त्रे एक, कपुत कोटी अनुमाने.
सदविद्या क्यांइ शेष, अविद्या अति आडवर;
धातुवादि को धीर, धूर्त जुठा जग समर.
कविजन साचो तो कोइ छे, मूर्ख कवी बहु माणता;
शामळ बहु लोक सवारधी, परमारथ को जाणता.
बहु बांधे हयियार, ताणना वेळा त्रासे;
बोले बोल अतोल, नाणु खरच्याथी नासे.
खाय पिये जन खूब, होय खवराये खापण;
सस कोइ साहुकार, ओळी आपी यांपण.
बकवा करि बोल बके बहु, पाळे बोइक पुरपती;
नुर राखे नरपती नामनु, रुडी करमनी जो रती.

पाप पुण्यविषे उपा.

पापे पापनी बुद्धि, पाप अतिशे दुख आणे;
पापे मित्र कुमित्र, पाप जुगती नव जाणे.
पापे कूल कलंक, पापथी पुण्य पळाये;
पापे बटले वश, पाप सउ अगुण गाये.
पापे सुधर्म धारे नहीं, पाप भगावे भोगने;
शामळ कहे पापे पामशे, रगतपोत सम रोगने.
पाप पुजे पाखड, पापि कुळ हीण कहीजे;
पापे सूख बिछेद, पापयी केद रहीजे.
पापे अध अपग, पापयी दुर्बळ देहे;
पापे अपजश पूर्ण, पाप अवगुणनु गेहे.
पापे परित्रल पिछाय नहि, (रग रग बेठे रोगने);
शामळ कहे कळ ए पापना, (पाप न जाणे जोगने.)
पुण्ये नासे पाप, प्रजा शुभ पुण्ये पामे;
पुण्ये प्रसरे कीर्ति, वेदना पुण्ये वामे.

पुण्ये नहि ग्रह दोष, पुण्य सज्जननु भूषण;
 पुण्ये देह न दंड, पुण्य निर्मळ निर्दूषण.
 बलि पुण्ययकी लक्ष्मी मळे, पुण्ये पाप बधु बळे;
 शामळ कहे पुण्य प्रतापधी, ताप त्रिविधि तनना टळे.
 छानुं करिये पाप, जगत बाधु ते जाणे;
 छानुं करवो पुण्य, मोज महिमा ते माणे.
 छानुं खाये शेर, लेर ते नेळा लागे;
 छानो करडे नाग, पलक पाणी नव मागे.
 जप तप के साधन जोगनु, ते छाना करवां पटे;
 अन्याय अधर्म गुप्त करे, तेनुं मान तुरत मटे.
 छानो करडे नाग, जोरथी शेर चढेछे;
 छानुं वासे बेर, पोढि पछि विपत पडेछे.
 छानो करडे विंछि, चित्तमा लागे चटको;
 छानो पावक पडे, भयानक लागे भडको.
 जे छाना पाप जगत करे, जरूर ते दुख जोगवे;
 पण छाना पुण्य प्रतापधी, भला सकळ सुख भोगवे.

बहोतेर कळा विषे.

चित्रकैळा पोशाके, पागैरधन रुतिपाके;
 जमैवु तर्बु नीर, स्नान जितवु वैदि बाके.
 भरवे भावे पलाग, बेसवु^{१०} सुवु^{११} शेजे;
 बोलवु^{१२} हिडवु^{१३} होडे^{१४}, देवपूजन अति तेजे.
 धरवा अगे शणगौरि शुभ, तिलक करे दीठु^{१८} करे;
 भैरवु ने लेवु^{२०} लेजवु, कळा एहको मन धरे.
 करवां लेखो काम, कामरेळवु जेनरीशे;
 खेती^{२५} वर्णज विवेक, सैख शुरापण लीजे.
 चडे^{२९} शाडपर जुगति, पौरंधी परठे पापे;
 पत्नी^{३१} पाडे पलक, कही महेनैत करि आपे.

हय वाहँनै करे विवेकधी, हाकी जाणे होडधी;
 ओषँडै ने अमलज केळवे, शामळ सुकळा जोरधी.
 परखे नैरँखे नेह, बोल सव गमतीं बोले,
 न्धोय चकवे नेट, धर्मनी धारँण तोळे.
 उगाये बाँय विवेक, चीहे चोपगने चित्ते,
 उपासँने आसँनै, मत्रँ जत्रो^{१५} जप नित्ये.
 पोषँण दोषँण ने दिल हँरण, शरँणागतने राखवुं,
 चोरनु^{१६} चित्तँमा चेतवुं, मणी फळा सख भौखवुं.
 दौन मॉनँ अपँमान, जूँठ जाणु परखावुं,
 सचँ प्रपच पँखिड, दड देवु^{१७} चित्तँ चहावुं.
 तँनैवु सँजैवु सेवँ^{१८}, देवँ^{१९} दर्शन प्रियमळैवु,
 कळैवु रँमँवु रमत, दु खँ सुख शरिरे सहैवु
 बळि प्रीतँ^{२०} रीत पग काँढवो, खळ मँवँ जाये खेतरी;
 नित्य सखँनोम दिल राखवुं, सामळ फळा बहोतरी

छत्रिश वाजा विषे.

ताले मृदगे त्रुई टोलै, रवाजँ सारगिँ सतँतरी, '
 वेणी बशी^{२१} जत्रँ, तत्रुतो^{२२} ने चोतँतरी.
 कासी^{२३} नैरँचा भेरँ^{२४}, नफेरो^{२५} डँफँ शरँगई,
 भुगँळै शृगि^{२६} करणौट, डोकै डमँरँ गोमुँखाइ.
 खँजँरी मजिरा^{२७} मोरचगँ. शखँ उपगँ नोवँतँ भली;
 एँक वे^{२८} चो^{२९} खँटँ नैवँ बारँनी, तारतणा छत्रिश मळी.

स्वभावविषे उपा.

केसर कपारा माहि, वरास कस्तुरि बेहेके,
 पाछळ कनकनि पाळ, लक्षधा मोती ऐहेके.
 गगा गोमति नीर, शबेर नडीत्रज शारी,
 सोळ धरी शनगार, सिचे नरपतिनी नारी.

एनी रीते कदि उगियो, लसण छोड गगातट;
 नदबोइ उठे पण नहु घणी, शामळ स्वभाव नव मटे.
 नळ तरवाने पुव, अमि ओलववा नीर;
 भुखनुं ओषड अन्न, बाळनु ओषड शरिर.
 ताव ओषड उपवास, गुमडे डामज देवा;
 निवेक तो बशिकरण, समस्त प्रभारे सेवा.
 ओषड छे एके एकना, कोडे कोडे कहु कथी;
 भुडा के रुडा स्वभावनु, शामळ कहे ओषड नथी.
 कोइ स्वभावे शील, तथा कोइक तो तातो;
 कोइ स्वभावे उदार, कोइ करपी मद मातो.
 कोइ जार को झुलमि, कोइ दभी के डाबो,
 को पापी पुणवत, कोइने व्यराने बाबो.
 को हरामि ने को हेतबो, को हसमुखो हरी घड्यो,
 शामळ स्वभाव जे जातना, प्रथम पड्यो ते तो पड्यो
 कोइ वरणवे वेद, भेद को भारे भणिघो,
 को मूर्ख माईपळ, कोइ ज्ञानीमा गणियो.
 कोइ करे बहुपुण्य, कोइ कहेवाणा पापी,
 कोइ समज्या नहि सत्य, कोइ जपमाळा जापी.
 को सुखदाता सत्तारने, कोइ नीच सडने नड्यो;
 शामळ स्वभाव पलटाय नहि, प्रथम पड्यो ते तो प

कणबीविषे छपा

पटल पास पतशाह, आप जइने कर ओडे;
 पटल पास पडीत, जाचवा जइ जश जोडे.
 पटल पास सड त्रास, मान मूकीने भागे;
 पटल पास लखपति, लालचे पाये लागे
 आपेछे पटल पसापतां, जग जीवाडण जाणिया;
 पातशाह बधे नहि पटलपी, बलाणिये शा बाणिया.
 शेठ होय श्रीमत, होड कणबीथी हारे;
 कणबी जेवो कोइ, धर्म रुढी नव धारे.

वणिक कोटिघ्न होय, तोय गणेशे लखि लेखुं;
 दुर्बल कणत्रि दातार, डाझो के घेलो देखुं.
 जे जाण हशे ते जाणशे, अभिमानी मद आणशे;
 शामळ सीमा आप्यातणी, मागण मोजो माणशे.
 कणत्री जेवो कोय, न दीठो मननो मेहेरी;
 अटळक आप्ये जाय, अर्हनिश साज सवेरी.
 सुपडे साखु सुरत, साय खरचे ने खेले;
 परभोगी परकाज, रिद्धि खरचे रग रले.
 भोळो कणत्री भूमदळे, देता पाखु नव जुए;
 शामळ कहे बीजा वापडा, रिद्धि खरच्या केडे वए.
 मळे कणत्रि जो कोइ, जाचको तेने जाचे;
 बिजो होय बळवत, मखे को तेने राचे.
 न कहे कणत्रि नकार, शरममा ए शरमाशे;
 जो कदि नही अपाय, तोय काय करमाशे.
 बीजानी पेरे बळ करी, ना पोकारी नहि कहे;
 शामळ कहे भूनो भारतो, धोरा के कणत्री नहे.
 जाचक जे जशयत, सुजश कणत्रीना जोडे;
 मागण जे महागुल्य, हाय हळपतिने ओडे.
 नर्तकी जे नचरग, नेक कणत्री प्रति नाचे;
 ब्राह्मण चारण भाट, जरूर कणत्रीने जाचे.
 तजि मेळ वणिकने वेगळा, एथि अर्थ तो नहि सरे;
 कर ओढी जइ कणत्री कने, हळपति कोड पती करे.
 वाघथी बळियो बळद, शश्विनो भार उपाडे;
 वाघ हणेछे जीव, बळद तो जगत जिवाडे.
 स्रष्टाये रचि सृष्टि, प्रथम तो कणत्री कीधो;
 धोरी सज्जो धीर, बनेने त्या वर दीधो.
 उपाडो भाग अवनितणो, करो काम खड अज जमो;
 छत्रपति आदि सज छोकरा, भाभा पइ भूतल भमो.

सोरठी.

“कण्ठी केडे कोड, कण्ठी कोइनी केडे नहि;”
खरी एक छे खोड, उंहुनु ओपड नहि.

जुदी जुदी नातो विपे छपा.

वाळंदने उर वात, रहे नहि छानी छपनी;
वाळंदने उर वात, रहे नहि खोटी खपनी.
अदार वरणे एह, अतीशे जातज ओछो;
न गणे पुण्य के पाप, छके तेनी मति छोछी.
शाखामण दउछु सर्वने, देश वागशे डुंडियो;
जो वाळंद आगळ बारता, कही रुडी के भुंडियो.

भाटविपे छपी.

करे जमानी कोइ, दसोंदी कोइ कहावे;
कोइ बळावे वाट, कोइ किरती गुण गावे.
को पिंगळना पाठि, कोइ मोठाशे महोनी;
को पसायतां खाय, करे नहि सेवा कोनी.
सनमान गळे तो साहेबी, अपमाने दिलमां डरे;
कवि शामळभट कोडे कहे, भाट भली मोजो करे.

कोळीविपे छपी.

कोकिल तो दांतार, स्वभावे कोकिल सगरो;
कोळि बलामण वाट, न होये कोकिल नगरो.
कोकिल कोकिलमांहि, कदी नहि धापें कूडो;
जइ चोरे परराज्य, राज्यमां तो रहे रुडो.
भेदे भूपति भंडारने, शरणागत सोडा सही;
शामळ जाति कोकिलतणी, दिठी वस्तु मेले नही.

सोनीविपे छपा.

चाहन कोळी चोर, लहे ते खातर पाडी;
चुगल लोक पण चोर, लहे ते करिने चाडी.
बणिक जात पण चोर, लहे मरडी दांडीने;
रुषिक जात पण चोर, लहे खेतर मांडीने.

एम कसव चोर कइ कोटिधा, ए तो अपरमपार छे;
पण दहाडे चोरे देखता, सख चोर सोनार छे.

चोपाइ.

सोनी केरो एज स्वभाव, न चोराय तो आवे ताव;
न चोराय उपजे चितभर्म, सोनी केरा कुळनो धर्म.
तस्कर तो बीजा छे घोर, कोळीयी ए चौगणो चोर;
सोनी साचो तेनु नाम, करे घणु तस्करनु काम.
न गणे ब्राह्मण न गणे भाट, न गणे मात भगनीनी खाट;
न गणे धर्म गणे नहि कर्म, नहि सोनीनी आखे शर्म.
सोनानु सूनु करि दिये, धीरे तेनु लूटी लिये;
प्रथम तो सौकोनु हरे, बळतो खूए के पुण्य करे.
पावेत्र जात करे बहु पुण्य, लेता निमिष न राखे न्यून.

दोहरा.

निंदाथी नस्तु घणु, शु कहु बारवार;
जगमा सोनी जाणवो, सड तस्कर सरदार.
मीठु बोले मुख्यकी, पेर पेर करि प्रीत;
विधविधनी बातो करी, हरे सर्वनु वीत.

सपुत विषे उपो.

सपुत नाम सरदार, कोइ उपर नव कोपे;
सपुत नाम सरदार, पितानु वचन न लोपे.
सपुत नाम सरदार, वापनु कुळ उद्धारे;
सपुत नाम सरदार, होय समरथ पण हारे.
वळि सपुत नाम सरदार ते, कुटवनु पोषण करे;
शामळ कहे सपुत सलक्षणा, मात पिता जेना ठरे.

कपूतविषे उपो.

कपूत कहिये तेह, बहू परियाने बोळे;
कपूत कहिये तेह, धर्म धारण नव तोळे.
कपूत कहिये तेह, रक जनने रजाडे;
कपूत कहिये तेह, भवन ज्ञाशा भजाडे.

एवा तो कपूत अनेक छे, अहंकार धर आपनो;
शामळ कहे सउँधि कपूत जे, बोल उथाये नापनो.

चतुर विषे उपा.

चतुर लोकनुं छिद्र, जगतमां कोइ न जाणे;
चतुर न चिंता धरे, मोज आनदे माणे.
चतुर लोकनो वणज, जणाय न लेवું देवું;
चतुर लोकनु पुण्य, गुप्त कोइने नहि कहेवું.
वाळे चतुर लोकना पारने, कोइ पडिते न पारख्यो;
मूरखना मुळ ळाणो सऊ, ते शामळ शठ सारखो.
शकठ થકી કર પંચ, વેગळे વાટે યાવું;
અશ્વઘકી કર આઠ, જાળને ચાળ્યા નાવું.
ગજથી ગજશત પાઘ, આંચનો જન અધિકારી;
સિંહ થકી કર સહસ્ર, અહીંથી ઇજ વિચારી.
પણ ચોર થકી ચોગામ તજ, ચુગલ થકી તો ગામસો;
કરિ દેશ યાગ દુરિમન થકી, શામલ કહે શાળા ધંસો.
જાપ શત્રુને સાધ, હૃદેમાં તે તો રૂપ;
જાપ શત્રુને શરણ, સ્વરે સ્વર જીવજ સૂર.
જો દેસાડે ઠામ, ઠામ ઠેકાણું જાશે;
શત્રૂનો વિશ્વાસ, કરે તે ઘોડા સ્વાશે.
અળ જાળ્યાને જે ગુણ કરે, દયા ધરે જે દેહમાં;
શામલ કહે તે દુઃસ્વ પાપશે, નર અજાણ શું નેહમાં.

લોકને પ્રીતિ ઉપજવાનાં કારણોના ઉપા.

હાકર્મ વિનયે વિચરે, શાહૈપણ ને સચે જેમાં;
વિચારી વેપું શુભ વાર્તા, પ્રીયે પોશાક તેહેમાં.
નાદં નૃત્ય કવિગાને, દાર્દ્ર્ય દહાવૈર્ગુણે અર્થે^૬;
કાર્યે શાર્યે નરમોદે, ન્યોવિ કુલે શૂરે સૈમ્યે.
જેવે તેવે જુગતી જેરે જો મલે, લૈવક મલે નૈટ રીતનાં;
પેલૈકે લેલૈકે શામલ કહે, લક્ષણ ત્રિશ પ્રીતનાં.

ममत्वविषे उपा.

ममते खरचे द्रव्य, ममतयी वीवा माडे,
 ममत कपावे शीश, ममतयी माया छाडे.
 ममते हारे होड, ममत घरवार घटाडे,
 ममत चडावे आळ, ममत तो मान मटाडे.
 मोटा पुरुषो सड मानजो, रुडी वातमा रेलजो;
 शामळ कहे जीतो जगतमा, मिथ्या ममत्व मेलजो.
 ममते जाय विदेश, ममत तो राज्य मुकावे;
 ममते मूके शरम, ममत चतुराई चुकावे.
 ममत कपावे कीर्ति, ममत अपजश ओपाने;
 दुःखनो दुगार ममत, शेरना तरु रोपावे
 ममते तो मोटम नहि रहे, ममत थकी मरवु पडे;
 शामळ कहे ममत्व मूकजो, ममत नकी नरने नडे.

एकना कामथी वीजाने पीडा. छपो.

वटे रायने राय, प्रजा त्या तो पीडाय,
 वटे महीष महीष, झाडनु ठेदन धाय
 वटे भ्रातने भ्रात, दुःख पामे डोकरडा,
 वटे धणीधणियाणि, पिडा पामे ओकरडा.
 वळि विप्र विप्रमाही वटे, देवे लेवे दानने;
 शामळ कहे साचु मानजो, महादुःख जजमानने.

शूर वीरविषे उपा.

गाडा पण गुणवत, कदी मोटम नव माणे;
 नहिं टेक तरतीव, अहपद मन नव आणे
 चाका चुका न धाय, बोल नव वाका बोले,
 पोते थाय न मोढ, परो पढदो नव खोले.
 पण वीर हाक वाजे जहा, त्या धीरज मनमा धरे;
 पठि जम गोला चोखा उडे, बेरिउपर कर वावरे.

ईश्वर ज्ञानविषे दोहरा.

धर्म शास्त्र ध्याने धर्युं, झुणजो महिमा सार,
 मारग सडना नूजवा, कहेता नावे पार.

को कहे मुक्ती ध्यानमा, को कहे जप तप व्रत;
 को कहे दाने यज्ञमा, को कहे तारक तर्त.
 को कहे पूजो प्रतिमा, को कहे नाथो नीर;
 को कहे शोधो स्वातमा, को कहे शुद्ध शरीर.
 वैष्णव जन विष्णु कहे, व्यापक सगळे जगत;
 शिवमार्गी तो शिव कहे, शक्तिमार्गी शक्त.
 वामवादि तो वाम कहे, कहे वैरागी राम;
 पंडित परमेश्वर कहे, नौतम जूदा नाम.

पारकी आशाविषे.

कोइ रळे ने कोइ जमे, ताके परनो माल,
 आश करे जे पारकी, कर्म हिन कगाल.
 मद मति ते मानवी, करे मनुष्यनी हाश्य,
 चटक देखी दिन चारनी, वळति थाय निराश.

वागे तेवुं फल.

पावळनु बी वागशे, प्रीते परडा खाष;
 आमानो रहे ओरतो, ईश्वरनो ए न्याय.

चोणाइ.

वागे बीज ते उगे शाड, एमा ज्ञानो गणने पाड,
 करे तेवु भोगवडो तेह, एह यातमा ओ मदेह.

लक्ष्मी कोइनी नहि तेप्रिणे दोहरा

लक्ष्मी कोइनी नथी, बीनु कोनु मृत्य,
 स्नेह सगध गणे नहि, तजी जायछे तर्त.
 रुडो भूडो नव गणे, न जुवे कोना रुख;
 घर के रण दासे नहि, तजी जायछे तर्त.
 वेळा कवेळा नव जूवे, खेह शु नाणे सत्त;
 नानु मोटुं नव जुवे, तजी जायछे तर्त.
 रूप कुरूपने नव गणे, विवेक विद्या वर्त;
 उच्च नीचने नव गणे, तजी जायछे तर्त.
 लक्ष्मी भुडी लक्ष वसा, माये भुडु मर्य;
 सेले खरावे खातथी, तजी जायछे तर्त.

विद्या सिंधु सुखतणो, विद्या सदगुण वर्ग;
लक्ष्मीने लूंडी गणे, सहेजे पामे स्वर्ग.
वखाण शुंणीने वित्तां, चंचळ स्त्री चळ थाय;
ज्यम वादळनी छांयडी, पळ पळमां पलटाय.
कनक विषे कळियुग वसे, वळी कनकमां काम;
कूड कपट कनके वसे, ठेठ नरकनो ठाम.
अलखतवंत घेला घणा, अलखत त्यां अहंकार;
सुख छे सरशव जेटलुं, दुःख अर्णव अपार.

शिखामण चौपाद.

अधिक हेतथी कहुंनु अमो, ते रीते आचरजो तमो;
परधन परनिंदा परनार, परहर कहुंनु बारंवार.
परधन देखी थारु अंध, परनिंदा नव धारो धंध;
निच वात थकी नासजो, गुणीजन देखो त्यां घासजो.
जुलम न करशो कोशुं जूठ, रंक साथे रखे रहो रुठ;
महा ममतीना मन मोडजो, कंगालपणुं आळस छोडजो.
क्रूरजो एक ईश्वरनी आश, पुरण जाणो ईश प्रकाश;
नव करशो मदगनो संग, आप मलिन नव राखो अंग.
भजतां भणतां रळतां धन, रखे तूत करो त्यां मन;
पापे धन नव पेदा करो, अध देखो त्यांथी ओसरो.
नव गणशो माया आपणी, तरण तणी ए छे तापणी;
स्वप्नावत जाणो संसार, माये ताणी नव ल्यो भार.
स्नेह तजो परदारा साथ, हेडु मन राखो निज हाथ;
साची वाते थाजो शूर, निच कामे नव थाशो नूर.
मननी लहेर जाती बाळजो, जनक जननीनुं पाळजो;
कुडां कर्म रखे कांई करो, पंडे पाप बुद्धि परहरो.
करजो परमारथ निख काज, तो राजी रहे श्री महाराज;
अमृत फळ वावो सौ स्ताय, बळी वाटमां छाया थाय.
वीजुं पूण्य न वाणे नीर, सुख पामे सहु जन शरीर;
नवाण खोदावे रोपे शड, परमेश्वर माने छे पाड.

भली बात मुखयी भाखजो, शरणागत शरणे राखजो;
 अहकार नव करशो लेश, दुःख भजन कहेवाजो देश.
 रैयतना कहेवाजो राम, करजो निख परमारथ काम;
 मात तातनो सेवा करो, अहकार मनमा नव धरो.
 किकर शु नव करशो क्रोध, रुडी बात नव करशो रोध;
 जीवहिंसायी बीहीजो घणु, रक्षण करजो प्राणी तणु.
 परदुःख देखी थाजो दुखी, सुखी रइयत पेसी रहो सुखी;
 अनावृथोमा आपो अन्न, निर्मळ रुडु राखो मन.
 कोइ दिवस नव रमशो दूत, धर्म वाते नव थाशो धूर्त;
 अमल वश नव थाशो आप, सती तणो नव लेशो श्राप.
 आप्यु पाटु लेशो नहीं, ना नव कदेशो मुखयी कही;
 करिये ते भोगवबु पडे, आविने सहु अगे अडे.
 छानु छपनु करिये पाप, परमेश्वर जाणे ते आप;
 आपे ते तो पामे बहु, सुख दुख एबी रीते सह.
 जेबु अन्न वाये ते लणे, शामळ भट तो साचु भणे.

पद्मावतीनी वार्त्ता.

आख्यान कहु पद्मावती, सती शिरोमणी जेह;
 पुष्पसेन साथे बरी, वर्णन हु कहु तेह.
 नगर एक चपावती, चपकसेन राजन;
 पटराणौ पुष्पावती, पुष्पसेन एक तन
 बत्रिश लक्षण आगळो, चउद विद्या गुण जाण,
 राग छत्रिशे आळपे, वदन दासी परमाण.
 सोळ घरसनो सुत थयो, धनुर्विद्यानो धीर;
 हये बैशीने सचर्यो, जाणे वावन वीर.
 प्रीत घणी परधानशु, क्षण अळगो नव थाय;
 बेजण रमया एकठा, मृगया कारण जाय
 वसत ऋतु फुली रही, सुदर सरोवर नीर;
 मृगयायी पाळा वळ्या, आव्या तेने तीर.
 सुदर तट रळीआमणु, उभा तेने छाव;
 माननी एक मदे भरी, जळ भरवाने जाय.

(अे कन्यानु नाभ सुलोचनी हउ तेने गङ्गकुपु वरे परशुमानी धरला थध)

कुभ भरी शिरपर धर्यो, कटाक्ष करती जाय;
 चातुरी घणी चाळची, तोष न चेलो राय.
 रीत करी रामा वदे, सामळ राजकुमार;
 कोण कारण ग्रह्य कामठु, शीद वेंदारे भार.
 राय सुणी अचरत थयो, साथी सामु जोष;
 शु कहेंटे ए कामनी, कही नव शके कोष.
 कहे रामा तु कोण ठे, कोण तमारी जात;
 शा कारण पड्यु पुठवु, ते कही मुजने वात.
 नारी वेणज ओचरी, सामळ साचु धीर;
 कशी भरीने नाख तु, मारा कुभपर तीर.

कुमे तीरज वागशो, चालशो जळनी धार,
होड आपणे एटली, आपु एकावळ हार.

(पणु आपला तीरने अक्षी वळ ने तमारी घेती क्षण मूझातु
तो तमारे भारे घेर आनी भारी घेरे नग्न करतु)

महिपति रिझ्यो मनविशे, ए तो रुडी वात;
हु निशान भुलु नहि, बेडु ते कोण मात्र.
ताणि तीरज नाखियो, राजाये दड दोट;
आवतो शाल्यो झडपशु, चुकव्यो पहेली चोट.
सखियो साथे हशी पडा, चडी रावने रीस,
को काळे भुलु नही, जाणे ठेदु शींग.
प्रधाने बारि राखियो, रीस न कीजे राओ,
मुखरि वेणज जो ओचर्या, एने मदिर जाओ
पठि राय हशि बोलियो, कहो आव्यानी वान,
मदिरनु दे पारखु, आवु पडती रात
नित्ये पावक परजळे, मृत सजीवन थाय,
तेथि मोहोल उचरेडो, ए एधाणि राय.
अग्निपकी लोटु गळे, जीवती धमणो सार,
मदिर कहु ते माननी, लक्ष यसा लोहार.
जेने दिठे जग मोहो, तेनु ठेदे शीश,
तेने घेर थड आवजो, रवि आगमते दीश.
निर्मळ वाडी वनस्पति, निर्मळ नीरशु नेह;
पुण्यो विणे प्रीत शु, माळी मदिर तेह
जेह समारे तुजने, तेने समारे जेह,
तेनी महील उचरेडा, सहि एधाणी एह
शोभा दे सउ लोकने, तेने उज्वळ काम;
शामा समजाव्यु तमे, घोवी एनु नाम.
जेने खाथे विष चडे, तेने जे कोइ खाय;
ते मेलु मुज बारणे, ए एधाणी राय.

उत्तर मोट.

कुरंग हेम सरिखडो, पुछ पोवंतो नीर;
 ते मेलु मुज वारणे, आवजो आणी धीर.
 दिवसे मारे कामनी, कुलमां करे उद्योत;
 घेर घेर अजवाळुं करे, जुवती दीपक ज्योत.
 मुखे मधुरं बोलतो, चातुर नर वश होय;
 तेनो शब्द सुणी आवजो, जेम न जाणे कोय.
 भोगी माणे भूपति, तेने वालो तंत्र;
 बोले वेशी जोखी, जुवती ते तो जंत्र.
 रांक अढारे वर्णमां, जेवडे ताहं राज;
 धीरज राखी आवजो, जात अमारी आज.
 डाव्यो अकले आंगळो, सर्व कळानो सूत्र;
 नारि में ते ओळख्यो, वणीक केरो पुत्र.
 अमुलक बेजे तमकने, जलमां नीपजे जेह;
 ए बे कीजे एकडां, तात अमारो तेह.
 अमुलक बे ते नेण छे, जळमां कमळं सुधाम;
 नारि तें मुजने क्रुधं, नेन कमळशा नाम.

चोपाद.

एवुं कहोने नारि जाय, मनमां हरंख्यो पोते राय;
 आप आपणे मंदिर गयां, सांज समे बे तत्पर थयां.
 कदां एधाण धरीने गर्व, राजाने मन वशिषां सर्व;
 प्रीत थको राजा परवर्यो, स्त्री महोल सामो संचर्यो.
 उठि अबळाएं कर्यो प्रणाम, भले पधार्या रुडे काम;
 पांच पदारथ पाग्यां अमो, प्रिते करी पधार्या तमो.
 राजा बेठो पासे जइ, स्त्री कर जोडो उभी रही;
 भामनीये निरख्यो तें भूप, राज बीज राटियाळुं रूप.
 राजाये राणि निरखियां, वेउजणा हैडे हरंखियां.

दोहरा.

सुलोचना एम ओषरे, सांभळ राय सुधीर;
 जो वरं तो तुंजने वरं, नहितो पाहुं शरीर.

(ખાઈની મરણ એવી હતી કે તેજ વખતે ગાંધર્વવિનાહ કરવો, પણ રાજકુમારને એમ હતું પશુવું ઠીક લાગ્યું નહિ તેથી તેણે ના કહી)

વિનતા વલ્લતી ઓચરી, એ શું બોલ્યા રાય;
ના કહેતાં મરશું અમો, તે તમને હણાય.
રાય કહે સુણ સુંદરિ, એમાં અમને खोડ;
કાલ સવારે પરણશું, આપણ જુવતી જોડ.
હૈંડે ધીરજ રાણ તું, જડ સંમલ્લાવું તાત;
નગર લોક સડ દેશતાં, જાલુ જમણો હાથ.
મહપ રચાવું મોકલો, પરણું છડી પેર;
પટરાણી કરૂ પ્રેમશું, રાણું મારે ઘેર.

(રાજકુમારના એ વચનથી સુસોચના સંતોષ ખામી મેળાતી માતી માસે ગર્હ અને કુંવર અહીં શકને ઘેર રાત્રે સૂઈ ગયો, એવામાં ખીચું કૌતુક થયું.)

ચોપાદ.

તેણે સમે વલ્લતું શું થાય, સજી સમાને વેઠો રાય;
ચંપકસેન નામ જે તણું, ઢલે છત્રશિર શોભિત ઘણું.
નિશા અંધારિ દીપક વલ્લે, રાજ ફુલ છત્રિશી મલ્લે;
રાગ રાગણી છત્રિશ થાય, બહુ મલ્લયા રાણા ને રાય.
વિવિધ પ્રકારે થાયે ગાન, એ રિતે વેઠા રાજાન;
પહોર રાત એમ કરતાં ગડ, નગરમાંહી ત્યાં વુમજ થડ.
ઘસમસીને ત્યાં આવ્યા લોક, સડકોને મન પ્રગટચો શોક;
રાય સમામાં આવી રહ્યા, કારણ રાજા આગલ કદાં.
રાય વચાનો નથી રે લાગ, નગર વિષે આવ્યા વે વાઘ;
રાજાજી સંમલ્લજો વાત, માણસ ત્રણની કીધી ઘાત.
સુણતાં રાય યયો અસ્વાર, સૌંઢ્યા છે ત્યાં મહા જુજાર;
નગરયકી વહાર નીસર્યા, ઘેરી વાઘ વે આગલ કર્યા.
રાજા સૌથી આગલ રહે, ક્રોધ કરીને વાણિ કહે.

દોહરા.

નગરપહો વજડાવિયો, વરતાયી છે આણ;
જે નહિ આવે રણવિષે, તેના છેડં પ્રાણ.

रहे रायना देशमा, अन्न रायनु खाय;
 वेहेलो आबी आ घडी, रणमा साथे याय.
 पाचथकी पचासनो, पाळो के अस्वार;
 जे नहि आवे रण बिपे, तेने मारु ठार.
 वृद्ध प्रधान बाणि बदे, एम न बोले गोल;
 कोइक एबो रही जशे, उतरशे तुज तोल.
 नहि गुदरु परधानने, नहि बेठो के बाप;
 पक्ष करु जो कोइनो, ब्रह्महत्यादिक पाप.

चोपाइ.

चपकसेने कोलज कर्षो, शिकार करवाने सचर्यो;
 अन्यो अन्ध सेना सचरे, घेरी बाघने आगळ करे.
 एम करता बीती मध्यरात, बाघ बेपनी कीधी घात;
 राजा मनमा हरख्यो बहु, बजीरसाथे हरख्या सह.
 रणमा समा करीने राय, सउकोने ला करे पसाय;
 हु तेने आपु शिरपाव, जेणे बाघ पर कीधा घाव.

दोहरा.

कर्ण निरीक्षण नरपति, जोया सघळा रूप;
 दृष्टे आबी नव चढबो, पुष्पसेनसुत भूप.
 क्रोधपूर्ण राजा थयो, भमर चढावी शीश,
 जइ सुतने हाथे हणु, रवि उगते दीश.
 हत्या न गणु पाळनी, वचन अमारु जाय;
 रावत सज झाखा थया, कर्षो महा अन्याय.

चोपाइ.

राते सरे रणमा रक्षु, उग्यो सूर्य ने बहाणु थयु;
 प्रातःकाळ थयो जेटले, पुष्पसेन जाग्यो तेटले.
 रवि उगमते ते उठियो, पाग समारि बेठो थयो;
 प्रमदा आबी पालव ग्रहा, राजाने एम वचनज कक्षां.
 तमो बिना मै रक्षु न जाय, घडी एक वरसनी थाय;
 तम दीठे मुज भागे भूख, अण दीठे उपजे महादुख.

રાય કહે ધીર રાસો તમો, વચન મારુ જે વરશુ અમો;
 વચન દેહને મહિપતિ ગયો, મહોલ પોતાને દાઘલ થયો.
 આવતો માપે નિરહ્યો તન, ડલુઠ વધી માતાને મન;
 કહો કુવર વ્યાથી આવિયા, સમાચાર શા શા લાવિયા.
 કોળે વાઘ હપ્યા કહપેર, રાજકુવર પધાર્યા ઘેર,
 જીતી જશ તે કોળે લીધ, કેટલાને સરપાવજ દીધ.
 મા શુ વાઘ શુ કહોડો તમો, વાત કશિ પ્રીતુ નહિ અમો;
 રાતે તે શી થઈઠે વાત, વ્યાહા ગયાઠે મારો તાત.

દોહરા.

રાતે વાઘ જે આવિયા, સેન ગયુ રણમાય;
 નગરપડો વજડાવિપો, તુ વયમ ન ગયો સાય.
 વચન શુળીને માતનુ, ચાલ્યો રાજકુમાર;
 અશ્વે બેશિ એકલો, ગયો નગરથી બહાર
 કટક સર્વ પાટુ વઘ્યુ, જાણે સાગરપૂર,
 કુવર મલ્લિયો વાટમા, લા ડગમતે સૂર.
 પિતા સમીપે આવિયો, પાલ્લો થઈ તે વાર;
 વર જોડીને કુવરે, કિધો જઈ જુહાર.

ચૌપાદ.

રાયની કરહી દીઠી દૃષ્ટ, કુવર મનમા પામ્યો કટ્ટ,
 કુવર મનમા શાલો થયો, સૌની પાઠલ પાઠલ રહ્યો.
 રાજા આવ્યો રણમા જઈ, સેના સૌ સૌને ઘેર ગઈ;
 ચપક બેઠો આસન ચઢી, તેલ્યો કુવરને તે ઘડી.
 નાનુ મોટુ નગરનુ સહુ, મલ્લી સલ્ક જોવાને વહુ;
 સાચુ કહો રહ્યા વ્યા રાત, વલતી આવ્યા વયમ પ્રભાત.
 વલતી કુવરે વચનજ કહ્યુ, જેમ સરજુ હતુ તેમજ થયુ;
 રાજાજી જે કહો તે કરુ, દ્યો આજ્ઞા તે મસ્તક ધરુ.
 શાને પૂઠો રાણહાર, હુ અન્યાઈ હમો આ ઠાર,
 વોલ્યો રાય ચઢાવી રીશ, જાઓ કુવરનુ છેદો શીશ.

एनी जे को करशे वार, मारु तेने साथे ठार;
 चपक वाणी एम बोलियो, हाहाकार नगरमा थयो.
 एह वचन करि मानो सत्य, वार न लागे कहे भूपत्य;
 नगरलोफ सौ मनमा लहे, कोण एवो जइ रायने कहे.
 वेठी हती राणीजी जहा, ते बात बळती गइ तहा;
 मारा सुतने मारे आज, तेना चक्षु करावु त्याज.
 जो कोइ लहे कुवरनु नाम, तेनो फेडु निश्चे ठाम;
 चढावी दृष्टि छुटे केश, भर जोवनमा बाळै वेश.
 राणिये मन आणी गर्व, सोढाडो साहेली सर्व;
 लागी वारज करता बात, साहेलियो मळी सेसात.
 सजको खडग उघाडा करी, राजसभागाहे सचरी;
 जइ नरपतिने कर्षा प्रणाम, मागुहु हु एक इनाम.
 राय कहे मागोछो तमो, ते हाथधि नहि आपु अमो;
 तारा मनधी माम्यो सुत, तु उगारवा आवी पुत.

दोहरा.

राणि मन विमाशियु, जार्तनु कशु जतन;
 जीव्याधी मरवु भल्लु, जो सुत जाय रतन.
 क्रोध करिने कामनी, धरी रायशु रोश;
 शोक कारे रेठी सभा, कोइ न देशो दोश.
 राजाने कह्यु राणिये, कोढे गळशे जात;
 हमणा तुजने लागशे, स्त्रीहत्या सेसात.
 ब्रह्महत्या छुत्या तणो, कोइक काळे पार;
 स्त्रिहत्या जेणे करी, नहि नरकमा ठार.

चोपाद.

वचन सुणो माताजी तणु, कुवर मन दु ख पाम्यो घणु;
 सुत माने जइ लाग्यो पाय, फोकट बोले का अन्याय.
 मारा तातनु वचनज जाय, शे कामे आवे आ काय;
 जाय ते जावानु सर्व, गदी देह तणो शो गर्व.

मुज पिताथी उगारशो, जमर्किकरने क्यां वारशो;
 एक वचन माटे बळि छळ्यो, पुरणवचन पोताने पळ्यो.
 हरिश्चंद्र अंसज घेर रख्यो, विभीषण लंकापति थयो;
 वचने पांडव वनमां गया, वचने कौरवना क्षय थया.
 अहंकारी अभिमानी होय, चिरंजीवी जगमां नाहि कोय;
 जाओ बेसो तमो रुंडो पेर, प्रीछवी माने मोकली घेर.
 कहुं तातने मूकी माम, तमे तमाहं करोने काम.

दोहरा.

राये मन विमाशिपु, मोटी हत्या बाळ;
 कुंवरने हाथे हणी, आणुं मारो काळ.
 कोल पळे सुत उगरे, स्त्रीहत्या नव थाय;
 कहुं प्रधानने ते करो, पुछ्यो पंडित राय.
 तेड्या पंडित प्रीतग्रं, प्रधान पुछे जोप;
 कहो केम सी उगरे, दिसे न कोइने दोप.
 प्रीत करी पंडित कहे, सुणो राय ए सुन्न;
 बोल तमारो पाळवा, वनमां कहाडो पुत्र.
 अम शिर दोप न दिजिये, सुणो राय सुजाण;
 जेवी शास्त्रोमां घटे, एवी बोलुं बाण.

चोपाद.

क्रोधे बोल्यो चंपकराय, कुंवरने काढो वनमांय;
 पड्डी पडितनी भागी भूरा, टाळ्युं जन्म वधानुं दुख.
 पुष्पसेने सग्यो केकार्ण, अंगे धर्या धनुष ने बाण;
 मार्गी शिख चाल्यो जेटले, प्रधानपुत्र मळ्यो एटले.
 परस्परे रोया बेजणा, रोतां कांइ न राखि मणा;
 पुछे विचार ब्राह्मणजन, वळती मुजने काढे वन.
 वळती मित्र गयो ते स्यांय, राजसभा बेठी छे जांय;
 मान दइ महिपतिने मळ्यो, एक अरज भारी सांभळो.

दोहरा.

वजीरसुत वाणी वदे, सुणो रायजी सूत्र;
 एक वचनने कारणे, वनमा काढो पुत्र.
 एणे वचन तम पाळियु, उत्तम कीधो न्याय;
 वचन जाय तम पुत्रनु, ए मोटो अन्याय.

चोपाद.

सुतने तेडीने पुठियु, सत्य कहो काले केम थयु;
 क्याहा रद्दाता केने काज, साचु बोल तजीने राज.
 जे तारा मनमाहि होय, मारिआगळ भाखो सोय;
 सुत कहे साभळो महाराज, वनमा जाता हर्यो आज.
 मुजने बहालो नथी मुज देह, सत्य करी मानोजी तेह;
 काले मुजने कौतुक थयु, बोक थकी कोइने नव कहु.
 आज तमे तजियोडे क्रोध, तो साचो बोलु प्रतिबोध.

दोहरा.

नेनकमळ बहेवारियो, नगर तमारामाय,
 वत्रिश लक्षण आगळी, तेने छै कन्याय.
 करम सजोगे ते मळी, नाख्यो तेणे पाश;
 वचन दिधु वरदातणु, भागि तेनी आश.
 आशा भगी जे करे, कोल बेकोली थाय;
 महा नरकमा मानवी, जरूर ते तो जाय.
 स्वपक चितमा चितवे, सर्व सुणी वृत्तात;
 तरत शेठ तेढावियो, अधिपतिए एकात.
 महाजन आल्या भलपता, ज्या वेठा छे राय;
 भूपे मान दिधु गणु, आवि नमिया पाय.
 राय कहे शुण शेठजी, मागुहु हु मान्य;
 नेन कमळनी दीकरी, आपो अमने दान.
 वळता माझन बोलिया, साभळरे भूपाळ;
 कन्या अमो व्यम दिजिये, बेसे शिरपर गाळ.
 तमो क्षत्रि अमो वाणिया, तमो राय अमो राक;
 वरकन्या परणे नहि, बैश्यो काढे वाक.

चोपाद-

नरपति कहे नहि मारो वाक, ए कन्याये वाळ्यो आक;
 मुज कुवरने तेडी गइ, किधो कोल अमारी यइ.
 तेने जइ पुठो निरधार, जेम घटे ते करो विचार;
 शेठ शुणि आव्या घरमाय, पुत्रीने जइ पुठ्यु लाय.
 सस्य वचन तु कहेजे आज, जेम कहे ते करीये काज,
 पुत्रि कहे वर एज प्रमाण, नहि तो मारा छाडु प्राण.
 शेठे वात धारी ते ध्यान, देउ कुवरने कन्यादान,
 नव आपु तो पुत्रि मरे, बळि राजा मन बेरज धरे
 कहोयो तो राजा लिनिये, कया दान अमो दीजिये.

दोहरा

मारी पुत्री लाडकी, तम सुत वावन वीर,
 जुगतु जोडु परणशे, जम साकरने खीर

चोपाद

राजा कहे न लगाडो वार, सामग्री करजो तइयार,
 शाने वार करो एवडी, जाओ परणावी दो आ घडी.
 मंदिर आव्यो बेवारियो, समाचार जइ स्त्रीने कबो,
 कुवरि तो इच्छावर वरे, ना कहिये तो निशे मरे.
 शेठाणिये ते शुणि लखु, जइ कुवरिनी आगळ कह्यु.

दोहरा.

राजकुवर तने परणशे, हवणा जाशे रान,
 लख्यु हशे तो आवशे, तु शुण तारे कान.
 कर्म मारे जे लख्यु, ते थाशे मुज हाल,
 रुडो मुडो में वयां, आ ठेकाणे काल.
 तु जाणे वर रायने, वेठी चानु पान,
 एतो रहेशे ओरियो, समझे आणि सान.
 काल सवारे कादशे, रझळी भरशे पेट,
 तात कहे छे ताहरो, नहि सुख यामे नेट.

कन्या माताने कहे, कर जोडीने वात,
 मानु नहि हु मावडी, घेलो ययो मुन तात
 तात शु त्रेठो दीन यइ, करो गणेश आचार,
 लगन चोघडियु जायछे, हवे न करवी वार
 आव्यो राजा परणवा, बाग्या बडा निशान,
 पाट त्रेसारि पद्मनी, जाणे उग्यो भान
 हाथ मेळाव्यो हाथशु, आरोपी वरमाळ,
 मूर्त एकमा उठिया, परणि ते तत्काळ
 आशिरवाद विप्रो वदे, वेद वदीने वाण,
 चिरजीवी रहे बे जणा, त्रैले लोक प्रमाण
 परणी उठया पाटथी, उतारी वरमाळ,
 मीटळ ठेडा डूढशे, लग्यु हशे ते काळ
 शिर मागी नारिकने, हु परदेश पञ्चीश,
 हुकम लइने हजुरनो, जाता तने मळाश

चोपाइ

पुष्पतेन परणी परवर्षो, नमस्कार जइ माने कया,
 माताजी अमो वन चालशु लग्यु हशे खारे आवशु
 मारा समजो दु रा दिल धरो, नयने आतु शाने भरो,
 ज्या जाड सा सुपन होय, मुजने गानी शके न कोय.
 प्रसन्न यइने गिरा दिनिये, प्रणाम लक्षनरा लीजिये,
 चालो कहेता जीवन जाय, पण शु करिये कोप्यो राय
 दोहरा

वचन मातनु शिर धर्यु, त्याथी चान्यो जाय,
 सामो जइ उभो रद्यो, ज्याछे रान सभाय.
 शिश नमाव्यु तातने, सभाने कर्षो जुहार,
 राजा त्रेठो त्या नइ, चरणे नम्यो कुमार
 राजा मुसथी योलियो, जो सुत मारो होय,
 वनमा जाने एकगे, साथे न लइश कोय
 हु ने अश्व अमारडो, न कर कोडनी आश,
 जो कोइ साथे सचरु, सुकत थाजो नाश

सेवक साथे सचरे, ते कायरनु काम;
जाउ वनमा एकलो, “पुष्पसेन” मुज नाम.
एम कहि पाछो बढ्यो, न होय मन उच्चाट,
प्रधानपुत्रे निरस्त्रियो, उपज्यो मन गैगाट.
प्रधानसुत पाछो बढ्यो, हैडु फाटि जाय,
साथे आवु केम करि, वारि राखे राय
बढती निज नारि कने, आव्यो राजकुमार,
नारे निरख्यो कयने, कीधु रुदन अपार.
नारि प्रये नेहना, कछा वचन बे चार,
जो जीयशु तो आवशु, नहियो कोटी जुहार.

चोपाद.

स्त्री कहे अश्वयकी उतरो, मारे हाथे भोजन करो;
मुजने साथे तेडो आज, सफळ थाप तो मारा काज.
प्रीते पाननी ब्रीडि करु, मारे हाथे मुखमा धरु.

दोहरा.

भोजननु मने शु कहो, हु नय पीउ वार,
वचन न पाछु तातनु, धिरु मारो अवतार
जो अश्वेयी उतरु, लाजे जननी आज,
हाल हाल करी गिरि द्यो, कीजे रुडा काज

चोपाद.

माया मोहने भमता तजो, एक मने इश्वरने भजो;
बुद्धिसागर छे मारो मित्र, घणो चतुर न घणो पवित्र.
रहेछे घणु तमारो पास, एहि काय न याय विनाश.

दोहरा.

रात्राने नारि कहे, कोल अमारो एह;
बारे वर्षे न आविया, तो पाडु मुज देह.
बार वरसपर एक दिन, जो चित्तिने जाय;
जीव धरु जो देहमा, नहि मुज एक पिताय.

कथ पाखे जे कामनी, भारे नहि सुख भोग;
 एटलु तम पाखे तजु, सुखनो नहि सजोग.
 चालु कहेतां चमकशु, पुठ दिठे जीव जाय;
 नेणा पडशे नीकळी, काळजु कटका थाय.
 आभ पडे धरति गळे, एनडु माह दुःख;
 ज्यारे तमने देखशु, सारे थाशे सुख.
 नरथी नारि एकली, पगळे पगळे बक;
 दिशे दिन दिन दावणि, कामनी शिर कलक.
 पुज्य अमारे एकतम, अवर न विजो कोय;
 अवर विजो जो करु, कुळमा खापण होय.
 राये नारिने कही, चलावियो तोखार;
 ए अवसरे प्रधानसुत, आव्यो एणे ठार.
 कर्पो प्रणाम प्रधानने, बळो हवे कलु वीर;
 जीन आपणो एक छे, दीते दोय शरीर.

चोपाद.

प्रधानसुत ते पाछो बळ्यो, पोते राजा पथे पळ्यो;
 बेगे पाणी पथ पळाय, मनमां नीक न आणे राय.
 अनेक दिन एम ररते यया, भमतां भमतां वनमां गया;
 राजा चाल्यो वनमा बळी, महावनमा एक जक्षणी मळी.
 मोटा हाथ ने भूरा बाळ, आवीने वीवरान्यो बाळ;
 कोण छे ने केम आव्यो अहीं, मुज आगळथी जाइश कहीं.
 घोडा साथे तुजने गळु, घणे दिने मुजने भक्ष मळ्युं;
 सारे वायक बाळक मणे, हु शरणे आव्यो तुजकने.
 तमो कहो ते कामज करुं, द्यो आज्ञा ते मस्तक धरुं;
 जक्षणीने मन आवी दया, प्रीत वचन राजाने कदा.

दोहरा.

बळती जक्षणी वदे, सांभळ राजकुमार;
 भीड पडे सभारजे, हु आवीश ते ठार.

सिद्ध वचन ते शिर धर्युं, वेगे खेड्यो राजै;
 घणे दिने जइ नीसयो, कुती भोज ज्या राज.
 नगर समीपे जइ रह्यो, मळ्यो विप्र एक त्याय;
 पुठ्युं तेने प्रेमशु, कोण नगर कोण राय.
 विप्रज वाणी बोलियो, नु शे न जाणे मन;
 धार नगर रळियामणु, कुती भोज राजन.
 वदन नमाव्यु विप्रने, पळि खेड्यो केकाण;
 नगर अनुपम निरखियु, जाणे उग्यो भाण.
 गढ दिसे रळियामणो, देखि रिड्यो राय;
 सुवर्ण कुभे सुदरी, जळ भरवाने जाय.
 बडी जुक्ति वाडितणी, पुष्पो जाड विशेक;
 वर्णन पुरनु शु करु, केता नावे छेक.
 राजसभामा सचर्यो, उत्तम शोभा होय;
 नृत्य करे वारागना, ते देखी मन महोय.
 पडित वेठा पाचसें, राजकुळी छत्रीश;
 जोशि जुगते ओचरे, लक्षणधर बघीश.
 जमणी पासे जुगतशु, प्रधान जे धनराज;
 डावी पासे गेटडो, कान कुवर महाराज.
 कळावत कळा करे, गुणिजन त्यां गुण गाय;
 चमर टळे चोपासयो, कनक सिंहासन राय.
 राजसभा मनमा बशी, हैडे हरख्यो राय;
 क्या जइए आतु तजी, उत्तम आज सभाय.
 पडित सौने प्रणमियो, रायने कर्षो जुहार;
 भूपति मन आनदियो, देखि राजकुमार.
 राजसभामा जइ रह्या, सउना रीड्या मन;
 मान दड बोलावियो, मन हरख्यो राजन.
 कोणतणा तम वेटडा, कोण तमारो देश;
 किया मुलकथी आविया, पुछे वात नरेश.

पृथ्वी देश अमारंडो, तात तो सरजन हार;
 उमेदवार ओळगतणो, ज्यां धार्युं कर्तार.
 राजसभा राजि थइ, बंधाव्यो तोखार;
 खाओ पियो आनंद करो, एम बोल्या दरबार.
 अही रहो ओळग करो, सहस्र टका ल्यो रोक;
 कुंवर साथ नित्ये रमो, न होय मनने शोक.
 नित्य वाडिये संचरे, चोरे चौटे जाय;
 जाणितो थयो नगरमां, आव्या अमुलख राय.
 वार्त्ता सघळे निस्तरी, सुंदर चतुर सुजाण;
 ज्यां वेठी पद्मावती, दासी करे पखाण.
 कुंवरि कुंती भोजनी, पद्मावती अभिधान;
 शाशिवदनी मृगलोचनी, हीरा दंतसमान.
 साहेली सोळ वर्षनी, सुलेखा तेनुं नाम;
 ज्यां वेठां पद्मावती, ते आनी ते ठाम.

चोपाइ.

हसति रमती ने बोलती, आनी निकट दासि डोलती
 वात सुणो वाइ अमतणी, अमने आपो वधामणी.
 तम सरखो दिठो एक भूप, तमथी अदकुं तेनुं रूप;
 कोइ नगरनो छे राजियो, महा संकटे अही आवियो.
 रूप सुरूप छे लक्षण सार, कारण रूपतणो अवतार;
 हेत करि राख्यो छे राय, तेनी शोभा कही नव जाय.
 अश्व अनोपम उपर चढ्यो, काल अमारि दूधे पड्यो;
 चित्र लखेलि हुं तो थइ, सुध बुध मारि सर्वे गइ.
 वर्ष सोळ वाइ मुजने थयां, एवां रूप में नव निरखियां;
 सहि मानजो मारु कहुं, रूप अलोकिक में तो र

दोहरा.

पद्मावती कहे प्रेमशुं, सांभळ सहियर एह;
 पखाण तुं करे जेहनुं, मुजने दाखव तेह.
 वाइ बेसो माळिये, निरखावुं हुं चाल;
 करवा स्नान सरोवरे, जाशे प्रातःकाल.

नारि बेठी निरखवा, चोगम देखे वाट;
चार घडिमा आवियो, भाग्या भव उचाट.
दुरधी दिठो आवतो, भागो मननी श्रात;
अश्व डोटाव्यो पाटिये, निरखियो एकात.

चोपाद.

नृपे नाइ वस्त्रो पेरिया, दडवतो सुरजने कर्पा,
सवागजी शिर उपर केश, टुटा मेल्या बाळे वेश.
घोडा उपर थयो अस्वार, टुटी चाले राजकुमार;
वाका मेल्या ठोगा बहु, ते दीठे हरखे छे सह.

दोहरा

कपूर सरखो उजळो, कुडळ झळके कान;
रुपे काम सरिखडो, दाता कर्ण समान
जो परणु तो एहने, नहिकर बेसे पाप,
अवर पुरुष पृथ्वीविषे, सर्व भाइ ने वाप.

चोपाद.

आपु तने सोळ शणमार, वळि एक भोतिनो हार;
उपाय करवो रुडि पेर, जेम तेम तेडि जावो घेर.
रुप रग एनु निरखिये, जात नात एनी पूछिये,
जोइये चतुराइनो रग, पाछि परणु हु तेने सग.

दोहरा.

विहुं झडप्यु माननी, उलट अग न माय,
जो नव लावु रायने, नावु मोलो माय.

चोपाद.

दासि चाली वेगशु, आवी ज्या राजान;
सम देइ समजावियो, चाल्यो चतुर सुजान.
आगळ दासि सचरि, पाछळ चाल्यो छेल;
धशमसतो मोले चड्यो, थइ रही रग रेल.
प्रभ्नावती प्रेमे करि, दिधु घणुएक मान;
सफळ जन्म अमारडो, घेर आन्या राजान.

खाटे बेसो सांत शु, ल्यो चावो आ पान;
 अमउपर करुणा करि, जुठया श्री भगवान.
 आशा पुरो अमतणी, अम घेर आव्या इश;
 राज पधोर्पा रीक्षमा, सफळ थयो आ दीस.
 राजा रीक्षी बेक्षयो, सन्मुख उभी नारि;
 कोण धरती कोण देशडो, पुळे राजकुमारि.
 कोण रायना बेटडा, केम नीकळ्या पर देश;
 हु पुच्छुं प्रेमशु, दिसो वाले बेश.

चोपाद.

शे कामे पुछोछो गाम, शे कामे पुछोछो नाम;
 जेह करे विरानी बात, ते पुछे पितानी जात.
 प्यहा वसु सा मारु गाम, रजक लइ आव्यु आ ठाम;
 तारा तातनी ओळग करु, मृगया रमवा साधे करु.
 लख्या प्रमाणे रहिंशु अमो, ते सख करिने मानो तमो.

दोहरा. समस्या.

नारि बोली नेहशु, तमोळो चतुर सुजाण;
 पाच "प" बहाला पुरुषने, तेना करो पखाण.

उत्तर.

पान पाद ने पदणी, परिमळ ने घोशाग;
 पाचे बहाला पुरुषने, बळि पूठ सद्भाग.
 धन धन तारि सूनने, धन धन राजकुमार;
 पांच क बहाला कामनी, एह हवे उच्चार.

उत्तर.

काजळ कंकु कंचवो, बळि कसुवो कत;
 पांच क वाला पदणी, सुणजे नार सुचत.

प्रश्न.

जुगतु बोल्या जाणिता, लागी मनशु राड्य;
 पाच कका नथी तुजकने, ते तु कही देखाड्य.

ઉત્તર.

કુડ કપટ કુલક્ષણો, કુડિ જ્ઞાન કુનારિ;
 એ પાંચે નથી મુજકને, સામઠ રાજકુમારિ.

પ્રશ્ન.

કહો છો હૈયે એકલા, તમ સાથે છે સાત;
 પ્રગટ દેશુ તુ તમકને, તે કહો સાચી વાત.

ઉત્તર

તોર તરકસ તરવારને, ખાલો ને તોત્વાર;
 ઢાલ અને વઢી ચાવકો, સાત સાથી છે સાર.

પ્રશ્ન.

પણી ઉડે જીવવિના, બેસે જેની ઢાઢ;
 મૃત્યુ પમાડે દેહતા, કહો મુજને મૂપાઢ.

ઉત્તર.

કુવર કહે સુગ કામની, સી હુ સમક્ષો એહ;
 શમશ્યામા સમક્ષાવિયો, તોર કહીજે તેહ.

પ્રશ્ન.

ઉત્તમ કુઢથી ઉપની, સાતતણો જે સાત;
 તે સાથે વિવા કર્યો, સમક્ષો સઙ્ગન વાત.

ઉત્તર.

મહિપતિ કહે શુભ માનની, ઉત્તર આપુ એહ;
 એ સમક્ષા હુ સમક્ષીયો, તક્ર કહીજે તેહ.

ચોપાદ.

એવા વચન વનિતાયે કહ્યા, રાજકુમારે મનમા લહ્યા;
 પ્રતી ઉત્તર એનો આપિયો, સ્ત્રીને મન મૂપતિ ભાવિયો.

દોહરો.

રામાને રાજા કહે, છો તમે ચતુર સુજાણ;
 અમને ઉત્તર આપિયે, વીંચ્યો રામ પ્રમાણ.

સમક્ષા. પ્રશ્ન.

એક નરે સ્ત્રી શોખતી, સ્ત્રીને ચાલી અપાર;
 ગઢસ્યઢે ચુવન કરે, તે કહો રાજકુમાર.

उत्तर.

कुवरी कहे अकोटडी, तमे पुछियु तेह;
बीजु पुछो रायजी, उत्तर आपु एह.

प्रश्न.

शत नर बाध्या बधने, मळी नर थयो एक,
ते नर तारी पास छे, बहालो स्त्रीने वशेक.

उत्तर.

कुवरि कहे शुण रायजी, उत्तर आपु एह,
हार नाम छे एहनु, तमे बताव्यो तेह.

चोपाद.

राजाये जे पुछि वस्त, स्त्रिये उत्तर कर्षा समस्त;
एक एकथी अदकी चातुरी, बाधी न शके कोइ बाकरी.
माहोमाहे हरखज धरे, लख विहगना तखि उचरे,
तमो बेड छे चतुर सुजाण, तम आगळ मुजमति अजाण.
बाइ जो मन माने ताहर, राजा साथे बातो कर,
कुवरि कहे बोलजे सस, मारा लूणनी राखे पस.
हरख घणो हइए आणिये, बोलिये जो बोली जाणिये.

दोहरा

पर पराक्रम पर चातुरी, पर लक्ष्मी पर नार,
तेशु बाद न कीजिये, सामळ राजकुमार.

चोपाद.

विहगना बाणि उचरे, हेते राजा हइडे धरे;
तमो मुखे बदता लाजिये, एक बेण उत्तर आपिये.

प्रश्न. दोहरा

चाले छे पण चरण नहि, उडे पण नहि पाख,
लाखे सागो नक रहे, सउको देखे आख.

उत्तर.

उडे ते आकाशभणी, धरमा रहे गैघाट,
धुमाडो निर्धारिये, बिचरे बसभी बाट.

प्रश्न.

चचु पण चकवी नहि, माजारि मुख शाम;
वे जीभो नहि नागणी, नरपत कहो ते नाम.

उत्तर.

डाह्याना दिलमां वसे, पडितने प्रीय पूर;
लक्षण जोता रेखणी, नाणावटीनु नूर.
राजा मन रिझ्यो घणु, जोइ चतुराइ एह,
साचु बोल सलक्षणी, तु नहि दासी देह.

चोपाद.

बोलि दासि नमावी शीश, हु साचु बोलिश आदिश,
दासि पण राणिशु वसु, एह वातनु अचरत कशु
कुवरि कहे उठोजी राय, भोजननी बैला बही जाय,
तत्पर धइ हेठा उत्तरो, भोजन मन भावता करो.
(राजकुवरे पाधने पूज्य के तमने डोने परियाछे। ते कहे।
हु परानीनी जेउ वात कउते नथी)

दोहरा.

हु परणी छु पेटमा, दृष्टे चडिया आप;
तमविण बीजा पुरुष जेह, ते भाइ ने आप.
जेम घटे तेवु करो, छोजी चतुर सुजाण;
ना कहीने जो निसरो, तो तमने दउ प्राण.

चोपाद.

राजा कहे जाणे तुज तात, आपण बेनी करशे घात;
वाली नथी मुजने मुज काय, मुजने चिंता तारि थाय.
विनता ए मूकी दो वात, कहो जूइ परणावे तम ताते;
आज्ञा लेवाने सचरो, शामाटे वण खुटे मरो.
• चतुराइ नहि चउटे बैचाय, एळे जीव तमारो जाय.

दोहरो.

क्षत्रिनुं ए कर्म नहि, कुवरि कहे शुण कर्ण;
नाठाथी छूटे नहि, माथे आव्यु मर्ण.

चोपाद.

शुणि रुदयामां राजा हश्यो, वोल् तेहनो मनमा वश्यो;
जो वरगनु मनमा धरो, विप्र तेडावि मुजने वरो.
पुरे साख जो ब्राह्मण आप, ए वाते नव बेसे पाप;
पाछि सकट जो आवी पडे, इश्वर आपणी वारे चडे.

दोहरा.

गोर पोताना घरतणो, तेडी दिधु मान;
मुज परणावी परवरो, ल्यो मन गमता दान.
विप्र पड्यो विचारमा, वळग्यु मुजने व्यग;
मृत्यु मारु बे तरफ, पडियो विकट प्रसंग.
जो नृप जाणे तो हणे, कुनरी केम दुभाष;
बेय प्रकारे मोत छे, पडित मन पस्ताय.

चोपाद.

वळति वनिता वाणी वदे, वाडव दु स नव धरशो रुदे;
जो राजा फेडे मुज ठाम, तारु नहि लेवा देड नाम.
परणावि आणे माळिये, जनम तणा दुखडा टाळिये;
कुवरी कहे गुरुजी शुणो, आशिरवाद रुपिजी भणो.

दोहरा.

जोडी लाकडे माकडु, दक्षणा पामु क्षिप्र;
वळती अर्गापारा गणु, एम विचार्युं विप्र.
कयुं माहसु मलपतु, चोरिना थभ चार;
मगळ फेरा फेरवी, आरोगाव्यो कसार.
प्रेमे परणी उठिया, पोली मननी आश;
भावठ भागी गुरु तणी, कहे कवि शामळदास.

चोपाद.

सां विप्रे वनिताने कधु, आपो शिरा न जाये रहु;
तने अमे रुडु कहाविये, हने भणावा नहि आविये.
साचु मानो रुडी पेर, हने नहि आवु तुज घेर.

दोहरा.

बोली बज्जीस लक्षणी, सामळ विप्रज वीर;
 लज अमारी तमवने, सौप्यु तुजने शीर.
 एक तात जेणे जण्या, विज्जा तात करतार;
 विजो तात तो गोर छे, चोयो अन दातार.
 ब्राह्मण भोळे भाखियु, बस याशे सड लोक;
 आशिरवाद अमारडो, शमा टाडो शोक.

चोपाड.

नर नारि मळी लाग्या पाय, विप्र शिख लइ थयो विदाय;
 सौप्यु घर घरणी वाशिथे, पळि वाडव चाल्यो काशिथे.

आ छाना लोनती अप्पर राज कुनि आजने छेलाड वरस सधी थछ नहि

प्रातःकाळ समे परवरे, राज सभामाहि सचरे;
 कुति भोजने हरख न माय, जाणे रखे नगरथी जाय.
 एम करता विसा बहु दिन, राजानु मायु बहु मन;
 प्रतिहार नामे पेथियो, चतुरपणे मनमा चेतियो
 तेणे त्या माडि पडपूठ, जेने मुखे नहोती मूछ;
 रात दिवस खुलारा करे, सघळि वात ते दिलमा घरे.
 आखे काणो ने वामणो, भुरा वाळ ने लज्जामणो;
 कुवरि मोलतणो प्रतिहार, रात दिवस नव ठाडे ठार.
 गया आप्यानी ते झुद्धे लहे, खबर जइ राजाने कहे,
 एम करता वाम्या बहु दिन, चेलो पोळियो पोते मन.
 त्रण वरस एम विति गया, चोर थइ नगरीमा रह्या;
 एक दिवस एक कौतुक थयु, सेज वातमा लक्षण लह्यु
 एक समे वेठा राजन, गोर पघार्या तेणे दन;
 महिपतिथे दिधा बहु मान, आप्या आभूषण धन दान.
 पुछे धर्मधुरधर घणो, कहो कुवरि केटलु एक भणी;
 शाशा ग्रथनु शीखि ज्ञान, भाषा कवित सगित तान.
 काव्य कोश ने नैपथ न्याय, कहो वात जेथी सुख थाय.

દોહરા.

બ્રાહ્મણ વાણિ બોલિયો, સામઘ રાજા કર્ણ;
કુવરિને મદિર ગયા, વર્ષ વિતિયા ત્રણ.
વાઘા વત્રિશ લક્ષણી, અદ્ભુત બુદ્ધિ અપાર;
શિલ્પિ વિદ્યા સર્વ તે, મેં છોડ્યો તે ઠાર.
ત્યાર પાઠિ જાત્રા ગયો, જોયુ કાશિ ગામ;
પુઠિ જુવો તે પુત્રિને, બોલાવી આ ઠામ.

ચોપાદ.

એવુ કહિને બ્રાહ્મણ જાય, પ્રધાનને તેહાવ્યો રાય;
પ્રધાન આવ્યો તેણે દોશ, આવી રાયને નામ્યુ શોશ
જાઓ તમો કુવરિને દ્વાર, આશિશ કહો અમારિ સાર;
કહેજો ચિંતા તજજો તમો, વર રુડો જોડ્યે છિયે અમો.
શિલામણ દઈને આવજો, પ્રતિહત્તર તેનો લાવજો;
પ્રધાન પધાર્યા રુડિપેર, તે આવ્યા કુવરિને ઘેર.
મલપતા મેડિપર ચડ્યા, તે કુવરિની નજરે પડ્યા;
મળે પધાર્યા પ્રધાન આન, ડમી યહને કીધિ લાજ.
ક્રિયા દેશના વા વાડ્યા, પ્રધાન મુજ મોલે આવિયા;
વાત સર્વ જાણુઠુ અમો, લેવા સ્વર પધાર્યા તમો.
અલસત ઘણી કરુઠુ આપ, તે તો રાય પ્રધાન પ્રતાપ.

ચોપાદ

વજીર વઢતી વોલ્યો વાણ, સામઘ કુવરિ ચતુર સુજાણ;
રાજાને સામરિયા આન, મોકલિયો શુદ્ધ લેવા કાન.
કહ્યુઠે ચિંતા તજજો તમો, વર રુડો જોડ્યે છિયે અમો;
દેશ વિદેશવિશે કહાવશુ, વર રુડો સોલ્હિ લાવશુ.
સાઓ પીઓ ને દિન નિર્ગમો, સત્વિયો સાથે સ્નેહે રમો.

દોહરા.

વાઘા વોલી રીસશુ, સામઘ ડાઘા શેઠ;
વાત કરો વરવાતણી, પાઠી મારુ પેટ
જઈ સમઘાવો તાતને, જેમ ચહે નહિ રીસ;
તાત તુલ્ય તુ મારે, તારે સોલે શિશ.

રાજાને તો સાર નહિ, રાજાને તો કાન;
માને કહ્યું પ્રધાનનું, માટે માગુ માન.
વણિક સમોતો કોઈ નહિ, દીસતો તે રક;
વગર વર્જીરે વાળિયે, સ્વોઈ રાવળે લક.

ચોપાદ.

પ્રધાન કહે સામઘરે સતી, એમા કોઈનું ઢાપણ નથી;
જેવી ઈશ્વરની ઇચ્છાય, તે કોઈથી મિથ્યા નવ થાય.
આજ્ઞા આપો તો સચરૂ, કામ કાજ રાજાનું કહ,
શિશુ માગીને શેઠજ ગયો, રાજસભામા આવી રહ્યો.
રાજાએ દોઠો પરધાન, બોલાવીને દીધું માન;
કુવરિ લાડકવાઈ જેહ, શુ બોલી કહો સાચુ તેહ.
પ્રધાનને શુણિ ચિંતા થાય, સાચુ કહેતા કોપે રાય;
પ્રધાન બોલ્યો રુડી પેર, તમને મઠવા તેડે ઘેર.
કહ્યું તાત મઠવા આવજો, સાથે કોઈને નવ લાવજો;
વઠિ કમળુટે બેડ કર જોડ, નથી મારે પરણાના કોડ.

દોહરા.

કુતિ ભોજ શુણિ કલ્લકલ્લો, એ શુ ચોલી ગલ્લ;
કુવરિને મોલે જગા, તે ઉઠયો તત્કાલ
રાય પધાર્યા માલિયે, આવ્યો સ્વા પ્રતિહાર;
નરપતિને ચરણે નમ્યો, જુગતે કર્યો જુહાર.
મોલે બેઠી માનની, કર્યું દાસિયે જાણ;
તમે ગઈજી સામઘો, આવેછે અહિં રાણ.
રાય પધાર્યા વેગથી, કુવરિ આગલ જાય;
પ્રસક્ષ જઈ ઉભો રહ્યો, આસન બેઠો રાય.

(પછી પુત્રી જોડે વાતચીત કરતા મળને મન એવા વહેમ આવ્યો કે તે છાત્રી પુણી છે, એથી પ્રેમાપમાન થઈ રાજા પોતાને મેહેલે ગયો, ને એ શક સાચો કે જુદો તે નક્કી કરવાને કુવરીના મહિ-
રની એકી કરનાર પોળિયાને બોનારી તજવીજ કરી તે પરથી જણાઈ
કે કુવરીના યુગ લભ પુષ્પસેન ગેરે થયાં છે)

दोहरा.

प्रतिहारे जे वात कही, विहगना शुणि जाय;
 चेतावी पद्मावती, कोप्यो तुज शिर राय.
 वेळा वठी आपणी, जो चेतें तो चेत;
 उगर्षानो उपाय नथी, उत्तयुं वापनु हेत.
 पद्मावती बोली पछी, साभळ सखि सुजाण;
 मुजपतिने चेताव जइ, नहितो थाशे हाण.
 लाव तेडी आ गोलमा, करिये कांई विचार;
 विहगना बळती गइ, तेडी आवि ए ठार.
 पद्मावती प्रणमी कहे, चतुर पुरुष तु चेत;
 वेळा वठी आपणी, उत्तयुं रायनु हेत.
 मुज माटे तने मारशे, मोटी थाशे हाण;
 माटे मारा कथजी, मानो मारी नाण.
 जीवशो तो नारि घणो, जीव विना री शून्य;
 परदेशे कयाइ परवरो, तमारे शी छे न्यून.
 तात कहेशे ते शूणिश, धारिग आज्ञा शीश;
 तमारो जीव उगारजो, कोप्यो नृप आदीश.
 स्वामी कहे सुण सुदरि, नव मुकु आ ठोर;
 लाजे जनुनी माहरी, नाम धरावु चोर.
 मरवु माथे सर्वने, चिरजीवि नहि कोय;
 नासु नहि निर्वल थइ, प्रभु करे ते होय.

चोपाइ.

तु क्षत्राणि केरो तन, आज अमारु मान्यु मन;
 मुज माटे तुजने नृप हणे, हत्या मनमाही नव गणे.
 तम हाथे हु देउ वचन, तम साथे पाडु मुज तन;
 एने मन पुत्रीनु डेर, वडु वध्युछे मनमां बेर.
 मारु चालतां मुकावीश, नहितो तुज साथेज मरीश;
 पुष्पक बोल्पो सारे लांय, विचरु राजसभानी माय.
 शामा अमने शीखज दियो, छेले जुहार मानी लियो;
 रामा कहे सांभळरे राय, चतुर न धरशो मन चिंताय.

પ્રસન્ન જો પરમેશ્વર હશે, તો કલ્યાણ આપણુ થશે;
માગી શિશુ ને થયો વિદાય, રાજા ચાલ્યો રાજ સભાય.
બેઠો સન્મુખ ભૂપતિ ભણી, વિક ન આળી મન કોઈ તળી.

દોહરા.

રાજા કહે વજીરને, શો કરવો ઉપાય,
વાત બહાર નવ નીકળે, કામ આપણુ થાય
વજીર વાળી ચોલિયો, વાળી મારી શૂળ;
જાણો તેમ તમે કરો, ના કહેનારૂ કૂળ.
રાયે તેડુ મોકલ્યુ, તેડાવ્યા ચડાલ;
રાત સમે લઈ નિસરો, આણો એનો કાલ.
નિશાની લાવો નેત્રની, મનની આગ ઓલાય;
કોઈને નહિ જણાવશો, એમ ઉચ્ચર્ચો રાય.

ચોપાદ.

એવી કીધી છાની વાત, અરુણ અસ્ત અને થઈ રાત;
તેડાવ્યો બા રાજકુમાર, પાસે પતીત હમા ચાર.
એની સાથ તમો પરવરો, આયુધ સર્વે અહિયા ધરો,
પાછા પય જાઓ તે સાથ, હવે નવ પુછશો બીજી વાત
રાજાયે મન આપ્યો ગર્વ, તે કુવર મન સમગ્રો સર્વ.

દોહરા

રાજકુવર વલ્લતી વડે, હુ ગાજ્યો નહિં જાઉ;
જે કહી તે હાજર કરુ, લુણ તમારુ સ્વાડ.
લુણ હરામો જે કરે, વલ્લિ વિશ્વાસો ઘાત;
મિત્રદ્રોહ વલ્લિ જે કરે, દાહી જેની માત.
પાપ પૃથ્વીમા છે ઘણા, કહીયે લાસ કરોડ,
નથી કોઈ ત્રિલોકમા, લુણ હરામો જોડ
તે માટે હુ સત્કરુ, જ્યાં કહો તહા સુજાણ;
જો કહો તો હાજર કરુ, મુજ હાથે મુજ પ્રાણ.

ચોપાદ.

શાક્ષી શીદ કરોડો વાત, જાઓ તમો ચડાલો સાથ,
વલ્લતી છોડીને હથિયાર, રણમા ચાલ્યો રાજકુમાર.

पांचे जण चाल्या जेटले, जइ प्रधान मळ्यो एटले;
निशा एक पहेर त्या गइ, कोश एक पहेल्या ते जइ.
दोहरा.

कहे प्रधान पतीतने, लइ जाओळो वन;
राजकुमारिये जे कळ्या, ते तमे शुणो वचन.
जो आ काम करो नहि, काम तमारु थाय;
कुमारिये कळु छे शुणो, उगारि लेजो राय.

चोपाद

एवु कहीने पाळो फर्यो, कुवरि पासे ते परवर्षो;
चतुरा वेठी यिंता करे, दुःख घणु दिलमा ते धरे.
एटले त्या आव्यो परधान, बोलावी दीधु घणु मान;
खोळा उपर मेलु शिश, प्रधान उगारी आदिश.
मात तात मोशाळज तमो, तमो थकी उगरिये अमो.

दोहरा.

प्रधान कहे पद्मावती, वेगे वार न थाय;
राखिने धन दइ मोकलो, तेडी लावया जाय.
पसाय करिने पतीतनी, भदनी भावठ भाग्य,
हुं मंदिर जाउ माहरे, जन मोकल ते जाग्य.
काटी मेल तुज कथने, कोइ नगर मोशार;
राजा जाणे जीवतो, तो मारे ते ठार.

चोपाद.

एवु कहीने गयो प्रधान, तव कुवरीने आव्यु ज्ञान;
कहे कुवरि कोने तेडिये, रातरामे वनमा रोडिये.
एकाते दाशि तेडिया, गुणिका भणी पथे खेडिया,
चतुर गुणका चक्षारळि, दाशि नइने तेने मळि.
तमने तेडे पद्मावती, अजर कर्यानु कारण नथी;
पळि दडवड गुणका दडवडी, पद्मावतीने मोले चडी.
शा कामे नाइ तेडी आज, मुज सरसु कही दीजे काज;
पद्मावती तव लागी पाग, ओलव आज अमारि आग.

આજ સંકટ મારે અતિ ઘણુ, તેથી કામ પડ્યુ તમ તણું;
રાજકુંવર મે છાનો વર્યો, તાત અમારો ક્રોધે મર્યો.
તેહ તણું છેદાવે શીશ, પતિત પાઠવ્યા આણે દોશ;
વાર નથી લાગી એવડી, હમણા લઈ ગયા આ ઘડી.
છાના ગયા ન જાણે કોય, આવી પ્રધાને પ્રિયુવું સોય;
તેને જઈ ઉગારો તમો, દીન થઈ વોલુટ્ટુ અમો.
રહે રાય નગરથી જાય, તેડી લાવો મોલો માંય.

દોહરા.

ચલતી ચંદ્રાવલી વદે, શામા તુ તજ શોક;
જો નવ લાવુ રાયને, સુકિત સર્વે ફોક.
તેડી લાવું તુજ કંચને, રાસુ મારે ઘેર;
ત્રવર કાઢવા મોકલે, દારીને શુભ પેર.
સાંમલ તરુણિ તું ચલી, જો નવ લાવું રાય;
જો પતિત તેને હણે, તું હણજે મુજ કાય.
મનમાં દુઃસ રહે ધરો, છાંડો ડર ઉચાટ;
જાણો મહિપતિ મોલમાં, નવ કરજો મૈંગાટ.

ચોપાદ.

એવુ કહિને ગુણકા જાય, વેગે જઈ પોતી વનમાંય;
પતીત દીઠા તેણે ચાર, આગલ ઉભો રાજકુમાર.
ગુણકા સાં જઈ ઉભી રહી, પતીત આગલ વાણી કહી;
રાત સમે અહીં કેમ આવિયા, રાજકુમારને કેમ લાવિયા.
રાજકુમારને ચડી છે રોગ, તમો ચારનાં છેદે શીશ;
રાજકુંવર કેમ માર્યો જાય, અઢાંગા જેની તે થાય.
રાત સમો છે મૂકી દિયો, જે જોડ્યે તે મુજથી લિયો;
ચલતો વોન્યા તે ચંડાલ, અમ ગિર જ્ઞાને ચોટો આલ.
કુંતી મોજ વોન્યો જે રાય, કેમ વચન તે મિથ્યા જાય;
લાવું પાપ અમને જે પેર, કોતો જાયા દરિયે ઘેર.
રાજા કોપે જો તે ઠામ, લઈયે અમે તમામ નામ;
ચારે ગુણકા તે તો હજી, ચાત એહ મારે મન ગજી.

कुवर देश विदेशे जशे, 'महिपति' शि रीते जाणशे;
 एह वातनी शि चिंताय, जेम तेम काम तमारु याय.
 सोनानी महारो सैं चार, वैची आपी तेणे ठार;
 पतीत तो हइडे हरखिण, हेमटका नयणे निरखिया.
 वळती बोल्या मधुर वचन, मृगभारि लेशु लोचन.

टोहरा.

दाम उगारे देहने, जो कोप्पो होय दैव;
 हु बलिहारी दामडा, समर्थ तुज सदैव.

चोपाड.

पतीत शिर मागी परवर्षा, नगर भणी चारे सचर्या;
 जइ राजाने कद्या वचन, लाव्या तेहतणा लोचन.
 नृप कहे क्याइ न करशो वात, करशो तो तमने कर घात,
 एह वात एटलेथी रहीं, पुष्पसेननी शी गत थइ.
 वनमा उगर्षो राजकुमार, तव गुणकाने कर्षो जुहार;
 अमो विचरशु देश विदेश, पुरमा तमे करोज प्रवेश.
 पद्मावतिने कहेजो जइ, लख्यु हतु ते वातज थइ.

टोहरा.

चंद्रावळी वळती वदे, शोक रुदयनो टाळ,
 मुज घेर आवो महिपती, वाचा मारि पाळ
 उनो वा वाशे नहि ले नहि कोइ नाम;
 प्रीत घरीने रायजी, चालो मारि धाम.
 तम परदेशी पलिया, वळी कोमळ तम हाड;
 आवो मंदिर माहरे, मानु तमारो पाड.

चोपाड.

पद्मावतीशु परठी होड, लाबु पति घोचाडु कोड;
 माटे मारो कोल न जाय, वीक तजी चालो घेर राय. १
 एबु शुणि मुख बोल्यो वाण, सुण चंद्रावळि चतुर सुजाण
 मारो तमे उगर्षो जीय, तमो अमो वचे छे शीव.

दोहरा.

सम खाई बे चालिया, आव्या पुग्मोशार;
 जळ हळ ज्योत झळकी रही, गुणका नेरे द्वार.
 दासिदास तेने घणा, थइ रह्यो गगाट,
 सुदर आसन त्रेसवा, हेम हीडोळा खाट.
 प्रवेश नहि त्या पुरुषनो, दीशे लीला विलास;
 खाओ पीओ दान निर्गमो, रह्यो अमारी पास.
 शाक पाक घृत नवनवा, पान सोपारी तेल;
 खाट तळाइ ओशिसा, थइ रही रंग रेल
 पद्मावती ए पाठवी, दासि जोवा एक,
 पति आव्यो के आवशे, जुओ करी विवेक.
 दासि त्याथी सचरी, ज्या गुणकानो वास;
 राजा दीठो रीशमा, पोती मननी आश.
 चद्रावळी बळती बदे, जुयती जलदी जाय;
 महीपति छे मुज महोलमा, बधामणी तु खाय.
 दासि दौडती त्या गइ, सुणो त्रइ कहु वात;
 राजा आव्यो महोलमा, में दीठो साक्षात.
 मुक्ताहार हारे जड्यो, जळ हळ ज्योत अपार;
 कठथी आप्यो काटिने, न्याल करो ते नार.
 भावठ भागी दासिना, बहुविध दीनु मान;
 महोच्छव कांधो मोलमा, दइ जाचकने दान.
 शणभार सौळे भोकल्पा, चद्रावळीने घेर;
 तुज प्रतापथी उगयो, राखे रुडा पेर.
 चरणा चोळो शोभता, नार कुजर चोर;
 तुजथी अदकु काइ नहि, लावा नणदी बीर.

चोपाद.

एम करता बीता बहु दन, मा यु रात्रकुबरनु मन,
 चद्रावळीना मंदिर भाय, सभा इद्रना सररी थाय.
 चद्रावळिये ठानि बीध, नाम ठाम पूज्जेने लीध;
 ए वात अहियाथी रही, पद्मावतीनीं शि गत थइ.

पद्मावतीनी ज्यां छे मात, कुंती भोज त्यां जइ कहे वात;
 शिखामण कुंवरिने दियो, समजावीने पासे लियो.
 आज सुणी मे विपरित वात, ते साची मानी साक्षात;
 गोरे मंदिर तज्युं ते तणुं, प्रतिहारे पण जाण्युं घणुं.
 त्रिजो जोइ आव्यो परधान, तेणे संभळाव्युं मुज कान;
 चोथो हुं जोई आव्यो दृष्ट, काया निरखि पाभ्यो कष्ट.
 पांचमुं कह्युं परणवुं नदि, ते शुणी चिंता मुजने थइ;
 में मोटो कीधो उन्पात, राजकुवरनी वीधी घात.
 अति अलौकिक एनुं रुप, एमाटे में मार्यो भूप;
 सघळुं राणी सांभळो रहो, पछि बोळवा ततपर थइ.
 मारि कुंवारे एवी न होय, जुठ तमे बोलोछो सोय;
 नथि मुज बेटीनो कांइ पांक, शामाटे मार्यो नररांक.
 शरणे आव्यो राजकुमार, वण अपराधे मार्यो ठार;
 कोई नगरथी आव्यो घेर, वडा साथे वंधाशे वेर.
 राय कहे मे सघळु लक्षुं, मानो साचु माखं कह्युं;
 कुंवरिने मोले जइए आज, दो शिखामण तो रहे लाज.
 एवुं वचन कही गयो राय, कुंवरिपासे माता जाय;
 चांपी कुंवरि रुदयासाथ, गुड करवाने बेठी मात.

दोहरा.

माता बोली मान दइ, केवी खबर छे तूज;
 मळवा कारण आवी हुं, साचुं कहे तूं मुज.
 पद्मावती थइ गळगळी, आंखे आंसुधारू;
 शामाटे हुं अतरी, धिक धिक मुज अवतार.
 मार्यो रुडो महिपती, बेठु मोटुं पाप;
 मुज माटे हन्या करी, मूरख मारो बाप.
 वळती बोली मावडी, सामळ पुत्री सुजाण;
 करवा धार्युं इश्वरे, निपजे एज प्रमाण.
 खाओ पीओ दिन निर्गमो, रनो सैयरो साथ;
 शिखामण दइने वळी, मदिर आवी मात.

चौपाद.

शिखामण दइने गइ माय, राणिने जइ पूछे राय;
 कहौ पुत्रिनु जोयु रूप, दिलगीर यइने पूछे भूप.
 राणी कहे रानाजा शुणो, भुडो वात मुरा शाने भणो;
 जेवो तेवो पण बेटी थाय, रुडे घेर परणावो राय.
 राय गयो साभळीने वान, तेछाव्या रावत सै सात,
 कुवरिने मोले राचरो, रात दिवस त्या चौकी करो.
 पुरुषनाम आवे कोइ वार, नण पछे हणजो ते ठार,
 शीख लइ रावत परवयो, कुवरिने मोले सचयो.
 रात दिवस त्या रत्ना करे, महोच फरती चौकी फरे;
 पछि राये तेछ्यो प्रतिहार, हवे चुकीश तो राइश मार.
 एक गुनो में बरस्यो एही, बीजो गुनो तो बखसु नहीं,
 कपट होय ते करजे जाण, निकर तारा खोइश प्राण.
 एवी साचवी राखो बाळ, माथे जैन न बेसे गाळ,
 एम करता दिन शाश गया, आठ मास गुणिका घेर रथा.
 रुदयामा राणि साभरे, हास विनोद हइयामा ठरे,
 राणीने नव भावे अन्न, राजकुनर शु मान्यु मन.

दोहरा.

एक समे सजीने सभा, कुता भोज जे राय;
 पंडित बेठा पाचसे, जोशि जोश पुण्य
 कर्मा आ कन्या दिजिये, जुओ प्रथ विचार,
 लेणु होयने राययां, त्यां परणानु कुमार.
 पंडित बाणि ओचर्या, एक करीने काम,
 मळता नशेक नोइये, ल्यो बरकन्या नाम.
 चपक देशयी ते समे, आवी गुणिका नार;
 भर जोवन वर्ष सोलमा, विचरो राजद्वार.
 शत गार्धर साथे पळे, साहेली सै सात,
 रूप स्वरूपे आगळी, संगीतमा मिख्यात.
 दोधु मान महीपति, विम्वय यइ मनमाय;
 महिपति शिशो मन विषे, चित्रलेख सौ थाय.

त्या प्रधान पंडित मळ्या, राणाने वळि राय;
 वाजा सर्वे साधिया, आनंद उर न समाय.
 वाजे वेणा वासळी, सारंगी ने साज,
 ताळ कासि ने तबुरो, जत्रो अने पखाज
 नगर लोक जोवा मळ्या, करे नायका नाच,
 ए अवसर गोमे सभा, सुरपति जेवी साच
 राजा जोई रीझ्यो घणु, आप्यो भलो पसाय;
 अभूषण ने पालखी, सुगर्ण नेपुर पाय.
 सलाम करिने शिर धरी, रामा उभी रहेय,
 एक मास अहिया रहो, राजा मुखे कहेय.
 नारि नीचु जोई रही, वळि धुणाव्यु शीश,
 ते देखी शाखो पड्यो, चढी रायने रीश
 गुणिकाने राजा कहे, साभळ चतुर तुजाण,
 साचु कहे मुज अगळे, तुजने मारे आण
 प्रेमदा कहे नव पूछ्यो, पूछे यशे अनर्थ,
 दु ख थाशे मन अति घणु, वळि कोपशो व्यर्थ.
 भूपति कहे शुण भामनी, तात तणो ए कोल,
 जे होय ते खलु गुनो, सख होय ते मोख्य
 रामा कहे शुण रायजी, दु रा लागो के सुख;
 चतुर न दीटो कोइने, माटे मरखु मुख.
 महिपति कहे शुण भाननी, जोया केटला देश,
 चतुर शिरोमणि सर्वथी, निरख्यो कियो नरेश
 राजा प्रत्ये ते पछि, यनिता बोलि वाण,
 चतुर शिरोमणि रायनु, साभळ कहु बलाण
 सोरठ दीठो सामटो, मारु ने मेवाड,
 नरपति निरख्या अति घणा, जेना कोमळ हाड.
 सागरतट चपावती, चपकसेन राजन,
 बत्रिश लक्षण आगळो, पुष्पसेन एक तन.
 रूप अनुपम एहनु, जाणे सकल विवेक,
 नर सघळा में निरखिया, आप्यो दृष्टे एक

રાજા મન રીશો ઘણુ, પોત્યા મનના કોડ;
 કુવરિ આપુ એહને, જુગતે જુક્તિ જોડ.
 પદ્મણી પુત્રી માહરિ, વત્રિશ લક્ષણો એહ;
 પરણાવુ જો પ્રીતશુ, દુધે વુઠે મેહ.

ચોપાદ.

વે દિન તે ત્યા ગુણિકા રહી, શિશુ માગીને મારગ વહી;
 રાજાએ તેહાવ્યા ભાટ, ચપાવતીની કાલો વાટ.
 વેગે જાઓ ચપરુ મળી, કહેજો જે કુતલપુર ધણી;
 તેને પુત્રી પદ્માવતી, રૂપ અનુપમ છે તે અતી.
 વિવા અર્થ મોકલ્યા પાન, પુષ્પસેનને દેવુ દાન;
 કામ સિદ્ધ કરીન આગ્રજો, સાથે જાન તેહી જાવજો.
 એ રીતે ઉચરેઠે રાય, ચદ્રાવઢી આવી વઢી આપ;
 કુંતિ ભોજે જે જે કહ્યુ, તે ચદ્રાવઢીયે શુણી લહ્યુ.
 એ રીતે બોલ્યો જે રાય, ચદ્રાવઢીને હરણ ન માય;
 મેં રાખ્યો છે પુષ્પક રાય, સકલ મનોરથ પુરા થાય.
 ભાટ વાટ ચાઝે જેટઝે, ચદ્રાવઢી બોલી તેટઝે.

દોહરા.

ગુણકા કહે શુણ રાયજી, કુંતિ ભોજ સુજાણ;
 પુષ્પસેન અર્ઠ પાઠવુ, શુ દેશો મુજ લાળ.
 દુત મોકલવા નવ પડે, દિન કાશા નવ થાય;
 તેહાવુ હુ પાધરો, શુ દેશો મુજ રાય.

ચોપાદ.

રાજા કહે સામઠ તુ નાર, માગો તે આપુ આ ઠાર;
 તત્પર થઈને જાઓ તમો, જે કેશો તે દેશુ અમો.
 ચદ્રાવઢી કહે તે વાર, પુષ્પકરાય હતો આ ઠાર;
 રાખ્યો હતો તમે જે રાય, તે તો પુષ્પસેન કહેવાય.
 તાતપચનથી તે વન ગયો, નગર આપણે આવી રહ્યો;
 હવળા કહીં ગયો શે કાજ, તે તો તમે જાણો મહારાજ.

दोहरा.

राजा कहे प्रधानने, गाठी उपनी मल्य;
 वण समजे में मारियो, राजकुवर भूपय.
 कातो विष खाइ मरु, का करु आतमघात;
 जमाइ हण्यो में जुगत शु, अघटित कीधी बात.
 वजीर कहे शीद दुख धरो, शिद आणो चिताय;
 सो वायक चद्रावळी, पेदा करशे राय.
 गुणिका कहे मानु नहि, राजानो विश्वास,
 कोल दिजिये तातनो, तो लावु तम पास.
 राय जेहि माने नहीं, जो सोंपी दे प्राण,
 सइ सोनी ने सरनो, माने प्रीत अजाण.
 सिंह अही ने उत्रधर, माने मित्र अजाण,
 जो जुठे तो गुण करे, रुठे तो ले प्राण

चोपाह

नरपति कहे साभळ तु नार, अम शिर एउढो नव दे भार
 कोल मारी जो रीशज धरु, जे मागे ते हाजर कर.

दोहरा.

गुणिका कहे नृप साभळो, वायक रुडी पेर,
 चपक केरो बेटडो, में राख्यो छे घेर.
 प्रधान प्रतापे उगयो, आयुष्य एनु होय;
 मोले राख्यो माहरे, जेम न जाणे कोय
 शाल आपी सो लक्ष्मी, गुणकाने दइ मान;
 गयो कुवरने तेढवा, कुती भोज रातान.
 कर्मो प्रणाम प्रधानने, धन चतुराइ आज,
 मुज गिर हस्या उत्तरी, राखी मारी लाज
 एक विप्र ने वाणियो, बळी नदी नहि गाम;
 राजा कहे गुण सुदरि, ते मोघारो ठाम
 ओछव कीधी अति घणो, मळिया राणा राय,
 प्रधात पाये चालीने, कुवर कने ते जाय.

नगरपडो वजडावियो, गडगडियां निशाण;
 राजा चाल्यो तेडना, जाचक करे वलाण.
 पुष्पसेन पासे जइ, पुरपति लाग्यो पाय;
 अम उपरे दया करो, कोधो छे अन्याय.
 उठी आलिंगन कर्युं, रथे बैशीने जाय;
 कहे शामळ शुं वर्णवु, अद्भुत ए शोभाय.
 महेल पधार्या मलपना, कुंवरिने थयुं जाण;
 मनमां हरखी मननी, उग्यो कनकनो भाण.
 सुरत जोइ सुख उपन्यु, पद्मावतिनी माय;
 रसवस यइ रही रंगमां, हइडे हरख न माय.
 कनक थाळ हारे जड्या, मुक्क्यां शुभ आसन;
 जोडे बैशी जुगत शु, कर्युं राय भोजन.
 लबिंग सोपारि एलचो, विडा मांदि बरास;
 आरोग्यां आनंद शुं, पोर्ता मननी आश.

चोपाद.

वळती राजा बोल्यो वाण, शुणजो पुष्पक चतुर सुजाण;
 बाळापणमां बाळे बैश, निकल्या केव तमे परदेश.
 शामाटे तमे छांड्यो देश, मुजने मांडी कहो नरेश;
 वळतो बोल्यो पुष्पक राय, मांडीने बधी कही कथाय.
 चंपावती नगरिनी राय, चंपकसेन तात मुज थाय;
 सिंह केडे सेना परवरी, मारे ताते प्रतिज्ञा करो.
 जे नहि आवे रणमोझार, तेने हुं तो मांदि ठार;
 सड लोको संघाते यया, कर्मसंजोग अमो रही गया.
 मुजने हणतां जाण्यो दोष, ताते वन काढ्यो करि रोप;
 तैयी अहियां आव्या अमो, पण्ठि थयुं ते जाणो तमो.
 जामातानुं शुणि वचन, हख्यो कुंती भोज राजन;
 पंडित प्रधानने कहे राज, करो हवे विद्यानुं काज.

दोहरा.

पुत्रीने जइ कडे पिता, करिने अतिशे कोध;
 वण परणे दंपति ययां, किधो धर्म विरोध.

पद्मावतिये गोरने, तेडि पुरावी साख;
 गोर कहे अयाय नथी, राजा रीत न राख
 जेम ओखानु नारदे, कयुं सक्षेपे लग्न,
 विधिवत पछि बाणासुरे, कयुं लग्न थइ मग्न
 में पण सक्षेपे क्रिया, करि परणाची एम,
 विधिवत हवे विद्या करी, परणाची तमे तेम
 तहा लग्न लेवराविया, पोत्या मनना कोड,
 कहे शामळ शु वर्णवु, जुगते जुक्ति जोड

चोपाद

राजाये करी नगर शोभाय, आण फेग्वाने पुरमाय,
 अजनाळिया महोल माळिया, शणमारिया गीत जाळिया.
 घेर घेर गाये मगळ सह, राजाये धन खरच्यु बह,
 भाट चारणो मागणहार, ब्राह्मणनो नव लइये पार
 प्रधान सड उत्तारे परे, नगर वधु त्या भोजन करे.

दोहरा

पीठी चोळी पद्मणी, कनक कचोळा माय,
 कस्तूरि लेपन करी, सुगंधा जळयी नाय
 एक सुगंध शरीरनो, गीनो पुष्पनो होय,
 भमरा गुनारव करे, देखिने मन भोय

चोपाद

पीठी चोळी राय शरीर, मजन कीधु निर्मळ नीर,
 वर राजा वरघोडे चळ्या, दुदुभिये डक्का गडगड्या
 वागे टोल निशाने घाय, सीना मनमा हरख न माय,
 गज तुरग तणी बहु लार, ते उपर बेठा झुझार
 तोरण आब्यो पुष्प कुमार, सासुये पोख्यो ते पार

दोहरा

कयुं मनोहर माहर, चोरिना यम चार,
 पधरावी त्या पद्मणी, बत्यो जे जे कार
 बाजा वागे अति घणा, गुणिजन त्या गुण गाव,
 परणेछे पद्मावती, जोडे पुष्पक राव

हाथ मेळाव्यो हेतशु, दीधु कन्यादान;
 हाथि घोडा आपिया, दइने मोटु मान.
 मगळ फेरा त्या फर्या, आरोग्या कसार,
 मगळ गाये माननी, हरख्या स्त्री भर्यार.

प्रश्न.

पेलु मगळ वर्तता, वनिता बोलि वाण,
 राति वस्तु बखाणिये, तमो छे चतुर सुजाण.

उत्तर.

राति पानी पगतणी, राता अधर प्रवाळ,
 रातो रंग मजीठनो, शुक नासा पण लाल.

प्रश्न.

शाम नील ने पीत बळी, वस्तु श्वेत बखाण;
 कहो एठलु कथजी, जो छे चतुर सुजाण.

उत्तर.

श्याम तो कीकी आख्यनी, शाम भमर शुभ भाग;
 शाम तो अजन आजीप, शाम तो वेणि नाग
 लिंलि पहेरी कचुकी, नील कमळनु फुल,
 नीलु ककण चूडले, नीलु राजु अमुल्य.
 पीठु सुगर्ण शोभतु, पीळी केसर आड;
 पीळा पटकुळ पेरिया, जोता मोह पमाड.
 श्वेत नेण छे शोभिता, श्वेत शशिसम सुल;
 श्वेत हार मोतितणां, जोता भागे भूख.

प्रश्न.

बाण्या तातणे सप्त नर, एवा नर मळी चार;
 एह बतावो रायजी, यइ तेनी एक नार.

उत्तर.

पुष्पक बोल्यो प्रीतथी, तमे जुओ आ ठाम;
 पुछोछो जे प्रेमथी, चोरी एनु नाम.
 सय कहोछो रायजी, हु हरली मन आन,
 विघन नजो सड तमतणा, आवेचळ तपजो राज.

चार वेदनी धुन थई, आशिर्वचन भणाय;
 आज्ञा मागी गोरनी, उठचा वरकयाय.
 गोत्रज पासे आवीया, रमवा पासा सार;
 त्या जीत्या पद्मावती, हार्यो राजकुमार.
 त्या कौतुक विध विध करे, रायने हर्ष न माय;
 मीढल छेडा छोडोया, गुरूने लाग्या पाय.
 मदीरमा रही माननी, गयो सभामा राय;
 कहे शामळ शु वर्णानु, राजकुवर कन्याय.
 उत्तम आसन उपरे, बेठो राजकुमार;
 वदिजन जश वर्णवे, हरख्या लोक अपार.

चोपाइ.

वर कपाना पोहोव्या कोड, जुगते जुगती मळीछे जोड;
 राजाराणी रंगे रमे, करे विनोद जे मनमा गमे.
 वळी तसरांनी साथे राय, मृगवा रमवा कारण जाय,
 एम करता दिन शाशा गया, त्वारे राय चिंतातुर यया.
 साभरीया लः मा ने बाप, तनमा अतिशे उपज्यो ताप;
 पिता साभरे वारवार, अख आवे आसुधार.
 माता साभरे पुष्पावती, आप्यो शोरु हैडामा अती;
 सुलोचना सभारी मन, हैडु फाटे करे रुदन
 जे परणी मुकी ते टार, तेह साभरे वारवार;
 घर मुकीने त्याथा वढ्या, वरस अगीअर पुरा थई गया.
 सुलोचनानु वचन साभर्युं, नार वरस बीत्या पछो मरु;
 जो मरशे तो हमा थाय, अवतार एनो एळे जाय.
 एम कहि मुदयो निश्वास, पद्मावती तब आवी पास;
 रामापे दीठु त्या मुख, दीलगीर जोईने पामी दुख.
 पाय नमीने उभी रही, शामाटे चिंता चित थई;
 राये बात वर्णवी कही, जेटली वार्ता आगळ थई.
 मुजने मोटी ते चिंताय, नार मरे तो हत्या थाय,
 वण तेड्यो अहींधी जो जाउ, तरणा तुल्ये हलको याउ.

एबी बात करे जेटले, चंद्रावली आबी तेटले;
 बलती गुणका बोली बाण, जेलो साचु चतुर सुजाण.
 शे कारणे तमे दुख धरो, मुज आगळ साचु ओचरो;
 आप पोती जे वार्ता थई, गुणका आगळ माडी कही.
 गुणका कहे त्या जाशु अमो, चिंता मननी टाळो तमो;
 राजा कहे जै जो जो गाम, अमारु त्या जै ऐजो नाम.
 पुरनी चरचा जो जो सोय, त्या अमने सभारे कोय;
 जईने त्या चेताभो राय, चार हत्या शीर पर नव थाय.
 मात तात ने ग्रीजी नार, चोथो मारो जीव उगार;
 गुणका त्याधी वाटे थई, खट मासे चपक पुर गई.
 नगरपडो वाजे ते दीस, गुणकाए जै नाम्मु शींग;
 प्रधान बोलेयो गुणका साथ, नाटकनी नव करशो गाथ.
 राजाने मन दुख छे घणु, माटे नृत न जुवे तमतणु;
 त्यारे गुणका बोली बात, शु दुख छे राजाने भात.

दोहरा.

त्यारे प्रधान बोलीयो, साभळ तु गुणकाय;
 पुष्पसेन एक बेटडो, काळोछे वनमाय.
 वर्ष एकादश बहि गया, उपर थया खट मास;
 ते कुवर आव्यो नहि, माटे मन उदास.
 पुरु वर्ष थया पछी, नारी तजशे प्राण;
 बात चालशे विश्वमा, हस्तु ने बळी हाण.
 माताए अनजळ तस्यु, तात त्यागसे देह;
 जोता वाट न आवियो, जेम बपैयो मेह.
 गुणका कहे शीद दुख धरे, मुजने आपे लहाण;
 अहि आणीने आपशु, चतुरा चतुर सुजाण.
 वारो एनी मातने, वारो एनी नार;
 मास छ पेहेला मोकलु, पुष्पक राजकुमार.
 नृपने आनद उपव्यो, कीधो बहु पसाय;
 पछी हु आपीश पाहसी, जो मन चिंता जाय.

खबर सुणावा मोहोलमां, गुणकाने लई जाय;
 पुंछे राणी प्रीतथी, कहो कुंवर छे क्यांय.
 कुंतल पुर रळीआमणुं, कुंती भोज राजन;
 बेटी परण्यो तेहनी, पुष्पसेन तव तन.
 त्यां गुणकाने आपीया, मोतोकेरा हार;
 न्याल करी चंद्रावली, आप्या गज तोखार.
 दासी एवुं सांभळी, लांथी चाली जाय;
 सुलोचना जे पदमनी, पास बधामणी खाय.
 आवी कुशलता कंथनी, चिता मननी मेल;
 सुणतां आनंद उपन्यो, धई रही रंग रेल.
 प्रेमे जीने पदमनी, नमी सासुने पाय;
 बात कहो गुणका तणी, मुजने आनंद थाय.
 सुलोचनाए कंचवो, हीराजडीत अपार;
 आप्यो गुणकाने वळी, आप्या शुभ शणगार
 गुणकासाथे मौकल्यो, गुणसागर परधान;
 तेडी बेहेला आवजो, एम वोल्हो राजान.
 केहेजो कुंति भोजने, अमो तणो जुहार;
 जेम तेम तेडी लावजो, मेलो राजकुमार.
 वळती प्रधान सांचर्यो, शत सहस्र लई दास;
 वे मासे पोल्या जई, कुंति भोजने वास.
 नगर समीपे आविया, गडगडीयां नीशान;
 राजा नेठी तो तहां, गुणकाए कयुं जाण.

चोयाइ.

चंद्रावळी गुणका गई तहां, कुंति भोज बेठोछे जहां;
 पासे वेठो पुष्पकराय, गुणका तहां बधामणी खाय.
 आव्यो चंपक तणो प्रधान, तेडी लावो दर्शने मान;
 प्रधान साथे पुष्पकराय, गुणसागरना सामो जाय.
 टोल ददामा वाजे बहु, आव्यो प्रधान ह्दर्या सह;
 पुष्पसेन मंत्रीने मळ्यो, ताप तेहना तननो टळ्यो.

सीने मल्लिया पुष्प नरेश, बलती पुरमां कर्पो प्रवेश;
 राजसभामां बेगे जाय, कुंती भोज त्यां उभो थाय.
 मळी हळी आसन बेठाय, कुशळ चार्ता पुछे राय;
 पछी सुंदर नीपजाव्या पाक, रसोइ रुडी सुंदर शाक.
 करी भोजन कीधो मुखवात, कुंति भोजनी पोती आश.

दोहरा.

गुणसागर कहे रावने, अमने करो विदाय;
 एक घडी रेशुं नहि, क्षणु वर्ष सम थाय.
 पुष्पसेन पद्मावती, मोकली मारी साय;
 फरी फरी ना पुछुशो, अमने बीजी गाय.
 ताते भोजन त्यामोयु, माए तजीपुं अन्न;
 दीन घोडे देखे नहि, तजशे नारी तन.
 बीजी बात केशो नहि, जे केशो ते जुठ;
 सासरवासो सज करो, राय आ घडी उठ.
 त्याद्वाराये ततक्षणे, तेड्या वणीक सैनार;
 वर्य घराणां सज कर्या, केहेतां नावे पार.
 चीर खीरोदक दोरिया, मघियां मोघी भात;
 साडी जरकशीनी सही, जेनी उत्तम जात.
 त्रणसो रथ शणगारिया, सहस्र दासी दात;
 दश सहस्र दर्ई अश्व ने, उंटो शत पंचाश.
 गज मोटा शणगारीआ, मट शरता मछराळ;
 बलतर टोप धरी शारे, बेठा वीर निकराळ.
 बहु पशाप दील शीक्षीने, आप्या तेणे ठार;
 कहे शामळ शुं वणवुं, केहेतां नावे पार.
 प्रातःकाले पदनी, माने लागो पाय;
 माता आपो आगना, अमने करो विदाय.
 नैणथी आंतु पड्यां, नुजनिण रक्षुं न जाय;
 सुरा दुल केदेशो कोणने, ए मोटी चिताय.
 माने गाली बेटडी, सौवी होय विघेप;
 पुत्रीने जननी कहे, दुरा न धरशो लेग.

शीख मागी लइ सर्वनी, लईने सघळो साज;
 रथमा वेठी शीघ्र यई, सरिया सघळा काज.
 पुष्पक हय उपर चढ्यो, बाध्या कशी हथीआर;
 ससराने शीर नामियु, सौने कथो जुहार.
 चक्रावळी चरणे नमी, राये आपी लाण;
 हस्ती आप्यो हेतयी, वळी आप्या केकाण.
 नगर धकी ते निसर्या, सर्व बळावा जाय;
 चरणे नमीओ रावने, मळ्या कईक राणाय.

चोपाड.

प्रणाम करीने पाठा बळ्या, पुष्पसेन तो पडे पळ्या;
 दोल शब्द थाये अती घणा, मोटा लश्करमा नहि मणा.
 एक देशर्था बीजे जाय, पडे नीशा त्या वासो थाय;
 कईक दीवस तो वाटे थया, अघोर वनमा वासो रक्षा.
 कथो उत्तारा तेणे ठाम, सी लाग्या पोताने काम;
 रथधी त्या राणी आखडी, अवनी उपर आवी पडी.
 सखी सरव आवी विटाय, हाहाकार शुण्यो ते राय;
 नव बोले नैत्रे नव जुवे, दुख पोकार करीने रुवे.
 राजाजी देरमा गयो, जोई राणीने दुखीयो ययो;
 एम दीवस त्रण्य वाटे गया, राजा दिलमा दुखिया थया.
 वनमा स्त्रीनी थाशे हाण, घेर सुलोचना तजशे प्राण;
 एवु कही मनडामा बळे, त्या जक्षणी ते सामी मळे.
 कुवरे तेणीने कही गुज, कोल दीधोळे मारे भुज;
 आ दुखयी बीजु शु लहु, स्त्रीनु दुःख जाये नहि कहु.
 नव स्त्राये नव पीये नीर, ते दुरा साले मुज शरीर;
 जक्षणिये उपायज कथो, रोग राणीना तननो हर्यो.
 त्रण दीवसे भोजन त्या कथुं, भूपतिनु मन हरखे भयुं;
 बळती र्थायी थया विदाय. चपकपुरनी वाटे जाय.
 नगरलोक सौ करे उचाट, पुष्पसेननी देखे वाट;
 वर्ष थवाना पुरा बार, तेमा छे ओठा दिन चार.

દોહરા.

નેનકમલની દીઠરી, મુલોચના જે નાર;
 વેગે ચાલી સાસરે, સૈને કર્યો જુહાર.
 સસરા આપો આગના, પાડુ મુજ શરીર;
 વરસ વાર વીતી ગયા, નાવ્યો નળદો વીર.
 સાસુને સાચુ કહ્યુ, પાડુ મારો દેહ;
 વાટ જોઈ નવ આવીયો, સાસુ જાણો જેહ.
 કોલ દીધો તો કરવિષે, તે મિથ્યા થઈ વાત;
 તન ન તજુ જો માહરુ, લાને મારો તાત.
 એવું મન નવ લાવીએ, કહે સાસુ તે વાર;
 વાર વરસમા તો હજી, છે ઓઝા દીન ચાર.
 ઘડો એકમા શુ નિપજે, સાદ્ય કરે ભગવાન;
 વહુને વારી રાલિયા, કથન શુણાવો કાન.

ચોપાદ.

સમજાવીને રાલો નાર, ગયા પડ્યો દુલ્હના દીન ચાર;
 ત્રીજે દીવસ પડો વ્યા રાત, પુષ્પક આવ્યો સેના સાથ.
 નગર વિષે આવીને અડે, નીશાન વાગે ને ગડગડે;
 વધામણી ત્યા દશ દિશ જાય, વધામણિ વધામણિયા ત્યા
 વધક નૃપ બેઠો જે ઠાર, આવી ભાટ ચોલ્યો તે વાર;
 રાજકુવર આવ્યા પુર નાર, સુખતા હરણ્યો રાય અપાર.

દોહરા.

આસનથી નૃપ ઉઠિયો, હરણ ન હણે માય;
 પડ્યો વજ્રદાવ્યો પુરવિષે, રાના સામો જાય.
 આગલ મા પુષ્પાવતી, સાહેબી સેં ચાર;
 પાઠઠથી મુલોચના, વિચરી સેણી વાર.
 તે પાઠલ યુધીપતી, સેના અપરમ પાર;
 તે પાઠલ વેશરિયો, સસરો જે નિરધાર.
 સડ આગઠથી પરચર્યો, ગુણસાગરનો તન;
 તે જડ પુષ્પકને મલ્યો, માન્યુ વેનુ મન.

માત પિતા જડને મઢ્યા, પુત્ર પ્રણમિયો પાય;
 વચન હતુ મુજ તાતનુ, પાઘ્યુ તમો પસાય.
 સ્ત્રીને ચઢિયા સાન્યા, પોતી મનની આશ;
 સાસુને ચેલો થયો, હરખ્યાં દાસિ દાસ.
 સસરા કેસ હાથમા, સુવર્ણકેરી યાલ;
 સોના પુષ્પ વધાવિયા, ડરમાં આળી વહાલ.
 વાય મીઠીને મેટિયા, નર સડ આળિ નેહ;
 શીતલ મન સડના થયા, અમૃત ગુઠ્યા મેઢ.
 સુદર મહેલ સોહામણો, જોતા પોત્યા કોડ;
 પદ્માવતી ઉતારિયાં, સુલોચનાનો જોડ.
 સાસુને પાયે નમો, પદ્માવતી તજી ગર્વ;
 ચહુવર પુત્ર ઘણા હજો, સુલમા રહેજો સર્વ.
 પદ્માવતીના મહેલમા, સુલોચના પછિ જાય;
 આદર કીધો અતિ ઘણો, આપ્યા ગ્રહુ પસાય.
 પદ્માવતી પછી બોલિયા, સામલ વેન સુજાળ;
 વાતો કરો વિનોદની, બોલિ અમૃત વાળ.
 મારો તાત વેવારિયો, તમો તણો રાજન;
 તમને ઓચરવુ ઘટે, બોલો પ્રથમ વચન.

પ્રશ્ન.

એક નારિ આ વિશ્વમા, પાડે સડને ગાસ;
 આઠ માસ છાનિ રહે, માલે ચારે માસ.

ઉત્તર.

સહિયર મારિ સુલક્ષણી, તને હજો કલ્યાણ;
 પદ્માવતી કહે પુછિયુ, ટાઢ તેહ તુ જાણ.

પ્રશ્ન.

એક નારિ સસારમા, રાય રક ઘેર જાય;
 જે ઉપર કરુણા કરે, મૃતકતુલ્ય તે થાય.

ઉત્તર.

સુલોચના કહે ધન્ય તુ, કોઈના તુજ તોલ;
 નિદ્રા તેનુ નામ છે, બોલી તું જે બોલ.

प्रश्न.

नारि एक नव खंड्यां, लागे सडने अंग;
सवळाने निर्वळ करे, करे रंगनो भग.

उत्तर.

सुलोचना कहे सत कहूं, दिले न घरशो दुर
शामा जे समशा कही, भूडी ते तो भूख.

चोपाइ.

भाहोमांही वातो करे, चतुराई शु मनडु हरे;
मारासम निखे आवजो, काम काज रुडु कहावजो.
पद्मा कहे प्रथमथी बयां, माटे मुजथी मोटां ठयां;
शिख मागीने थयां विदाय, महा हरस्तथी महोले जाय.
नारि बे रहे पियुनी पास, कपट नहि मनमांही उछास;
रोज मळी बे बेनो रमे, भेली बेशी भोजन जमे.
साथे बेशी तात ने तन, प्रीते शु किधुं भोजन;
पान सोपारि चर्वण कर्या, आप आप मोले परवर्या.

दोहरा.

शामळ भट कहे वर्णव्यु, पुष्पकनुं आख्यान;
भणे गणे ने सांभळे, कृपा करे भगवान.
सत्यवादि सतियो तणो, गाय शुणे महिभाय;
विजोग भागे तेहनो, आशा पूरण थाय.
खोड न देशो भुजने, सर्व कविनो रांक;
जाण अजाणे मे कष्ट, क्षमा करो मुज वांक.
प्रचंड बुद्धि चातुरी, साहसिक सुख धाम;
समशा चोपाइ दोहरा, किध परमारथ काम.
सवत सतर चुंवोतरे, मादशुळ पक्ष सार;
कही कथा दिन पांचमे, मळतो मंगळ चार.

कठण शब्दीनो कोश.

—०६८७०—

अ.

अग, पु० पर्यंत
 अगम्य, वि० जाणी शक्या नहि ते.
 अगोचर, वि० अज्ञायु. (अ+नहि
 गो=इन्द्रियो. चर=चरु.=इन्द्रियो
 जइ शके नहि तेवु.)
 अघ, न० पाप.
 अज्ञा, स्त्री० दकरी. २ माया.
 अटन-ण, न० रखडवु, फरवु.
 अटारी, स्त्री० हवेलीनो सौधी उपलो
 नाळ. १ झरखो.
 अट्टहास्य, न० खडखडीने हसवु.
 अंतक, पु० काळ; मोत.
 अंतरपट, पु० पडदो.
 अंतर्धान, न० अदृश्य भवु.
 अंत्यज, पु० डेट, भर्गा वभेरे.
 अनमी, वि० कोरने नमे नहि ते.
 अनावृष्टि, स्त्री० बरसाद न थायते.
 अनिल, पु० पवन
 अनुचर पु० चाकर.
 अनुचरी, स्त्री० दासी.
 अनुपम, वि० उपमा आपी शक्या
 नहि तेवु.
 अनुराग, पु० प्रीति.
 अनोपम, वि० अनुपम.
 अन्य, अ० वीजु.

अपरिमित, वि० अपरमित, जेनु
 माप थइ शके नहि ते
 अपवाद, पु० हरकत २ वाध.
 ३ तोमत.
 अवला, स्त्री० स्त्री.
 अंवार, पु० अघो, टगलो.
 अभीत, वि० वांछे नहि ते
 अभिधान, न० नाम
 अभिराम, वि० मनोहर.
 अभिप्रेक, पु० छटकाव, राजगादी.
 ए बेसती बखते मत्र भर्णने पा
 णी छटेछे ते.
 अमित, वि० अपार.
 अयुत, वि० दस हजार.
 अर्णव, पु० समुद्र.
 अरण्य, न० जंगल.
 आरि, पु० शत्रु.
 अरुण, पु० सूर्य २ वि० रातु.
 ३ सूर्यनो सारथि.
 अर्क, पु० सूर्य. २ आकडो.
 अर्चन, न० पूजन
 अर्धांगना, स्त्री० परपेत स्त्री.
 अर्धांगा, स्त्री. अर्धांगना.
 अलंकार, पु० शणगार.
 अलंकृत, वि० शणगारेलु.
 अलखत, वि० अणधारेलु (अलक्षित.)

अलछ, स्त्री० फुवडस्त्री, अलक्ष्मी.
 अलौकिक, वि० दुनियामा न होय
 तेवू, अलौकिक
 अवनि, स्त्री० पृथ्वी.
 अवर, अ० जुहु. २ वीजु.
 अवलोकवुं, क्रि० जोवु.
 अवसान, पु० अत, छेवट
 अश्व, पु० घोडो.
 अस्त्र, न० फेंकवानु हथियार.
 अहि, पु० सर्प
 अक्षत, पु० डागर, चोखा वगेरेना
 आखा दाणा.
 अक्षीहिणि, स्त्री० २१, ८७० रय.
 २१, ८७० हाथी. ६५, ६१० घोडा.
 १, ०९, २५० पायदळ एटली
 फोज.
 अज्ञ, वि० अज्ञानी.
 आक्रंद, न० रुदन.
 आखेट, पु० शिकार.
 आख्यान, न० कथा.
 आगळु, वि० वधारे.
 आतप, पु० तडको.
 आदर्श, न० दर्पण.
 आभरण, न० परेसु.
 आयुध, न० हथियार लडाइनु.
 आरक्त, वि० रातु.
 भारत, स्त्री. आतुर.
 आरुढ, वि० स्वार.
 आर्लिंगन, न० भेटीने मळवु.

आवसत, (आवसथ्य) पु० एक
 अभिनो कुड राखेछे ते.
 आवास, पु० घर.
 आहालाद, पु० आनद.
 ईश, पु० धंणी. २ महादेव.

उ.

उयलवुं, क्रि० वरनु परणवा सीधा
 ववु.
 उज्जावुं, क्रि० दोडवु.
 उत्तरक्रिया, स्त्री० पछीनी क्रिया.
 उत्संग, पु० खोळो, पलाठी.
 उदर, न० पेट.
 उन्मनी, स्त्री० पाचमी अवस्था.
 १ जागृत, २ स्वप्न, ३ सुषुप्ति,
 ४ तुरिया, ५ उन्मनी (ब्रह्मरूप
 थवु ते.)
 उपकंड, पु० कीनारो.
 उपचार, पु० टापटीप.
 उपरति, स्त्री० वैराग.
 उपवन, न० वगीचो.
 उपवीत, न० जनोइ.
 उर, न० छाती.
 उर्वी, स्त्री० पृथ्वी.
 उवेखवुं, क्रि० अवगणना करवी.
 एकावळ, पु० एक सेरनो हार.
 ओरियो, पु० लावो.
 ओदारणां, न० दुखडां लेवां.
 ओसाण, न० भान, स्मृति.
 ओसार, पु० मारग.

भोल्लग, स्त्री० चाकरी करवा आ
टो फेरो खावो ते.

क.

कंकर, पु० काकरो

कंचन, न० सोनु.

कंज, न० कमल.

कंटक, पु० काटो.

कटक, न० लशकर.

कटाक्ष, पु० वाकी नजर.

कडबुं, वि० भेळशेळ थयेलु, क

वितामां राग भेळशेळ थया होय

तेने कडनु कहेछे.

कतार, स्त्री० पगन.

कंदर्प, पु० कामदेव.

कंदुक, पु० दडो.

कनक, न० सोनु.

कनिष्ठ, वि० नानु

कापि, पु० वानर.

कपोळ, पु० लमणो.

कमंडळ, न० जोगीनु बळपात्र.

करतुत, न० कर्तव्य, करेलु काम.

करपण, न० अनाजना छोड.

कर्दम, पु० कादव.

कर्मळो, पु० कलवो.

कल्प, पु० ब्रह्मानो १ दहाडो, वस्तिनी

उत्पत्तिथी ते नाशपर्यंतनो काळ,

जमानो.

कवण, अ० कोण (को जन).

काम, पु० कामना, इच्छा. २ काम

देव. ३ कार्य.

कामेनी, स्त्री० स्त्री. (कामिनी)

काय-या, स्त्री० शरीर.

किंकर, पु० चाकर.

किन्नर, पु० एक जातना देव.

किशोर, पु० बाळक. २ पदर वर्ध-

सुधीनी उमरनु माणस.

कीर, पु० पोपट.

कीश, पु० वानर.

कुंजर, पु० हाथी.

कुरंग, पु० हरण.

कुलिन, वि० कुलवान.

कुशासन, न० डाभनी सादडी.

कुसुम, न० फूल.

कुळाचार, पु० कुळनी चाल.

कुर, पु० भात.

कृति, स्त्री० कार्य, करेलु काम

रुप, वि० दुयल्ल, पातळ.

कृपिक, पु० खेडूत

केकाण, पु० घोडो.

केनु, पु० धजा, युडो.

केश, पु० वाळ.

कोकिला, स्त्री० कोयलपत्ती.

कोकिल, पु० कोयळी २ कोयलनो

नर.

कोटी, वि० क्रोड.

कोठार, पु० भडार. २ कोवाडो,

कोटाणार.

कोदंड, न० धनुष.

कौरव, पु० कुरुवचना राजा, दु-

र्योधन बगेरे.

क्रमी, पु० कीड.

रव.

खग, पु० पक्षी.

खट, वि० छनी सख्या.

खडग न० तरवार.

खडधान्य, न० सामो, मणचो वेगेरे
हलकुं धान्य.

खलक, स्त्री० दुनिया

खांडेरु, न० उटनु टोळु.

खांपण, न० कलक.

खीरोदक, न० दूध ने पाणीना फीण
जेवा रगनीं साडी

खुंप, पु० फूलनीं टोपी लांवा लट
कतां सरा वाळी.

खेडवुं, क्रि० चलावु.

खोजवुं, क्रि० खोजवु.

ग.

गज, पु० हाथी.

गंजन-त, न० गाजवु. २ वि० हरा
वनार.

गणक, पु० जोडी.

गदगद, वि० गळगळ.

गय, पु० हाथी. (गज)

गरक, वि० रसवस

गरुडो, वि० मोटो.

गाटुं, वि० जाडु, मजगुत. (गाठ)

गात, न० गात्र; दारीरना अवयव.

गामोतर, वि० बीजागामना लोको.

गारवो, पु० गर्व.

गिरि पु० पर्वत.

गुंजारव, पु० भमरानो आवाज.

गुझ, स्त्री० गुप्त, छानु.

गेगाट, पु० हरखमा, शोकमां, के
गधमा रसवसपणु.

गेद, पु० दडो.

गेह, न० घर.

गौर, वि० गोह.

घ.

घट, पु० घडो. २ शरीर

घटिका, स्त्री० घडी.

घरणी, स्त्री० स्त्री.

घाट, पु० कांठो

घृत, न० घी.

च.

चख, स्त्री० आख.

चंचु, स्त्री० चांच.

चंत, न० चित्त.

चतुरंग, वि० चारमकारनी फोज.

चतुरा, स्त्री० चतुर स्त्री

चस्तु, स्त्री० आंख.

चवण, न० चावणु, अथवा चाववु.

चाप, न० धनुष.

चातक, पु० बपेयो.

चारु, वि० सुंदर.

चिरंजीवी, वि० घणो काळ जिविनार.

चिह्न, न० निशानी.

चूडामणि, पु० माथानो मणि.

चेटक, न० भूतनो वळगाड.

छ.

छलवुं, क्रि० ठगवु.

ज.

जंगम, वि० हालतु चालतु. एक
जातना जोगी.

जत-तु, पु० झीणो प्राणी.

जदा, अ० ज्यारे. (यदा)

जननी, स्त्री० मा.

जरा, स्त्री० घडपण.

जशुं, वि० जेनु.

जलधर, पु० बरसाद.

जागृति, स्त्री० जागवु.

जान्हवी, स्त्री० गगानदी.

जापक, वि० जपकरनार.

जापी, वि० जपकरनार.

जामात, पु० जमाद.

जामात्र, पु० जमाद.

जावुं, क्रि० जवु. २ जनमवु.

जीवाजोनी, स्त्री० हरेक प्राणी
नी जात.

जुगल, न० जोडु, युगल.

जुवती, स्त्री० जुवान स्त्री.

जूदुं, वि० एठु.

जूथ, न० जथो, यूथ.

जैठीमल्ल, पु० मल्ल.

जेवलो, वि० जेने जश वालो होय
ते. (जे जश. वलो वालो)

जोख, पु० शोख.

जोगवुं, क्रि० जोग करवो, मेळववु.

झ.

झमर, पु० घणा माणसो एक ची-
तामा बळे ते चीता.

झुझार, पु० लडवइयो.

ट.

टेहुं, वि० बाकु.

ठाणियो, पु० रावत.

त.

तक्र, स्त्री० छाश.

तजगारवुं, क्रि० गणकारवु.

तडित, स्त्री० बीजळी.

ततखेव, अ० नेज वखन, ततकाळ.

ततपर, अ० तैयार.

तदा, अ० त्यारे.

तदाकार, वि० तद्रूप.

तदून, वि० तेनाजेवु.

तन, न० शरीर. २ दीकरो.

तनया, स्त्री० दीकरी.

तनु, न० शरीर.

तनुज, पु० दीकरो.

तरंग, पु० पवन, पाणी, आनदनेो
मोजो.

तरणणुं न० तृण, घास.

तरणी, पु० सूर्य.

तरतीव, स्त्री० युक्ति, तदवीर.

तरु, पु० झाड.

तरुण, पु० जुवान.

तरुणी, स्त्री० जुवान स्त्री.

तरुवर, पु० मोटु झाड.

તવ, અં ત્યારે. ૨ તારું.

તશું, વિં તેવું.

તાત, પું વાપ.

તાતું, વિં ડનું. (તમ)

તારુણી, સ્ત્રીં તરુણી.

તાસ, સં તેને-નું.

તીર, સ્ત્રીં કાઠો, તેડ.

તિતિક્ષા, સ્ત્રીં સહનશક્તિ.

તુંડ, નં મોં

તુરંગ, પું ધોડો.

તુરંગમ પું ધોડો

તુરી, પું ધોડો. ૨ તુરડવાજુ.

તૂર્યા, સ્ત્રીં ચોથી અવસ્થા, મૂર્છા
અવસ્થા.

તૂલ, નં ફોતરા. ૨ આકડાનાં ફલ.

તૃણ, નં ઘાસ.

તૃપા, સ્ત્રીં તરશ.

તોલાર, પું ધોડો.

તોરી, પું ધોડો.

ત્યાજ, પું ત્યાગ.

ત્રાતું, નં છુદણુ.

ત્રિપુરાર-રી, પું શિવ.

ત્રિયા, સ્ત્રીં સ્ત્રીં.

ત્ર્યંબક, પું મહાદેવ અથવા તે-
મનું ધનુષ.

દ.

દદામા, સ્ત્રીં નોવત.

દનુજ, પું દેવ.

દંપતી, પું સ્ત્રીપુરુષનું જોડું.

દમ, પું બાહારની શ્વિયોને રોકવી.

દમડો, પું પદસો.

દસોદી, પું દશમો ભાગ લેનાર.

દલ, નં ફોજ.

દક્ષણાવંત, પુંં જમણીતરફ વળે
લો શેષ ઉત્તમ ગણાય છે. (દક્ષિ-
ણાવર્ત)

દાનવી, સ્ત્રીં દાનવની સ્ત્રી.

દામ, પું પદસો.

દામણું, નં દુવલુ. (દયામાણ.)

દારા, સ્ત્રીં સ્ત્રીં.

દાવાનલ, પું વનની આગ.

દાહક્રિયા, સ્ત્રીં મહદુ બાલ્બાની
ક્રિયા.

દિગપાલ, પું દિશાનો પાલનાર દેવ.

દિન, પું દિવસ.

દિનકર, પું સૂર્ય.

દિસ, પું દિવસ.

દીન, વિં ગરીબ.

દીર્ઘ, વિં લાંબુ.

દુંદુભિ, નં મોટી નોવત.

દૂત, પું ચાકર, જાસુદ.

દૈવ, પું નસીવ.

દોટાવવું, ક્રિં દોડાવવું.

દોષ, વિં બે.

દૂત, નં જુગદુ.

દ્વિજ, પું બ્રાહ્મણ.

ધ.

ધંધ, પું લડાર.

धनु, न० धनुष.
 धनुष, न० कामठु.
 धरणी, स्त्री० पृथ्वी.
 धारक, वि० धारनार.
 धुरंधर, पु० आगेवान.
 धृती, स्त्री० धीरज
 धेनु, स्त्री० गाय
 धोरी, पु० बळध
 ध्रजा, स्त्री० धजा
 ध्वंस, पु० नाश

न.

नगरं, वि० गुरुवगरनु.
 नंदन, पु० दीकरो
 नंदी, पु० पोंडियो
 नभ, न० आकाश.
 नभेकं, वि० निर्दय.
 नरदेव, पु० राजा.
 नरतक, पु० नाचनार.
 नवाण, न० पाणीनी बधावेली

(निपान) गगा

नष्टचर्चा, स्त्री० छानी बातमी.
 नाद, पु० हजाम
 नाद, पु० शब्द
 नाशन वि० नाशकरनार.
 नासा, स्त्री० नाक.
 निकट, अ० पासे.
 निज, अ० पोतानु
 निदान, न० परिणाम.
 निधान, पु० भंडार.

निधि, पु० भंडार २ समुद्र.
 निमंत्रण, न० नोतर.
 निरीक्षण, न० तपाशीने जोवु.
 निर्गमण, वि० जवु, काळगुजारवो.
 निर्वाण, अ० निश्चळ.
 निवर्त्तवु, वि० नीरांत करीने
 वेसवु

निशा, स्त्री० रात्री
 निशाचर, पु० राक्षस.
 निशान, न० वावटागाळी नोवत.
 निशिचर, पु० राक्षस.
 नेजी, पु० नानो वानटो
 नेट, अ० छेवट
 नेपुर, न० झांझर
 नेट, पु० स्नेह.
 नैपथ, पु० संस्कृत काव्यनो एक
 ग्रंथछे

न्यून, अ० ओछु

प.

पंकज, न० कमळ.
 पटंतर, पु० पडदो
 पडो, पु० (पटह) मोगे टोल.
 पण, न० प्रतिज्ञा
 पताका, स्त्री० शेड वगरनी धजा.
 पतित, वि० पडेलु, भट थयेलु.
 पत्तन, न० शेहेर.
 पत्य, स्त्री० पनियांर, विश्वास.
 पद, पु० पग २ पदवी.
 पदाति, पु० पगपाळो.

પય, નં દૂધ.
 પરવરવું, ક્રિં જવું.
 પરસ્વેદ, પું પરપોવો (પસ્વેદ.)
 પરિણામ, પું છેવટ જે ફલ થાય તે.
 પરિતાપ, પું ચિંતા.
 પરિમલ, પું સુગંધ.
 પરિગ્રહ, પું પરમેશ્વર.
 પરિયો, પું પેઢી, વશનો પ્રત્યેક પુરુષ.
 પલ્લવ, નં પાદડું. ૨ પાલવ.
 પસાય, પું મસાદ; વક્ષીસ.
 પલ્લવું, ક્રિં જવું. ૨ પલ્લિયા આજ વા. ૨ સચવાવું.
 પાંકવું, ક્રિં કલ્લવું.
 પાણે, અં વિના.
 પાગ, પું પગ. ૨ પાઘડી.
 પાટી, સ્ત્રીં ઘોડાની દોડ.
 પાઠવવું, ક્રિં મોકલવું.
 પાન, નં પીતું.
 પાય, પું પગ.
 પારથ, પું અરજુન (પાર્થ)
 પાર્ધી, પું શીકારી.
 પાલવ, પું છેડો. ૨ વરફ.
 પાવક, પું અમિ.
 પાવન, પું પવિત્ર.
 પાશ, પું જાલ. ૨ ફાસો.
 પિંજર, નં પાજર.
 પિષ્ટ, પું લોટ.
 પીત, વિં પીલું.
 પુનિત, વિં પવિત્ર.

પુષ્પાર્થ, પું પરાક્રમ, મર્દામી.
 પૃષ્ઠ, નં વાસો.
 પેર, સ્ત્રીં રીત.
 પોદું, વિં મોટું (મોટ)
 પ્રચંદ, વિં મોટું. ૨ ભયકર.
 પ્રતિવિંબ, નં દર્શન, પાણી વીગરે મા છાયા (આકાર) દેખાય તે.
 પ્રતિબોધ, પું સામામાણસને સમ-જાવવું તે.
 પ્રતિહાર, પું દરવાન.
 પ્રમદા, સ્ત્રીં સ્ત્રી.
 પ્રમાદ, પું આલસ.
 પ્રવીણ, વિં ડાહ્યું.
 પ્રવેશવું, ક્રિં પેસવું.
 પ્રસવવું, ક્રિં જળવું.
 પ્રહાર, પું માર.
 પ્રાશન, નં ચાટવું, જાવું.
 પ્રીછવું, ક્રિં જાણવું.
 વ.
 વંદન, નં તોરણ.
 વંદીજન, પું ભાટ; ચારણ.
 વંધુ, પું ભાઈ.
 વવુલ, પું વાવલ.
 વહિર્મુખ, પું વિમુખ, મઢઢીવ-હાર થયેલો.
 વાજ, પું ઘોડો; વાજી. ૨ શીંચાળો પક્ષી
 વાધુ, વિં વધુ.
 વાહુ, પું વાવડું
 વુડી, સ્ત્રીં વરછી.

वृंशवुं, क्रि० जाणवुं. २ ओलावुं.
भ.

भंगी, पु० भांगपीनार.

भजवुं, क्रि० शोभवुं.

भङ्ग, वि० बहादुर. (भट्ट)

भङ्गवुं, क्रि० लडवुं.

भर्ता, पु० स्वामी.

भवन, न० घर.

भाखवुं, क्रि० बोलवुं.

भान-ण, पु० सूर्य.

भामणां, ना० ओतवारणां.

भामनी, स्त्री० स्त्री.

भालु, न० रीछनी एक जात छे

भिन्न, वि० जुटुं.

भुज-जा, पु० स्त्री० हाथ.

भू, स्त्री० पृथ्वी.

भृकुटी, स्त्री० आस उपरनी भमर.

भौरिंग, पु० सर्प.

भ्रात, पु० भाद.

म.

मंगळाक्षत, पु० मंगळिक अक्षत.

मंगळाष्टक, न० मंगळिक आठ

श्लोक विवाहमां भणेछे ते.

मछराल, वि० अदेखो.

मज्जन, न० मज्जिवुं, उठकवुं. २ मज्जिषा-

नी वस्तु पीढी वगेरे.

मंडन, न० घराणुं.

मणा, स्त्री० लाम्बी.

मदिरा, स्त्री० दारुपीवानो.

मदप, पु० दारुपीनार.

मधुकर, पु० भमरो.

मधुपर्क, पु० एकमकारनी पूजा.

मम, स० माहं.

मरान, पु० हंत.

मर्कट, पु० मांकडुं.

मही, स्त्री० पृथ्वी.

महीप, पु० राजा.

मंहिला, स्त्री० स्त्री.

महिप, पु० पाडो.

मांजारी, स्त्री० त्रिलाडी.

मांझार, पु० त्रिलाडो.

माणवुं, क्रि० भोगववुं.

मातंग, पु० हाथी.

मातुल, पु० मामो.

माननी, स्त्री० स्त्री.

माम, स्त्री० ममता.

मीडक, पु० देडको.

मुक्ता, स्त्री० मुक्ताफळना अर्थमां

वपरायछे. (मोती.)

मुंड, न० माथुं.

मुमुक्षुता, स्त्री० मोक्षपामनानी इच्छा.

मूर्त, न० वे घडीनो काळ.

मृग, पु० हरणियुं.

मृगमद, पु० कस्तुरी.

मृगया, स्त्री० शीकार.

मृतक, न० मडहुं.

मृत्तिका, स्त्री० माटी.

मेदनी, स्त्री० पृथ्वी.

मेर, पु० मेरुपर्वत.

मेरी, वि० दयालु २ स्त्री० स्त्री मो
 कम, वि० जोरावर, कठण (मकम)
 मोझार, प्र० मांही.
 मोडवुं, क्रि० मरडवुं.
 मोद, पु० आनंद, मुद.

य.

यज्ञोपवीत, न० जनोद.
 यौवन, न० जुवानी

र.

रक्त, वि० रानु २ रगायेलु.
 रत्नक, न० अन्न. २ धोत्री.
 रजनी, स्त्री० रानि.
 रटियालुं, वि० होंग्रीलु
 रण, पु० सग्राम २ करज. ३ जगल.
 रणियो, पु० करजदार.
 रंभा, स्त्री० अप्सरा.
 रश्मि, पु० किरण
 रत्नी, स्त्री० मुयी.
 रक्ष, न० रीछ.
 राका, स्त्री० पूनमनी रात
 राखणहार, पु० राखनार
 राजन, पु० राजा.
 राजवी, पु० राजवशी.
 राजान, पु० राजाओ.
 राजेंद्र, पु० मोटो राजा.
 राढ, स्त्री० लडाद.
 रामा, स्त्री० स्त्री.
 राश-दी, स्त्री० जयो.
 रुचि, स्त्री० इच्छा, मरजी.

रुडवुं, क्रि० रीसावु.

रुंढमाल, स्त्री० माणसना माथानी
 माळा.

रूपक, न० कवितानो एक अलकार
 छे जेमके पुरुषनु वर्णन सिंह रूपे
 करवु इत्यादि.

रोमाचित, वि० हरसथी रुवाडा
 उभां थवा

रौरी, अ० भयकर.

ल.

लघु, वि० नानु. २ टकु.

लछ, स्त्री० लक्ष्मी.

ललना, स्त्री० स्त्री

ललित, वि० सुदर

लज्जा, न० मीठ, लूण.

लोचन, न० आंस.

लोह, न० लोडु

व.

वण, न० कपास. २ अ० विना

वत्स, पु० वालो २ वाछडु.

वदन, न० मुख.

वधु, स्त्री० बहु.

वनकुल, न० झाडनी छालनु लूगडु.

वपु, न० शरीर.

वय, न० अवस्था.

वर, वि० श्रेष्ठ, सुदर. २ वरदान.

चार्तिक, पु० गोरजी, जती.
 चशियर, पु० सर्प- (विपधर)
 चष्टि, स्त्री० पचात
 वसन, न० वस्त्र.
 वह्नि, पु० अग्नि.
 वाक, स्त्री० वाणी
 वाडव, पु० श्राद्धण.
 वाण-णी, स्त्री० वाणी.
 वात्सल्य, न० बहालपण
 वाधवुं, क्रि० वधवु.
 वामणुं, वि० ठागणु.
 वामवुं, क्रि० काटी नाखवु
 वायक, न० वाक्य, वेण.
 वायस, पु० कागडो.
 वार, स्त्री० सहायता.
 वार-रि, न० पाणी.
 वारांगना, स्त्री० वेश्या
 वाहन, न० घोडो, गाडी वगेरे चेत-
 वानु
 विचरवुं, क्रि० जर्जु.
 विचक्षण, वि० डाह्यु.
 वित्तान, पु० चदरवो.
 वित्त, न० नाणु, दैवत.
 विधि, पु० ब्रह्मा.
 विधु, पु० चद्र.
 विनता, स्त्री० स्त्री.
 विनित, वि० नम्रतावाळो.
 विनोद, पु० आनन्द, गमत.
 विपरित, न० उलटु.

विमांसवुं, क्रि० पस्तावु, विचारवु.
 (विमासण.)
 विरला, वि० थोडा
 विलास पु० भोज, मजा
 विशारद, पु० पंडित.
 विहंगम, पु० पक्षी
 ब्रक, पु० बर.
 वृत्ति, स्त्री० मननो विचार. २ आजी
 विका
 वृषभ, पु० वाडडो
 वृषभारुढ, पु० महादेव. २ बळधडपर
 बेसनार.
 वृषा, स्त्री० बरसाद.
 वेडाग, पु० घोडो.
 वेद, अ० नकी
 वैश्य, पु० वाणियो २ बेपारी, कारी
 गर, खेडू.
 व्यंग, न० भूत
 व्यंडळ, पु० नपुसक.
 व्यतर, न० एक जातनु भूत.
 व्याघ्र, पु० बाघ.
 व्याळ, पु० सर्प
 २१.
 शक, स्त्री० शका.
 शकट, न० गाडु.
 शत, वि० सो.
 शव, न० मड्डु
 शब्दवेधी, वि० शब्दउपर तीर नां.
 खनि बेधनार.

शम, पु० शमता.
 शमी, स्त्री० शमडी, खीबडी.
 शरासन, न० धनुष.
 शलभ, न० टीड.
 शशि, पु० चंद्र.
 शस्त्र, न० हथियार.
 शाम, वि० कालु.
 शामद, पु० सरदार.
 शामा, स्त्री० स्त्री.
 शिप, स्त्री० रजा.
 शिरोमणि, पु० माथानो मणी.
 शिष्टाई, स्त्री० मोटाद.
 शीखंडी, पु० मोर.
 शीखा, स्त्री० चोटली.
 शीघ्र, वि० उतावळुं.
 शीत, स्त्री० टाढ.
 शीश, न० मस्तक.
 शोणीत, न० लोही.
 श्रोता, पु० साभळनार.
 श्वेत, वि० धोळुं.
 पोडश, वि० सोळनी संख्या.

स.

सकुमार, } वि० कुमळुं (सुकु-
 सकौमल, } मार) नाजुक.
 सगरु, वि० जेने माये गुरु होय तेवुं.
 . २ गोळो वगेरे उपडावाना सो
 गन खवराववा ते.
 संचरवुं, क्रि० जवुं.
 सत्वर, वि० उतावळुं.

सदन, न० घर.
 संपुट, पु० डाबडी. २ वे हाथ जो
 डवा अथवा वे कमाड भीडवा ते.
 सप्त, वि० सात.
 समरगम, पु० मेळाप.
 समीप, अ० पासे.
 समेत, अ० सहित.
 सर, न० तलाव.
 सर्वदा, अ० हमेशा.
 सर्वथा, अ० सर्व प्रकारे.
 सविता, पु० सूर्य.
 सवेरुं, न० सवार.
 सहस्र, वि० हजारनी संख्या.
 सांग, स्त्री० शक्ति कहेछे ते हथी-
 आर.
 सांचरवुं, क्रि० जवुं.
 साधक, पु० साधनकरनार.
 सायक, न० धनुष.
 सारंग, पु० चंद्र. २ हरण. ३ तंबुरो.
 ४ अमृत. ५ दाँवो. ६ मोर. ७ धनुष.
 सारीखुं, वि० सरखुं.
 सांसो, पु० सशय.
 सिंधु, पु० समुद्र.
 सुरुत, पु० सारुकाम, पुण्य.
 सुखासन, न० सुखपाल.
 सुत, पु० पुत्र.
 मूर्नु, वि० ऊजड.
 सुभग, वि० सुदर.
 सुम, पु० कंबुस.
 सुरपति, पु० इंद्र.

सुरभी, स्त्री० गाय.

सुवर्ण, न० सोनु.

सूत्र, वि० सूतर, पांशरु, सीधु, फा
वे तेनु.

सूर, पु० सूर्य.

स्रष्टा, पु० सृजनार, ब्रह्मा.

स्तुति, स्त्री० वखाण.

सेन, न० फोज.

सेना, स्त्री० फोज.

सोडो, पु० मददगार.

सोडवुं, क्रि० विदाय थनु.

स्थूळ, वि० जाडु.

स्वर्ण, न० सोनु.

स्वल्प, वि० थोडु.

स्वास्तिवाचन, न० मगळिक मंत्र
बोलवा ते.

हय, पु० घोडो

हरम-हर्म्य, पु० हवेली.

हस्ती, पु० हाथी.

हाटक, न० सोनु.

हीसवुं, क्रि० हरखवु.

हुनाशन, पु० आगि

हलवु, पु० अडपलु.

क्षिति, स्त्री० पृथ्वी.

क्षीण, वि० ओछु थनु.

क्षोणि, स्त्री० अक्षोहिणी.

सुरभी, स्त्री० गाय.
 सुवर्ण, न० सोनु
 सूत्र, वि० सूतर, पांशु, सीधु, फा
 वे तैवु
 सूर, पु० सूर्य
 छप्पा, पु० सृजनार, ब्रह्मा
 स्तुति, स्त्री० वखाण
 सेन, न० फोज
 सेना, स्त्री० फोज
 सोडो, पु० मददगार
 सोढवुं, क्रि० विदाय थवु
 स्थूळ, वि० जाडु
 स्वर्ण, न० सोनु

स्वल्प, वि० थोडु.
 स्वस्तिवाचन, न० मगळिक मंत्र
 बोलवा ते
 हय, पु० घोडो
 हरम-हर्म्य, पु० हवेली
 हस्ती, पु० हाथी
 हाटक, न० सोनु
 हीसवुं, क्रि० हरखवु
 हुताशन, पु० आदि
 हलवु, पु० अडपलु
 क्षिति, स्त्री० पृथ्वी
 क्षीण, वि० ओझु थवु
 क्षोणि, स्त्री० अक्षोहिणी.